pag. 1.

2) Märk on lühendus märk.

par. 2.

par. 3.

2) Märk' on lühendus märk.

2) Märk on lühendus märk.

pag. 6.

pag. 7.

2 Mark on lühendatse märk.

1. Kuida Harakas Kirjeks saanud.

Saadud 18 26/II 89. 0.

Haraka pesa oli metsas suure lepa otsas, pesa oli kaval rebane juba aastaid tähele pannud, ja luusis mõlemas pool ümber kuusiku wõpas ja pidas ennelga nõuu, kuida küll maitsewad roogad hätte saada. Lepa maha murda ta ei jõud nud, ja üldse ronida ka ei möistnud. Wiimaks arwas ta ammeti hea nõuu leidnud olewad, ta astus ukset jamm mud lepa juure ja naeris habemesse: „Mm, rumalat on Kurge pettal! Ja wotas kuni wana haraka poegade juure pesa puult ära, astus siis juurelisel jammud lepa alla, löi paar korda sabaga lepa tüwi pihta ja lausus: „Kuule kutsakz, kui sa mitte ühte oma poegadest mulle hapupojaks ei anna, ronin ma lepa maha ja pään terwe pesatäie ära!" Harakas oli nimbus, ta tundis küll, mis nõu rebasel tema pojaga oli,

2) Märk on lühenduse märk.

Kui se üht omale kaasapojaks tahtis
aga lepa maha lasta rainda ja te
pesatõit polgi ära lasta saa, oli om
suurem kahju, ta wis kas pare
ühe poja pesast wälja. Rebane läk
maitsuwar juntäitja põe ja taha, pa
haranu noore süe nahka ja tuli jä
lepa juure tagasi, lõi paar korda
jabaga lepa tüwi pihta ja ütles jä
„Kunle Kiõsjats, anna üks poeg ma
kaasapojaks; kui mitte, siis rain
lepa maha ja sõon te ewl pesatõi
ära!" Ise lõi jälle jabaga lepa tü
wastu, nagu tahaks ta tõepoolest
lepa maha raiuda. Harakas wis
ehk kül südame wahega, jälle ühe poe
pesast wälja. Rebane pani ka jõle
nahgas. Mis tehar, rebane krõis jel
wiisil kõik ta pojad ära, ka
nõu oli raske leida. „Kui ma mit
ei unnar," mõtles harakas isiensi, „ra



ta lepa maha ja sõob oneti mõnu pojad
ära." Ja Kuiss ühe mõõda kenakawa
ronga kaest nõuu, kui ronk sai asja
wars ja aru, ja ütles: „Kui ta jälle
tuleb, siis ütle, — näita kus kirwes —
aga ta oneti jabaga ei saa lepa maha
raiuda." Wares ei tuli rebane, lõi
paar korda jabaga wastu tüwi ja
ütles: „Anna üks poeg mulle, ehk
muidu ma raiun lepa maha ja
sõon kõik ära." „Näita kus kirwes,"
kähwas harakas, „aga ja jabaga pun
ei saa maha raiuda." „Sulle on julle
kulakubjas ütelnud, ja da on julle kula-
kubjas ütelnud," kisendas rebane wihaga,
„aga sinasugune mees isi nii tark ole."
„Küll ma ju kätte saan," ümises
rebane tagasi, ja läks ära.
Vahukesaja pärast kuulis harakas
oma üksjäänud kolme pojale teista
otsides üle jõllu. Sõal näeb ta korraga

2) Märk on lühendaja märk.

linaseemne parra afemel rebase jur
nult, wäljas juurtud jalgadega ja wälja
aetud juurus jätmadega, maas lam
wad. „Vot, vot ja kelm," kõigi käed
haarasid „nahkse ajas üks pet jäi
ja minu käest maas poega ära,
nüüd ole ja juba jün jurnud ma
ma tahan ju jälmad wälja nok
da." Ja lensas ligi ja tahtis rein
waderi jälmade kallal töösse hakka
Kui karraga rebane üles kargas
ja haraku kinni haaras. Haraka
palus armu ja hakas luust, aga asja
Rebane aga ei kuulus tast julgi jet
just nüüsugused kebemed wõisid ju
nagu just woogu maitsma takso te ha
Juba oli julgi nagu iste kahutus, ku
karraga haraklule mõnus peas mõ
mõtte meele tõrkas, ta ütles: „E
minu wanemad kül liha ihnar
polamatar jõnnud, nad panu wood



aga kaswasiwad äratabutud julgede
ajemele walged juled, mis kahuma ta
ei jäi mustaks. Nüüdsajal must hara
kas kirjutab ja köik teema pajad ja
pugaõue pajad ja nendsamasi kara
nawad köik oma juur-ema õnne
liku äraspäästmise mälestuseks
kirjutt wotti.

## 2. Hunt kotis.

Metsas peeti jahti, waene hunt
oleks pea nüüdse kätte langenud,
õnnekombel peasis ta weel õigel ajal
pleheue. Ta tuli metsast wälja üle
põllu peale, kus põllumees praegu
oma kartuli kotti täitsja kõõlinud
ja mõtiskles endsega siis see mees,
ja palus, et mees teda lubaks
oma tühja kotti tõmmata, kuni
jaht mööda saab minema. Põllumees

2) Märk on lühenduse märk.

ei tahtnud ja ka loomadega palju
tegemist teha ja käskis hunti ära
minna, aga hunt palus ja lubas sel
lead palka elupeastmise eest, lubas
mees talometi nüüdsest oma kodi
julgu-poisiks. Kui jaht möödas
oli, läksi mees tedra jälle välja. Ag
hunt tahtis meest tänu avamel nu
ära süüa. Mees palus wastu ja üt
et hunt teda elupeastmise eest tän
ma peaks ja lubas oma hobuse hun
sõögiks, kui se teda elama jätab.
Hunt si hoolinud palvetest ühtj
waid tahtis mest wägisi ära sö
Sõgemata juhtus rebane sõõlt
mööda minema, nuulis tüki ja
astus lähemale, et kuulata mis
asjaast meistel tüki õõs:nud.
Mees seletas, et ta hundi nüüdse
käest ära peastnud, ja nüüd tah



ta minu tänu avamel ära murda.
Hunt ütles, et ta kuna aega met jas
kütiste eest põgenemas olnud ja
mees teda ka määratu aja kodis
pidanud, nüüd tahta ta oma nälja
mehe kallal kustutada ja ühtlasi
ka kätte maksa, et mees teda kotte
tahtnud nälga suretada. Hunt oli
rebase suurisa mullu suvel ära sõõnud
nüüd oli para aeg kätte maksa,
ta ütles: „Ei minu süü, et nüüsugu-
ne suur loom kotti mahub, tüki
wal kord kotti süs ma usun, et
se jutt tõsi on." Hunt tahtis
tõestada, et ta üks õigusse mes-
on ja tükis kotti. „Tõmber jalga ka
sisse, siis ma näen, et se kotis
olen!" ütles rebane. Hunt tõmbas
jala sisse. „Kõrda nüüd kotti suu
kinni!" Sõsis tõsi rebane mehele

2) Märk) on lühenduse märk.

liha iłma paaritis jõuwaks joola.
„Mina teen nüjamuti, kui mul aeg
mat oleks; nüid peaw küll majast
jõmas," laus se rebane. „Ma teen
üke," jüttles haraka, „jüw läbes
küla täinawes on üks wana ratta
rumm, selle sei wõis wõiga hästi
liha joolata." Rebane tahtis
ka kord joolatud liha saada, ta ei
olnud kerwel eluaal wel juudõist
joolatud liha joanud. Ta läitis
haraka õlgedega kinni, kui ta
isi ratta rummu läis toomas.
Suure rõõmuga pani ta kalli kehe
elusalt rummu sisse joola. Haraka
aga lennas tõisele otsale wäljas
kõrges se õhu sisse ja hüüdis pig
tes: „Pane wäel joola, pane wäel
joola, waat nüid on liha joolat
Haraka oli enne täitsa must, nüid



tasakesi kõrwa sisse. Mees läitis ruttu
käskku. „Nüid wõta raks tagumist
ratast oma wankri alt ära," õpetas rebane,
ja tas si rott wankris ei, ise joowis meke=
le hääd päewa ja läks ära. Mees
tegi, kuida käsitud, kui wankrile rätad
jälle ala oli saadud, sõitis ta kundiga
kodu, kus nüüd naise abiga asi nii kaugele toi=
metadi, et kundil elamisest hinnu täis
sai ja ta oma kunge wembide joowi
järele rahulikult ihuste laste lahgudes.

## Wanad mängud.

### 1. Hunt ja lambad.

Lammastelk is tuwad mängijad
inimesed põrandale maha, üks neist wõ=
tab kepi kätte ja hakab karjaseks. Koerad
pannakse kedagid poisikest, kes käpuli kar=
jase järel jooksep. Hunt on juba enne ku=
hugile murdnud. Karjane kõnnib
ümber lamba karja, kõpsutab kepiga wasta

2) Märk on tähendusega märk.

maad ja laulab: Tõku tõtse tõnni,
Vana naene wanni. Minu karja jooksetb
Witsmul pihgu pisteti. Kanik pätte kõä-
neti. Muru pätte murueti. Mina hoian
ei ole ute, Mina käis sen tõrde karja.
Turite teiwast, tee oiua, Rõiu ümb
rausõida, Et kunt sis se ei joua, Egaüks
üle karatõr. „Kõrakene walwa nüüd
sina, mina heidan magama," ütleb karja-
poiss ja heidab maha. Nüüd tuleb
kunt ja wiib üht lambaära. Poiss kat-
kaw kuua, karjane ärkab üles ja loeb
lambad üle — üks puudub. Ta käib
jälle ümber lammaste ringi, laulab end
surnu ja heidab, enne kui poiss wahe
käsknud, magama. Seni wiib kunt
jälle üht lambaära, ja nõnda edasi, kuni
lambad kõik ära. Nüüd hakkab kõ-
lambaid taga otsima. Karjane ees, poiss
taga jõnksb, et sis kõik kahekõi läbi

kõstakse üks ja teise käest jäele, — keegi
ei näinud. Wiimaks tuleb karjane ka
kunti juure kõsides: „Kõla mees, kas nägid
mu lambaid?" — „Ei näinud!" — „Mis
need sul taga sel ja läigiwad ja kahisewad?"
„Taewa käed ja kaawa kõed!" —
„Aga sul on sua ja jalad, käed silmad
ja kõrwad." — „Nenen ramjen." —
„Kas kunt ju wõib?" — „Wõib küll." —
Karjane kuulub, „till, till, till, ja kõik
lambad jooksewad kunti ümber, karjase
juure. Ta loeb lambaid üle — kõik käes.
Nüüd laseb ta lambaid korda müüa
üle oma kepi hüpata, et näha saada,
kas kõik ka terwed on — kõik on terwed.
Wiimaks hüpab ka poes, ja karjane isi ka
üle, ka need on terwed. Kõige wiimaks
peab ka kunt hüpama, näpp kõstetakse
kõrgele, kunt kõnnib tab ja ei jõua üle
hüpata, sega on ka siis wigane.



2) Märk on lühendusse märk.

## 2. Kanade Kaupmees.

Kanade kaupmees, kogi wanem inimene, käis ees, ja kanad, jee on lapsed üks Aeja Kuue jabasi kinni kwidz käiwad järele. Nii käib kaupmees kanade wärga kuba mööda ümber ja laulab „Kuuds kuuds kulli, Wouds woatswalli," ilma mingi sanuta jõe ütelmes. Wimaks tuleb ka tolleaja juures oma kauplema ja ütleb: „Tere tere külamees, kas kaupa ostad?" — „Ei ole aega. „Mis ja siis Aeal?" — „Kiwe Aeda kummaki." „Mis ja mendega Aed?" — „Kanade warwa wõtan." — „Mis kanad kurja teinud?" — „Jõandi ormed ja emandi läänjadära jõnu — „Kas aeda ees ei olnud?" — „Oli küll." — „Kui kõrge?" — „Nii kui maast taewa." — „Kuis ja — „Nii kui jõuwäst jõgel." — „Kuss kanad siis siis jäiwad?" — „Ema lendas päält, poja nukisiwad alt." — „Kus i ja and ja emand i ji oliwad?" — „Sama laual mängasiwa



koore kirn oli päändsis ja liiwa pätts oli jahutsis." — „Kus lapsed oliwad?" — „Lawa all mängi siwad." — „Kus wiit jõed?" — „Wiit jõed metsas, wiit wad ots jõe, jõgaud kuni ei jõa wõtte." — Kanade kaupmees läheb ära, käib jõelle oma wana laulu laulda kuba mööda ümber ja ka kab mõne teise ja kanu kauplema, kus jee jama wanem juttu jälle päälle hakkab. Nii käib ka nigaüks juures oma kanu kauplemas, ilma et üttegi jõuaks ära minna.

## Õtte Kuulutused.

1. Kui kabusse rukke jüwawad, jõuda jula ilm tulema. 2. Kui jõud ja ja kannawad, jõuda ilm tulema ilma tulmale minema. 3. Kui nina otsa jõgeleb, jõuda jurma jõnumi tkuulda. 4. Kui otsa esine jõgeleb, jõuda käbi. 5. Kui kirss kõrre peale kargab, jõuda wares ji külaline tulema. 6. Kui kass käpa lakub, jõuda jõudt jwoht külaline tulema, kus jwole jaba

2) Märk on lühenduse märk.

jabà ots on pöörolus. 7. Kui söögi juu
ga la jungt maka Ku kub, joonda näja
külaline tulema. 8. Kui silmad jügelev
joonda nuttes. 9. Kui piw pesa jügeleb, jo
da rahe. 10. Kui körwa lehed jügelewad,
minna ilm jüga le. 11. Kui joo likad rööp
wad, minna ilm kurjale. 12. Kui koera
heinu jöowad, minna hilm halwaks
13. Kui kured kipendawad, tulla wihma
14. Kui kured jügisel minema hakkawad
tulla külm, kui anid, jüs ull, kui luiga
jüs lumi. 15. Kui öhtul woodi tules
tekes aewas tuleb, olla tulewal öösel üks
magaja rohkem ehk wähem. 16. Kui kaja
pad kipendawad, joonda jurmad.
17 Kui sõnajed jurwawad, ja tiiwadega
sipelgad lennawad tulla wars ji
wihma. 18. Kui wannad noored pöön
wad minna hilm halwaks 19. Kui i
rangeste tormab ja kuis pab, olla möni



wana kuidrukt ehk poiss jurumisel.
20. Kui elajad juwel liiga kiinitjuwad,
tulla warsti wihma.

J. Weri.

Üles kirjutud rahwa jutt Helmes.

Juuistadud wanawara korjajate
ja kodumurrete murijate!

Küllei ole minu juur jutemees,
egawiisa ilusate jõnadega juuri asju
kirja panna, jüngi olen julgenud paar
jõna wanawarast kirja panna. Kuis
jüst üks jõnakene ka häätlja hõõ tarwis
kõbulik on ehk ei, joaate ise ot jus tõsma,
kui minu „warese jalad, "kui nad Jüss
t mitte oma inetusega õiva ei ole kuu tanud,
läbi obeste murinud. Terwitades

J. Weri.

Helmes jõl 23 Webruaril 1887.

2) Märk' on lühenduse märk.

Helme khlr.
Saatnud J. Veski.
(2X).

pag. 25. 11. januar 1890.
Saadud 18 12/I 90.

# Wanawara.

I. Jutud. Helme kadakumrades.

1. Rauna mies.

Uitskärrä elli üitsi wägä suur ja wikkas kuningas, kellel üitsi wägä ilus tüdär olli, nii et egaüitsi kes teda ago sütaenu= kepsi kõnva nägi, teda joba armastame akaps. Aga ta es wõi ei kellegile mihe= le minnä, sest ega õõ kääps wana pörgu gaspa teda kinsamen. Küll ¢ laskš kuningas wakke õõses temä mano panna kes temä tüdärt kuradi iest pidine oidnes, aga sie kik es awitse, sest ammuke lewweti wahi kuningas tüt= re tuia wõe iest surmalt maast, nii es jullgu wiimäti kannigi enämb tem= ligi olla. Kuningal olli ennde ka tse ün= natuse üle wägä tale miel ja lubass teda sellele abikaapes omda, kes teda kuradi kinsamise iest jõuas kaitsta.

1) Märk on peenemduse märk.
2) Märk on lühendduse märk.

Sõjalsanase [illegible] linna-n olid aga ka
üüts sõdat, kes joba mitmen as-jan kunin-
gale #öäd nõuu olli annnõm, sõsama lu-
basi ka kõrd oma õnne katsu ja kunin-
ga tüttre juuren walwata. Ta wõtse
kimbu kaarde, üte kidage kepi ja
kollm lamba nahka, õhtu kuninga
tüttre kammõres minnen ligi. Tema
sõbra naarsõvel tedä, ja ütleive, et ku
tõse mitte sõaniõtuge kuradist jagu
ei saanud, kudas sis sina taha nendl
kuntsaka nüstuge lübi saada, aga tar-
vol olli nende juturist midägi, waid läits
ikki. Kuninga tüttre kammõren panõse
ta tule lauwa pääle põleme, kuitse
lamba nahad endele sellä pääle sõmp-
soni ala, istse tooli pääle ja akaps
saarde kallale sõrime. Kepi panna-
se ta ka lauwa pääle. Ummbes sellä
ütetõisku aiig ruudõse ta nagu



tuule wuhinet läbi akne tuppa tule-
wet, ja wärsti sõise üüts kanwane
mies tema kõrwan, ja küsse jämme
ääleje: „Kelle lubage obet ja minu
mõrsja tuua?“ Soldat aga ei pane
sedä küsjimist tähelegi, waid piakse
talle istet ja kutse tedä kaarde
mänmgmä. Wanet piha aga ei taha
sellege tegugi teta. Wümäte omme-
ti, soldati sallive pääle akaps ta
mänmgmä, aga enne sai ärätettu,
et kes wõit, sie tõmmbas kaotejat
kollm kõrrda soldati kepi kidage
üllo sellä. Sie kepi kida olli aga
(müügune) sõande, et ta edimese kõrra
tõmmbamisega naba sõse tuunigse,
tõise kõrra tõmmbamisega liha sõse
ja kolmanda kõrral ka luu sõse.
Nä mänmgsõve, ja soldat kaot. Es-
tawitse üütsoji wahi, soldat pidi lahkma

Kolm Kõrrda Keppi Kiõaje üle oma jellä
tõmmate, sjus ollime nüüd lammba
naha talle Kapus, sjest Kolmanda
Kõrra tõmmbamisel krüümsst Kõda
ainult vaajske nahkga, aga Lõha sjisje
viel ei putse. Sie tegi wanatondile
Kimu ja nõ mäning jõuve jälle, aga nüüd
wõitje sõlvat. Sõldat olen Ka ennegi
õeda wõitan, aga ta tahtje teda enämb
mängu sjisje meelitte. Tõnt mõtles,
et Kui Kõda sõldatile õõda ei tie, ega
ta sjis mulle Kaa ei tõe ja lasskje
tõmmate, aga jõba tõese Kõrratõmm
bamisel panõje ta Kui tuul läbi
akna Kispendeden wälja. Nüüd eitt-
je sõldatrahulistte pukgame ja magass
Kuni ommiKu wallgeni, sjis tulli Kuning
gasi waatame, pudas Ka sõldatige lugu
om, Kui ta sõldatit modsan mängi
olewet, eitusji ta Küll ediatsja õõvõ,



aga Kõda am sjaii, et ta magass olli
ta nõõm ei jõõte. Kikk jelle päewä
lasskje Kuningas tull ennde sõgi Kamm
ren ümmber Kolada, Kos sõlvat Kige
parembet sõõki sjis ja Kuninga Kige
magajembet wiewa juuwa sjaii.
Aga õhtul pidi ta jälle Kuninga tüttre
mamm wahti pidame. Nüüd wõttje
temä Kuninga Käest temä raud westi
ennõle jellgä, ja mõtsjast lõegajõ ta
Kuus Küõd Kõdajest Keppi Kättje;
nii läitjs temä sjis jälle Kuninga tütt
re Kammbres ja akass jälle Kaarei-
dege sõrime. Nägu ellägi õõje, tulli
tont jälle, aga olli nüüd wähä sõõra-
likumb ja akass sjiwi Ka õjuont
Kaarde mäningmä. Naat tiõwä
aga enne maha, et Kes Kaotes, jelle
jellgä wastu saaje Kollu Kõdajest
Keppi KatsKi pesjatuo. Sõldat lasskje

tandist edimese kärra wõitu, ja tant pese kollm kaõajest keppi temaõ jellgaõ wastu katsgi. Et soldatil aga kuninga rauud weest jellään olli es saa ta miõõgi wiga. Tõse kärra männgmisel aga wõitse soldat, ja tant olli walmis ka oma jellgaõ wastu kollm keppi katskil lasma pesjaõ, jest ta mõtel: kui nie' kepi' soldati jellale miõõgi wiga es tie, egaõ na jis minu jellale ka es tie. Waewalt olli aga soldat jaba üte kepi katski pesjaõn, kui tant jälle kiskonden läbi aknc wällä lennäss. Nüüdalli tall jälle rahu kuni ommukuni ja pidu kuni õhtuni, jis pidi ta jälle wahi päale minema, ja ta läits kak. Enne lasse ta aga kuninga jepäl enndela üte rauud mihe tetaõ, kellel jäände nuvi jellaõ taga olli, miõõ kaõnden rauud mihe



ammba' kas kumne wõi walla läitsive, ninda kudas käändja tahtmine aga olli. Selle rauud mihe wõitse ta üten ja panend jes tedä kuninga tüttre kembres jes püstis jeisma. (mõnd ütlewad ka, jaisma.) Ummbes kellä ütlõisita aal tullitant jälle, täämb olli ta aga soldati wasta jaba õige lahge. Nä akas sive kahe kaarde männgmaõ, aga teiwä (tegiwe) nüid maka, et nes kaotas, piäb ennde käe rauud mihe panema, kuna wõitja jälle rauõ mihe jellä ~~jellä~~ taga piäb jeisma. Tegi rauõ mies näcele miõõgi wiga, jis olli se talle trahwis, et ta alwaste männgse, jättse rauud mies aga käe wigate, wõi sive na jälle ajawiitmäde männgmaõ aeate. Edimese kärra wõitse muidugi tant, ja soldat pitse ennde käe rauud mihe juhu, kuna tant jälle ta jellä taga jeise. Rauud mies jättse käe wigate ja nõakas-

pive inimeste mäenugjemä. Nüüd wõitis
aga sõdat. Tont mõtel: Kui ta sõ-
dati käeele midägi wiga ei tii, ega tä mii
käeele taa ei tii, ja piittis oma käe
rawid mihe jutu. Rookis aja peräst
panni tont Rigast wäest läjendame,
ja üpäis Rigan ta rawid mihega läbi a-
ne wällä, nii et klaasi tükki mitu
penikuormat kaungele kendä pive. Sõdat
olli rawid mihe jellä taga jõesten jala
kruwist temä ammba kõnne kruwima, ja
nüje (je on: nii ep) tont lõksi jäiigi. Am-
mukw sõ mõnele sõdat jelleest johtumisest
kellelegi midägi, waid käis aga ega
ööse päele ja wahi päal. Nii warhtse
ta kükkime ööd. Kümme ööd ja küm-
me päewä olli tont rawid mihega kim-
bus. Kuninga tütre kammbrest wällä
rännäiten piati ta kige enne jõe ja küm-
mend jõe penikuormat kaugel üten



juuren mõtsan. Sääl akas ta rawid
miest abiste palume, et ta tedä walla laps,
ja lubas talle 7 tuwendert Rublä rawa
palgas anda, aga rawid mies ei jäitse ra-
hulikult ta palwe kuulmade, ja oidse
iki nigu ennegi temä käest mõwaste
oma ammaste wahel kinne. Ku
tont nägi, et peämine midägi es awita
ja tema wangistajatedä aga armuta
pünaks, akas ta tedä ähwärdeme, lu-
bas tulen põlete ja wiem upute, kui
da mitte walla ei lasej kige enämb pa lawa
je tedä, et rawid mies ümmes laisk olli,
jugulis oma jala pääl ei ujii jõnud (waatjõnud)
jõesta, ja nõga mõni ehtte tonis, jõnna
ja tännäi waarus, nii et tont peris
ädän olli tedä iki oma käe otsan kandan.
Rawid mies aga ei oole kigest jeest midägi.
Kui tont nägi, et palwe midägi es awita,
laits ta tõeste ütte juure jõe wiere ja

oidse teda 7 ööd ja 7 päewa wee sees, aga ta ei surenud, waid pääs aga tema käest kõwaste kimmi. Nii see ei awitse, tegi tonit suure tule ülles, oidse rand mihe tule pääl ja ümbes ei: „Küll sa nüüd saat teada, mis mees ma olen, ja kedas ma ennäst sinust walla müsta pästä. — Kes ei taha palwet kuulda, pias pahandusen järgi andma!“ Aga sellega pette tonit ennäst ümbarte. Rand mees läits ta ümmes kummasi, ja kole kisage pandse ta jälle loitsama. Kange walu tabse tall tosja wälla wõtta, tuli kuum mees ripnes tall käe otsan ja põlet ega kotust, kos külgi puute. Ei awitse nüüd nimu nõnu, ta läits soldati maru ja palus, ettka teda ümbsast mihest päästäs. Soldat lubas ja da sis teta, kui ta töötes enämb ilmangi kimmiga kütüst kimsame tulla. Tont lubas ja läi,



ja soldat käänd se müüst, mis rand mihe sellä taga olli, ta amba jälle walla. Tont tänäs ja läits minema. Järgmi pödes ta sis se päälit ja sis se päewa ama aiget kätt, pärast pääs ta oma 12 sellige pikupäewa, oma päästmise mõtlestes. Pikk laud sai pärguse walmis saetut, kos tondit töisjuol lauda riivi sis pwe, töisjuol lauda aga sise ega tondi kotal läits pörgu sulama, kes oma peremehe ammuli aetut sulu, lauajäal olewatest nõudest, kühwlegi koitu sis se wisas, mida isäänd töötaga alla nelle, ilma et ennäst tolku sulutöstmisjge oles waewama. Nii pidu möödä olli wõtse ne tondi nõus, kunagi enämb ei maa päälle tulla inimesi kimsame, sest, nigu na ütlewe, ilm minnä wäige targasi, nii et nende tarkus ja kawalus inimeste tarkusest kaugele maha jääwät.

Kuningas pidäss sõna ja andse oma tütre
tõsiste soldatide naesse, kes perän oma ääs-
sepoja surma temõ riigi ja waranduse oma-
le sai. Kurat aga esitale neid, nigu ta tubass
ilmasgi kinsame, ja nad ellivad õnnelikult
kuni oma iwimse surmatunnini. Peräst
surma ei ole ma neistega enämb midägi
kuulnu, nii palju aga sõän ütelõe, et mein
ka maha olõ maetu, ja kui nad wiel ülessi
ole tõusnu, wõi olõa et nad wiel prillas
surnu ons.

2. Kuidas Orasse Märt juamisest woldas sai.

Aastat kuus seedse kümmend tagasi
es ole küll meie rahwakannan suurempet joodi-
kut leidä, kui Orasse ollärt. Wiinast ja õllest
pidäss ta kige suurempet lugu ilmant. Wiina
ja õlle järgist olli tall ta oõne, kedä ta
ka wägä suure auu sihen pidäss. Oõne
pidäss ka peremeest wägä arimsas ja kallis,



sest egäkord kui ta peremees kõrdsin olli,
walwass ta, ilma et tedä waja oles kinne
reitä olnu, oolege teenä sõnetäuwelõsa ji
järgi, mis saani korjusen ta peremehe isstmi-
se jaos olli. Selleperäst pidäss Orasse Märt
oma kõrwi iesst ka käste nelt, käsu ja
sinu anda, pidäss ta ling alatus, selle ase-
mel ommese ta tallé aga, pääle ilutsede omm-
pakmise sõnade, ka „egaütsege" külgi mõõda.
Egä kord kui maits tulli, lüginé kõrb oinult
oma sändi, peremehele nagu märgis, et ta
sedä jälle tõmmge wastu olli wõtnu, pikemalt
es mäitä ta sesst küll tõhele pänewet.
Ka ta arwass Orasse Märt waikst ta wõsst
obesele kahjulikus. Kige pääle wõtsiwe na
obese kaala wasst katski õõru (sita-õõru) ja
tõesest olli suurest kaostest wiel sie kergitus,
et kerge olli obest ette panna ja walla
wõtta; sõäl es ole waja muud teitä kui kaosse
ülle sõän mia ka tõmmate, sinnust es pruugi

jusjugi walla wõttagi, luok seisse ka ilmast ilma pääl. Niisammuti olli ka kerge ette panna, mind kui wia kõrb aoste wahele tõsta taosse ütten kogaga üles ja aja kõrb pääd pidi awsku ja ta ülegi iihen. Ka sihmu arwasi ta ilma. ei saa taoste külgi panna.

Iitsi kõrd olli märt ennäst jälle kõredsin tubliste täis wõtan ja seitse oma kõrwiga poeg poole. Wõib mõid olla, et kõrb oma peremihe üle pahane olli, et ta teda ikka jälle ampakmise sõnadega es meelita ja lepäst ei pruugi, wõi tahtse ta oma peremehele eßi aprilli teha, mille tegemises küll mid kaits pand aiga olli. Wõib olla, — kõrraga laskse ta aga taosse üle pääi maha sadada ja seitsi, se magajet peremiest saamise tie pääle jättõn tühjält kodu poole. Küllap wisst taosse iki wähä tühjäks olliwe sest kõrwi kaala tõstes küllen pundusi kaonis ofsa nahka ja wisst ka wedikewerd, mida taosse jäält walla olliwe õrune, ja nüüd kõrwi mõlestuses endel pidäjiwe. Kadu tie läits ütest puurst mõtsast läbi, kos üits „Wõmbelkarw" kõlimise temäle wastu jahtasi tulema. Kõrb pelläs kõrgest wõrgast ja aste tie pääle kõrwa, isänd karu pidäs sedä aga oma pilkamises, ja pani kõrwi — wisst kogemade oma nahga. Aga et kärwi kaala külest tükk maha ja werd taoste külgi olli jäänu, tahtse karu, kui anus mees, seda asja ka kärwelikult ärä teto. Ta läits, ja aikas taoste külest wõid ärä lakma. Selle aja sihen olliwad Iraosse märt aru saanu, et ta ammuäärt kõrb teda enämb edesi es wiä. Ta wiwut wembleje ääi matsu — oma arwuse järgi innuduki kõrwile — külje pihta, ja ütel ka ühtlasi oma unise, aga jõige tugawe äälege üte puure „nõo." Karu, kellel

prilla just wore lakmine käsil olli, eitse ja äkiliste ääle ja oobi üle, arwates endel juguleje palga Wändre mõttes kahen aewikja pandse kigest wäest juosmas. Suure hirmuga olli ta aga uneten pääd körwi laia tarastest läbi pistmäle jättä, ja nii wedäs ta mööd Märdi kigen jaani lagijge ütten. Märt märgäs määratust kürust ja irmi ei une, ta wäriss kigest kihäst mis sie olli? — Suur must rogu tormas temäge üle eenämaade ja põllude, üle kraawest ja künkist läbi sügäje lume, tiest es ole enämb jutugi, itki mõtsa poole. Pimesi ta es näe ka äste. Jah, öige hugu sie ei wõi olla, ta olli körtsin õhtu warsin, kakelmes ja jõemees ja purjus pääge wiil mitte muun kompus tennud. Ües sie wõiss küll olla, — tont, mõtel Märt. Jah, ta olli täämbe hirmsaste patu tennud, mitte täämbe üdsinde, waid nii olli ta joba



amme tennud. „Nüid on mu hõog kord käes: mõtel Märt ja püüdse jaanist maha kabi=de. Aga es saa, ta liikme olliwi lug kah=metu. „Mis nüüd?“ mõtel ollärt ja surma irm täitse ta ingi. „Õõrgu, jah põrgu ta mu nüüd wii!“ Ohaps ollärtjälle. Ta kaije Jõs jõmeist lugeda, ka sie es awitse, wõi olla mitte selle pereäst, et ta teda äste es mõis=ta. Sea tulli mõtsi, pime ja pusi mõtsi, seda märgäs ollärt selgeste. „Oh wiim! ohaps ta, „parem oli ma sind mitte ei olesi joonud. Töeste, sie on wiim, mis mind prilla tondi nääl põrgu pewle wiab. Ei oles ma hääbes mitte nõrtsi läinud, ma oles prilla kodun ja mitte põrgu tiel! Oh, peaks ma weel sie kõrd ärä päästma, mitte üüts tilk wii=na ei pia mu kurke üle minema, ma tahan.....“ Aga mis sie olli, kõrro=ge — kraaks, ja Märt lennäs üle pää kaela

lumme. Ja mõtel ei olnud enamast mitte pärguaugust mõa alla saadavet, aga võimalik, et ka ammetigi aeg, kudas lugu oli. Ja oli pääsnu. Ja es jõua mitte enamb pärgu poole; ja sie käik jändigi ta kõhuse peräst. Ja hakkepa oma kõstust kindlaste pidäde, ja pidäjs kah. Kennigi ei ole enamb peräst. Kärtikäre jim näinu, ta akkas ennast elämä, ja jai oman wallan wiel kuulsas mikes. Kes kaks joumist taht maha jätta, selle nii sammuti. Nüpsellu aga ütlen wiel, et kes kaastega kaa jõhus nägeme, wõi julgeste teda Oraste Märdi kondiks pidäde, sest muid Raastega kaa ei ole enamb olemen ei ole. Saanislakki ommärt mõtsast ei perän kätte leidäm, ja oid tedä mäletatagi alles. Nii on ka ses kaasegi ütte inimese „joomise pärgust" wälla kiskun. Wõtkem sest õpetust!



B. Kudas jänes je mokk lõhgi jai.

Et jänesel lõhgine mokk on, tääd egaüits; aga kudas ta lõhgi saanud on wist mitmel tääsel. Mõnigagu ütlese et jänese mokk olewet lõkkes kuradi, aga sie ei taha sugugi õige olla, sest kudas wõis Looja ütte asja kuradi katsikine ome. Näituses, — kui käänkjepa ütte paaga tege, mis katsikine wõi lõhgine joba taetust peräst on, ei annata le kennigi õiget käänkjepa nimeje. Ja on üüits wanser. Ja nii nimal es ole Looja ammuki mitte, et ta wanse sõnu akkas tegeme. Aji on aga järgmine: Üits wana walge, aga wäega tark jänes, kes ka enamb kui kümme kõrda kütte ja koerde käest oli ärapääsnu, kutse kõik oma tutwa ja jugulese kokku ja pidäjs neile pikä kõne jänestest wiletsest elust, ja tähend lõpes wiel, et kige paremb

oles kui nai Rusgile mojale elämc aitas,
kos wähemb küttc ölas kui sim.
Kik terwe jänesje Kari olli jellege nõun,
jeft ega jänes könel oma kimbatustest,
kudas ta mittu ja mitu körda oma
närmäste jalge abige ärä jäänu olli,
ja pallu olli ka Rüttil küsdi langen,
ja pallu olli aawatut. Wimaste wõtsiwat
na ütel ääel nõus ärä Jaksja maale min=
nä, jeft jäält olewet küti kik ärä sita
maale tullu, ja jääl ei olewat enämb
ütegi Rütti ega Koera. Nii pandje sis
jänesje Kari ütel ööal päewäl Jaksja
maa poole juoskma, kige ihen ottsan meie
tuttaw wana walge jänes, jeft sie
ütel ennäst Jaksja maad tiedwät.
Kui na joba üle maad olliwe ärä joosnu,
ja ennäst waristi Jaksja maale arwasiwe
joawat, olli üüits lamba Kari tüe weren,
kes nii pallu jäneside näiten Rohe plagamist



pannuwe. Seda näiten ärajs terwe jänes=
je Kari maarma, et meie, kes na kige
armetumbe loomi om maa päal, Ka pen=
nigi pelgäs. Jaksja maale minek jõudis
Kohe järgi ja jänesje wõtsiwe ennõus iki
sijjä määle elämc jääde, jeft wäl olewet
loome kes Ka meie pelgäjäd, ja nii eiole
sis jänesje mitte kige armetumbe. Seiwe
ää melege, et wiel loome om, kes meist
wiel alambe om, naarjewe jänesje, kum
nende mõKK naarmist jeft lõhgi läits.
Jeft jandik om kik jänesje lõhgis te mo=
kege, kuna emme jõda neil mõK terwe
olli olla.

4. Rikas: Kerjaja.

Waene jant könesje tiedmõõda. Temä rõõ=
wa olliwe lagunu ja temä Käe ja jala waari=
jiwe wanadusje jõ nõrkusje pearäst. Kepp
käthen ja kerja=kott paalan, jõudis ta ütte
wõõsinu ja löödsusten üttc ülalesje mõisa

Mõisa ärrät es ole kodun ja kuri proua
es anna sandile midägi, waid aii tuda
jõematsen ja ahju luawaga küuruseni
mõisast wällä. Ärä minnes tulli
sandile mõisa waräti pääl ärrä wasta,
sie olli üitis wägä äü ja armuline ini-
mene, kutse sandi tagasi ja andse talle
sinuera ja jnuwa ja wiel pallu muud
kinogitust. Sant tänäs kõige sarnu
iest ja kutse ärrät ka oma mõisat
woatame. Ärrä ütel: „ Rõst sinusugust
kehw inimene ka mõisa sai, jõuat kega-
mitsge aga walwalt oma pääd hoitta,
wiel wähemb wõib sull mõisa olla, aga
et mull sinust wägega ale miel on, tõsi
ma küll minnä ja waadata mis jugut-
sen wõtsikum ja küll elät."
Sant ütel, et tall tõeste mõisa olewet,
ja wiel pallu ilusemb kui sie sün. Nõi
lätsiwet. Kui nä tükk moad olliwe ärä



käenu jõudiwet nä ütte mõtsa. Sääl
nägi ärrä üte kuse otsan kaits rontsa,
kes üte püti täiowe were kallal pääwä
ja esi tulitsiwet. Ärrä küsse sandi käest:
„ Ei tää, mis sie küll pias tähendame?"
„ Küll ja saat seda peräst teada," ütel
sant ja lätsiwet jälle edesi. Tükki moa
taga muutse enne äst mõtsa algendejes
aasas ümmer. Ilus ein kasuwi aasa pääl
ja lilli õitsiwet egäl puol, sit üs nä ime
nätä. Selle aasa pääl olli üitis kasi
lambit, kes määgiden sünnes ja tänä
juoksiwet; ja et küll ilus ein sääl kasuwi,
es ole na sellege mitte rahul, waid tahtse-
we wiel parembet, ja mõtsdiwe, et neil
nälg olli. „ Mis sie küll pias tähendame
küsse ärrä. „ Küll ja saat seda peräst
teada," ütel sant ja lätsiwe jälle edesi.
Tükki moa pääl katte aasa ärä ja
selle asemel laot ennäst tükki kõrbe

laiali. Selle kõrbe pääl olli ka üitskari
lambit näha, ja et küll arwalt jün ja
pääl mäni wiletsa ènäladwake näha
olli, ei määgi lamba jugugi, woid olli=
we omage üsna rahul. Ärrä küsisse
jälle: „Mis sie pias tähendame, et nie
lamba ma wiletse töeliige enämb ra=
hul om, kui nie, kellel küll kähen olli?"
„Küll ja jaat jeda peräst teeda, üksi
jant, ja lätsiwe jälle edesi. Kui nä
wiel tükki maad olliwe ärrä kõndin
akas üits ilus mäis ja neile silma paist
mor. Warsti olliwe nor pääl. Selle mäisa
wäräti pääle olli kirjutet: „Jgawene
aeg." Wäräti tulda küllen olli üits
jnur must ja lehm kinne kedeta.
Na lätsiwe wäräti läbi mäisa usse.
(usse tähendab — üue.) Kui jant lehmast
möödä läits, ei lonsu lehm mitäägi,
kui aega ärrä läits, ööjöt lehm



kardõige waljuste. Mäisan wõeti meid
juure enge wastu. Sant, mänd selle mäisa
ärrä, laskse kikjugust õhus pääle
kikjugu pillidega mängida ilusit laulusit,
ja mängi lauleti kõikjugu laule, mis ka
wiel onna elu sihengi es ole kuulu. Nü ka=
te üits tunn waresti ärä ja meie ärrä
tahtse ärä kodu minnä. Aga selle mäi=
sa ärrä pallel jälle ja kielse teda wägä ja paluse wiel
ütes tunnis jääde. Ümarte ka jäi ka.
Ka sie tunn läits waresti, wiel ilusambe
mängu ja laulidega möödä, ja ka tahtse
jälle kodu minnä. Aga selle mäisa
ärrä pallel jälle ja kielse teda wiel
ütes tunnis. Suure palumisega ka wümar
te jäi. Nüid mängiti ja lauleti ka kõige
ilusamberik. Tunn läits waresti möödä
ja ka otsa es sa wielgi jääma, aga ka igat=
jus es lase enämb. Ja läits. Ja jõuse
pea kodu, aga mis nägi ka jün! — Kik

olli ennäist hõlpsas muutkan. Ta mõisast
es ole mured enämb järel, kui üitz just=
jund kiwi waewa, ja sinna kährikpesje
olli üitz mes mõisa ehitet. Egält puolt
wahtsewe halle tundmate näe wastu
ja imestawe tedä. Ta hahtse nendega
kõnelde, aga ta kuulse ennäist ülg nõrga
olewat — es jõua. „Igäwene aig!“ jõlis=
tawe ta mule. — Ta wõtse nõus Igäwese
oja mõisa kagasi minnä ja jäal elustsa=
nii imeilust laulu ja mängu kuulelde.
Ta waadeb üles taewa poole* ja õhas=
„Jah, sina olet wiel siesama taewas,
wiel paestad ja mountmatelt ja nii si=
nine nus silmä, kõik mees ommuntu=
mud. Oh taewas, oh igawene aeg! Kui
kaua olen ma elänu! Üle kolmsada
aastet, ja ma ei tunnud igäwust. Jah,
teie rongad, — teie olite minu kurja proua
omaksjajet, jelleperäst teie ka nii kur=



jaste käraktside. Teie lambat, — teie
olite minu mõisa alwat teendrit, et
teil küll palju kähen olli, siisendide sisgi
nällä peräst, kuna niet, kellel puudus
ja nälg kähen olli, sisgi oma kasinege
läbi aewa, ja aupeste ellewl, — Teie, jah,
teie olete minu mõisa eat teendrit.
Ja minu naene, oh et ja kuri ollit!
Ja olet pirilla wiel igäwest oja ussi ihon
ja ei pääse sinna sisse, sest et ja kuri ollit
ja waestele es anna! Oh igawene aeg,
sinna kahan ma jõuda ja jäal igäwest
igäwusete elädä!“ — Nii ta neid jõnu
olli ütelnu, kangeste ta ma ha kui mulb
ja põrm, ja temä waim, mis wagaste
elänu, lennäse sinna, kos igäwust ei
tunta, kos kolmsada aastet kui
kolm tunni oma.

## II. Laulud.

### 1. Lasse äilitsedem.

Aim, äim, Kügu Kügu, Aia latse äilse sisse
Kügu latse kõge sisse. Kuss su kuss su, Kügu kügu,
Kuss su kuss su Kurjakene, Kügu kügu kinsakutke.
Tsun latse surembesse, Karwa latse karjatsesse
Eså emä pitkutsesse, Sõtsi welle surmatsesse.
Tsun latse surma poole, Kügu latse kiriku poole
Pää peräm, jala ihen, Pää lille lüwa sisse
Jala musta mulla sisse. Tsun latse, kügu latse.
Tsun latse surma sisse, Kügu latse kirsta sisse.
Kõe risti minna päle, Risti pun will ana päle.

### 2. Karjatse laul.

Perenene naesse, Peremies ja mihekene,
Anna mulle apust leibä, Pane päale patsu pumä!
Ma äa lehmä lepitsesse Härjä ää maa päale
Kitsi mere pallostele Lamba laia largedale.
Kui sa'i anna apust leibä, Ei pane päale patsu pumä
Ma löö lehmä lepä wastu Härjä äädmaad wastu.
Kitsi mere kiwi wastu, Lamba laia laget wastu.



### 3. Laula laula latsele.

Laula laula latsele,
Latsel kerge kulele.
Mesilese meelele,
Anilese äiale.

## III. Leda ja õiget.

1. Tilpimine on üks nõuts, kudas waast täädä tahetes saia. Siandse nõutuse ajetes nõutejatest muidugi salaja. Ma johtusi kui wäike poisike, kord nende tembutust pääle nägeme, ta ollis järgminine: Punatse lõngale saap üteste selmi ümberrõrrage sisse kedet, selle lõngaga kedetes sis üks wõti, kellel ei ei kõik keelex sihen on, laulurõamatu wahele, laulu „Aamen amen Issand olgu" kottale kinni. Selleperäst just selle laulu kottale, et sellen laulun kige rohkemb „aamnit" on, nimelt 20 tükki. Nüid wõtawad kaits nõutejet wõtma pää oma ääkäe nimetsi sõrme pääle, kuna kolmas nõutaja laeb: „Näitä, näi-

tä raamatuke, kas om N. (nüüdsetdes jelleni=
mi, kedä wargas arwates) N. N. (jelle nimi, kelle
asi waraste t om.) asja waras. Kui waras
sis wõrru, kui õige sis jèèsi!" Kääna
nüid raamat wõi mage üten tiiru, on sie
waras, selle nime nimetedi, ei kääna ta
aga mitte, om sie inimene õige. Tembu=
tamine wõetes jälle wesse ette ja nimetades
mõne tõise inimese nime, kuni raamat wii=
mäte tiiru käänd ja wäraste sellege ülesi
tunnistes. Muidugi kääna, ei saa selle=
moodugi õiget waraste kätte, sest raamat
jeis ikki paigal, kui sõrme õigusteoietes,
ja lääb tiiru, kui sõrme wilku lastas.

2. Kiirmus Raarmus, arakule aigusi
Waresjele walu, mustu linnule muna
tõbi, Meie Märt saagu terwes.
Neid sõna loetes soola päale, kui tarketes,
et aige terwes pias saamas.

3. Uiskett (mõdudeft) nõneles wanawara=



wasmõndagi, ja mine sest nende juttu wõtles
ajame sis kuulet, mis ütelles, — pärembpea
aga jun ehk jõ kita järgi. Olgu mõni jutuke näi=
tuses: Kord länne tüdruk mõtsa marjule,
nännu uisa küsermuse mõtsan, eitunut
kanges te ja kik ta elwaig ollu ta ihu pääl
palmikut nigu uiske ajane näitä. Et sie
õige olla, takt wanataadikese jure wõi
jellepääle wandu. — Kord kulnud mies mõtsa
hèènäkott sellään, uisa küsermuse olnud
tie weeren, wisanut koti maha ja jannud
juoksma. Tõisel päewal länne waatame,
kott ja èènä ollu kui jalus peenikse.
Ka kõneldes arjaga uisast ehk uiske ku=
ningast, kellel jure kutt nägu ari wõi
kanon pää pääl olewet. Ka laulwat ta
mõtsan mõni kõrdõige ilusite ja tedä ei
olla jugugi wõimalik ärä tapa, sest
tõisest uisast kulla pärgä, nüpea kui talle
wiga arwates tegeme. Oma karjapuisi

põlwen, kui ma ütel ilusel päewal oma
karja seltsilise Peetriga karja oidse, askas
Peeter äkki kisendeme: — „Tule waate,
arjage nüüd, arjage nüüd!" — Läksi ko-
he waatema. Oli arjage nüüd küll. Ei
jalgu midägi teda. Ümmarte ommetigi
wõtsime julgust ja mateõdime ka jur-
mus. Ei olime ärmus, et hõi jäänüd tule-
ve. Ümmarte jaime ommetigi aru, et
nüüd olli komma siis se sõnu ja hõine jalg
olli se wiel sunst wallan, nii et komma
warba kui kroon niisa pää päälnõtki
olli. — Uisa elumajade lähikjen hõlen-
dewet iki alba, enambeste „kadu."
Kui unel nüüd nägi hõlendes ümmerust.
Kes linnu pesa leid ja tule waren seda
tõesele käneles, selle pesa jõuwäit nüüdärä.
Uisa pesst wõtwat amba walu ärä kui tedä
sinna pääle panmas. Kui selg walutes,
peab nüüd üle sellä lasma minna, saawat
selg terwes.



4. Ka unitest kõnelõdes palu. Nii dännu
kõrd teemies Helme mõisast Kärstnasse
kirja wõma õsse, wõtt tullu üsna ligi Helme
mõisat metsele järgi ja kõndimest kuni Kärstnast
tema kõrwal, ilma tulle karja tegemade.
Kord tullu mies järmust woori päält, ode-
ne ei ole jõudnud jugugi wõrada. Kaits unti
tullu mõtsast wällä ja kõndin hõine hõis-
puol wargelt. Ebene wõdänu õige äste.
Mies närmu, et rada wõimu sihest tulluk
nigu kaks wällä ja länne mõtsa. Mies
jaanu koze aru, et kassi muodu luom
tontsollu, kes miest tahtan kimbute,
wõi aga ümmerton ka minema.

Nii om sis selle järgi wõi inimese sõbr
ja tõndide waenolase. Ka neid jutusid
tõendese wanakese kos wõi ilus ja enge
jõuren tões. Kui karjapoiss unti annu
näge, kui unt tedä, siis jääs wõi jun
kõnne, ja ka ei jaa midägi karjus tetä,

näge aga unst Karjapoisse enne, ei jäävta
juu mitte kunne, ja ta wõib laimber ära
wiia: Karjapoisil jääwätaga ääl mit=
mes päewäs kinne. Kui iwast kahvel
külmaga ääl ära om, ütelöes: Sa olet
wisst unti mänud.

S: Helme Keelemurdes olen ma püüdän
kirjutte, et Küll üle Helme kikelkonna ütts
mitte just ütte jagune keelemuore ei wahtte.
Näitusses ütles Pöörd mies: esa, emo,
tema jne., kuna töisten waldun jälle esä,
emä, temäjne. ütelöes. Ka ütles Holdre
ja Helme mies: tuo, tolle, melle, kuna
mojalpuol jälle — sie, selle ja mille ütel
öes. Taageperäu ütelöes: Jusse josjasse
Lüsale jörmege silmä. Mujalpuol: Juku
süsjasse Lüsale jörmege silmä. Kuorküla
ütelöes: Kana munni 4 munna. Mis ta
sääl iki Kõllaes. Mujal puol: Kana
munessi 4 munna. Mis ta sääl iki Kõlisteb.



Wanemb rahwas tääd ütlöe, et ennem=
bistte, umbes Katekümne aastte ieest
Emäjõe ääristen waldun peris juba
Tartu piel om ollu. Nüüdsi kunne
jesst enämb märkioi. Et Küll Keelemur=
den juurt waket ei ole, kuna nüüs Helmen
üles kasunut mies kõpeärä, kost wallast
wõõras om. Sagesti om ka ilma Keele
murdeta kunda, nimelt rõõwisst.
Taageperäu arwatõdesi nimelt pitki
mustte juttu kaudu. Helme mies käi kinda
wõõ wahel. Rüdajeärrstne puolt kullas
nõiritet järtsege jne. — Peenendusse mär=
gis olema kirjutten märk näitusse:
film, tont, ütel jne. — Märk tähendes
isiärälisst ääle paenutust, nagu — seedse,
nummer 7, mitte seitse waid, seedse,
kiedä, mitte kedä seppi, waid kiedä
obene kinne. Ja wiel: Ma lään teele,
ma lään teele, see on, teie juure.

Sie wanawara materjaal on Helme kihelkonna oma, üles kirjuteje aga on Hoomuliis mis Ergmäe kihelkonna järgi on. Edimaste kirjadest, mis ma saatsin, ei nimette ma seda mitte, mida wahendeks peetud. (Saatsin ainult 28 nr. 302.)

Et ma just Helme, ~~kuda~~ kihelkonnast ei ole, ei ma küll ei nimetet kihelkonnast eriti selgepiirjoont wõin, ja olen ka piirideni Helme murdest kirjutet. Tähendawad, et Helmelased kunagi seda kirjakeelt ei tähtse, kõ wõlla ei ütle, nüüd ütlewad, aga (kea) abi, ärg abikaasagne.

Ma riwitatse:

J. Veri.

Minu aadress:

Wiljandi, Helme, Helenurt, J. Veri.



# Helme kihelkonna

(1x)

## Karstna walla

## wanawara.

Saadud 18 29/IV 89.

Saatnud: Jaan Leerink.

# Wanauskn.

1

Kui Kukk õhtu-poole päeva, siis päälle
endab jõbu lapsitab ja laulab. Siis tuleb
hommen hõisi ilma.

2

Kui siga wingub Kõnnib ja pääl ilma
rahutu on, wõi jõgi Kamaste wad
lauta Kannab. Siis tuleb paari päe
pärast halwad ilmad, Kui landast
siis häid ilmad.

3

Kui ennäts wäikse tumlega Kahab ja
Kahab talwab Siis tuleb sula ilmad

4

Kui siga sunst eidab. Siis tuleb
pahat ilmat

5

Suwel Kui Kõer haia weeresst wõ
nüüd päält ei ou jõõb siis tuleb halw
ilmad



6

Kui Kass Kõndega lauapeengi Kaes
jalga Kisub päält Kaasab tuul puhuma

7

Kui wares puu otsas wõi ladwa tipus
Kukk pühja ja saba lõuna poole siis
siis tuleb pühja tuul. Kenda sama
Ka ümber päärd.

8

Kui Kõrd wõis Kõkki siis lauletsi
järgmiselt. Taewas Kõrk Kus Maa
mahkus Kõer Kõrk mitsa matsa

9

Kui Kõer kõiksest kõhast tundi siis
lõigati seja päält tõst Karwnära
ja pandi seina lähedale. Siis
(kõrtet) usuti et Kõer gaugale jääb

10

Kui siga lapsetsi Kui siis (mõnilõõsi
pihi) seal heng wälja ei lää Siis usuti
et mõnilõõsi pihu ümber waadanu

11

Kui šuu on šuuš pala maha jadas
šiis ütelti et maaljane Rubalane tuleb

12

Kui Kass šund mäšeb Šäal paal
Rus-hand tuleb Külaline

13

Kui hahene talve Kübmaga ruhmu
närib. Siis tuleb šula ilma

14

Šügise Karjätte Karjätte hoinast äim
Kiviseeäid Siis tuleb hallom

15

Kui Ahaarja päeval päät otsites.
Siis jongüne jea muru ülesse

16

Kui šuurel nelja päeval enne
paeva ülesse ei tõuse siis hakkab
Kaal Kätšitama Rogisema)



17

Kui Suurel oredil enne päeva haastu
Köögi tuusse Siis lehvab jalgu lisama
peši

18

Kui pöörd päeval nende jalgu päeva
paistab et meeo hahuga üle tee jaab
Siis om hoine aial hää ilma.

19

Kui ka maja reisi päale lähett jalgu
kinni paned Kui saare jaaba enneb
Bätte tuleb Siis on halba õnne

20

Kui hommiku maja läbet Kui jõis
äpsin ära petka Siis päästab tuli
jal jalgu praesnik ära

21

Kui Rägu, nommisen ninimagamast
ülesse tõuset ära peteb. Siis ei ole selle
a haskal jäägi isu.

22

Kui inimene piksemaneest pääsenud
tahab kui süs jänes kindlasti mõnisaun
loom kaalt pealt kuni pealelähen
süs looma halba kui kuralt pealt
kääle pealt süs kääd otsa.

23

Kui kõik varimatsel kõrd mõni
kõrd viisi katski lähab süs eitkee
kõine aasta enam seda tõõtama

24

Kui elajal lumi paine seljas käib,
elajes on liige karvas atsamas väisu
tilgad süs käib lumi painaja seljas
seda peab järgmisel ära kõtama
kui üks lehmi mana kaklab
süs ole läwe kõrwas- ja annafelle
jaaks- lektud sawiga rawsaga
lehmale kalm kõrda risti selg
süs mine pulka päewal kirikõ



kellel süs sawitse rawsa jutti selja
päält ei ole sama on kes-sinu
lehma taga kiiusab

I. Wana taadi jutustus:

Kunleiva wennas, kas kead ka kuldas-
maa jäädus meie maale tulli
Wanast alli nimelt kena niitmise jumes
päewr kaar (keelli nii sugune, nüs wäe
kaari maad ümmer kiiru ratta mõõda)
Ninamees- kaskes niitma kenna järgi
läks- tõine kalm sammu kaugel, sai
nüid tagumine esimesel järgi süs lõi
ta kannapesti esimese pääd otsa maha.
Selle moodiga sai palju inimesi
ära tapetud. Sedasi ülemad sõdesid
tääda ja tulliwad maa jäädust tagasi
Süs tulli ka Wilgandist Kahku
härra kärstnase, aga tee päält alli ome-
tus- hõisu järwe kahal läks- ratta

pulkust ära ja rattastavatsis järvest.
Selle peraft ei ta rahavat ütleb, et ole
ei ise ega tahtnud sõidust saamud
ega üle-katta rummu täis-ei tahtnud
järvest ära upunud.

# Mõistatused



1 Üks hür raske seba (Paskal)
2 Keli mutsi kuhjavat üksteise sängaalla
kuhja sisse (Lehma müsitses) lüpsetes
3 Pun veiab kuu raud hangerjas-
kääna kõnnab õmmer (Tainese sõõmine
4. Mis lääb mõtsa naine naba peal
jälkan (Mees läheb metsa kaks-jalgu)
5 Mees lääb mütsa vastab longa
lumme (Mees ruttab)
6 Punane pulliske jähvist läätse
(Kuremari)
7 Tamanane lastuke tare lauge eis ei
idane ei mädane (Kiil)
8 Tuhat tuhat sada sada üksteise sõõga
kinni seotud (Õle kuben)
9 Nõlgi pun ja näelgi pun üle mütsa
mõõdi pun (Wikerkaar)
10 Halimb kui vat kalun ni kuldvalge
kot (Silm)

11 Mees rauk võõd Kuu päävä eljas üttegi laastu (Seina Rell)
12 Peo täis palgast Kuunar Raswast (Wihk)
13 Mois ära mõõlu Kasji hand Raalu Raalu Rana muna (Lapse hääl)
14 Sipe lipu päät lepe lapi päätalma nõgl pistmata (Kepsta pää)
15 Süüdine Keragene seidse hanikn jõhen (Pä-
16 Kato Kõrenõu täis walgid Kanus (han
17 Tirk tirk küü müüda (Kuhjirad jõk
18 Mark Mark mead müüd (Mõk
19 Kurat Kurum raud hamba juhis
20 (Wõk)
20 Sik süüdab jõlda mõõda Kanna Kõiwi Katsipidi (Heina Kowrm)
20 Tuhat tuha jõdajada lawe rand mere (Hernid Kallates pätt
22 Lagi all lagi päät lae paal lau (Kanne
23 Kakskeitawe kuld Keli leiwe afet üks eidab päätle (Kaer)

# Wanad jõnad



1 Ega hüv wilja falwe ära jure näja perast
2 Jõna pästab jõna pis tab
3 Waikene mättäs-wõõrab enne Kowrama õunmer Kui jure.
4 Kell on üheksi jell on kõiksi.
5 Satsel maitse- wõi Kapjatsele raha.
6 Kui Kanna rand jõl wõrst Kaalan jõjab
7 Sunge tüü jure linna Kättege ei Kärbleje Kiriskut
8 Kus Kabkus jõale jäät ole Kahut
9 Kes Kõera tüü jõi Kahkei jõab
10 Õmetus Käib inimese Kaudu aga mitte mõtsa jõnnide Kaudu
11 Kline jurd. jõama wõi jänsek jõrama Kaudad jõlegi
12 Kis mõõdu päät jõi Keele päät
13 Teraw Kurwes-leiwab Kiwi

14 Ära õiska enne, kui ulu päha pole aan
15 Palju lapsi laja silma
16 Pill tuleb pikka ilu järgi
17 Õo chen surm ja taga
18 Wirja kivi ei sammeta
19 Tagajal jäänve inesta nepu järele
20 Iga õpetaja katte jalkust ei õtle
21 Waras-jättab vaja jaina tuli ei jätte
jegi.
22 Parem suutäis soolast kui ma-
täis magu
23 Ära kiita kinda jäis kole seisa
meie iis
24 Parem karta kui kahetseda
25 Pikus ei ole iga kord tarkus
26 Wana mees-warja matte
27 Parem oida kui ojata
28 Miis kannab aneke kaobi
29 Suur tükk ojab jun kõhki
30 Kaer kedo kukku kakse ausmus ei kan
ji



## № 1 Saul.

Sõsar südi linnukene Kust me kolmi
kokku saame Kolmi kokku kutsumaie
Hellaütte elgimaie. Kunsikuts meie kohale
Warika om meie wahele Kesa nurmone kes kella
Weli ella wellekene Sku kirves-külu warsi
Kav kunsik me kohalta Kavwarik me wahe
ta Küma kesa kes kohta. Süs me kolme-
kokku saame Kolmi kokku kutsumaie
maie Hellaütte elgimaie. Saulise olli
mu ese Saulis olli mu ema Sõna seesa
mu sõsara Weeritseje welle naore Saulise
es mina peranna. Kui mul suustalõpe-
mesta, Keelepäält a Kõtumesta. Esamul
Jahus laulu laiva Sõsar leie lagude luuga
Weli töi kõnede kõrda. Kui mul suustalõp-
mesta Wälla süs riimasta Wälta kaeku
kaalastagi Eitaelmete seasta, Käsikese
nuorekese Etse laulge õdagule Õdagu-
le nommekube Õdagul on ele kääle
Hommikul on kuue kuulta Kus me
kella elgimesta Wõi mõisa kuuluvesse...

№ 2. Saul.

Wübu jün wile ajama Paju pilli puh k
maie Seppa lutti lõõtsmaie Keri mäed
jactu Talu tüttre taheta. Mulle jäämud
musta meie Musta nein torni kuule
Kuches pea musta paneme Wõi pea torn
toppi maie. Wüsi wü weere päale Kandsi
järwe Kaldaelle, Wõtti sebi sina päält
Tuusti tua murga päält Mõtse wüele
wüle Uhtse Kuuel uhtemile. Süs olli na
Kui olli muine Sits olli Kaasa Kui Kõrgi

№ 3 Sauls.

Mele Kolmekesi Sõsara Kolmekesi ema
Kanade Võtsema meid imeti Võtsep
ema ami püma Võts-meid Wiru wüt
nessa Tõine Harju andanessa Kolmas
jääb Rodu Külasse. Küsme sits Kolm
Rokku saame-Kõri Kuuma Kõwweem
Tõine Võisel süs Küsisi Mänsi elu sinu
Kas-Kas) om sulle meesi Kurja Mees
Kurja Kaasa Kalgi Ei om sulle hämm



Kurja Hämma Kurja aija Kurjal le mul
meesi Kurja Mees Kurja Kaasa Kalgi. Kui
ole sulle meesi Kurja Milles süs linne
Kigeje Sõmeretse Sõba tuttis Kadtsetse
Kaali rätti

№ 4 Saul

Sas-mu olla osjakene Kasswa Karja wit
jakene Tõusta Tamme tõhwaseene.
Hülab tules osjal (otsijaida) osteida
Tamme tõhwal tõmbaida Karja witsal
Kakkaida. Ma alli Kui maasse mäelle
Kure mari mätkasille Sill ma lüwa
weere päale Kes on mu näie si mind wäie
Kes-mu tuusse see Kosjasi Kiid waewal
ma waene Kiid olen pünal ma peenike
ne Kana poeg ma kastelle Sindma lüa
nave päale Kui nüid tüas-tõine poeli
Ka poolne elaje Küll tema tunnib sõia
tules-Silma pilkmett süa pillus-
Sas-ta süa halli lamni Kõigutas-ta
Kõrvilamni Wüs ta nõvaewalt nu
waese Wüsta pünalt peenikese

Kana poja kaskeella Linnulija woone
pealta. Meil om kaasa kangelle Tein
poola piiri paal Temaei ja siia tulem
Mõn ei ja (siin tulla) sinna minema
Tuul tall tuhat terwist wiigu Taewa
tall ajagu terwist

## № 5 Saul.

Mitu olli welleke minule Kulda tuhat
tuuile Hõbe karjage eele Weli Käsi kos
tuja Ei au radaje Tulli Kuskelt la Rod
je Astuo au Kammerinna Kõigas Kal
ta Sõsara: Anne karge maret marge
Anne karge mu Sõsara Maret marge
neitsi Kene Puhka ja tule tubaje Lõõd
je lõkke põrandulle. Site kurwalt kuali
päale Lapse ta leinalaua päale Anne
o karge mu Sõsara Maret marge neitsi
kene Tuunuull Jutska Kanna Kaldsa
Käsi näitiste Kodunna
Kõrsi ennne on õisienna.



## № 6 Saul

Weli ella welleKene
Kui laad maista Kasuella.
Ossik ja ilmast ilusta
Muialt maalitsuiva maalta
Sattub sull sadu (Radue) Kädele
Puttub punsetu peasse
Sell ei ole punse punie tuwa
Nuttid ei wii wedada
Olgu temal poisi punie tuwa
Olgu latse laastu tooja
Näidise wii wedaje
Weli ella wellagene
Wõtta oma nättie nein
Oma teo tillukene Oma usse ullukene
Oma walla waimukene
Tillu om tellile terane
Ullu okile usine Käib kui (muna Radsa) munuke
Werib kui Radsa Resale
Ei ta jala maitsa maata
Konsa ei kullasta murua
Warba ei tare wakeda

Kui ja wõtlad Suuremaisse
Suur lääb Kuru Suuremaie
Laisk lääb taudile magama
Weli ella wella Kene
Pia sina pütsa pirstusemma
Härja Kara Kattusemma
Roosa roowiku wahele.

№ 7 Saul.

Meie mõisa mõõdu mõisa
Meie walda waalu walda.
Kui ma ma pääsi mõisaeste
Pääsi Kui Joe Junsta
Hawi hammaste wahelta
Lõwi lõugade perasta.
Siin nii ullu õpetesse
Taime Sargas tettenasse!
Kiisun lõguwe lija witsa
Saugu nes malga paiutse
Tutawa tamme tüwitse
Et ma tüsi rinnu tüüda!
Kesi me tüü tenasi
Wai meil mas si waewa palga
Tüwik me tüü tenasi



Malka mase waewa palga
Kü malk töi selli Kõrti
Puu rahet töi puudi pölle.
Kui ma pääsi mõisaesta
Pääsi Kui Joe Junsta Lõwi lõugade perasta
Hawi hammaste perasta wahella.
Kui ma lääsi mõisaeste Kulle ma kunsi oma Kodu
Oma Kodu oma Kulla oma maja oma marja
Oma welle wilja wälja
Oma Kaasa Kaara nurme
Meil on Kodu's-Kulla sepsa
Taren taalerde tegija Saiman sanga witsutaja
Kuast tõusi Kulla suitsu
Tare harjast halja suitsu
Sammast sanga witsa suitsu
Säält ma kunsi oma Kodu.
Oma Kodu oma Kulla Oma maja oma marja
Oma welle wilja wälja Oma Kaasa Kaara nurme
Meie wellel Suure nurme
Suure nurme Gä wälja
Wür tull joosep Wenemaale
Songa joosi Karemaale.

## № 8 IV Saul.

Kolm olli welle kest minule
Saadi welle Karja maale
Täise welle marja maale Kalmond awelle Kalale
Koht tulli weli Karja maalta
Kodu weli marja maalta Tule ei weli Kalalda
Sõtsi welle ei simaie Mis mul wastu tulesi
Tulli Rum Rura maalta
Tere Rum Rura maalta Kastte näide meie weli
Tõe sunda sõnd ewsta Tõrwe mälle jäbu metta
Soodsik ehen luiga lusta
Tõrwe peran pardsi luista
Kerr olli ani luista
Mõla mõttuse jalusta
Ei nu Rum es Rõnele
Tulli päewa päältta ilma
Tere päewa päältta ilma
Kas tenäide meie welle
Taba päewa rõne les Veli om mere seena
Tegi tengasta tareka
Kattes tengast Kammare
Elus ajas enesele.



## № 9. IV Saul.

Mõistke mõistke mehe noore
Täätke täätke poisi targa
Mis sääl Tarwastu mäelle
Või om Wõnnu wahelle
Või om Rija Karja maal?
Tamnom Tarwastu maelle
Waher wõnnu wahelle
Kaske om Rija Karja maale.
Jurre mail ütte poolsewet
Latwa ütte las Rumette
Mis sääl jõesi alta jurre
Jägi jõesi alta jurre
Wesi wetrib alta weere
Sääl om seken Liia Rala
Liia Rala siidi sända
Hahwenel jarjase teiawe
Sare jurre sälja mustu
Kiisa iktwa Nimi päale
Wärja wäljamweere päale

20. Tulge müdanovred meheks
Wõrku Wõmmu poisikese
Tulge küsu seiskuonae
23. Wähju wälju wõttkamaie.

## № 10 Laul

Sõimati meid Sõppa Suile (Soost)
Sõppa Suile maltsa maile
Liblik ma lina lenge
Pärto ma paju hallikesse
Ülev tõusi Sõppa Suilta
Liblik ma lina leotta
Pärts ma paju hallikesta
Hastsi ülev noaova päälle
Tulli wälja weere päälle
Sääl ma sõkru sõppantelle
Sääl ma sulgi sõppantelle.
Maha aie sawitse sule
Maha emmitse ehene
Päälle panni päewa sule
Segi ihu linnu sule



## № 11. Laul

Tasa tasa Talkina laksa
Hillu hillu kaske laksa
Wõrge wõra maa Kuniga (Kuninga)
Ära wiskn räästeide
Ega karkn Kathusida
Sinoh räästa mõnda nõmme
Kattus mõnda Kamatanne
Mõnda wiled wihma kaugu
Hillu hillukõde Laksa
Wõrge wõra maa Kuniga
Oi mis Sandi Saiamaise
Mis kullade Sija seisamaie
Ilu pengi istumaie
Eisi ule Kurwa lauda
Kurwa lauda leina lauda
Si ümpru Katte nõwe lauda
Hilu lauda ana lauda
Hilu pügerepeenne
Hilu Kariska Rähenna

Hiis wiin wm pügxene
Hiis õlu Kammusa
Hiistu me ilus Karena
Lawlame wüümu laulu pääle.

## № 12 Saul

Kadri om tullu Kangelta
Ummerta ilma ümarda
Ummer Awaper Kaari
Mönda nõmmu kulleema
Sadasia saiceema
Kiwi Kiskund Kinga paela
Mehawüüind wiisu paela
Mitku orgu settimahten
Mitku jõe Kääna Kuttu jõraethe
Mitku aija Kääna Kukka.
Tule ei Kuuwa Kudueta
Tullime Kulla Kuduta
Esa meil Kanni. Kalli Kõrge
Ema ano Kõrge Kõrkeetsa



Kulin roost ma rogiana
Kaste Keinast ma Kabina
Mütli ma sae tulewa
Mütli ilwesse ilmawette
Olli nugis naoni meesi
Olli ilus ella wolle
Wõad õbene Kale Kõrk Kuldene Kähene
Nüüd näinsi mureti
Kulles näin Kombeida
Kaie näin Kawasati
Kas mad suigule süüwaemme
Uniste magawaemme
Sambliwe jalgupanneeme
Tukub tlida Kõrwaeemma.

## № 14 Saul IV

Kui mina elle Kuueella
Kasu Kaswesmõisaeme
Saasu seeresta seama
Tuhwel Kängade tumana
Maani mableta majanna
Otsima usile ülutsa
Saadi mõdu jagasele

Mies: Kirju sinine mets
Leksu laudikse wärawa
Lätsi siis Kodu Käima.
Esa emal Käima Sõsärit teretamaie
Welle ma wälatamaie
Leidsi esa ikkemaalt Leidsi ema ikemast
Sõsara murelsemastta
Welle noort muretsemastta
Mina üteli emale Mis sa nuttat emakene
Kas mul ikkel taatikene
Muretset Sõsarele Nuttat noorem welle
Ema üteli minule Ärkeme sinnelda
Ärkeme sinu Kasuda
Ärkse peiva peene paisi
Augu teene halle Kuue
Maatele maani särgi
Mina üteli emale
Eme mu gestkem peene liiwa
Haugu tegu halli liiwa
Maatagu sinusta liiwa
Eomegu peiwa peene paisi
Augutesse halli Kuue.



№ 15 Saul.

Emakene ennesene ükkit palju sõitarida
Palju palju Kos ma pane
Wäitid müwo wälid jiwa
Wäitid müwe müldrella
Kaugea Kotta Kangurella
Mina üteli emale Ema läha mölderella
Mäldre Kera Kõrasi ei ma läha mangurella
Kangru Kera Kõrasi Ema läha Kangurella
Jungur Juuri jowna Koere
Ma lään maise maamehele
Koben adra Randajelle
Ma lään Juisa sulasselle
Wäese palgawõtajelle
Sulane Kümnab Jun wiire
Palga pais paju alutse

№ 16 Saul.

Kas meid Käwa kas walata
Kas meid siia hoovateti Taket meid siia telule
Oled siia hoonese Kas om Kõrdsi Kõre kirja
Kõrdsi põrand pölle kirja
Kõrdsi lagi laasi kirja

Kas om seina sidil löödud
Talu löödu katerella
Kas om pengi peämal mõstku
Akne tinal walatu Lääsi latual Kerjutekku
Kas om küll rukku temmu tõõda
Wäivu näidis nämmu waeva
Küll om küll rukku temmu tõõda
Küllom näidise nämmu waeva
Küllom pengi peämal mõstku
Akne tinal walatu
Lana laasil Kerjutekku
Kõrsi meeo Kõrsi mehekse
Kõrsi maine naisekene
Wätka kiwisi Kodi latwa
Ahju eest ja alli narki
Aja tattitse taresta
Wälja seeneta seina
Sisse sititse tulewe
Kalewitse Kaldu nesse
Sisse sititse sulase
Kalewitse Karja latse.



Sõsar andis Sõidu ammu
Weli eno weri pun akse
Tiwalli pikkarmeele kulba
Tiwalli mikku kiwist kiwsta
Kaal alli mõtku rapsi kuusta
Tederi kuuse tulbana
Partsi rapsi pu ajuni
Orgu jäi Kadaki kobese
Saarisenga Kadaki sõoni
Pihlapuse Kadaki piita
Kadaki ussa kabesta
Kanelle Kalliss ratsu
Kobene mõistis Kalland Kesle
Saan sneil mõistis Saksa Kesle
Rumsa meil mõistis Russi Kesle
Esi mõisti hüü Kesle.
Peremees kõlbe Kübara
Pere naine laija rätti
Antke Kadaki abida
Otke müü Kadaki kobese

Sarikesta Rädvi saani
Pihlapuust Rädvi piitsa
Kadvi sääb tamme tantsionsie
Kadvi lääb näimme norgumaie
Wisa kaski weeri omaie.
Kadvi tantsib kuisse tamme
Pillub kui paluspidaja.
Kadvil meeli sinna minema
Kus niit kuidwat ütsi pilli
Kus om wõisi woimulida
Kus om kalsi kannelida.

## Saul

№ 17

Näi ove nälga jeesse tawat
Uiow wõisawotte kawat.
Mida nägu nälja kerie
Mida fugu fuzmakene?
Nälg albi jaa määdi nägu
Oja Tanile wmaie
Karu tapi Karwalise
Piitre kaufu pi Rune.



## № 18. Saul.

Ütle: es kuldar ma emale
Ütle: es kuldar ma esale
Sõsar wõel wellelamil
Käisin oui Räbi kesale
Käisin oui muna murule
Ei muss' täht ema lüwa
Ei muss' täht esa lüwa
Tädi täwest kõvelte
Esa mut ütel ellirese
Eema ella tüttarese
Kui jai tüüsitel aluse
Töise sine naise pääle
Ei mas kuulsoma nime
Elis Elli jo appi anulle pannu
Kirse kära kerjutamu
Musto kuue kuulutamu
Oles süs pälle pälgamine
Tamm alt tagasenine
Kõrki päästa wääsimine

Pälle ma miskeas-pääsesse
Tann Kelba haawisessa
Kätti ma wäba palusse
Näuksse nawaksse
Mätli mehe mekki waksta
Mätli Kaasa jaia kaskem:
Mehe ruhkomette waksta.
Kaasa Kämmel jaia kaskem
Ozsib jüida juwesma
Marita magatsema
Süwwer ma jüüsi magada
Magada en päets (magada) medala
Järgneb.

Kärstnas 12 Aprill 1889 Aa
Joan Keernik



(2x).

# Helme Kihelkonna

# Kärstna walla

## wanawara.

Saatnud Joan Keernik.

Saadud $18\frac{22}{IX}89$.

Helme

Kr 2 94.

# Mõistatused

31 Karu raawin raud saabad ja las- (Ader)

32. Tallekotaga wäraati sada sulka perses (Ogel)

33. Kippa kappa kuusimõõda (Oraw)

34. Harak aidan händ wästan (Wõtti)

35 Neli kobest tallis wües sookeb ümber talli (Suitsu kaetes.)

36 Esa sünnib poeg latse seoleb ilma

37 (Wäikene ummbine) (Suits-) Wäikene ummbine järwele ei sa üle ega ümber (Inimese wari)

38 Wäike kirstu ristikke ei kwõtta wälli ega Rääna Rääni mund Ruiskõhu Rahjal (Muna)

39. Mõtsa sees pikkune pellirem jänes (Puu sõa)

40 Emmis-lääl (mõtsa). lauta jajab punatse põrsad laudast wälja (Ahjurauk)

jaan 95. 3

41 Kuskile meeletu esi ilmamaatarik (Pärmar pargepa

42 Kure Raal ülemere (Paawang)

43 Wana wak wastane Raas (Pärnejõe)

44 Likane püttike wasikine wõtsalene (Sõrmus)

45 Kaits-kobest tallin neli Rajeja wäljan (Taretala)

46 Küverik Küverik Kos sa lähad? (jõgi)

47 Nikukla paljas anis: sa tähad! (Wiled)

48 Kuru täis-Kulda Karwane jusnal istub otsan (Kõrna munes).

49 Hall härg auk sõlla sehen (Weske Kivi)

50 Enamb auke sehen Kuiskuninga Kambrel (Sõrm Kübar)

51. Üits-jann. sada silkend (Puurit)

52. Seeps om linna (tuuliseal) kumbsal Tamm om Tartu rae pääl

Juure ütte joosuve Ladwaütte lasev
(Poisi naise wõttmine)

53 Rutti rada ümmer tare (värtatilg

54 Slida ei jõua jõglagesümmes tare
Randa (Ukett)

55 Kiriwene lehmake walgepüüm
Rene (Kanepeitera)

56 Kaits Ivelle wõõga Kinni Reed
(Kateiba)

57 Kolme nurgeline ait walged jahutä
(Tatre tera)

58 Liha liman liimwardan (Piip)

59 Lendab Rui lind mõrab Rui härg
(Sitta sitikas)

60 Pöiseth ilmah ehites nowikud jõua
nättes ära (Tule rahju)

61 Mäger mängib mäe pääl jõlet tolmu
tõgu (Häestamine)

62 Häkar pääga poisikse lähab mäg
ajab Kik jia mutsi wälja
(Pääkari)



63 Kuu Kuua usse ehen (Sõlgriman)

64 Üits ait Kattesugust asja jehen
(Kana muna)

65 Põgleja jülen (Suur tuwa wäik
se teibaga ütte Kewed)

66 Kunigas-Kulla jehen (Kahal rawa
jehen)

67 Pöisel ilmal raintes-puid jõua
jõdawe laastu (Lumme jõda)

68 Peni haugub perse pillub jõkki
(Lina Rokkimine)

69 Rahi endrile ora pääl mine pääste pidajin
vaba haile Rais orjepea rappa (Lina Rokkimine)

70 Lagi hall lagi pääl loe wahel lauletes
(Lõõtsa pill Harmonik)

## Wanad jõnad.

31 Tõmbe seitse paari härgi Rommen
ütegi

32 Kus kunti Rõmeltes-jääl kuhu on

33 Kunas- kaar kaarna silma pesst
34 Und uneteb müs- maletab
35 Kus härga sõõl sõrga
36 Kes üteskt müs- ju tõiseskt müs
37 Pere müs- tüven
38 Sõõ seni kiue kuni kamu kaswau
39 Ajatüb ja augu jättab
40 Eluiga pikk ei seisa sõõmata ei peeta pesmata
41 Kesk mu peni hände kergitab kuita esi
42 Kudas- tamm nõnda tõru
43 Koer Reda kutsutes- aus- müs- astub esi
44 Kudas- kand- nõnda wõsu
45 Olet ja üle kuera astunut siis- ast kaüle seba
46 Warajetse waska sõõne ikki pesat
47 Müs- ainetu kues- mälg
48 Esi müs- esi mehele
49 Raha oiekus- inge usekus-



Wana(uus kuu) rääku

25

Kui emme süni päewa müristab
siis lööb pikne palju hooneid ära.

26

Kui kaastel uusi palimeid joonnas
siis ei tohi wanast mitte maha
wisata Kui naeste rahwas ülepalime
astub siis- lähek kabesst kaal katsike
waid katluse pääle.

27

Kui sõjataga sõõtakse siis- sõõdasse tõise
jõud ära 28

Kui sügise palju kunte mütsan
kuhwawe sia- tuleb kas- sõda wõi näljaaastat 29

Kewade kui ja äimest kõrda kuulet
kägu kukkuwad; mitku juu täit
ta kukkub sellu aastat elad ja
wiil.

30

Latse ei tohi jia jalga šüwwa minna
Kasuwawe Kõwerikus: sest jia jäla.

31

Kui jiga peran päewa jongib siis
tuleb wihma.

32

Kui elajest müüda lähad ja elajes-
müügatab wõi müüab siis peab Kalla
Rõnda šülgama minna tuleb semme
poolik 33.

Kui Kapsjal latsel rõiwast paran
wõi nüüpi ette joamas: Kui tall
rõiwas: seljan on siis peab Katte
talli piKkune õle Rõns: hamma
wahe olema minna ümmarktes.
Kapsu Rinni 34

Kui Kuud wingub siis tuleb
wihma.



35

Kui pakase ehtu igitse, siis tuleb
tõisel päewal wihma.

36

Kui wana aasta õhtu wäljas: lange
Kales-takes: siis saab sell aastal surma.

37

Kui Kägu Kewade Kodu lendab ja aja
teibas: Kuseb siis saab surma.

38

Kewade Kui linakäniliste esimest Rõnda
Kewade näed Kui ta maapääl siis lühik
se Kui lendab siis lemmnetse Kui aja
teiban wõibawne harja pääl siis Kasswa
me pikka lina.

39

Kui surma Kuust ära wiiasse,
Kui Kabune sitkus siis saab (sa)
warsti tüüst surma järgi: wihma

40

Kui hoian Ruu Rattuse päälе
tulеb lähеb jeebaone jell aastal
palama. 41

Kui luiga jügise ära läänе Ruina
matalast lendame jiis: ühtsе Ku
Rõvgest jiis: jügan talu tulеb.

42

Kui pesu lene jügise mara maha
läänе jiis: tulеb warajene Rewa

43

Kui pea pesa jügelеb saab raha

44

Kui Rurg pääе päälе tulеb saab
wüna 45

Kui nõov Rum jelikі saab joalі
juramid Rui püsti jiis: saab Rum
ilme 46

Kellel Rasi Rülem jellel ons
palgu raha



# Weel mõistatusi

71 Kik maailm ehib Kolm Kuningast
ei ehi (Kuus pedajes Kadajes)

72 Rikku räätsu Kalleme Karu nahk
wahel (Tule vanuage vanuites-tuld)

73 Ütske mäe päal üks jalg all (Siin)

74 Pappiske pöösan Rüppiske pähan
(Karuskaek)

75 Kes lendab ilma jüpeta Reise
ilma läbi (Tuul)

76 Ummer ilma ulatab ümmer
pää ei ulata (Silma)

77 Perjeli tühi Kummuli täis (Rübe)

78 Puhu mahub merre ei mahu
(Pöi)

79 Isa istub poig pistab tüdak taga
töllitseb (Kaju)

80 Poja ameilman Rui ema
(Hena vaa)

81 Ema lai ja pikk poja latse pum-

pundersiku (Lewa mühk lapsija
(82 Mus) (lewad
82 Must Rusi mütk hall Rui xatt
mürab Rui Karg longib Rui jiga
(Sitka ja Kassikas)
83 Sääk Räis sundsöda Rust ei maa
Rasi saba (Pun mesilise)
84 Suba tuttwaid täis. üks ei tunn
ütle Kõne ei tunne Kõist (jala jäll

Wel wanasõnu

50 Hääd ei anna kahende ega Kühi
Kütt Rõrgista
51 Omahaun oma chein
52 Mis tundmada ei täätmada
53 Ega mah Kaarnei nasu ata
54 Surel rebane makkab mah
55 Oma silm on Kuningas
56 Kes Kahju Kardab ei õnnesi
57 Paremb ja õrjas perjen Rui pere



58 Paha jiga paljo wiga maa Külmend
Räis Räznan
59 Kellest jäätäis. jellest räägib jun
60 Mis mede pääl ja Kede pääl
61 Jus tuul päält mül
62 Kudas linn nõnd laul
63 Parem jüse peenike Rui lühike
jäme
64 Jus sibur wäkk jehon
65 Mid arwem näed seda aru saa
ted
66 Ära Mae Kõera Karwast waid kamba
67 Mida tühjem Kütt seda aru saa
leb
68 Jus nägu jõlla magu
69 Ja tõõdhigiga jüs jüüd kinnuga
70 Jä leib Kes Mäste tants wiil
paremb Kes jsaigal jeis
71 Kes Kibetat ei Kannata ja
magusat ei maitse

72 Kudas lind (laul) nõnda (laul) lend
73 Kelle jalg tatsub selle suu matsal
74 Kelle käsi sittake sellesse suu jäjasse

## 1. Poole vṏajal tulen wälja.

Üte Kõva wanast ehitas üits peremõmale wastse õe tare, Hääkene küll. Kui kõrne walmis olli minti sisse elama. Peremiis luges õhtupalwe ära ja eitis magama. Kui ta küll aiga olli magama mindud kuulis ta nägu minnad. Kui ta teraw ameni jär Kuulas Kütis murgast jämeda häälega küidwad: Poole vṏajal tulen wälja Peremehel es tule mõõn und pääle ta jäi kuulama — Mida mamb kõik vṏ lähemale jõudis. Seda jagemini ja kõwemini küüti murgast: Poole vṏ ajal tulen wälja. Nüüd kuulis seda selära kapsere ja ütliwe et kuradi murgan ja jookseme wälja.

Põisel pääwal laskis peremiis nabese wangre ette paama ja sõitis õpetaja manu, Kõneles õmaasja ära ja palus teda maja puhitsema tulla. Õpetaja olli walmis mehe palwet täitma ja puhitses pühna wett pritsides maja ümber ja wäljast pealt ära. Kui sis jälle õhtu ütliwe rahwas wanawiisi magama aga ei paremat midagi nurgast kuulnus jälle esmalt ümiseles peraft ikka walje maalt minnes: poole vṏ ajal tulen wälja. Rahwas lätsi jaoha tatest wälja. Nüüd es kõlsi keegi sinna elama õnnima inimesed elasiwe

wanas noones nõnda kaste kurjast
kui sain nõnda jõudis jügise mõõda
ja kõik tulli kätte kõige elamud
wastses noones. Siiulli õhtul
talwitsel tuiskuisel õhtul kui õts
wiina wõtt saurest pääle nõrw
kõlli esimest ja sinna talusse jõudsi
Woorlaniis Reoneles wma ometsse
ära ja palus õõ mäle Peremiisse
õõmaja Rasina tuumi olewat woorimi
Rüüs: Alis waatane maja sii wõi
Nas ka tõe praast ei ole; peremiis
sõlletas asja ööleku ära. Ülles woor
miis: Kuules Kui ei nii wüüsi wõi sis
pole wägawiga maisse Kutsuma
pääle Peremiis lubas sis nendjä
laskis ehju Kuiwas Kütta ja ma
eitsiwe magama. Kütleja miis
laskis Kolm Kuiwast pääetsjega
Kolm jalutsise pealama joomas.



wiskas esi pikkali ahjme pääle maha,
Tõist mehet jäiwe warsti wäsimus
se pääle magama aga sell mehel ei tu
le und silma pääle. Kui ja wõõ Lähe
male jõudis hakkas ta murgast paukuma
poole öö ajal tulen wälja mehel hi
häirimas täis mis müüd kõkka Küll
Nai ta magama jääda aga sinni ei tahe
tulla! Wiima Ks läks mehel sii lärm
igawes ja hüüa täis, ta ütles maast
ülesse Karates nokkale sis ütts Kärd
õge wälja, mis ja müüd ei jaugud.
Müüd olli murgas praginja ja must
Kast wisati murgast wälja otsis mõtles
mis ma sellest Kahtist peaks pidgama
ma astus uudis imuliikult manu
ja hakkas Kaast ülesse wõtma.
Hääsene Küll sell silmapilkul
(nr) mill ta Kasti Kaast hakkas
Kargas wäiske paisikke wälja, Kahus.

määratu suures Kalgatuses.
Siis Kuhsens mõnda kiromsatte ä
ä maha ales. Sadanu aga waimuite
„Ära pelga minu ütesi ja julge mi
mina ei tii sulle midagi wiga wo
tänan sind kõigest südamest et
mind wangist walla joäästtid.
waata siin Kaskin on kuld
ja hõbetat, pual wõit omale w
muist waestele jagada sui sama
lund mis jäänja sinule seinwere
nõgestesenen on Kuhsen kogud Ko
kärra matmise sõnad päale lase
luged ja pühitsed ud maa sisse
matatsest ma olen tüd ruttu saig
kende sõnadega oli ta Kadunudam
tulli raske uni päale ja ate mag a
Hommukul sui ta üles ehan
nägi ta Kasti ikka weset kare sei
Fa kõstis Kaaske üles, mis eila ir



olli Kunni (elli) sadanud ja nägi nüüd
kulda ja hõbedat täis olewad Sis kutse
perenehe ja ütlesiwad õmetu mahtus
ülese matsiwat waimu äpetust mööda
maha Nüüd wõis pere mies rahuliste
wastsen kunnech elada Tänasmittu
Kõrda jumalat Kes nii sugutse julge
neke sinna olli juhatanud.
Õwori miis jagas nüüd ware waes-
tele ülejäänud rahaga wõtis omale
mitte talusse ehas wägawõmelisult
Sui ta äraelule surnud sisse elada
pildra.

jaar 112. Kärstnas. 16 Septema 1889

Ausosta Kud Dr J. Hurt

Siin saadan Teile päälemoned w
ned sõnad ja mõtted: mad
ei ole küll suuremat asjad, aga en
vlen neid rahuvaimust üles kir
tanu mõndas. Kud arvaägib.

Ülönes kohas on üksteisõna
nelmet annutia Kirju Katud,
see tuleb selleest et. üks üksteise
teine teist mõnd arvaägib

Lugeles nimetan et saan J
Helme Rihel Konnast K walla
see sammaulli.

Palju tuhat terwisteja
jõudu Teie isamaa waeselekõ
soatab.

Jaan Kiwirähk

jaar 113.

# Arstimisest

1. Kellel maalise selga tulewe siis peab
peab 9 Kõiwa küllest tahte wõtma
sõgla alt polama peamea, ja lähi sõgla
emast suidsutada, peerast jälle niisugu-
tse wingalaneiga mõtte kuss kõhetat
ja süse siis om siis saab warsti terwes

2.

Kui jammas peolise kohegil ihu
pääle om tekkib, siis peab Kõiwatuhte
wõttma mis margelise sõst pääle
tegema ja siis kesmereewet om joome
kolm Kõrda peääle jõlata. Siis saab
warsti terwes.

3.

Käsnad kaewad järgmiselt ära. Wõtta
üks pulk wõtta kolm risti pääle
kasta wihmatse ilmaga (pulk) wõrati
pulle küllesolewate tilkega ja lase
kasna pääl tilkuu, wisata siis üle kura õla
pulle mõtta siis. kaewe käsna ära

W Saul N 19 11 jäägyst

Sleie Raits waesta leeta
Armetu me Ratte Refi
Läme ema hauwa pääle
Läme ese hauwa pääle
Liiti rattiken peenna
Ilbe lönga Reskella
Puhime töine töise silmi
Töine töise silmi metta
Emaksene emesene
Esaksene taatesene
Tule maale wihtusmaie
Arwalt linda hauhumaie
Ema hauwast Räneli
Esa hauwasta Räneli
Reesiseda emesämmu
Emesamm smiste Ruslu
El ons smaitamsaasta tömsmu
Raibe hauwasta karemu
Mull ons smamu maida haisu



Sun mamm mull surma haisu
Keele mamm siriken haisu
Kätte mamm Rärma haisu
Esaksene emesene
Esaksene taatesene
Maatii samma sambelista
Lauwa tii laasi passkalista
Keresse mere Rivestast
Wiha tii willatäterista
Wihu manta maida haisu
Sun manta surma haisu
Keele manta siriken haisu
Kätte mant Rärma haisu
Tüdar laiti sa limsakene
Kinni meil lüdeti liiwa sise
Kinni Ratted Malmu Raane
Waijutud warn wärati

# Saul N. 20

Noorus näidu noorusnäidu!
Ära ma näägi niigi päeva.
Kui jäid pääle magama
Härg jäi ora weerepääle
Kõla karjaste kõnelta
Tee peaste kettä juttu
Walladaste walatagi.
Milles siis mullu mulles tule?
Mull oli isesen nibumäda
Mayan olli marjapuida
Üü weeren wirnapuida
Holm olli aita mulmäelle
Õits olli rüügi rühmagune
Täine Kaeru Kaelagune
Kolmas otre ollakuli
Mis olesi hõda mulle tulla?
Mull olli hooligat ehemaa
Mureõija peõrmantulla



Helme kihelkonnast.
Saatnud H. Koorlen
1889 Aug. 20.

No. 1. Kolm külmeesta mida pääni,
Üts oli rinnu rikkas meesi,
Täine kaalu kange meesi,
Kolmas waene warbjaani.
Emagene nennegeni,
Kelle pia mina mineme:
Kas lää rinnu rikkaelle
Wõi lää kaalu kangelle
Wõi lää waeja warbjaanil.
Tütar lats ja tännugeni:
„Ärä mineo rinnu rikkaelle
Ega kaalu kangelle.
Mine ja waeja warbjaanil.
Rikkas johus jaoma paiga,
Sattus ta jaaja talule:
Tulli jaoban ta nedaje
Tulli kui tulitaaja.
Sai kui jõdem jängi ette
Hõikas oori, õikas katsi
Kuule ei Maie maastat häästa

Eltse ei üles eränd.

Wõtt ta piidja pengi pärtta
Wõtt ta panna piisto pihtal
Piisto pihta, perbi pääga.
„Üles maasta maitse tüssi
Üles, roodsi roomo tüssi.
Juhoosg oli ammu tõusta
Kun jaa kua kohal,
Sõgel kõõris kõnnesse
Igu aiia teibaesse
Pää Pärnu lättesse.“ —

Tütar lats jaa lennugene:
„Mine ja waata wõbe jaamil
Kaene jahus joomo paika
Sattus ta jaaja talule.
Tulli jaobnu ta koduje,
Tulli kui tuli tarje!
Hõikas oovi, hõikas naatsi,
Kuule ei Maie maasta tõusta
Eltse ei üles herände.
Pääle jäär ta pärgi jüles



Pääle katt kajugu hälma.
Matka, matka naene noori
Matkadoja wäjinud ninda
Suikud jurda tettiene
Laiia wälja laawienne.“ H. Kaerdin.

162. Orja (õhkamine) Laul

Tees töödo ei tenate
Nões waewa wannutesse
Kesi mu töö tenasse
Wõi mul masse waewa paiga?
Kes mul üttel: tennuesse
Wõi mu kitte käünuesse?
Jumal üttel: Tennuesse
Maarja (Maarja) kitte: käünuesse.
Kenn too ninda sõtsikene,
Kenn too ninda, Piia neesi,
Wõi too pääba ajasse pärjas,
Wõi too kaala kauba helmas.
„Helmo tunas sõtsigene
Helmo tunas hellingile
Pannuile praembile

Sara jalas tütterile.
Meile tuas jätsigene,
Meile tuas; pikka piitsa,
Pikka piitsa, rõhka roopa!
Tüvirk me töö teenesse!
Mak meil masti vasva palga!
Tikk ma kasvi jätsikene
Tikk ma kasvi piitsa alla!
Kerge kolme kelo alla!
Käve (kolme) kämmelts nõole!

H. Karotin

№ 3. Kiirga neiu joow täistoo

Need lauluged on just rahva suust kuulnud. Viimelt: Tõnu pere rahva käest.

Neiugese noorugese
Meie ei tohi tuima olla,
Tuima olla, jaima jaista.
„Tuima olgu tõotu neiu,
Saima jõetu minije!“
„Meie lustinuelogu
Lusti laani võõmu laani.
Kirjan kanjan me kajugu,
Willäm wällän me wõnigu.
Tegujõn me tekku tõõda,
Wärekummel wõtku heina.

H. K.



Warjule walatejeida
Perjul peeva kulletjeida.
Enne pia üles tulemo
Läwe ala pia lamemo
Luua pääl pia praemo

№ 5. Selleq neid ma närwetu
Kabu kulla kahmätu
Olewetta neisi olle.
Mihen otjen mere wetta
Naeje noore Narwa wetta
Tütrugu tühjast kojusta.
Taiji ulkun Tõõla maalta

№ 6. Mis jäält mäelt näkkinesse?
Kirik mäelt näkkinesse.
Kes jääl kirikun elaje?
Kolm oli noorda noorikesta
5. Neli oli noorda neitjikesta
Üks jääl kudas kulda punka
Tõine weerits wikker punka
Kolmas ikke wellekesta.
Üks ep wellege minule

Hõbe pärjaga õõle
Kannus jalaga kaole
Segi jepus jugemi
Tegis wallad waljaiida
Kihel-konnal kirwejüda
Noorigut nugade pääda
Sõa meestel mõõga pääda.
Wald es kitta waljaiida
Kihelkond ei kirwejüda
Noorik nugade pääda.
„ Minu noori wellegem
Ahju ää alaje pakku
Pihi pista räsdaesse
Tangi lagu taskuesse.
Tule sinna maale Kündemaie
Kündamaie Külwamaie
Seemend maale sipumaie
Tee saa Riiani rügije
Ette Riia ennejüda
Taade Riia tattirüda
Kejed Riiga keswijaani.



Läbad Riiga ja minemi
Eben ennes häitjenesse
Tegen tatter kaswanesse
Ilus jas ennesto nätta
Welitsepu welle käde
Sõjarjepu jõa kaeda.
№ X. Meid kül püüni pürwe paiga
Tabi tabi-taime maime paiga
Üle jakja jäägi laua
Üle ütjemi lujaku.
Ei ma pärg es kääna pääda
Ani arja es näitäa
Neile jäämile jõle
Imatuile pärjeüle
№ IV 8. Näid lätto mõtja mahta pewa
Kõewa wetta kõrgetta
Stowa wetta armeeta
Kuuli roenda rogina
Rannarajanda pagina.
Mõttel Las tulewette
Karu kaala kaigawetta.

№ 8me läks on kolmandamas pooguas.

II. Eesti wana wara jaar 124. 7 mal. Augus. H. Karolin

№ 4. Wanejst tõusta jõtjikene,
Wanejst tõusta, wait jai olla.
Suu pia kinni pidama
Uusle kinni hoidamaie
Keele kinne keitämaie
Ostma usjle (ustele) õlutä
Saatma wirred jagamile.
Et ei nõgu uus usje
Karju ei kaskitse jagama
Küdju ei kinne panemaie
Lehju ei walla passeeta.
" Laa nüüd juiku jõtjigene
Laa minõ juiku joola tooja
Magate maja pidaje
Rehwate leiwa tegije
Kee oli enne elu jaanu
Saanu elu jaanu õnne
Saanu Kirja jaanu Karja
Saanu Karjal Kaitsijaida
Hobusele hoidjaida

jaar 125. 7 mal August 1889

III. Eesti wana wara H. Karolin

Eji oli hirmu noori meesi
Wikkat kuldine hõlale
Lüji pääle pällingile
Tulli minõ niitamaie
Kao kaalt lübentamaie.
Näiu alle nooregene
Nooregene nõrgagene
Nimewijt olli niitigene
Kesselt keru roogagene.

№ 9. Lõpe ei külu lõpima
Kao ei külu kõlima
Seina kui neidu näidejüda
Kao paawi kaswamenna
Südimina jingumenna
Mõtjegeiji mõjeenna
Sa ei külu magade
Külu ei orja ainutelle
Külu ei latja lamesele.
Küüs näitiseje külasta

Kas paari kaswamesta
Siidi sirsta jõgumesta
Mädjegese mõisamesta:
Süa ep saa küla mgade
Küla arja ümutello
Küla latse lammesse
IV No 10. Sõjare jõbulegese
Ule kui übinegese
Elame jee juus ilusto
Käime jee keja kenasto
Seegi tanni tuttawesta
Seegi aija armeesta.
Jumal tõõd jõjonegene
Soda tõõd jumalegene
Kas me olem tõise karra
Tõise mele juwele
Tõise armele ajale
Sina liiwun ma jõjaral
Sina jüwun ma linana
Sinna kannat kaski kaal
Kaatst wõõra warju alla.



„Emagene emegene
Üllit palju tüttrüida
Palju, palju, kas wõi jaanna?
Ule liiga, kas wõi liita
Annit wara wõõrsille
Waewa jaan mõrda kaswama
Kiwe, kanda kiskumaie,
Järwe jõõdi lahkumaie. "
„Emagene emegene
Sinnaga mundus musta helme
Lagunesse lõõsi helme. "
„Tüttar lats jaa linnugene,
Ära ikke helmejüde,
Kahitse ei kaalusjüte.
Ehe wii Rüga riista-härja
Nõjal maale musta-härja
Walma wii wana Pagali.
Saalt tu helme heleae
Kesdi künne keemlise
Sanga jaa arakse
Sõle wiie wittalise.

№. 11. Kui meid enne hulka oli
Hulka oli jalge jaie
Oli kui kubine hulke
Saie kui jarabu jalge.
Kas on nüüd küll hulka jäänu
Hulka jäänu, jalge jaanu?
Kas on wiinu wihma haoga
Või on kanden kasto haoga
Rahwa ei rahegi haoga
Tuisanu ei lumi tugewa.
„ Neid on wiinu Wiru poisi
Neid on kanden Kerkse poisi
Hindo anden Helme poisi
Raha anden Ranna poisi. „
„ Ei nee koeva meid ei kosi
Keegi rantsi raha es anna
Neigi jõnni pälle ei osta.
Neo kui mütti mätteenne
Süli jammalte jeane
Patti nee takkamenna.



## V. Eesti wana wara. H. Kardin

№ 12. Neiugse noorugse
Päneme jaatime mineme
Ostame Koiwalt nee kobeje
Tõõdu päält nee tõllaneje. —
5. Wõjis meil Kõiwa kohune
Tõõdu tõlda muudeneje.
Saidam jeyule mäele
Tagijile Tarwastule.
Tere jeyu hella welle,
10. Wõtta astelta paranto
Tõlla weerda witjutelle
Tõlla rattajt rawwutella
Tõlla kuyu kummutella.
„ Seyu waeno naaratelle
15. Arwaltekune meile tulla
Kajuejt on Kaie käänu
Pjud pjjt Pille tanje
Süsti tõi tõlle paranda
Tõlla weerd witjutelle
20. Tõlla ~~weerda~~ rattajt rawutelle
21. Tõlla kuyu kummutelle. H. Kardin

№ 13. Mina ema päält tõdar
Mina ema ja laitet lats
Ema pälg minu, ja pälg minu
Ja pälg minu poisi päältä
Ema laitmine läs lasta päältä
Welle noore wihtumesta
Söjaw sanna lawalta
Lätja wäljalt wärawista
Sõte wälja üle aia.
Terest mina teibeida
Anni aiale Jumale
Terv, teiwas ammu tettu
Tiia jaiwas ammu järaw
Siia jääd jina minusta
Sina sää mina Sinusta H.K.

№ 14. Neiugeje noorgeje
Kus mee läämo öösesse
Pellamo wasta pimeta
Wõimee wõime wõõniesse
Wõrjikile mõrjikile
Mikkek morjik meida jäädi
Wõi meid wõrjik wõõrutelle
Mõrjik jäädi meid meele
Wõrjik wõõrutis wõi jimelle.
Kayt jee meji wälla taadu?
„Meji toodu mujalt maalta
Kalla kannost kaukelta.“

№ 15. Toomalalli tuhad haasta
Saaman jada ratjukesta
Wedamen olli wellealli.
Kärb jäi kinni kärw päälle
Hall jäi kinni haina päälle
Tast jäi jalg otja päälle.
„Söö jeje näin noore
Söö jeje ja jõusa
Wäänä wage palgeesse.
Kui jääd karjale mehele
Kalitelle kaajawelle.
Kuri jaan puida raiumaie
Halb jaan abku käänamaie
Tüwest puida tõstamaie
Latwast oje laajumaie.
Pana jäät meil jätjikene
Pana jäät meil jõie päälle
Wägi jääs wäänet witja päält. H.K.

V. Eesti wana wara. H. Kareline

16.ma lõp.) Tee mos jätsil põlgijaani
Ema latsil helmejüda.
Tee mul tillik' pillikene
Ptaukse eitsi minna.
Süs mul tütrek tuuanesse
Kulda kaela kanetsese. H. Kareline

Nr. 17. Ewa laulis Aadamile
Laps jaia jügijelo
Tõttelikult taha minna
Sulle naeses taha minna.
" Ewa ilus nukkukene
Minu kulla kanageno
Ma tod sulle höppe reesi
Hoppereesi ristis nukla
Kurgu lingi kinju põlle
Südi lindi känga paesa. "
" Tõttelikult taha minna
Sulle taha naeses minna
Wõi hella wellegone
Sün om hauda alla allí
Sügaw hauda rauda põhja



Nr. 16. Läänemeda tettu teeda
w Tettu teeda mägge maada
Maari (Maarja) rajutu radada
Kust olli enne harra käinu,
Härra käinu jälle jäänu.
Kust olli wüdu wüjelje
Ja olli käinu kängelije.
Mis neil jäänu jälle pääle?
Wõi neil jammule jadanu?
Kuld neil jäänu jälle pääle
Hõbet jammule jadanu.
Kes se kulla wõtti kulla?
Mina kulla maanijene,
Mina kulla wõtti kulla
Pitsiti kulla pesje
Käänni höppe käijeesje.
Wüüji kodu jepsu kätte
Lasji jepsu laua pääle
Tina kannu kaaje pääle.
Sepsu lauda lakjatile
Tina kannu tiltjatile.

Nr. 16 laulu lõp on wiimatamas poogn

Jahus kullas kuskumaie
Regikene nehwatema.
Siin on hauda halla halli
Sügaw hauda rauda pôhja.
Ole ei manna oma welle
Manu om wõõras wõllas kala
Wõõras wõllaste alune
Lapsu welle lõmmus mõtja
Kadugu ep kaneri.
Kost om tettu keru kewse
Keru kewse kaale kaeta.
Wüs om willi mull jeoma
Kuns om kuyru pâidleenna
Ega willi masji wüji
Ega kuyru masji kuusi
Kadugu ep kaneri
Lôpsu welle lämmus mõtja.

№ 18. Mõistke mõistke mehenaene
Tâdke jälle praisi targa
Mis müüd meile tettanesse?
Laewa meile tettanesse



Purju pâälle pantanesse pantanesse
Sai se laewa walmisnesse
Purju praakoli kaadu
Sedi laewa wejine
Tõugadi tõrwas merese
Et se jaose luine laewa
Luine laewa puuño puuju.
Jaose praeget Poola maada
Jaose weeget Wennemaada
Jaose Riia wiigi pâälle
Pärnu müüri weere pâälle
Wastu kirgwa luina kirkka
Kaawe Maarja kanade.
Müügwa meremusta härja
Kirgwe jälle, kirgwe maile
Kirgwe tähtil Taewase
Sameritmere pierasta

№ 19. Peremees perremehega
Perenaene naesegene
Masja ära orja hinda
Orja hinda, waese waewa
5. Kuitos orja oldanesse

Teo päewi tettamesse.
Pewmees pewmehega
Pewnaene nasegene
Masja ära orja hinda
Masja ära mää pääl
Kui ja masjad mera pääl
Siis ei taju taewaenna
Walge pilwete wahel
Sinse pilwede piita
Kõnnid küünar puu peowa
Kanga nulli naenta=enna
Otjid oma orjastesta
Palud palka tahtietta
Tule orja, wotta oma
Tule waene, wõta waswa.
" Siis ei taju Taewaenna
Ahtempiesta kangaesta."
kui ja tajud Taewaenna
Suure=looja nojeella
Masjad Maarja läweena
Pikkempiesta küünestesta
Laiempiesta kangaesta:/ Lõpp on VI.



## VI. Eest wana wara H. Karklin.

19ma jarg.) Kunnar puu peika peowa
Kangas laia naenlaenna.
30. " Meil on kawen kandamine
Wastu mäkke määrimine.
Meil on kawen karja lauda
Wainu pääl meil warja talli
Hun pääl kobuste ohja
35. Känga mutte murdumesse.
Jala watte meil wooje.
Mis meil wastu wõtalleest
Wastu tulli katsi Englinesta
Kõtte peiu orjo õlale
40. Wiista orja orja taewaesse
Ale anda kulda tooli
Kätte nenda õlle kannu
Joo olud orjaelle
Joo õlud orjakene
45. Joo õlud jõõ jaia.
Kül jaid maalta nälga nätta
Nälga nätta wetta jinna. "

Jand pörgu wiidanesse
Alo aid tooli tulitse
Kätte kanna kirkmesse.
Jos wett ijandige
Jos wetta näe nälga.
Küll said maalto gaia süwa
Said süwa, ölud jurwa.
Kül sad kukku kubjogene
Kul said kukku kiltsogene
Woogu walle paalikunna.

W N 20. Magaji, mina magaji
Magaji marja mäelta
Sino sillato jeanda
Kuller kaopu keskelle
Wälje sillo waiselle
Undo näi ma wanaotsenna:
„ Tõist mina ülen tänstenne
Juttusi unda enale
Jutusti unda ejale. "
„ Emageno ennekene
Moistate minu unenägu



„ Kunse kaswi kuatelle
Aawa kaswi aitatelle
Saare kaswi jannatelle
Wahtre tare wahele.
„ Tütar lato ja linnugene
Mis ja jesta mäistatelle
Mäistatelle mattetelle.
Seo om amma mäistatetta. "
„ Sinu äwa wiidanesse
Wiidanesse müüdanesse
Majääkunse kuatelle
Mu jää aawas aitatelle
Wanas jaanes jannatelle
Wahtres tare wahele. H Karolin

N 21. Näid sõta mõlu mõtsemaie
Oja weere uhtomaie
Kuwik kuldine käena
Tõlu õbena peona
Weli aii mann kalli lani
Käigut mann kaswi lani.
Tere näid wee widaja

Jaan. 140.

Kaju kasgu kaalutaja
Lätto liõrgu liigudaja
Anna wett kobestõl jõua
Anna allil aijutteta
Anna mustal maigutesta
All es jõua allikut wetta
Must ei mua põõrinsutta
Minu naeri wellegese
Mino Rüa karjamaale
Sõõl on kolmi allikutte
Ütts jääs wiruda wettaji
Tõine aiie aanikette
Kolmas mõjudi mõõduda
Jumesse jaato kobune.
Anno allil olewi wetto
Liino lakkal liiwa wettu
Mahtte mustal mõlutsi mõõdu

H. Karolisz.

Palun mitte paharaks panna et lauludel kõlbõligude kohtade pääl märgijid ei ole tähentõdud.

Jaan. 141. (IX).

Saatnud Henn Hafe. (Kubi ei Helmet)
(Hallisteff on materjaal). Saadud 18 23/XI 89.

I.

Wele, illa wellenene
Juna petid näitusida.
Tule mulle sa minule:
Mull om mulda nauenenna
Höbe wammusa wahela. –
– Sai ma sulle tullenessa
Sull oliw nirbu nauenenna
Saie wammusa wahela. –
Juna petid wellenene.
– Mull om rohni aidanesta:
Ütts om tala taterida,
Tõine eesre weswiida,
Kolmas roonitu riggija. –
– Sai ma sulle wellenene
Sai ma sulle tullenessa
Sull oliw rohni aidanesta;
Ütts oli nassidel narata,
Tõine hiirdele hiratse,
Kolmas rattelrummi liina. –
Juna petid wellenene. –

-Ma wõin pillil su nagame
Kannelen wü kammeressa
Panen pilli päetsi,
Kandle kambre lõwele -
- Weli, ella wellenene
Wüsid püdsal nu nagame
Kaiwain wüsid kammerissa,
Panid püdsa päetsusse
Kandka kambre lõwele. -

II.

Küla naene, nänniwene
Ära naaragu minuta
Ei mull kütre nõduma
Ka om noore kammerenna
Mis te sest su pärast om.
Senip'sia mull silewe,
Senip lehmä mull libuw
Lahe wilja lambella
Sis jäes iwne Esiw-lehmä
Kisenteine nirjant lehmä
Kui neid ära wütenessa
Küla naene, nänniwene.



IV

III

Kus me läänе neiu noore
Kus me läänе õõsessе?
Läänе Harju aida peale,
Wiru wüna nõõgi päale.
Sääl om ase ammu täada
Sääl om ase särgi kirju
Padja peal pardi kirju
Kuuku maha wullarene
Lenda maha linnukene.
Kuuku nu nübare päale,
Karga nu nasuku päale
Waju nu soanmuse pääle.
Lenda südi lindi peale.
Ei, ma ei kuuku, wellenene
Kurjus sull nübara peal,
Õelus sull hõlma peal,
Wanadus wammuse peal
Kadedus nasuku peal.
Õe mull alla toome oasa
Kanna alla nase lehe,
Pilla alla pihlana lehe.

Sus ma sunnun sullavene
Sus ma lendan linnuvene
Sus ma saan vaimule.

IV.

Anna mull lamnas laulamista
Kohi vinas kostemista,
Kitsi-veele kulutamast
Ma ei taha hilma hinda
Hilma hinda, palju palka.
Kirgi tütre neitsiuse,
Kärgi tütre Kälitse.
Need olid Harjun õpimenna,
Virun võtta võtteminna.
Nee küll laulu rahada
Nee küll sõgusiu sõpisida.
Kende suusta suusub sulda
Alta hammaste hõbedat
Päälta veele mülingit.
Minu suusta suusub surwa
Alta hammaste halda.
Ma olen waene põlu lapsi
Ennä pölgs nu põlwedelta



Esä pölgs nu põsanantulta
Welle sulla sünniselta
Sõsare nu söowa alta.
Isä nu sõimas sõrmitusse
Emä enne aigisesse
Weli sõimas wõiwikusse.
Ot, ot ätti,
Noo, noo nänni;
Noo, noo noorennäd sõsarëd,
Ot, ot wirgalla welle.
Las saab hilline eläme
Enne aigine afume.
Sõõdi minna essä eneella
Ma emä elu walule,
Sõsare sula wõile
Welle liha liblaville.

V.

Türi jutusti minule
Joga ahju nammerinna
Mis me pulmas ära tapam?-
Läänne lauta tapam' lammas.
Lammas wõts wulile wõnelde:

Suve ma anna suure willa
Talvel paari tallesida
Ära tapagu minuta -
Küri jutusti minule
Taga ahju kammerinna:
Lääne lauta, tapan lehma.
Lehm wõts weelile kõnelde:
Ära tapagu minuta
Suve ma annan suure püma
Talvel äsgitse wasiku. -
Küri jutusti minule,
Taga ahju kammerinna
Lääne lauta, tapan härja.
Härg wõts wahile kõnelde:
Ärge tapagu minuta
Suve ma künna suure nurme,
Talvel ma kare lämite. -
Küri jutusti minule
Taga ahju kammerinna:
Lääne tare, tapan aassi
Kas wõts weelile kõnelde:
Ära tapagu minuta.



Hüre sõowe su emanda
Rotti noore rouawesse.

Eba-usu sombed.

1. Enne lina nülwamist aetagu lina seemned ühest hõbe sõmusest läbi ja waatsetagu natuke hõbedat selle sõmuse küllest seemnete sees, et lina hää kaswaks.
2. Jõulu ja laupäewa õhtul ja Suure Nõdal püab nõid wõera Lommaste seljast willu ja teeb niist ornale särgi, nõida ta kohtusse minnes selga ajab, et orna wastalise üle wõitu saaks.
3. Lase püssiga üks kurg maha ja pane terna südamesse üks uba kasuarna. Kasuab uba suurens süs on ternal üks kaun üks teraga otsa kasuanud. Wõta see tera ja pista tasku, süs ei näe sind wesvid. Sahad sa, et sind weski näeb, wõta uba tasust wälja.
4. Jaani laupäewa õhtul aja rangid tagurpidi enesele waala ja waata pööningu aknast wälja. Kui sa süs wasuil pool sinist tuld näed, sääl wõlalause wanapagan raha tagawat, sa mine sinna ja ka sina saad raha.
5. On sõrm roosketanud, süs saab raha.

6. Wana aasta wiimsel õhtul püüki wõiw kua
põrandad puhtaws ja wõi need pühwmed ühe lageda
koha pääle ning nende pääle pane iws matt wum
muli. Kesk öö aegu mine paljaste jalgadega,
mati pääle. Kui sa siis nutu häält kuuled, siis
saab eestulewal aastal palju nurwastust olema
Kuuled sa aga ühte surinat, laulu- ja mängu
häält, siis saab eestulewal aastal palju lusti
ja rõõmu olema.

7. Jõulu laupaewa õhtul wiska ühe nassile, mis
täiesti must on, pael neljasneli naela ja wõ-
rit kinni pigistades korra kal mõlemad silmad
wälja. Need silmad wõi oma woodi päitsisse
ja pane parem silm paremale poole, ning
pahem pahemale poole. Uuel aastal wõtta
need silmad ning pista parem silm paremasse
kasusse, ning pahem pahemasse. Kui sull
need silmad kaswus on, siis wõid sa kõiste
sias näha, et sind weski ei näe. Juhtub sa, et
kõised sind peawad nägema, siis hüüa nende nime
Tuleb nüüd jälle jõulu laupäew, siis pane need silmad
kuni uue aastani woodi päitsisse, ning wõid jälle pruukida.



8. Kui wäike siwm liiba teheb esiargu leiwa sisse
läheb, siis saab surma kuulda.

9. Kewadel, kui lambad esimest kord wälja aetakse,
pandagu raud kang läwe alla, et lambad suwel
haigust ei saaks.

10. Juhtub sa hundiga saada, siis mine ööse suure
kiwi juure, jookse kolm korda ümber kiwi ja laula:
siuh, säuh, silmad pähe; kiuh, näuh, korwad pääle;
unterwats hunt walmis.

Mõistatused.

1. Kukk laulab muse otsas, saba ripub maas (päraett).
2. Ladu all, tiwi pääl (saba).
3. Kumer kuusk nooba ääre pääl (koera saba).
4. Maast töuseb manna puu; manna puust kaustapuu; kaustapuust suur mets (herned).
5. Muial maal raiutakse tarnine, laastud kargawad sõa maale (rake).
6. Üks nass, sada jalga (ägel).
7. Mees wõnnab alati, wagu ei saa ialgi (laew).
8. Muial maal ehitas noorikut, ehtid päästawad sõa maale (päike).
9. Kipuke reset merd (raba).

10. Kes käib veel peenemat teed mööda, kui taskurätt (tõi, kipp).
11. Mis näeme meie igapäävo, kuningas orwa; Surnal ei (inim. inimesi igapäew; kun, kuningarwa; Sum. Surnu ei
12. Walge pääg' poisike, punane mütsipääs (waarik mari)
13. Ägised ja pugised, üle aia ei saa (ägel).
14. Nebu nelja nurgeline, kabu kahe järguline (kaew).
15. Nelja nurgeline walget täis (soola kann).
16. Pojad suured punderikud, emad alles loomata (heinad saad).
17. Eest öra, keskelt kera, taga lai labidas (kana).
18. Kõik maailm ehib, aga kolm kuninga tütart ei (päike, kuu, tähed).
19. Hele puu, heledam rikka rehe lärve all.
20. Siga rõhib, sitt suus (ohert, puur).
21. Kuhu poole kõik linnud lendawad (sinna poole, kus nokk
22. Kellel on kõige suurem wõimus kirikus (närbsel).
23. Neli venda ühe mütsi all (laud).
24. Wäike must mereke; üle ei saa, ümber ei saa (wari)
25. Kellel ei ole ei algust ei otsa (rõngas, sõrmus).
26. Karune kurat kirwi kuniku otsas (kana pesa pääl)
27. Walge meri, punane kruus keskel (kiri petsatiga).
28. Suur katal ilma kaareta (meri).



29. Kaks nitsi ühe kõrsi juures, tembeltawad taad ri rahasi (lina äe mine).
30. Mis kirikul, kordsil ees pool, sus sukal, särgil taga pool (k).
31. Pistab sisse, tõmbab wälja, nixatab nuudi, töö lääb korda (kiwa kastmine).
32. Kaks pääd, kuus jalga (ratsanik).
33. Üks kannab kahte 3 pead ja 8 jalga (wäne ja ora ssiasuljas).
34. Walge lehm, must piim (mahla kask).
35. Pisike paake, magus koake (pähkel).
36. Eest kera, keskelt kure kera, taga ora (kass)
37. Kure kuel üle mere (pea kung)
38. Ise lumeja naha, püsti elan lügun, kõrmat kinni kõrdan, elusaid inimesi ka tan, rümse hauda matan (lina).
39. Sügise soolatas, kewade tapetas (lumi)
40. Mõista, mõista mölleröllemölleröllemölgatalle. Läks üksi meeste kätte, meeste pisti naeste naeste kätte (raakus).
41. Koorma käsib, aga koorma kandja ei wäsi, (tool)
42. Üks ait musta poiaga poisikesi täis (kirju tõos).

43. Kuningas istub oma sita sees (künal).
44. Üks uks minna, wiis kaemerst käijo (kinna
45. Walge hobu ronne täis (kirik).
46. Kirkul läheb, lucigel tulel (rapsas).
47. Mees läheb metsa, raks rohtu rodu pool (säärmarjad).
48. Laps käib emal käimas, ema ei lapsel sugugi (käis)
49. Ilüste rada ümber tua (päästa tilad).
50. Wana mees nurgas, kirpe, käie täis. (kaewa täied).

Need ülewal pool seiswad 5 wana laulu, 10 eb aus wormet ja 50 mõistatast on Halliste kihelkonnast, Penu ja wallast korjatud, ehk ma küll praegu Helme kihelk. Õõrwa alewiaus olen. Kui need ülewal pool seiswad raasukesed kõlbawad, siis saadan weel.

Annustades
Henn Hase.

Õõrwas, 14 Nov. 1889a.



Helme kihelkonnast. Saatnud J. Kaalep.

(18). W 1. Mõõdu-sõnad. Saadud $18\frac{28}{XI}90$.

Kuhesja kuhualune
Saljaspea paju alune
Sa jile jao alune
Maanirja, marana kirja
Saokirja, ja aanikirja
Ära ja sala saluda,
Nägemata näpistada. –

W 2. Nikerdamise sõnad.

Jeesus läits kirikusse
Hobustega, hoostega,
Warstega, ringerdega.
Sinisse sürusse,
Hallisse sürusse
Mustasse mullisse,
Sunasse pullisse
Nikerdus nimetamata
Lieber laaber laupmata
Seo nie sinise lõnga,

Kes nie punase lõnga
Kääna üle kõõrs. —

W 3. Koosiarstimise jõnu
kirjutasin ma umbes 10 aasta eest ühelt
koosiarstilt antud paberi pääalt, kes nen
Publikt ütles kirjutatud olevat, ja et ta
minu hea tuttav oli, siis ujaldas ta
neid selle sõngimisega minu käsile,
et mina neid sellegile ei awaldaw
ega näitaks. Need sõnad on järgmi

I A T O R
A R E B O
T E N E T
O R E R A
R O T A S.



Ebauskr.

1. Suurel Reedel tunnase enne päikese tõusu
„linnu laaste“ pesse, siis leiab poja suure
palju linnu pesi.
2. Kes munadega linnu pesa leiab,
pial sun nenda kinni hoidma, et mitte
hambad välja ei paista, muidu jätvad
lind pesa mata.
3. Kui naps juua pesib, tulla külaline
4. Tühapäeval ei tohita imitte rappida
ega kartohvlid juua, siis olla nad järgi
misel suil usside annud. —
5. Kui kevadel kodust välja esimnes waata
naene vastu tuleb, olla tühine oeis, kui
aga noor neiu, sellel midagi näes ehk
ka meesterahwas, siis olla hää õnn.
6. Kes last 3 Suurt Neljapäeva ja Reedit
imetab, se laps saada nõiaus (kaheteja).
7. Kes usi kevadel üle oma pea viskavad,
sellel ei kasvavad selg nõuri lõigates
mitte valutama. —

8. Kaksik jündinud hõrgadega pidada võim
lik olema maa jest vahe väga väga pünda.
9. Heinareha ei tohi mitte selleti maha
võtata, jüs tulla varsti rihma jadama.
10. Kahjapeksja peab ikka üks naestera kaas
esimese jüle täie heinu, jüs saada lamma
enam lammas talledi tooma kui oinid.
11. Kui lammid pestäks, jüs riskab pesija
nii pia kui ta lamba lahti lõpes wedäb
nõu täie wõttlambale selga jätteldes:
Paar procenti — pund willu.
12. Koore paari päitsjõse panti kolme
kahja pea heinad, jüs saada neil elus
rohkem procenti kui täkid olema. —
13. Kui ninaots jügeleb, saada varsti jürm
jõnumid kuuldas.
14. Kui kirp käe päale kargab, ehk püü
juits võngasse lähab, pidada wiina jaama
15. Kangi vana palimes wihatarje katuse
päale, jüs ei pia hobuse kael kündesmil
kärna minema.



## Vanadjõnad.

1. Meest peetaks jõnast, härga jarvest.
2. Kuida lind, nenda laul.
3. Terav nirves leiab kivi.
4. Kes tahab wilja löigata, piab kallist
seemet külwama.
5. Kelle janu, selle jalad.
6. Suhi jõõb juure hoiatuse, peni pika
peetuse.
7. Suur pala ajab jun lõhki.
8. Kes lõisele auku koewab, langeb
ise jõse.
9. Ukkus tuleb ennelangemist.
10. Hädа ei anna häbeneda, kuhi
kõht kõrgustada.
11. Ukkus on näja eelkäia.
12. Tahad lõisele auku koewada, võta
mõõt iseenesest.
13. Kaer kaugubjeni kui külaline kubet.

14. Koer haugub jeni kui külaline tuleb.
Ära roina kaeva enne ärateotaja,
kui uus veel valmis ei ole.
15. Tüli tuleb tüija päale, niisin, näru
nälja päale.
16. Ära öiska enne, kui ölu veel pa
ei ole ajanud.
17. Ükskord pettad lumga, kõine kord
ei saa mitte lihaga petta.
18. Mesilane korjab ühe päeva, elab äh
ja päeva, laiskja pillaja õienib
ühekja päeva, elab ühe päeva.
19. Lind saab laulu eest, inimene
söö eest.
20. Veereval kivil ei kasva samma
21. Parem karta, kui kahetseda, enne
hoida, kui ajata,
22. Nälgind koer ei lähe enne ära,
kui lakke ollas on.
23. Mis oskaks loadud, on juba noorelt
teraw.



24. Käsi ehk jalg, mis vanemad tõukavad,
kasvab hauaft välja.
25. Nälgind hundid hulkavad, jõnud
jäad magavad.
26. Kes kopikat ei korja, je rublat
ei saa.
27. Takad latra ronida, hakka türeft päale.
28. Mees meest rasku, kaks mesft karu
rasta.
29. Rumal saab kirikusgi peksja,
mõistlikusse ei pruudu kõrtsis gi keeg.
30. Küsija jun päale ei löö üksi,
aga võtja käe päale löövb igaüks.
31. Pile käsi, teravad küüned
32. Muri ei jätta moodu, koer ei jätta kõnnu.
33. Koer mundab karva, aga ei aja hammaft.

jag. 160.

1. Muinasjutt Sipelgast ja ämblikust.

Sipelgas oli vanaisale raske läinud, et karjapoiss kivi pääl leiba süües kuulnud raasukesi mis tema ruuge kõlma pääle pudenud, maha pillanud alla. Seda kuulnud ka ämblik ja läinud karjapoisi eest korstna. Tema jälelasnud, et karjapoisi mitte lauda ei olla ja et sellepärast leiva raasukesi mala pudenud. – Nüüd läät uskus ämblikku jalle, jai sipelga pääle pahaseks ja viskas teda kaevast vastu seda kui mala, kus karjapoiss leiba söönud oli. Ta kukkus kõrgelt ja löi oma seljaluu mitmest katki ja jäi sellestajalt jaaris jalgsi pois, aga ämblikku laskis ta jüdimööga maha, ja käskis teda jiba omale elukajaks mälestuseks võtta ja teda alal hoida.

Jkaalep

Helme vhlk. Saatnud J. Kaalep 1. aj. 161.

1891. 3 januar.

(28) Maarahwa päälepanekud ja ebausu sombed ja pruugid.

I. Kui kuulapäeval ennelõunat ilus ilm oll, jaasa esimene pool heinaaega ilusad kuivad ilmad olema.

II. Kui jüttajatlikul kevadel esimeste jalgade külles rohkem proegi on, kui tagumisti, jüs olla varane, kui aga tagumisti külles rohkem, jüs hiline külv hea.

III. Kui talwel tee kõrge on, jaada juurikakõrged wilja hunnikud olema.

IV. Kui leppal pikad urred otsas on, jaada järgmisel juul head rukkid, kui aga ümaragused, jüs kasvada head kartohwlid ja tatrad.

V. Kui kukk enne päikese loojaminekut õrrel laulab, tulla järgmisel päewal wihma.

VI. Kui rändajat linnud madalalt lendawad, tulla õhuke ja joe, kui aga kõrgelt, jüs külme ja jügav talw.

VII. Wihma tulekut arvatakse ka kuulutas
a. kui anid end peseväd (wihtlevad).
b. kui kirbud valusti hammustavad.
c. kui pääjuukesed madalast lendavad,
d. kui päraast pikkese veerimist sillatsillukud lendavad.
e. kui koorstnaast juits maa poole langeb
f. kui suitsutuad pesku külges vee piseväd olla.
VIII. Kui kägu kevade kaua kukkub, tulla joe sügise.
IX. Kui Mardipäeval kakuojad lumeste valgesõn, jaadanad Liharöötte' pühil nüjama valgeds olema.
X. Kui esimesi okre külvatakse, süs pa perenaene külvajale sia liha ukes jaba süia andma, süs kasvada oder pead sia jaba pikkuseks.
XI Kui kevadel palju käroseid ja parme
XII olla, kasvada suurel head talud.
XIII. Kui täitlarlaps sünnib, jaabta noo



poisis meke päris jääreest läbi koppitud et ka päraast poiste meelest armas oleks, kui aga poisslaps, süs mähitakse leda kõige enne ühe noore neiu kõrdi ehk undriku sisse.

## Kidsi haiguse arstimiseks

pruugitakse järgmisi abinõusi:

I. Wajutatakse haiget kohta hommikul vara enne pruukoosti ühekorra kereste kiriga.
II. Weske ratta määrega, mis veske joonsmise ajal ratta hammaste küljest piab varastud saama.
III. Saabri kaludest varastud aknalauna sidumise londi või nõoriga mähitakse haiget kohta.
IV. Wajutatakse vana riidiga kõbe rubla-suurusega haiget kohta.
V. Pigistatakse mõne käärsuraukse vahel.
VI. Purevad veel needinimesed, kes-

hundi liha vanal ajal söönud ja
pruugitakse veel mitmesugused muud
abinõud. —

VII Iive aasta ehk nääripäeva
hoiniku võetakse talvu aasta
jätkumiste kohta liistu või loosi,
kus maasägmised üheksa joona paber
tükkide pääle olen kirjutatud näinu
Muld, rist, sõrmus, kana, leib,
viljaximp, koht, raha, lapse,
kellest iga joona midagi tähendama
pidavad: Näitajeks tähendada muld
rist surma, sõrmus kihlust, kanu
paari minemist, viljaximp suhkla
j. m. e. Ka kuulatakse meie poolvee
praegugi vana aasta ümmel õhtul
kõlistamist, lüva viskamist ja
kiunumist. Kõlistamine ja lüvavis-
kamine tähendada surma, kiunu-
aga sündimist. —



1. Kuinas juduke
kohaliges rahva murdes. —

Ütel noorel mihel käis mitu öösd
järgimööda laupaine jellän ja
naewas teda jelleläbi nenda, et mies
rümäti targa nanu abi otsma
läits. Tark kullel mihe jutu ära
ja ütel: Sinu jängi jalutsin sõttal
oma jeina jihen uherdi aeg ja jääb
august tuleb ta julle ega ööje jelga.
Enne kui jas õhtet maga maheidad
tie omale üits jäände jäme jarapuu
pulk, mis just jelle augu läies te
ära täidäb ja võta omale vieluüits
riäliga võti ja jiis wahi läbi jelle
võtme ninda kauwa kui ja jääl tau-
gust midägi näed jisitulewet ja jiis
piista rullu pulk jiis ka enämbära
minnä ei jaa ja on ju jeina võimujeall.

Nuormies (u) tegi ka targa õpetuse järgi ja wahts pia paolani ööni jängin. Äkitselt tunägi ta, et üits walge loblik august jõsse lennäs ja temä jängi kõrwa ära kattes, aga nipu kui pulk augul ihen olli, jeis noor mike kõrwan jängin üitsilusnoor (naine) neiu. Temä oli jeni kuihõmmuruni jängi ihen ja es lää jugu enämb ära. Nemä nakkasjire üits tõist armastemä ja elämise jel moodul pia aastä aega nägu mies ja naine kunagi. Ütskõrd läksjire nemä kattensi kirikusse ja mies nägi et temä naine (pälle) naabri ja üits kõrd justkuse lõpetusen õige kõrwast. Kodu minnen nõus mies järgi mis peräst temä kirikun mittu kõrda naaran olli. „Mina näi," üitel naine, „kudas wanapagan kirikun jüngaid härjä naha päälle ülesroiuyut. Naha jai juba täis ja uusi nimesid ei laha enämb päälle mahtude jõs nõtt wanapagan naha koiwa, pidi ammaste wahele ja jõxut ninda kõwasti et naha katkis (kaksjo) läits ja temä oma pää õige kõwasti wastu kirikru müüri äraleï." Päälejelle justku nõus ta jällegi, nagu iuba mittu kõrda ennegi oma mike käest, kudas mies teda armale olla jaanu. Kui na juba kodu olliwe jaanu kõnel mies temäle kõik ära kudas tark tedä õpenuolli ja kudas ta pulga augule ette poistän. Naine tahts jeda pulka aga nätta ja käskis teda mees taugu eest ära wõtta. Seda olli aga tark kõwasti ärakeelänja mies es taha kudagi muodu jõuda tetta. – Wiimati

es jõuewa ta naise palumisele ena
waslupanna, wõtt palga augu
ieft ärä ja-lipsti olli siesama
liblik mis august sissilennänu
kadunu ja tema naisega ninda
jammuti kellest jällegi liblik
olli saanu.

9. Jaanuaril 1890.

J. Kaalep. Kärstnas
Helme kihelk.



(IX) Esimene laul. Helme kihelkonnast
Saadud 18/10 IV 91. Saatnud Johan Nielender

Kõla mull ütel kukku kukkku. Kõla lapsed
laula laula Mis mina kukku kurba lindu
Wõi mina laula halba latsi Mull jäi kodu
juurta sulgi laua päle laulu tehte Kirstu
kapi kuke kõltsu Parsilla paibas waiba
Nooret mehet enat weenat Age ratsu rangesse
Sõõra silma sormusida halit hõbe elmesse
Kõrwid kaku nahkesida Sõitke ratsule
kodusse Hage hallil alu õue Too mull kodust
juurta sulgi Laua päältä laulu tehta Kirstu
kapist kuke kõltsu Parsilta paibas waiba
Siis ma laula linnu moodu Tee ma häältä
tedre moodu Pajude ma partsi moodu
Eliste hanede kuke

Teine laul

Soimati meid sõkuti meid Soimati meid
sõpa juile Sõpa juile maltsa maile Liplik
ma linaleusa Partsi ma paha hallikuse
Üles tõusi sõtsikene Üles tõusi sõpa juilda
Sõpa juilta maltsa maalda Liblik ma
linaleusta Partsi ma paha hallikusta

lennasi ma lepa päale Kanasi ma kase pole
Otse hawa ukse päale Tonnasi ma tonne päält
Seal ma jübe jiputele Sääl ma julgi
joputenna Maha ai juwitse jule Maha
ai Kewatitise Kesta Maha enitse ebse
Päale panni pantsi jule Ligi ihu linne
jule Meie maa mehikku jule Ümber kaala
kanta jule Päale wanti wahilerta.

W Kolmas laul.

Kunes oxi wõta magasi | Sulan waene
juikatela | Suure joe laia laane | Suure joe
keskeelte | Laia laane laieelle | Penar
pikka istepenki | Sada juuvi jängi lauda
| Mätas pehme pää alune | Kaski om
laia katusenna | Küünar wetta Külle
alla | Küünar wetta teine wenda | owas
om walgeta waheta | Keosi tall manu
minerja | manu läits ütsi englikene | Wõttis
ta orja õlale | Käänis orja kätte päale
| Wiis ta orja taewaerja | Suure looja
usje juile | Maari kamerta läweella |



Sääl ta lingi lüguteua | Sääl ta rampi raputeua
| Ranta wõngasta wõgiotsi | Kes jie kuuli lingi wõnna
| Kes kuulis rambi rapumise | Maari kuuli linki
wõõnu | Maari rambi rapumise | Ranta wõngaste
wõgina | Maari kawai kamerasta | Laskt ta
wala looja usje | Tule siise orjakene | Küll
jaid maale wäljan olla | Tõi ta ala kulda
tooli | Istu maha orjakene | Küll jaid maale
püstu olla | Tõi ta wälja juure jaia
| Tõe jaia orjakene | Küll jaid maale
kaganaist | leiba | Tõi ta wälja õlle toobi
| Too õlut orjakene | Küll jaid maale
wetta jua | Sääs ta üllen jüdi jangi
| Pääle pantsi ta pehme padja | Küda
jangi orjakene | Maale jaid maha magata
| Pere naine pena tulli | Pene mees pena tulli
| Kanga olli kanteella | Küünar puu pikka
penna | Tule oxi wõta kinta | Tule waene
wõta waewa | Orja kuuli kõsti wasta
| Mis ja masja ma päal | Egas taja
taewaalla | Iwba mall Maari eji maasi |

55. Joba mull taewas tagasi | Kiud ja põlet
põrkuenna | Keet ja keewa katelenna
Ku panas | tulda tegema | Alge alla
heitcema | 60. Kästas panna | ütsi algu | Ma
full pane paari algu | Esi manna paras ternu
Paras paras perenaene | Kiud ja põled
põrkuenna | 65. Keet ja keewa katelenna.

## Neljas laul.

Welle welle noore ne noore | mis teid ära wiitanes
Kaugel maale kanetesse | Ehk olide es sale kurjad
Ehk olide emale kurjad | Wihane ja welle
warsti | õel tõise õe wastu | Sõsar noori
linnukene | Ei ole es sale kurjad | ei ole emale
kurjad | Wihane ma welle warsti õel tõise
õe wastu | Kisi tuli Keiserista rämat tulli
rantsusesta | Miki waia miilitsesa | poise
waja polku pääle | Matalüita matrusesta
Waikseid miki wäe pääle | Poise polku
puuturnesse | Sest neid ära wiitanesse | Kaugi
maale kanetesse.

Esimest korda korjanud
ja saatnud. Johan Nilender
Helme Kihelkonnast



## Wiies laul.

Kes tõi sõa sõnume | Wõi no kanni wainu
Keele | harak tõi sõa sõnume | Wares kanni
wainu keele | kes se sa sõta minema | wõi
siit ja wainu minema | E sa wana welle
noore | Sõtsi ale tilukene | esi pea sõtta minema
esi pea wainu waijuma | Ema ei aitan emeta
Änab iku manna ikki | Sõsar kutas sõrmi
kinteita | Änab ikku manna ikki | Weli
sai sõtta minema | Sõsar manna õpamenna |
Oh no noovi wellekene Ära sõita ehen sõa |
ega tatsi taga sõa | Ehen om suit su sinine |
Taga on tuli punane | Kerute kesse sõtaja |
Lenda ligi liputesta | ligi lipu kantejeta |
Weli sai sõta minema | weli es sõita ehen
sõa | ega es tansi sõa taga sõa | Keerutj
ta kesse sõdaje | Ligi lipu kantejeta | Sõsar
oo welle kodije | oo ta kus oo ta katsi |
Oo ta poole kolmanteku | Es tule weli kodije
Oo ta aasta Oo ta pari | oo ta pooli kolman
teku | Sis tulli weli kodije

Uoje tulli hobu moake | aita tulli ame
weneke | Tare tulli jaba jawike | Kes se jooj
welle wastu | Sõtsi jooji welle wastu |
Weli ella welleKene | aja mulle armu juttu
Konele soa Kõneta | Kaiba wainu Kaipamy
Sõsar nuori linnuKene | uha nu kobu porista
Nõje nu ame weneSta | ari nu saaba jawista

Puhi püsi rostseesta | sõs sul aian armu
juttu | Kõnele soa Kõneta | Kas on sõan
naine armas | Naine armas Kaas või Kallis
Jole sõan naine armas | Naine armas Kaas ei
Kallis | Sõan on armas allas vauta | Kallis
Kanke pää hobune | Kesi pääst mehe sõast
Sõa sõlmete seasta | wainu Käesta. wajeelta

## Kuuees laul.

Küll võime enne tenade Emal anda enge
armu Õpemesta vitamesta Lasta noorta
noorsinesta Hoi ta tulesta vi weesta
Walats warsa joosakusta Tõmas tõpvasta
jalesta Sööta es sõrmi seale Küütsi ei
Küla Kanule Warbit walla lambiella



Kuss tunes tulele palane punane tulele palanu
Kuss tunus seale sõõdu sinine seale sõõdu
Kuss tunus Kanale kiistuje kahmane Kanale
Kiistuje Küll võime enne tenade emal
anda enge armu ~ ~ ~ ~ ~ ~ ~ ~ ~

## Seitsmes laul

Es Kuule Kõsitawad Kaske | Ega wõna
wiitaweta Kaske | Saja sai meje Külasse
Kaske | Pulma meje poole pääle Kaske
Weli tõi õlle es anna tääda tadile Kaske
Uhts ta kurna es Kuulute es anna tääda
tädile Kaske Sõna es saada sõtsile Kaske
Wii es welle Käsku Kaske Andke sõtsi
meie näta Kaske Kas sai hästi häja Kätte Ka
Kas sai hästi äma Kätte Kaske Me tulim
seda radaje Kaske | Tina oli jäänu teete pääle
Kaske | Kudruse Küla Kuhale Kaske |
Wask jäänd Küla vahele Kaske | Keeti
Küla Kes Keella Kaske | Tease seiwe timuje
Kaske | Wanese waskeja kaju Kaske |
Kuue seiwe Kudruseda Kaske

Lankuse linnukese kaske Küll sai äsli
äija kätte kaske Küll sai äsli äma kätte
kaske Tere tere me sõjaratsne kaske Ettle
meile üia meile kaske Kaiba meile Marju
meile kaske Kas om sulle süja andu
Kas om sule jua antu kaske Ehk olid
alle selle sõõgil kaske Mis ma esi eila
sõõdi kaske Ehk olid alle selle jõugil Kas
mis ma esi eila jõudi kaske Lankuse
linnukese kaske Warsi wastab se omase
Enne olid soode lanku soode lanku laande
lanku kaske. Lanku nüüd labi omese
kaske Seda tää ekka mõista kaske Aru
ei ja ära ei arwa kaske Kastal om
südame süüdi kaske Või om tall wikane
wiga kaske Meie sõõdim ei tas sõõ kaske
Meie jõudim ei tas jõo kaske Meie sõõdim
linne liha kaske Oksakarkaje osada
kaske Anim talle ani liha kaske Meie
sõõdim ei tas sõõ Meie jõudim ei tas jõo kaske

Esimest korda korjanud
Ja saatnud Johan Nilender
Helme Kihelkonnast



## Kahekjas laul.

Laululisi ol süüesse tantsulisi tahetesse
Sõnulisi sõisteresse obesele ütsmele Kübarele
Kümneele kasukele katsmele Sadulele sitsmeelle
ei ja muista kui maista ma ole latsi laululine
Tõine sõõar sõnuline Kolmas kulla ääleline
Taate tütar tantsuline Kui me ürtkam ütelema
või me mõõna mõtelema Sõnulema sõõdelema
Süs ja kukkeni kusasa süs ja lõkku lõuneni
Päewa paanis pääle panna Kui meil suusta
lõpemese kelle keele päältu kistunesse alla
amaste alani Pästa või wähenese Wõtam nüüd
wõtam kaku Wõtam nüüd nünastegi wõtam
kakku kõlastegi Eita elmede seasta Enne
panna sõõne waiselta Leke keesu keskeella
Rinnan meil sõnade sõlgi Kaalan meil kõrendi
Kõrda Õõlen meil lugude laska käuse meil
laulu lauda Kesse või sõnade sõlgi esa või
sõnade sõlgi Kesse või kõrendi kõrda ema või
kõrendi kõrda Kesse või lugude looga
sõõar või lugude looga Kesse tahes laulu

lana | Weli tahtis laulu lana | Puntu ei meile
sõnuje | Kauel katte laulusüte | Enne puutus
meri wetta | Meri wetta | Järwe jäätta | Koldas
kauuje kaluje | Kitsas paikka kujujaani
Lage paikka latikiita | Ahtikene aukesüta
Puntu ei meile sõnuje | Kaul kate laulusüta
Enne puut Rüga wahata | Kuvarnaale kopikis
Walka wana tateriita | ene puutus poiste punk
Alanes meiste awatki | puuta ei meile sõnuje
Kauel katte laulusüta | Kui ne ürkam ütelen
Või ne mõõnm mõtelema | sõnulema säädemaje
Sõna meil taga tulewe | Täiwe lohku lopulem
Täiwe vija uhtemaije | Wee weere wiruteimaij
Sõna ei oku wedade | kulda kapja kankutele
Lina lakk ei liikutele | Mast jäi kinni
mulla pääle | Kõrb jäi kiini Kõrre pääle | Lina
lakk jäi liiwa pääle | Paat jäi palu otsa pää
Kik olli ära wäsinu | Näiju sõnu tuenna
Kau laule kanteenna | Nõuda meile sõnuje
Kau katel laulusüta | Kui neid muoje ubeje
Teni tuita enne eita | Külu tuita käömeli



Lülutuita pähkelüta | nõuda om meile sõnuje
Kau katel laulusüta | Tulku või sõda sõdima
Kaits või walda kakelema | wüs või walda
waitelema | Säta ei meie järele | Sõa sõima
ma sõnule | Walla wäävama wäele | Säta ei meie
järele | Enne kui ame argunesse käise
küleft kakenesse.

## Ühekjaes laul.

Tenu olku lojal juuri üles | Aun armele
jumale üles | Kuiwa ilma kuutamesta üles
Selge ilma päistamesta üles | Lask meie
kuiwale kakute üles | Lask meie selgele
juuta üles | Taketsle talitsada üles | Koku
panim purje pälu üles | Südemese jellemuma
üles | Wäravese kääni walja üles | Ma tei
nabra kui see naese üles | Kuheliku kui eman
üles | Sipalitku süsi kaala üles | Ala pani awa
okja üles | Pale pani päima leke üles | Wahele
wana õbeda üles | Kerkeella keeru kulla
üles | Tuuli tuli muiale maalda üles | Läkes
tuli lõunaesta üles | Piken põhjasta põhja üles

Ai alt ta awa okſa üles Ai päält ta päärna
lehe üles Keskeltä kesta Kulla üles Wahelta
wana õbda üles Näijukeſe noorekeſe üles Läm
linna lenatenna üles Läme arju aijeenna üle
Toome wirust Kulda t wikla üles Toome arju
rauta arki üles Kuhilikude kohenda üles
Sõjalikude silula üles Nabra päje päale panna üle
Teene naſra kui ſe naeſe üles Kuhilikku kui emanti ü
Nabev narwa ſüs näiſe üles Kuhilikku kuramaale
Narwa näitiſe näewe üles Narwa mõtſe
mõistawe üles Seda tää ega mõisto üles
Mis päält kawest näiſe üles Üle ilma
eitenerſe üles Om na nabva või om
naeſe üles Kuhilikku või emanti üles.

Eſimeſt korda korjanud
ja saatnud
Johan Nilender
Helme kihelkonaſt



Kümes laul,

Näijukeſe noorekeſe mis te Kulla
kurwastate Noore walge waikistate Mis
te peate peju leina Või te kanate kaaſa
kurba Mõtled mehe mette wakka Mõtled
kaaſa ſaia kaku Kui ſaad elam kui ſaad
olem Mehel ruſik mette wakka Kaaſal kämm
el ſaja kahho Lubab ninda neeſikeſe Lubab
kaala närrakeſe Lubab jäha järakeſe
Ku ſaad elam ſaad olem Tuleb ta wälaſt
wäſinu ilm wõtmaſt wõõraſt ta om to ja
wõinaſt wihane Tuleb ku tuli tareſ ja Taade
tängi jambeſa lööb ſoo ninda naſihuge ſaab
ſoo ninna neeſikene Kään ſoo kaala kate kõra
ſaab ja kaala kaala Kõnagene ronab jäha poſa
ke ja ſoo pää järvage kle peale full tuleſa
weſi ſilmi weenineſe Laine põsti laskineſ
ah mo endiſt elada ah mo kõllitta kaſuta
Wii eli eſa kodusa nü eli ema kodusa
Weeri welleda ſeana olli kui muna

muruna Kaswis kui maasikmäela
Sini lilli lepikuna Kulerpuqu kuqjikuña
eler eina awikanna Ei mas tää esa
võiku ei mas tää ema võiku Welle ei nime
nimeta Esa võikas sikese ema ella tütreke
Welle kutsew kullusesa sõjar kutse sõrmu
sõsa Mu pere muna sõra Kaara tera
saada karja nisu tera nista eina
sai ma tõisel talupe tõise me nose
päle Kuule es ema nimeta ema enist
võikakuta mis mu esa enne võikse mis mu
ema enne võikse Koora kuuli emu kule
Kaagi kuuli karteella

## Üks tõis Künnes laul

Sõjare sõbulikese mule kui abinikese
kõrwa kulla lehikese et mei ole esi sõja
omet me sõna sõjare Et mei ole esi wa
omet me warju wadere Et me ole esi kä
se omet me käe kälitse kutsu me omes
saime omese kälese saime Sõjanes



singerese wadereese walgeese Üle jõe
jõime õlut Üle wiiva jõime wiina Üle
saare saime saja Üle kääru anim käe
pält es me omeese saime Omeese käleese
saime Sõjareese singuneese wadereese
walgeese

## Kakstõis Künes laul,

Läme mule eele tõise wastse waule
esi Esi mesi wõimeita wagu wastne
walati Kunar tule mesi üngeeita wastast
wau wõtajeta Päästam walla kakkum
walla päästam walla peiju jala Kakum
walla kaasa jala Peiju jala peeneriste
Kaasa jala kamitsesta Peiju ikkew
peenerina kaasa ikkew kamitsenna
Wana nes wau jälile Penem peni
peenanesa panem kasi kamitsesa
waner wau jälile peni ikew peenaneña
Kasi nänguw kamitsenna waner
wakub wau jälil

1 Märtz 1889 Saatnud J. K. = J. Kuurik Saul. Saadud 7/III 89. H. Hebne Rihel Konnast. Jaan 185.

IV

1. Näitkese mõrsukese | Uits ep wellekenine | Kulda tuttuke tuile | Ohcarjake vele | Küll oli sirge mere roogu | Wül oli sirgem meie welle | Küll oli walge mere wattu | Wül oli walgem meie welle | Uba olli uhke(puh) näitsessa | Wül oli uhkem meie welle | Herne oli ilushäitsesenile | Ilusam oli meie welle | Näitkese mõrsukese | Kelle Kittad õmawelle | Kittamuile ei minnule | Kinna tüja teie welle | Tüja teie welle wüsi | Siga nail silmi lusti Rõrwa | Süa marjasist suhene | Kase karba pohgessa | Kui tõus päew puneti | Otgu tõus ei sinoti | Wene maa lepsoi wereti | Säält ep tõuse meie elle | Wiru pügade peosta | Harja stone kaenteles | Tulli kuskesta kõrje | Astus-stokam mereft | Sõle maha pengi päale | Kinda pand Kübara päale | Laisk ta pütsa laua päale | Esi ta (ikke) iste ikken silmi | Mis-

Mis ja Kurdad Kurwamüli Saisad salweti
Süame 35 Ik Junnasit marwa müüt Tevti
mere tüdrusgu.

## 2. Laul.

Sanga naise linnuksese Minegil oliteie
mule Joosemen oliteie meele. Oh noorvirle
meie minije Esiella welle naine Mis ja
pelgad tulleella. Kardad Kaupa tetkeelle
Hea Wall täis hobusida Laut sull täis
kambaüda Tõine laut täs. Sõparaüda
Töhk sull täis. pörsasüda Sanga naise linn
ese Watti wastatse omatse Alab teil äija
elawe Kija ära Koolemisa Aijal süs härg
tapetesa Alab teil nav Kodunna Nadu
wõasse mehele Seni lauda kambaüda
Tõine lauda tõsparaüda Nadu lääb Külla
mehele Si wüb hoowi hobusida Siis jääa
paljas paigu tõttu Halastikasemetüttli
Kehwas Kirja Karja tõttu.



## 3. Laul.

Nägin ma näin Kaswawetta
Wõti kuida ma hobusta Tallima sõitsin tallima
jaatsin Taga tall Tantsitsin Emeagu ansi
Kaara läbi pilu pistsi naina Kui katsin
näotiste Koduje Mõrsüde moisesse Wõtsin sür
tallist süs tasatse Ligi sina ma sõieda
Ladermiss ma lausi atsa Weli ella wellekene
Minep ärg unnete usse Tahmaste tare lõwele
Weli ella wellekene Kui tääd naista Kosjuella
Mine sinna talosse Kus on sina südes-tääd
Tela pandud talleresa Use kuru kullustsisa
Pare pantud pammelisa Kus on kulda äma
tooli Kus on kulda aja tooli ellesitse onije
tooli Milles süs welle witsatsi Sugu sunri
Sagutew Welles-tüja wütawetta Sugu sõju
saatawetta Sotage Sugusunri Kammatage
Sanga laija (Ka) Kaf'mind Kasswa Katsi
Kuida Würda wõsi kuna aiga

Pää ei Ranna jää ratti Sala ei Renna Rargaking
Sis: mull Rodus Rolme Rosja Rolme Rosja wii
wüna Weliella wellakene Lüüsa ja tokku
toominguste Pirra witsa pihlapuista Pesja n
Rosja Rodusta Wüewüna (Relle) Rammeresta
Emakene ennekene Esakene taadekene Wä
müja wõtsid jää Wõtsit müa möldralle
Wõtid juass jungu ella Raupa tetta Rangu rell
Ei mä möldrele Möldre Riwi / müraue Rii
müriu wõtab (Rõiwa) meele Ei ma laa Rangu relle
Rangu Rera Rõraue Rera Rorin wõtt mu Rõr
Ei ma lää jungu relle Jungurjaoks joodu tel
Emakene ennekene Esakene taadekene Sen
Ruitütre Rodunna Rannoore Rarwa enne Pir
pölle põrmantulle Senis: sull wüar wüna laasi
Rannetes õlle Rannu Senis: masab Rodus
Roiwa linna Esa ase alju linna Paist mas poole
paide linna Senis: ju sõa sõida Senis ju
lehma liharwa Järg Tulep, Rui nüüguu
laulu Rõlbaue Jutu (eba ju ju, Rombed wa nad jõu
Tõine Rord! Jaan K:

Tarwastu kihelkonnast. Saatnud A. Rennit

Jaz. 193.

## Tarwastu keelemurdes.

### 1. Emä, Tütar. (IX).

Saadud Oktobril 1888.

Emäkene enneкene
Te mul pikkä peeni amme
Kua konkseni koorika
Pane maane pallapooli
Hää mul joosta hänjä ette
Kaunis kŭla kanjä ette,
Kesji mu warjusta walatä
Kesji kaie kaugeltä?
Pois mu warjusta walatä
Pois mu kaie kaugeltä
Kes jee näiu minule
Peeni lindu mu peona. —

### 2.
### Kosja.

Olgu terwe hundikene
Tuhat terwe tondikene
Kes jei jepä koeraeje
Murdis jepä mustikeje

Sepä tüdarde seana
Sepä naeste naabarinnas
Lasen saani sala jõorla
Saani talla tasa käia
Ümber ajen küla aja
Ümber jõuun küla jõõvi
Pesin äiä pesin ämmä
Pesin pere neidsese. —

## 3. Pikk.

Ei tii ei tui tukka pikkä
Naene laiska lakka pikkä
Hobu musta mokka pikkä
Päewa palaw wagu pikkä
Kubjas kurja kepi pikkä
Härrä kurja igä pikkä
Wäeseb orjal wäewa pikkä
Teo poisil töö pikkä. —

## 4. Kubjas.

Söögi söödu joogi joodu



Hää päewa äräpeetu
Kubjas jääänu kulsumata
Paras wõõras palumata
No no kubjas ool obt kubjas
Kiu om parem paigal pantu.
Kiu om kubjal sulti keedet
Sääse jääre kihu kintsu.
Soda sitika jõata
Kumme konna külle-luuta.
Tuhat tibu turja rootu,
Kubjas kulla lulluvene
Teomees tillu lilluvene
Ära lõõ luhivesta
Ära pesjä peenivesta
Kui ja pesjäd peenivesta
Kui ja lõõd luhivesta
Kui ja warbat waeid latsi
Kui ja pesjäd pere poegi
Piju jääwe piisja märgi
Käewarsi warwa märgi
Kukla pääle kurwa merge haawa
Selja pääle selge sihi

Kül sis põksud põrguenna
Karjud kurja kattelenna
Tuli alla turvas pääle
Eji kiunud keskeella. —' —

5.
Suled.; Käbi linndu mu kaenna
Talve linndu mu tarenna
Kuramaalt tu kuke sullgi
Harjumaalt hanide sullgi
Pääle pane paadi sullgi
Ala pane alli sullgi
Kesuele sule seerisse
Sis lääb linndu lenndamaie
Hõbe sullgi õhkumaie. — ' —

6.
Põhja.; Siga oli sõkkun sõgla põhja
Lammas laia mati põhja
Karjakene waka põhja
Hobune rõa orasse; —
Taewas tantsis Maa müraki
Tähe leiwe tärringida
Kuu lei kulla rõngasida
Hagu heitis haewasida
Põllupeenär see põriski. — ' —



7.
Linnas, Woi ineta woi jänneta
Mis ma täna linnas nägin
Linnas nägin linnas tegin.;
Panin mina turu tuiskamaje
Uuliksed udu sadama
Turu naesed tuiskamaje
Saia naesed sarjamaie
Turu naenei tunne minda
Saia naenei ja aruda,
Woi ineta woi jänneta
Mis ma täna linnas nägin
Linnas nägin linnas tegin;
Harakad habe aeti
Karesked Päsuksed pää põeti
Karesked wammus wõeti
Löo munad lõigati. — ' —

8.
Nekrut, Tuli sunni, sai sõgise
Sälle tuli Wene wõttamine
Sis meid kulgast otsiti
Kallaotsast saadeti

Kula ossast rüsiti
Talu majast taheti,
Haljas mööka källe anti
Ola päale püsti panti
Waenlasele wala wastu panda
Wallatumat walu anda,
Haljas möök ja püsti oda
Kaitsvad meie maad ja koda
Häävitavad waenlast ära
Et ta meile ei te kära. — : —

9.

Waenelaps: Oh ma waevat vaesla lasta
Mahajääme marjakesta,
Oles mu esä elänu
Oles mu emä elänu
Oles weidi wellekesi
Sõrme suuru sõstrikesi
Ma oles kuunar kõrgem ollu
Ma oles wassa walgem ollu
Peotäie piikem ollu
Sõrme täie sirgem ollu,
Maha jäije mavja kõrgu



Hälli äti päidla kõrgu
Kun ma isku jääb ma ike
Kun kõrgu jääl nõreta
Sinna tiiki lekkinesse
Sinna halliku afuwa,
Oh et surm mu äravõtas
Ja mu katas kalmu mätas. — :

I.

Üks Tarwastu wana emäne räägib järgmise tükikese nende wana ebausust, ja eht Tarw. keelemurdes:

Latse õe! tulge sjjä, ma könele teibe mede wanembride usust üte low mis nenä omal aeal kõwaste pidäjive: Ega jugusse edimesel talwekuupäewäl, kui henge päew om, sis tulive henge ega talu majä nagu suure külalise kedä iluste pidi wasturõetam. Selle päewä õhtul seedeti sis ikui midagi paremat lööki, tapeti kas seapõrs ehk lambatallene ära panti paremit lihatükke ja moni käsike kopa sisse ja wüti tare wõi kambre ossa päale hengile söögis, see jöön seis sis jääl mitu päewa senigu wünate kasi wõi hüre ta jäält ära seive. Sellest päewast loeti sis 4 nädälid edesi ja üteldi

sis

seda wahe aiga henge aeas. Oli see aig möö
sis oli üsnä 7 nädäli peräst henge ölletuer, see om
henge äräsaatmine, sel päewäl es tetä änämb neil
midägi tempu. —

Töine asi om mul weel nellega ma teid tõvele mede
wana inimeste pää oli paelu parem asju ninni
pidäma kui teil nüüd om, teie ei tää sihatsid
tähtpäewi ja nende wahe pikkust kunagi pääst, ku
waea tääda sis joosede oma tähtraamatu manu
waatama; mede wana inimesil oliwe nee paha
ilma raamatide pähän, neil oli puha tääda mi
päewa ek nädälist nellegi wahe aig oli, kuna wõta
lugeda 2 seitse sikku — katessa karjalapsmisesse —
ütessa ürkitõrui — kümme kündi; naesil oli pu
tääda kuna na eläjad wäella laffewe ja lambid
pugasiwe, — mihil nõndasamati oma asja ja ae
tääda mäletawe puha ära kuna ta sita selle ek
tõise maatiku päale pannu ja mitu wakka
willa ta säält kunagi saanu. Õepke teie nah
oma pähän asju pidäma! —

Minge müid ärä tühü! —



9.

II. Eel nimitud wallast räägib wana isake
oma keelemurdes selle walla Rüumakülale tema
nime saamisest nõnda:
Wanal aeal, kui ne mõisniau endele maid ja
püre raeasiwe oliwe Tarwastu ja Uusna härrad
selle küla peräst rüüw ja käisiwe kohtit kunale
küla saama pidi sest et ta nende mõlemide
piirkonnan om, põhja-õhtupool Wõrtsjärwe
weeren, senigu suurem kohus oli rüümate
ometigi selle küla Tarwastule mõistan, ja
sellest om 30 talulise külale nimi saanu Rüümaa
kuda teda täämba päewani nimitedas.

Säälsamau külan om 2 Mulgi talud,
üits neist talusist om prilla Tarwastuwalla pää-
kohtumiche kähen, säält Mulgist om wanast üits
Kaarli Tartumaale (wist Kawildase) minnu ja
om sääl palwetumne nakanu pidäma mis läbi
mees sääl üsnä kuulsas saanu, tema wana kotuse
järgi nakanu Tarklase kiuke Viljandimaa rahwast
Mulk, nimetama, säält om see nimi tullu. —

I Weel praegune Eesti moodi on järgmine:
Kui ta asjatallitaja päraast külasse lääb, ei räägi
ta asja ennast mitte warsi ära, waid ajab üheset ja
tühjest asjast pikad jutud ära kuni wiimaks jüs: Asj
ei küsita kül jüs hakkan ise kõnelema; — tähelepan
on et õpetud inimesed asja warsi pääle teretämist ära
räägiwad. Külast äraminekt ajal ütleb jälle: Külalis
ei
aeta minema jüs pean ise minemist tegema! —

II Kui Eestlane kunagi üht wõõrast asja näeb
ei ole ta ainult nägemisega kunagi rahul
waid wõtab asja näpuwahele ja jüs waata
ta teda läbi ja läbi ära. —

V.

Oskoo! — weel faiw — laulame jüst! —

10.

Ori: Peremees peremiheke
Perenaene naeseke
Oske mulle orjatsida
Kae mulle karjatsida



Telli mulle teenderida
Paku mulle palkasida; Juba nätä mu nädali Juba
tääda tähti päewa.
Mul om meeli minnä
Siiä (Jüda)
Siiä kawwete karata
Syä jäda selle paiga
Maha jäta maja paiga
Ärälää käista rahwasta
Paremasta paigadesta.
Emakene ennenene
Näjet mu kawwesi lulemat
Üle wälja wälkuwata
Üle püri püleluwata
Wõlid üleldа poisile;
Joose poisi jõua poisi
Wõta see wärt warusta
Usse unonis rõngaesta
Mul tuleb tuletegia
Mul tuleb paapianeja
Weepaari weerelaja
Kaeo-koogu kallerlaja
Usselingi lügulaja.
Tahu mõca tallitaja
Juba lükwa usse lingi

Juba rakswa usse rambi
Waslu tõije waara liiwwa (kaus
Kesset usta kingi liiwwa
Murule munade liiwwa
Sõõ jõõ kütar noovi
Sõõ ihusse iluda
Sõõ põisisse punada
Kui jaad kurja kaasa kimpu
Sis ja nüdad jõu tõllu
Aead kaari aun tõllu.
Joose poisi jõua poisi
Pane jee wärat warusse
Usse ummis=rõngaesse
Nüüd talev korat kodusse
Külla jõõja küla jooja
Külla kandaja külasse.
W II. Küsuja: Kuulin küian küsuwata
Küla hällin hälliwata
Lätsi aita ehtimaie
Aije felgä peeni amme
5. Kui se utsu usse päale

13, Pani öölde suure öörse (wõõ) pay.
Kui see suure törre witsa
Pani rinnda suure sõle
Kui see uus taewaenna
10 Pani kaala helme=kõrra
Kui see wihma wikerkaari
Pani jalga suure suka
Kui nee paksu pilwe panga
Sis lätsi küllä küsumaie
15 Küla küsu kaasumaie
Kas see küsu kannab minnda
Kannab minu suure näu
Rahalise raske näu
Ehkeda ihust näu
20 Küsu om tettu kaldaesse
Tettu wee weere päale
Upun es mina ojasse
Kaldu es mina kaewusse
Mina ojale omane
25. Mina wee wellexxxx naene
Mina kaewu kaasa naene

Perenaene naefeke

20. Käsfet mu tulen magada
Kiwi alla kiwerdada (koldekiwi)
Te mulle tuline särki
Sädemist te särgi sülu
Kübemist te särgi külle
25. Sis ma maga kül tulenna
Sis ma kiwerda kiwina. —

№ 13.
Kubjas: Meile om ne kurjad kubjad
Meile ne wali waremba
Aawe walla wardaesse
Teopoisi teibaesse
Pesab pihta pütsa jälje
Käewarsi warwa jälje;
Oh minu hää da härräwesta
Kulda kroonu prouawesta
Tõusu üles tooli pealta
Astu üles akne pealta
Astu akne wundi pääle
Waata oma walla järgi
Kuedas wallda waewates



Tulge kükma käla fölfi
Tooge mune tooge kanu
Tooge kane alla kölma

№ 12. 30. Tooge parsse paaristiku. —
Ori: Peremees peremehele
Perenaene naefeke
Kui (ja ü) jai massa orja palka
Orja palka waese waewa
5. Kuh sis pörsud pörguenna
Tuli alla turwas pääle
Esi künud keskeella
Künnarpuu pikka peonna
Kangas laja naendelenna
10. Tule ori wõta oma
Tule waene wõla waewa!
Kui jas massa jääla ilmast
Tasu (es) jääla taewaenna
Kun me rinnu rüdelime
15. Waslastiku waljelime
Kun me körwu leime (l) tõda. (th)
Tõda teime waewa näime.
Peremees peremehele

Teopoisfi tapetas.

Kunnes kubjal (juremise) koolu paika
Wanembal om (poomise) waalu paika
Koolu om kula kohanna
Waalu om kula wahehna
Kabla kula karja maala. —

14.
Tüdruk: Milles poisi meida pölgfi
Teo lalli meida laidi
Tudrukõlu meid kõneli
Et meil helme peenikefe
Kaalawõrra meil kafina
Rinna reefi killukefe
Höbe reefi meil õhukfe
Mul om kolmi wellekeda
Ma pane ööni helmefe
Ma pane pölwini pölleefe
Silmini fini rahafe
Ei mind wõla neegi poisi
Raha (ei) anna neegi wanfi
Egai kofi neegi koera,
Mul kuleb Wõnnuft wõllaja

17



Näiu: Näiu mängitas mäenna
Kudruskaala kaldaenna
Pois kuli püsfin püüdamaie
Pois kuli wõrgun wõlamaie
Pois kuli noodan noppimaie,
Kuule kulla ellawelle
Mind küb püsfin püünetas
Kala wõrgun mu wõetas
Näiu kullat kaalutas,
Enne fai Tüdruk kibule (mihele)
Kabu kaleb kopikula,
Nüüd ei fa faa rahale
Tuhandile laaderile
Tuhat masfi näiu tolka
Sada masfi näiu fõlka
Kümme masfi näiu kimpu. —

16.
Laimaja: Mis fa fitkas firifed
Tori orikas porifed
Efa fub kündis emmisfega
Emä kundiga äestas

18 jag. 210.

Siga sul suuri söidu ruuna
Nõsar konna söörulaja
Sul om kodun kolmi tööda:
Kutsikas kusetamata
Koera poja pühkimata
Kuu ja seisid koogu kablan
Aasta aune tünüsen. —

17.
Waletaja: Tunukene wellekene
Ära mina näije neegi päewa
Kui ja kõndsid kõiwikuna
Kui ja ossid aawikuna
Üksid hobu otsiwata
Warjakesi waatawata
Olset neida näidisside
Tahtsid talu tütervida
Ofalun oli peonna
Kullda kannid kaendelenna
Hõbe rubla hõlma alla. —

W 18.
Naesewõlja: Emäkene ennekene
Esäkene taadikene
Wõta mulle naene noori

19 jag. 211.

Tõmba mulle töine pooli
5 Kui (ta ei) wõta naista noori
Kui sai tõmba töista pooli
Ma lää küla kõlguserse
Kõlguserse aida päale
Sääl tuli warsu näitu noori
10 Nääguleuna nooguleuna;
Mis ja hulgus süna olsid
Kõwer jalga süna könnid
Sannapoes syä sadasid
Sul ei ole seljan süüdi särki
15. Hõõlen pocpusakida
Salon saksa saapaida
Kaalan kaarda wõtikuida
Sis lään kodu kurba meeli
Kurba meeli leina reeli. —

19.
Anneke: Lälsin mõtsa hommikulta
Enne kuud ja enne päewa
Enne halgsta haguda
Enne tähte lilluesta.
Mis ma säälta mõtsast löisi?

Lõõsi kure kündamaalta
Haraku äestamaalta
Wareste wagu weelamaalt
Hüüe ainve itsmaida.
Tõie ma kure kodujõe
Pani kure põrandale
Aije Anne nüsjamaie (lüpsma)
Ann läits kurrge nüsjamaie (lüpsma)
Kurrq lei Annel jõrme päale
Ann läits nurka nutamaie
Akju taga ikkemaie.
Olewait mu Annekene
Ma lää esi nüsjamaie
Ma nüsjä nüsjaru täie
Käänä kirju kipu täie
Piima jaab pere pidada
Wõid jaab wõõrasle rawitsje. —

20. Waene laps: Talutütar taipelikka
Peretütar peitelikku
Ikka jõõb jeelikada

Ikka



21, Ikki wõtab wõida leiba
Ikki piistab piima leiba
Ikki kaeb kaua muneda
Siiski jeijab ta jiuine
Kurdab kuija karwaline.
Ma jõõ mäkkä männikusta
Ma jõõ jooki jammelida
Ma jõõ oruki oblikida
Püljikid puhapaludta
Siiski jeija ma jileda
Kurda kulla karwaline. —

21. Kosilijed: Lõõsi mõisa maajikile
Ülemulla mustikile
Üle jilla jilikile
Juba tuli jõnum järele:
Tule kodu jõjar noori
Sul om kodun kolmi kosja
Kolmi kosja wiie wüna
Seitsme jaaja jõnumi!
Weliella wellekene
Lõika witja wõjukusta

Löuga tõrvi toomikasta
Pesfä nee kosjà kodusta
Wii wüna me täresta
Saada ne faajà sõnumi,
Mu esäb esi kobesse
Wellel om veri punase
Nee wärve tamme taresta
Nõmme noore nurme päälta. —

22

Laindus: Mis ja rinnulu rõgised
Mis ja häälelu ägised
Laulad minu laulukesta
Weeretad mu wiisikesta
Sul ei ole häälta hästi laulda
Kurku koleste könelda
Tule ja meie talusse
Noorte meeste nurme päälle
Säält wõla äule häälesse ~~häste laulda~~
Adra kurrge kurgusse
Rihawarta rinnusesse
Sis om häälta haste laulda
Kurku koleste könelda



23

Sis tule wastu laulamaie
Pifut sõnu pilldumaie
Mul om sõnu sõgla täüsi
Walgid sõnu waka täisi
Kiriwesi kivstu täisi
Sõjar mul sõnade seppä
Weli wüsi weeruaja. —

23.

Kõsahääl: Muidu ma laulas mitu laulu
Weeretas ma mitu wiisi
Pelgan kodu uuluwata
Tare-alle helkiwata
Eiduti esä taresse
Eiduti ema taresse
Sõtsi saajà kammeresse
Welle wüna kelleresse
Mõtlin sõasõitawata
Roolsikoera roitawata,
Ega sõda süt ei sõida
Roolsikoera süt ei woida
Sõda sõidab soogu mööda
Roolsikoera roogu mööda. —

Kõlwetu näüw: Ellawene wellekene
Kui ja naksad naista wõtma
Kutsu minu kosjuella
Mina lunne luima näüw
Tuimal om kuttaku jumse
Wihalsel silmâ wesitse
Pahalsel pale punane
Kurjal musta silmâ-kulmu
Laisal laia färgi-süle
Maidal madani sukajääre
Ära sina wõta suurta naista
Suurta naista pikkâ naista
Suur lääb kurru suikumaie
Pikk lääb pengile magama.
Kõla ikki tillukene
Tilluke terawake
Hulluke usinake
Tilluke lääb tüki weerde
Hulluke lääb oja weerde
See jääb kegib linna amme
See jul waalib räli wallge



Sis ei lõpe lõwendise
Kao ei (püsti) kalsa linatse
Räli wallge warna päälda. —

25.
Nekrut: Emäkene emekene
Enne kügutand kiweda
Kaalun kannu-raipeüda
Mängitänu mätäüda
Tututänu turrbaüda
Ennegu kügutid minuda
Ikke jai inetamasta
Silmâ märrgâ mähkimasta
Enne wüünu mu weese
Kandan küla kaewuese
Wüünu mu meelen meresse
Lasken latsen lainesse
Enne kui joonsid soldanisse
Panid panna kandajasse
Roolsi raandu ruunimaie
Wene püsse pühkimaie
Sõan ei ole emâ armas

Emä armas kaasa kallis
Söän om armas haljas mööka
Kallis kangepää hobune. —

W 26.
Karjane: Karjatsel om kurja pöllwe
Kurjemb kui see koera pöllwe
Halwem kui haraku pöllwe
Waesemb kui waresse pöllwe
Tigemb kui teomihe pöllwe
Teomihel öhtu öiget aiga
Poolba öhtu pooleſt päiwa.
Mina waene karja kaitsi
Karja kaitsi orja hoidsi,
Mis ma karjasta kaoli
Mis ma orjasta uneli
~~Karjast~~ ~~Peräst~~ kaoli kirju lehma
~~Kar~~ ~~Orjast~~ uneli hobese
Wölsin seitsed wölsin päitsed
Seitsed suuresta lärvesta
Lätsi hobu otsimaie
Lätsi warsa waatamaie



Kos ja olit mu hobune
Rühisid suwe rügada
Tallasid tali nisuda.
Rühi es suvi rügada
Talla es tali nisuda
Ma olin saaja talusse
Wõsin noorika kodusse
Üle õue usseaida
Sinna suurele talule
Kun om wärmitu wärâti
Kun om ukse ~~usseaia~~ uibuaia
Sääl om tuba tõosi kirja
Sääl om lagi laasi kirja
Sääl om põrmat papperista
Lauluhäale laberista
Sääl om kulldse kaewu kogu
Sääl om höbe usse lingi. —

27. W
Hani: Muile anti muuda tööda
Mulle anti halwa tööda
Mulle andi hani hoüda

hani

Hani hoida ~~karja~~ kana kaitsa
Wärwasjallga mu walale
Lehtejallga mu lepitä
Tuli see tuuli meresta
Lõhk see tuuli lõunaesta
Piuxen see põhjast põrutä
Aije mu hani weesse
Aije laagre laineesse
Wärwasjallga warikuse
Lehtejallga lepikuse
Sis tulin kodu kurba meeli
Kurba meeli leinakeeli
Kesti mult kurba küsisi
Ejä mult kurba küsisi
Emä leinä lepitasi.
Emäkene eanekene
Te mul päewas pälsikene
Kateskuus kakukene
Ma lää hani otsimaie
Wärwasjällgu waatamaie

Lätsi



Lätsi ära tüxi teeda
Tüxi teeda marrge maada
Wõti künndjalta küsida
Äestajalt tetä häälta
Ei see künndja mul könele
Äestajai tõsta häälta
Wõti künndjalt ka kübara
Äestajalt hää hobose
Sis see künndja mul könele
Äestaja tõstis häale:
Mine sinna mõisaese
Kun om wärmitu wärati
Kun om akne uibuaia
Kun om risti rüda pääle
Kun om armi aiatäban.
Walali mis ma walali
Kost mu sise wüdanese
Wüti sise jõ läwesta
Asti sise aknesta
Walali mis ma walali

Kos

Kos mul isle antanesse.
Iste anti ahjuette
Penni panti paistcella.
Walati jälle walali
Mis mul fürowä antanesse
Anti oma hani liha
Warwasjala raswalt
Otte [illegible] liha
Mis mul fäal fis juua anti
Anti oma hani werrda
Warwasjala jahtind merrda
Liha pilfiti peorse
Were nänni näisseesse
Wüfi kodu welle tetä
Welle telä nänni nätä
Mis peab weli tegema
Mis peab nänn nägema?
Weli pani were pöllupeendaresse
Nänni nätes puhkamaie.
Mis fäalt üles kaswanesse
Kaswis üles fuuri tamme
Suuri tammi laia oxsa
Tamm tahlis taewast laola



Oksast pillwi pilluta.
Weliella wellenene
Ihwa kirrwe kirja warrsi
Te tapre terä tasane
Nauu maha fuuri tammi
Suuri tammi laia oxsa
Tüwest faje tünderida
Ladwast laewa annurida
Oksast saab hobose talli.
Keswelt kirja kaija lauta
Wahelt fölfi weinewarra. —

28.
Riheline: Kesfi läits rinnuli rihele
Mina läksi rinnuli rihele
Suisa fuure tolmu sisse
Weli tegi koodi kuhlapüssla
Rihawarre wahteresta
Mötli ma koodile kuluwa
Rihawarrele waewa
Maha pesfi musta rihe
Maha pörmudse pöruti

Es

Es jä karrmi kaalapääle
Es jä udu kuulepääle
Karrm jäi rihe katusele
Must jäi rihe murupääle
Põrrm jäi rihe põrandule. —

29.
Laulja: Küla mul üteb kukk kuku
Küla latse laula laula
Mis ma kuku kurba linnu
Wõi ma laula halba latsi
Mul jäi kodu jun sullgi
Laua pääle laululehti
Kirstukappi keelekõlsu,
Pane hüru eeselesse
Pane paadi pannelesse
Sõrasilma sõrmusisse
Halli hõbe helmedesse
Pane musta sunderesse
Sis too kodust sunde sullge
Laupäält too laululehte
Kirstukapist keelekõlsu

Sis



Sis ma laula laada wastu
30. Elgi Eesti poiste wastu. —
Hütar: Emakene ennekene
Mis sajjet sina minusta
Juxe said inetamasta
Silmä märrgä mähkimasta
Teijet kollmi hällikesta
Üits oli hälli heinamaala
See oli Ellerheinadesta
Tõine nurme nurga pääle
See oli ristikheinadesta
Kolmas oli mua läwele
See oli Oa äitsmidesta.
Emä mu hõigas Ellerisse
Esä ella tüterisse
Weli mu sulgus suljusesse
Mun rahwas muna sorasse
Pere püima päälitsesse.
Lälsin karja jaatamaie
Wärist wälja lasemaie
(wäraraast)

Kui

Kui elle ejä koduna
Kui elle emä koduna
Saiwe tüteri mihele
Seni mul jea jileda
Seni mul lehmä lihawa.
Wüti tüteri kodusta,
Tütar läits aita ehtimaie
Emä perrä ümmermaie
Mis ja imed tütar noori
Astu nüüd aita armsasle
Pää putte jealihasje
Kukun kuiwesje kalusje
Lagipaik mul latikise. —



Mitme Auuga ülendud Härra!

Kartlikult astub h22 ridaline kergede riismede ~~riismede~~ koguse, mis paki töö- ja muu kur= wal ajal kogulud on-Teie ette, nii mitmed riimi ja juhtsõna weab endid tunnistasad, aga no nüüp meister teeb nõnda kuda nad ole= ma peawad, ja jüs pange neid, nii nõlbawad, oma jäädwa mälestuse randle päale hüüdma, meie jüda aga ütleb: Lasku ju aastad elada! Lasku ju nanned nõlada!!!

Parem oleks nii nad kirjakeeles lauldud olek= siwad, aga nad on nüüd iga laulja keeles, mis edespidi tehes parem on-ei tea.

Olesiku 33 numres tähendade Tallinna 4000 talunohade nimest, nii teeb neid tarwis ow saade wist hulga kaupa; nõndasama ka wanasõnu.

Seenoore jääme jumalaga

Kuressaare kooliõpetaja Teie A. Kennit.
25 Sept. 88.

 Saadud 1888 8/XII.

# Wana Rombe ja pruugi pühade päevil ja tähtpäevil.

## 1. Jõuluaal.

Jõuluõhtu ajas üits inimene taevsa tagajõpidi Kaala, läits jõs rällä, Kui tõise inimese jõõmä lätsjen ja vaadas läbi akna, Kellel jõs surnu nõagu oli, see jõdi varsti ärä Kvalma.

Kui rahvas jõõmä istev, nakas üits jõomandust jüchtemä, nis jüchtel rällä, aštesi nõne otsa ja Kulles Kas Kunnigi juul midägi hälu Kuulda ei oles. Kuulk temä jõs Kasmõne eläjä hälu, jõs jõdi täine aasta eläjä Kahjo jaama; Kuulk temä aga laude Kolinat, jõs jõdi Kennigi jõlle talu inimene ärä Kvalmas. Nõnda Kelk Kaval Uuveaastaõõl.

## 2. Wana aasta õhtu.

Jõsla jantiüte jüchta laeva jääle, ega inimese

jaost üitsterä. Kelle terä enne poolt ära
[illegible] ära
[illegible]das, [illegible] inimene [illegible]di tõisel aastal ärä kolm
[illegible]Latsil ja karjatsil [illegible]anti jalatsi kinni, et
nad [illegible]jurel mitte üles ei ajas (paistetas).

3. Uuvel aastal.

Kes kige enne kiriku[illegible] kõdu[illegible]sai, [illegible]ble tõi
[illegible]jõudis uuvel aastal hästi edesi. Sellepärä
aeti kirikust kõdu tullen üitsi tõisega ärä
et ikkesi kigist mõõdä jaaks.

4. Lihapeiten.

Lihapeite hommukuu üitsi enne päevä tõusu
kolm kunikut [illegible]itta nurme päälle, et sitt
hästi kägerdes.

Sell päeväl lõigati ka junest ja lasti jõs
kolm kõrda ümmer tare jooksta. Kõga kõrra
junest mise eal joosi temä rehaaluttse
[illegible]est [illegible]isi raatama, kes ta kõbesa kändä
näes, kui ta jõdänägi, jõs jõudis tal pikä
junest kajuma, kui kõbesa känd. Tuli
temäle agä jigä ümmer tare junest mise
[illegible]pääl rastu, jõs jõdisse temäle lühikse junest
kajuma, kui ise harjatse. Maha lõigat
junest riiti kõbeste rukkre ala.

Päälemunde tegide lasti agä kigerohkemb
linga, et hästi pikä lina kasvas.

5. Maarja päevän.

Maarja päevän ehtsi[illegible]naese ralgise rõõmi,
et hästi ralge kapusta pääd kasvas.

Sell päeväl es tohi näese nõkku, jõs ei
olla jurel mitte palluvõistsi.

Ei tohtin ka kemigi sell päeväl pääs
jooksa, et sea jurel mitte palluei jongis.

Maarja päevän minti ka rõõtsi juna
jooma, et jõs hästi juna ei oles.

6. Suurel neellä päevan.

Enne päevä tõusu tõsi laastit väljäst
[illegible]isi, et jurel hästi palluei [illegible]mu jõesi lõuwa.

7. Jüri päewän.

Jüripäevän anti karjastele „karjavitsi" kätte
ja kästi kolm keerümmer karja käiä,

et elajäämitte niini ei joosse. Õhtu poistel
jee riitsrästäje.

8. Jaanipäevän.

Mõtjaste roojati riie jugutsitsahte, jeste
st ainult meeõ arvati aitawat, mis Jaani
päevän roojatsom.

Jaanipuulpaõhtu tetti „Jaanituld" jo
Jõsviiti jõõtsi tulevveere ja viivaatwas
lõtsisse jimma jõõmä.

Õis roojati wa Jaanipuulbaõhtu. Omme
lille" ja pisteti jeinä lõhe wahele, ega üte
inimese jaoste üüte. Nelle lill jõäl jõsnu
lõhki lei ja häitsmä nakas, jee pidi jõ
vel roowa elämä; nelle lill ega mitte
häitsmä es lää, jee pidi varsti ärä roo

9. Lauritsa päevän.

Lauritsa päevän tapeti jitsa ärä, jeste
st nee peräste Lauritsa päevä haisma
nakasjive.

Viivi Lauritsa päevän viimä jädas



jõs pidi jell jäzujel paäle tuleb katkjuste
olema.

10. Pärtlipäevän.

Pärtlipäevän es tellämitte riiäje, jeste jõs
ajavat viisa ärä.

11. Kadripäevän.

Kadripäevän tapeti wana ja jõs lõtsi-
ve perenaene ja tüdrukut lauta ja nakas-
jive lammaste aidu pääl jõõmä. Luu
jillati lammaste aidusse. Seda tetti
jelleperäste, et lamba hasti jäzimas.

Jüüpäevän ja reedi jeab tõõsi ei võiza-
tama, et hamba ei kalutas.

Nombe inimese elu jaamäsel.

12. Riielaitsetsi riiäs, peab eja väimä raama-
tut lugema, et latsel hästi jelze raamat jaas.

13. Iwanumat mis eman rõõtes liiw, mida äpse-
taja viivstu paäle peäneb ja paamas viivs-
tu furma paäle, et ta nutkumeelest ärä lääs.

## Kombed ega päewätsen elun.

14. Jalgupamen, või kindlik kätte ajasen. Kui hää jala sukk tuli kuraasi jalga pan na, sis pidi hakk ömm olema, või misägi jan asja tulema; tuli aga kura jala sukk häässe jalga pama, sis pidi hää ömm tulema. Nõnda jamati om ka kinnas te kätte ajamisega lugu.

15. Ratta rummust aeti rehk läbi ja sellere ga aidhtsive mäda ende tükis, et ma rutte mehele saas. Sedä rihtmise rehk soillu peräst kambre ja tare pääle, et tütre kõrgemasse ja kuulsamasse saas. Sedä rehk tetti sedäviisi: Ratta rumm panti mõisinuhre pääle, sägel selle pääle ja nuhre ala panti veel üits tühi nõu. Ma kallati sõkla ja sääk juurde ta läbi sa summu ja mõisinuhre alla nõu sisse ja sääk kallati ta jälle üleest alla. Nõ aeti rehk (tuhetsa) ülesse nõnda läbi.



16. Nõnda tetti ka veel teine temp: Võik sugu sse ravva tükki aeti sama ahjun kummasse ja panti rehe, kus ka veel sõlg ja ka ala raha panti ja sis selle seega rihuti tüü rehelatsi. Sagesti rihuti ka veel juuri tüü rihuti sedäviisi. Niisugust rihtmist toimendi asenämiste vanamaese, kedä targa sse arvatijaneid tõdi ka sagesti kümne vees ta tagant latsi rihtma.

17. Kui koheteile tee pääle minti ja sis mõni vana naene vastu tuli, pidi sitt ömm olema, tuli aga mõni mees vastu, pidi hää ömm olema.

18. Kui jänes üle tee hääle poole jooksi, pidi hää ömm olema, jooksi tema aga kuse poole, pidi sant ömm olema.

## Kombed sidäriste tõde ja tallitenisteleman.

19. Kui linu minti külümä, es lasta naisi kedun rõõsit mõsse, et lina mitte pat elase sei kasvas.

20. Kui leiba ahju panti, es lasta kedägi kolde
ees ära pääle istu, et küür jelgä ei kasvas.
21. Kui küüärä olive lõigati, päeti sirbi kits
pääle ja viidi üle õla, selle sirp tõiste
jelgi ja viidi üle õla, selle sirp tõiste
jelgi ja viidi üle õla, selle sirp tõiste
jelgi

ēdimeje jūle tārwe paani, pidiwat teitse lehm
waistra ja lammas tallereje olema.
32. Koone ehituje man waiuti riistega
nurga wahele, et tont sisse ei tuleks.
33. Uut hoonet ehitaten waadati, et seinä
mõnda jamaaga, rõilõhega palkidest ep pann
34. Kui üits seande palk seina olijanst, sõs
pidi see hoone ärä palama.
35. Kapuusta istutamise manes lasta
mihi joendrest mitte üle astu, et kap
tsile kellä alla ei wastas.
36. Kui uus eläi osteti ja kodu toosi,
weeti ta taaga sipidi wärätist use ja sõs
weel kolm kõrda wastupäerä naeotulba
ümmer, et ta enämbärä ei tükkis.
37. Kui hobesit kuradi ēdimest kõrda
mõtsa riiti, lasti neid rutäräst haisuta, et
nad üits täistemanse jeisas ja mitte koh
teile ei tükkis.
38. Kui eläjä wanõdi ēdimest kõrda mõt



aeti, tõmmati egäle eläjäle kõrwaga riist otsa,
et ärä ei wahetaks ja anti wa soola ja leibä
sisse. Kui wõetes sõs eläjide rullest ristämisi
warru ja andas eläjile sisse, et kenniga ärä
ei wahetas. Ristämisi wõetes sedäwiisi, et
hää ēdimeje jala ja wasa tagumeje jala
rullest ja wasa ēdimeje ninga hää ta-
gumeje jala rullest wõetas.
39. Kui pillutes wanõdi lõunan eläjile lumet
jelgä, et nad juurde mitte wiimi ei joosses.
40. Eläjile andas watõrwa rõime wõi heerin-
agaga sisse, et nad teise hädade ja haigus te-
est hoitaks.
41. Kui lehmäl joiq oli ja ēdimene
joim patta panti, sõs panti wastse
luiska selili lawa pääle, et hänjäl
sawe hästi püsti wastas.
42. Kui emäda lastega wiristuse nüüm-
lile lätsine, pretutiwe nad kolm kõrda
katjega ümber lawa rullgi, et laits enämb
ei rääqis.

43. Kui kiriku ees kõdu tulli ja joba ende maie kottale jaada, rõetilatse reale mähete jeest rällä, et tal juures perõst hästi labe reale tõõtegemise päale oles.

44. Kui naaseliige ja tüdrukul leerilaps lairale lätsire, raesire na meeste lõhemb se jaia, et jõs emembi mehele jaas.

45. Ka räisire tüdrukul rolm rõõda ümm kiriku, et hästi tuulsase jaas.

46. Kui laits palle rööt, jõs arvati, et ta ärä om kahetek rõi jõnat ja jo anti lärre ala maha ning lasti roera rolm rõõda üle roorata, et ta jõs enämb ei rõõgis.

47. Sängi pääja sisi aeti ainult jõs põhku, kui tuul jõhjast oli, sest jõs ei tekkinuvat kirbu.

48. Kui ees kele minnen kotil, vanker rõ ree päale ajaden jonk päale poole tuli, piäi ees kel rõõ kohe kätte jaadama.



## Haiguste ja tõbiste ravitsemine.

49. Hamba rahta puitsutades ja sedä puitsu lastas läbi lehtra torusuhu, jõs raab hamba valu ärä.

50. Kui hamba valutare, peab inimese jiitta päale joanema, jõs ei valuta hamba enämb.

51. Kui uiste nõtkelaps, jo tes haab kiriku räitära põlleja ütiga rinni, jõs jaab ta terese.

52. Kui kenniga inimene endel mäne kotusse ärä om pitsitanu, jõs hõõrutes ja ravotades sedä kotusse ümõriga kiwiga mida, raas na kiwisse kutsutes.

53. Kui kenniga endel muhuatse, või kohe kilu mojale om löönü, jõs rõetes rastane räits, millel allalimma terä om ja ravotades selle ga. Kui rastast räist ei ole rajotades ka mäne muu räitsega.

54. Sõi pandas nitsenduse ja roäne päale.

55. Roisohtu pandas rõõsaste rahele.

56 Enne jüripäevä turvas nõtelaja ei ole veidu, palutädes ärä ja jädä tuhtra and as jõs loomele jisji, veiu neil niidetõbi om.

Hallitõbi.

57 Hallivohtu keedetes ummus jan ja and as jõs haigele juura.

58 Pea un pandas koldesse palama ja haigel palla jerjega kalde kivi päale nüketam jõs pandas püsi jivohtu juue päale ja ra jõs püsi jivohi jaugatap, peab hall pelgär nakkama ja ärä minema.

59. Targa vedja sitta kitse loome veavi linde julgi, kin jugutsit heimu ja kitse ve ni, midä na aga rustigi vätte jaise j jidusise kik kimpu või nuusti. Veine nüüd nakkele nutsuti latsi ajama, jõ vätti laits käte päale, pistetirohunuust palama ja juitsutades jellega last. Perä and as ra veel tuhtra latsele jisji. Seatse tiga juitsutadi ka veel muud haigit.



Kilmejugusse ametnikke kombe.

60 Peremees käis enne päevätõusu veeru ende nurme ümmer ärä, et rõõmu hästi vaavas.

61. Peremees pistrab jeunikse nõgla ilmakulle gi tõõdmäta jõõgi lavvaala, et pere pällu ei jõõs.

62. Veini tõdi nisama lätsive, jõs vaada ti, veini kobes jibe tetteputi, vas kobene jitab; veini kobene jõs jitte, pidi niteut nuttu tagasi tulema.

Söödusse ilmutusest taeva lautusel.

63. Veini õhtu päevä veermise aal päär selgeste paistab või veereb, tuleb täine päev hää ilm, aga ollui päevä veermise aal taev vas pilvene ja päevei paista, tuleb rih mane ilm.

64. Veini päevä l ja pi ümmer om, tuleb vih mat je ilma.

65. Veini talve päevä veermise aal päevä l tulep jap

jäälom, lääb ilm külmale.

66 Kui taevas õhtu tähe selgeste paistab või kirgaks, lääb ilm külmale.

67 Kui noorel kuul terävä otsa om jalad kõrgen seisab, jõs tuleb külm.

68 Kui noorel kuul nüri otsa om, esi seljas seisab ja mädalast käib, tuleb lämme ilm ja peab sell kuul palju sarnik saama.

69 Kui noorel kuul kahara otsa om, tuleb soatse ilma.

70 Noorel kuul võib egät asja teha ja ette võtta, festnoor kuu kasvatab; vana kuu ei või midägi ette võtta, ega teha, fest vana kuu kahanäb. Vana või midägi arstimist vana kuul ette võtta, fest jõsei panna kennizi haigus, haigus peab noorel kuul arstitama.

71. Hämmäga täht tähenäb suurt ahastuse aega, kas jõda või katku ette.



## Ilmadest.

72 Suriom talve järgi, tuleb talve lumet, jõs tuleb surel vihma, om talve külm, jõs om surel kuum. Tali tähenäb sarve ikki poole aasta pääle ette.

73 Kui jõgüse lehe ravva puie otsan am, tuleb piteline kevädе; kui lehe jõgüse ütte puie otsast maha läävе, lääb ka kevädselumi ütlemaast ärä.

74. Kui taba mõni vääd suur tuisk om, jõs arvates, et mõne aasta kenge minek om.

75. Kui ei jõe hoo raupa käib, tuleb tõbi.

76 Härmatus tähenäb vihma.

77. Kui kõrva jõgelaev, lääb ilm sulale.

78. Kui jõda jalab, lääb ilm sulale.

79. Kui pisut pikkе jõgi ots jäätaja jääb, lääb ilm sulale.

## Elajadest.

80. Kui hobesa ninaotsik näärine, tuleb kange külm.

81. Rui elāja jootmise man ennāsk raputare ja sitsure, tulere kurja ilma.
82. Rui kver heinu jõõb, tulek kuri ilm.
83. Kuera es kutsita mitte minne järgi, et hunt ārā ei kuule. Rui hunt kuera minnē kuulb, kutsita kuera ende manu ja sā ārā.
84. Rui lamba talletse olitse, nādalatinei riigi pāālt juhu ja kui tal jounatse haba olitse, jōs olitse ta hundi jagu ja jēs es mas ja enām ei kasvata.
85. Rui hainu sija enāmb es jõõ, rōōti kol pihlapuust poltsa ja keeretadi kolm keru peri pāerā ümmer sea, jōs pid ta jälle jõõmā nakkama.
86. Rui piimāl midāgi riigi oli, jōs ta toodi se pitsa mantilma kellegi nāgemi ta varva sitta ja anti lehmāle sisse.
87. Rui lehmāl rōōga karva poolis pi olitse, jōs keeti lehmā kolm keru ümm rantsre ja määritimāārust riistkuiete pāāle, jōs jāādā poolis perāst maha.
88. Rui lehmāl poolis perrā es nakka, rōōti meeste pūksi rōi kaltsa ja nopeldi nendega lehmā, jōs nakkarat poolis perrōi.
89. Rui lehmā piim jantsoli, rōōti ja seti ta paan kuumasse ja anti lehmāle sisse. Pāda jantsi kohe, kui piim rāllōi kallati, kumali ja seepainaga pāālt.
90. Rui mõnda eläjätsoli tõine pusten rōōti ūüts hāā pala leibā, pistetiūtes ja sōōda tahilise nāglaga läbi ja anti elājäle sisse.
91. Rui jõa ja kaera sõusst heidāse, tulere kurja ilma.
92. Rui jõa põhk kulaub tsannare, tulere kurja ilma, aga rui jõa põhk kulaub sõllā tsannare, tulere hāā ilma.
93. Rui mõni loom ārā tsoole, jōs kaeretsi jüsst

värävi hauzu pääle hauk fisi ja franti loom
seliti fisi, mõnda ek jala otsa maa pima te
ja tulise, pääpanti põhja poole. Sedä tõt
selleperäst, et loom a enämb ei kovles.
Selles feraipes fei poutlus tkalimu, mil
pääpõhja poole om.
94. Koendi või libahundalise tükinimest
sündinü, kedä täise kurja inimese ärä
re nõidun. Neid faire täise inimese jälle
tagaji inimestes fe muuta, kui na ne
midägi ende käest faire anda, mis jõät
oli.
95. Kui põlermaisel maal oli, fõs pidi
kehvä aja tulema.
96. Kui ora use aida tuli, pidi mõni
hoone põlama minema.
97. Kirk tähendab õnnistuse aiga.
98. Kui pallu hüüi om, fõs on tõine
aasta kehv villa feäk.



Lindest.
99. Kui mune ei tohi palla käega raeda,
fõs mitte poisi vällä ei hai ja pallu mädä
mune ei jääi; neid peab villatse nõõrus
ga kaema.
100. Kui rana poja om vällä revorin, peab
neid jõgla fisi joanema ja felle sama pesä
põhuga suitsutama, et na ei tek elämä
jääs.
101. Kui rana esi hauäma lääb, tuleb ta
tek poeja vällä, aga ei minimene ja neb,
jätäkta pallu raädämune.
102. Kui rana fabitsane ja vares fa radagure,
lääb ilm fulale.
103. Kui rana üks täiest jegämine läbi
joofse, tuleb suur tuiste.
104. Kui tuk üte jala pääl feisab, tuleb
külm ilm.
105. Kui käzu kadu läbi tefse tuleb, fõs
tuleb midägi õnnetust.

106 Kui hänilaste õimeste nõudalemuste nätäv, jõs kasvave jõtta ja lemblise lina. Kui tedä jälle poisi pääl näta kasvave lühikese lina. Kui ta aga ree nigi kõrgen kasvus ja pääl om, kasvav pikä ja ilusa lina

107 Kui kajakmaisele moale tuli, j sidise kurja ilma tulema.

108 Kui arak tare lävre ette tuli kääs täma, nõlli valdest kivi või tuli tuk ja jälluti araket, et ta ära lääs, jest kui arak lävre ette tuli kääs ma, jõs arvati kajet külä kubjastu käskuks toma.

109. Õõkull lõõdi talli lävre pääle üles, et lehmpaine labeste jelgõ tules.

110. Kui rändäjä linnu nõrajest lend re, tulep jügär talli (pallulumet), aga kui rändäjä linnud maalajest lend tulep õhuke talli.

111. Rändäjä linde järgi kuulutäse ilma tte: kurelääre, kurje ilmu; hanilääre, all tulep; luigalääre, lumi tulep.

112 Kui kvarita kijendäre, tulevre rihmat jeilma,

113 Kui talvre vares ja puiel lõõmam, lääb ilm külmäle. —

114. Kui kõnnavara vällä tulevre ja vorkjure, jaab hästi räimi.

Putuvalest.

115 Kui virbu jooj ere ja jäävre, tulevre rihmat jeilma.

116 Kui jõtitsal nõtkual hästi poisi om, jaab hästi räimi.

117. Kui jurevaal värblõje ja jõõje ini mese ja elõjidemanu tükivre ja valus ta jalavare, tulep rihma.

## Õpetaja.

118 Taamepoole kaasaeti raadetirooside ääre kohtu-
Rääaja juures kettide joonimärkimisest, et joon
hästi paksu kaarega oleks.

119. Kui kaare lehe jõgiõõs hästi nõllatse
on ja pihlapuu lehe hästi pounatse, saab
täiesti aasta hästi kesse.

120. Kui kaare latva jõgiõõs lehe tuttu jääre
jõe koolese palju emäsitk tuhu oõdise ära
ja jääre palju raesitk latsi maha.

121 Kui kuusil palju väleisitsom, saab hõ-
ti kartulit.

122. Kui lepil palju paikki urbe on, saab
täiesti aasta hästi rõõgi, on neil aga üm
ruse urra, jõs on nüa saak väike.



## jaar. 253.

### 1. Katk.

Katk näidase mäsitsega alvoma või asja näol,
raesk kaas, koer, reitse või lõnga kerä ehk mõne
muu asja näol. Kui keegi jeasitk alvoma
või asja näägi ja jõs võnel, et ta jeda või jeda
asja, või loomaga on nännu, (furi) koolete katse ära.
Selleperäsitk oli ka rahembrahras kõõrastse ära ree-
lään, et keegi midägi es tohi võnelda, kui ta
midägi asja näägi. Selleperäsitk oli ree ka väräti
tulba otsa kerä raja kettk, jesitk et katse jääl
riige jagedamine ist.

### 2. Pardiajaja.

Pardiajaja käijire jõa jääre, nõõrjire ja kapire
käänäga katte jaire. Selleperäsitk ehitire rahvas
endele „paotäre", kus na ende eesitk varju käi-
jire mimä. „Paotäre" kettiti ees juure jaatse
mõtsa, või mäsä joo sisse. Joo sisse käiti laadu
mõõdä mannu ja peräsitk tõmmati laeva jälle
jõe äärä. Seatsitk „paotaresitk" või „paotare ea-
tussitk" näidates melgoirilda siin mitman paigan.

## 3. Jont.

Mõisa rehemamm eläs rehepapp Antte. Tal oli tõnõiga rehemantsuttavasse saanu ja see Karu ütte lugu rehemant, ninq Kandis Antsule reikke asju kõtte, midä ta aqa tahtis.

Nüüdsi arvas Antsu asja halvasti minner ja tahtis tõnõisk rallaja aqa Wanapoise es lää enämb kuidagi moodu säält ärä. Nüüdsi lõüs Antsu päänõu. Ta tõi Karu rehte ja pani tedä sinna nurka istma kunnes ta itsi esi eqa kõrd oli istun, esi ta aqa tõise nurka raatama.

Wanapois tuli parajaste naari vor Kasu ja nakkas ahjun naarit nüdsätan Nüi jaba nõni naaris kõrsõnuse oli ja võtt Wanapois ja viis nurka Antsule, jes temä es tää mitte, et sääd Karu oli.

Karu võtt Kauma naari ja viru tas ta Wanapoisile vastu silmi. Wana võtt aqa jälle naari ja viis ta uuesta nurka ka



le, aqa sell sai nüüd sõa tõis, ta tuli nurgast välla ja võttis Wanapoisi sinni. Wana rõõk Kõll vastu: „Antsu, mis sa müllad! Antsu ärä müllä!" aqa Karu es tää sellest midägi, vaid tõmmas Wanapoisi valli Kuusist veebärä ja viru tas ta ahju Keresse. Wanapois Kaes aqa nüüd, et Kõest valla sai ja pani jooma, eqa tulku päälle jelle enämb rehemantsu.

Mõne aja pärast läits Antsu Karehemantsu ärä tahule. Wanapois tahtis tedä nüüd jälle raatamaminnä, sest ta arvas, et temäl sedä loomaenämbsi ole, Kes tedä oli kistun. Siiski si täädnäd ta sedä mitte selgeste, selle pärast küsis ta Karjatse käest: „Kas Antsul see „Kass" veel alla om?" ta oli Karule, nelle nime temä es tää „Kass" nimese pannu. Karjatse es saa aru, mis sei „Kass" tähendäs ja arvas sire, et ta Kass i küsib, selle pärast ütlesi sedä: „Antsul om Kas salla jah ja temäl oli veel Kaits poiga vah." Wanapois kuulis sedä ja läits oma

teed, sest ta es taha emäsk enämb „Kasji" nimp
anda ja ta es tule enämb kunagi tagasi.

H. Luupaine

Luupaine on tõise inimese kuri veri ja
ta tulebe sõnakõrd tõise inimese mäel, kellel
vana kasutsa rabi sellän on.

Kõrd näis ütel poisil luupaine sellän ja
vaevas teda ega öö. Poisläits targa mana
ja tark käske teda kite ussi, ahnaja auguki
toppi ja pallalt ütte ainust vallä jättä ja
jos nõnda aspea, kuita kuuleb, et luupaene
jos jo tuleb, pihlapuust poolt augule ette
tä, et luupaene enämb vällä ei jaas.

Poisvalus ka targa õpetuse järgi nõnda
kavva, kuita kuulb, et luupaene jos jo
tuli ja jo istis nutku pulga augule ette.

Warstipäale selle ei ütsits ilus tüdruk
tema sõnagi jalutsin, kellel ainult wana
kasutsa rabi sellän oli. Poisotsin talla
sõõrik ja võtkan teda peräst ende teenist
jese.



ja peräst ka ende naese se. Meidu oli elu
küll hää ja naene lahke aga tema es naa
ra juguba.

Kõrd lätsive nerä kiri kuse ja sõäl ja ani
mees tähele, et naene näär. Kõdu tullen tee
sõäl naäri ta tõise kõrda ja kõdun kolmanda
kõrra. Meesnakas nüüs järgi perima, mis
peräst ta naäär, aga naene ütel: „Ütle sina se
ärä, kost ja minu jaid, sõs ütle ka mina, mis
peräst ma naäri." Mees lubas ka sedä.
Nüüd ütel naene: „Mina naäri selle peräst, et ma
näen, et ranapaga on veritse hobesa nahapääle
neid inimesi ülesk irjutb, kes kiri teunmaga sive.
Ja tõnmas hammas tega nahka laiemale,
aga pääkäis sina vastu pu tümäti.
Tõise kõrra naäri ma selle peräst, et ranapaga
tee veren hobesit hirmatb. Ja ajas ende punat
sit kambis hirri ja sõs hobesa sellä sive ja
tahive kaari minmä. Kolmanda kõrra naä
ri ma selle peräst, et hara te aia tei bän mänu-

Ae

par. 258.

Nõnel, et jelle aia teibä all jalluvaranduft or
Kastemäotsamalis. Aganüüdütle, Kaft ja
minu faid!" Meestõmmas joulga augu
eftärä ja ütel: „Näe, fiit vätimafinul"
Sell jamal filmäpilgul olinaene Kädun
ainult finine fuits läits läbi augu vällä
Mehel oli Katemäga jabamitu laft. Pea
naefärämine Katali oclatfe itKi nõrral
Kutsnõõsin ja pusHta, ilma, et Kenniqi
olesnännu, Kesneid jaehäfk ja näafte.
Kaadlubanu pois ütle tüdrukukärävõtta ag
is võttan mitte, vaid võtkute tõise. Nüüd agan
Kas jeeendine tüdrukt temal kuupaineje käs
Meestämma targa manu ja tark Käsken
ega läve, arena ja augu põõale ristiraud
Mees temu jedä, aga itKi käimeluup
vanaväljiteda voeõvaman. Meestõmmi
vrasta targa manu ja tark Käsken Kik
jinu hästi läbivõtfi, fefk veel pidada ütlis a
elenna, Kofkta fisfi käiä ja käsken joih



par. 259.

jauft joulka augule ette pistä. Mees tüdan
Ka tõeste veel ütle augu ende jänqi vahalõ
jina jeefk kätte ja löönü fihlapuje
joulga ette. Jefk ja andit kolnüd Ka
kuu pääne Kädunal.

5. Kodu käiä.

Mufttaväätfi julane tullu üitsKõrd Piteru
reste pääle jahvatama ja jääna jäält
hilda fe õhtu pääle Katu minema.
Piritsu aiaft nõõdä nimmen astus üits
jõtõte valge inimeje Kaqu üle aia müüri
temä hobeja Kõrva ja nimmahobeja Kõr-
van itKi edefi etk Kõllmees hobeja le vor-
Ka andan ja hobene tuchat nellä joosten.
Mees Kuuldan ainult temä Kõõraste
Katinat ja ta jitkä pepi Kerabinat lume
pääl. Nõnda nimmi temä hobeja Kõr-
van Kuno Kõrtfi lähik jefe nuufa autte
Kottale, Kofk ta äärä nuufa autku Kääänd.
Mees ülluchmätuje peraft paar nädälit haige.

par. 260

Kõrd oli Jüri K. talu peremees haige. Ühe
päeval käinu tarmõtsa mõõda ja nädäm
nagu mitäägi otsiv, käinu kaštõõ rahva
man ärä ja minnu kodu. Warsti tulle
perenaene kodust ja ütelnu, et peremees
ärä om kodu. Peremees ei ole mitte kodu
vaid taga liesiemäst rehaala kuuli pun
nülgi üles poonu, aga sedä hoid perenai
salaja ja es üttle kellegile sedä.

Tamatetimaha nagu nüüd tõisel viisil
moodul kodu inimesi. Aga minüd tul
ta ega õhtu kodu ja ütelnu perenaesele
„Kus minu kabla on? Antke minu
kabla mõõsu kätte!" Nõnda käis ka
mitu päga õhtu kodu ma kaplu nõudma,
kuni viimati naene ja poig õpetaja ma
lõtsiva ja tem äle asja ärä sellätive. Õpet
laske hawva valla kaeva ja kabla kirstu pa
sest ja andite es nädetedä kamiga ena mõõ
Selle mehe poig elab siilda veel Jüri K. tal

par. 261.

## Shwe Kotusest.

1 Wanast, aui veel hengede räimist usti ja
sellästi, tetti ka nende hääse nüüd juga sest
tempe. Küll naid jõõdeti ja joodeti, küll sellästi
neist kuja, küll oodeti neist häid. Ejiäränis
jõõdetineid aga tähtpäeva õhtudel.
Tähtpäeval keedeti ikka ejiäralist jõõki ja
sellest jõõgist võeti jõs kõige pealt raimule.
Selleperäst peeti ka üttekotust pühäse,
kus sedä raimu arvatiollen, oli see jõs mõni
aherraid, või juun. Aga jõgüse hengeaal
panti ikka jõõk nõuga kambre otsa pääle.
2 Kits nõid hengeaal räimi üits perenaene
liha kaasi kambre otsa pääle „raimukesse",
aga selle sama talu sulane, kes muidu
emeärä teädis, et nüüd raimule jõõki tuu-
vas, minnu ennem üleese kambre pääle.
Räimüd perenaene liha linna üles panne,
jõõnüü ka selle tühjasse ja et loik tal muidu
ei mokka mõõdä oli, hakanu ka [illegible] peenitse

ja röövra heliga õitsema: „Otsa sai! Otsa sai!
„Weel taas!" Perenaene kuulus seda ja ütles
„Kulla tõiseke see weel tahab, niigi weel!"
Wiis ka weelnus kaupitäis ja waral sulo
na pannu kiiknahka.

7 Tõene asi oli aga nendega, kes aherrast
või puiemanu pidiwerüünä. Sinna wiib
enämiste nellääbeja jowolba õhtuja see riid
pidi esi alasti olema ja nõnda minema,
tedä kenniqi es näe. Sohtus tedä kenniqi
näqema, või temäle rastu tulema, jõs jäi
ta kohe hulluse.

4 Nõod minnu üits perenaene lihaliwa
ga aherrare poole, aga tõise tare (täistre) jur
ne tullu paraisjagu kõlk ja tullu temäle
rastu. Tõisel hommikul jo ostken perenae
nõnda jama halasti mõtsa mõõdä ja ron
nu puie otsa, nõnda et enämb kenniqi
ole kätte saanu. Ta oli selle perärast hullus
jäänu, et talle sulane rastu tuli ja tedä näq



5 Sün Wooruallan ollu ütel perremehel üits juur
hallikiwi, mida temä puhäseks pidanu.
Ega aeg pidänu perremees ikki simna weiwi
pääle kiigepääl kriima, olgu see jõs wärste
jõõ'to, uudine wili ehk uudine leib. Weiwi
simna mõnikord riimata jätt, wõi uneski ja
ta esi kohe haigeks.

## Wanad sõnad.

1. Anna Roeralemis Roera rahus, ärä Roera ärä-
tappa. 2 Augub nagu Roer. 3 Aiq amab hääd
nõu. 4. Amuom niige kallimb asi. 5 Arralt arak
sea sellän, rana warres ega päer. 6 Astub, et täi ei
läämitte jala all Ratik. 7 Aisebnagu sikk.
8 Ei ole, ei hooli, ei jaa, ei taha Rah. 9 Ega see asi
nõnda aia pääl ei ole. 10 Häämees, händä ra-
ja, muidu lääs mõtsa hundisse. 11 Habe nagu
lumi. 12 Hus, et silmä palare pääle ärä. 13 Hm
reeb (tuiskab) nüüd nagu joaa sehen. 14 Joosep
nagu sita sitika joss. 15 Joosep jüest Rui jänes.
16 Jänes nagu uhmer. 17 Rui paellas, mähi

paraldesjõe. 18. Nargapnagu komm. 19. Rüh-
metaporõi perset jõidi seinä külgi kimmi. 20. Rõh-
hisapnagumurelase peja. 21. Res Roera
(selmistükki) teeb, se kolki jaab. 22. Roera ja-
om lepänemalk. 23. Kirju kui oa äitse.
24. Rõre nagu laaga paene. 25. Kui pääi
ralutaja, palle perset. 26. Rõsi ratab kirsi
helde endeperseste. 27. Kõik täisnagu Mard
õhtu. 28. Kas sall osa küllen om, et ja ei ma
29. Kõlabnagu Ussastu Kiritu kell. 30. Kõjen
dapnõnda, et kõri laagunaja. 31. Kaab nagu
jõglaste. 32. Kahanapnagu rana kuu.
33. Käitsuttu nagu tuul. 34. kunet jada
nagu lõcte fitmaha. 35. käits juuts jaama
raak kasinagi ärädi. 36. kibe nagu luts.
37. käits nõnda, et jala es putumaha. 38. käät
nagu lepätje ega. 39. käitsku kontja kobis
re. 40. Kusknagu ahjuots. 41. Kürõbnagu
hõrg. 42. Kis ja seni haugutat jün. 43. Kal
nagu tuha kotti. 44. Kaguehennagu raak.



45. Kaugejõnu fisfnagu tühjä tõrite fe fisji
46. Kee fknaiske lärerastatikunagu kasfitäe
ra. (Kiskle renagu kasfitäera.) 47. Kaeiole enämb
feilfe aastat kõletana, ega mana üüdsi enämb
õiget kõnelama ei naeta. 48. Kõtule nagu a
rällänagu Tuhalanemees nagu atfi rõlaga.
49. Kuo ja vedja, jind patta ja aeen nagu ja kir-
rastlõuran ka. 50. Kõnanagu ja jun. 51. Kälä
mõnda, et malte kaagapnaa fküles. 52. Ofji
nagu leibä. 53. Oh ja riimäne aie kõpitatüükk.
54. Pää nagu kartula jüdrefk. 55. Pois kuiõinas.
56. Pükknagu jelli aag. 57. Pää otjan nagu õle kubu
58. Ruspulimma all kettas jäda. 59. Rõõgi bnagu
jõga aia vahel. 60. Rege ralasküdlen, jure talre
taplere. 61. Kuu nagu rare ja jõgi al laiali. 62. Kuu
jõefe nagu talre restre. 63. Seeamra fitaga lamba
händ. 64. Seeamra tõhkre. 65. Suri tulek jupelden,
tali tulek tapelden. 66. Sa ke ja repi jõäl (mina
latiga). 67. Seeamra põrja jalg. 68. Sina külmäd
itkki ja ani päerä jää jõäle ärä. 69. Sellom kanuumi.

70. Sellom sõõ, nagu Venelased. 71. Sa külmätärä nad
sea sita jumn. 72. See siga sellega paarin, rana ar
emmisega, (inimesteks). 73. See on ra sõge. 74. See
nagu sadul sea sellän. 75. Sisäb nagu kulp. 76. Sil
teisi. 77. Sitt mis sibul käkisehen, ole sarem p
sisehen. 78. Sitke kui hundi osa. 79. Silen agu se
mena. (liha) 80. See on sellän nagu saene (lumpaen
81. Suu laiem kui ammejakk. 82. Suu on sõõn
mõõk. 83. See lääbe desi (kegitöö) nagu tuli tooren
puun. 84. Suu patrap pähän, nagu pudru pad
85. Seast lori röid sa parem b palara pudru pää
pehtu, kui mis nuette. 86. Sellom rasti peer
ke peon (pundus käes). 87. Sinetap nagu poa p
88. Sull ei ole mitte ropka eestan pähän. 89. Sin
an on nagu rana ropsu kamäru. 90. See om
rel pool ropsu at sumaga rälgu. 91. Täis sõõn
nagu purik. 92. Tagat ikki sa aremaks. 93. Tin
gibnagu jumt. 94. Tükib pehtu, nagu põrs
95. Tagat tulare ikki tagema. 96. Tulek läbi
kui rõõst. 97. Ulvab kui hunt. 98. Mihma sada



kui ra rarest. 99. Võta ra nainimese õppust, ärä
sõõt sõõgu. 100. Wainab nagu Mustlane. 101. Võta
mees kui tapa peräst. 102. Võta sõs kate rõõgä päält,
ra sa ütega sa panid (kui mis azi kadunud on). 103. Waata,
kui sull tellitäs persehunti (ahtas perse) 104. Õigule
nagu laane st. 105. Õm rõõdun ja ruhi päält
106. Ümärik kui naaris. 107. Ütle ra ru sale
sõõ ja kate le rasin. 108. Ütles a ammatit ja
rõõmnes näitz. 109. Üits kui tabütte, töine töisk.
110. Ümärik kui rõõsa. —

## Lõpu tähendused.

Need rombed on rõõik ra nad ja neid
peeti enamiste ainult ra nast, aga kka
rel mäüdki peetakse mõõda pruuki
ra nem ra ra hera jaures. Ka olen rõõik
sed ä Tarwastu valla murdes kirjutanud.
Siin räägitakse mõõda, et sõõnade lõpu müüd
te välja ei ütelda ja selle pärast mühel rõõ ral
ra skem aru saada, kas ainult es ehk pal juses
räägitakse. Need juured sõõnud olen

10.



ma rustulamisemärgiga tähendanud ja
sääl puudub enamasti teitega ütesid.
Käältpeenendusest tähendasin ma kahekeru
ga, pahemalt poolt paremale poole tõmma
tes. Muidu olen ma võtnud nõnda kirjutan
guidas sin räägitakse. Tarvastu kihelko
nas on mitu murret, Tarvastu valdräägi
isemurret, mida ma Saare ja Kuressaa
re valla räägivad. Kaks Suislepa valdaja
Moosu valdräägivad jällegi isemurret.

Lõpetes palun vabandada, kui mõne viga
või puudusekohta, sest seda tööd on veel vähe
noored sõrmed teinud. Kui aga veel mahab
ja tõdmahti ma mahtahan veel saata.

Tarvastus on mehi küll, kes seda tööd väi
sivad teha, aga seni aja nii ei ole nad veel
kuigi endesse tulnud märkimisi. ——

Tarvastus
4 Jõulukuul 1888. Märt Jõgi.
Tarvastu vallas.



Tarvastu kihelkonnast.
Saatnud Mart Jõgi (2x).

# Riieteft.

Saadud $18\frac{26}{III}89$.

## Meesterahwa riided wanaft.

Meesterahwad kandsiwad kõige eefite ihu päält
hamet. Ta oli jämedaft paklaseft riideft tehtud.
Tal oli wooder kuni puusaadeni all ja sinna
ees oli suur kaukas (tasku). Kaalbutte oli lai
ja kirjafi täis tehtud. Ka sinna ees olisiwad
laiad kirjad. Kõigefi olisiwad wõrtsimata.
Hame ulatas poolefi säärt.

Kaltsad olisiwad wanaft wäga laiad ja ka
jämedaft paklaseft riideft tehtud. Kuni põlwi
nii suure waftu nõõbiga. Nad olisiwad ikka wal-
ged. Säärte ümber oli säärepaelik, et säärd
ei saad mitte jala alla ei lõhkes.

Kolmas riie, mis hamme päälle käis, oli
Kamps siin. Ta oli mustaft villaseft särgi
riideft tehtud ja ulatas natuke üle puusade
allapoole. Pagat oli tal händ lõhki.

Ühma eest käis ta hästi lõua ala kokku
Eest panti ta vask nõõpidega ühmi.
Talve jaoks oli ka niisugune kampsun, mis
aga lamba nahkadest oli tehtud ja tagat
mitte lõhki ei olnud.

Nende riiete pääle käis siis suvel särk ja
talvel kasuk ja särk.

Särk oli mustast villasest riidest tehtud ja
ulatas poolest säärt. Eest käis ta hästi lõua
ala kokku ja ühmi panti teda vask haakidega
Ta oli ka punase nööriga nööritet.

Kasuk oli valgeks pekstud lamba nahka
dest tehtud. Tal käisid rad mustast parzit nah
rihmad ja lamba koivadest juhus ümber.
Lõua alt ei käinud ta mitte nõnda nii kokku
nagu särk.

Pääs kandsid nad lambanahast tehtud kõr
vega kübarat, millel pleekist lapid otsa ees olid.
Mõnel jõukamal oli ka rebase nahkene kübar.

Jalas kanti suvel kodus paju kuorest või
nüüsist tehtud riie, aga jühapäevil kirikus käia



olivad lõhmuse nüüsist tehtud riided. Jõukamatel
oli ka juvel kirikus käia kuorest ehja nahast
tehtud postlad, milledel narvane pool väljas
pool oli, neid kutsuti nahkpostladeks.
Talvel oli aga enamaste kõigil niisugused postlad.
Siis olid neil veel pikad põlvjukad, talvel mustas,
suvel valged ja punaste äärtega. Mõlematel, riis-
del kui ka postaltel, olid pikad kablad (nöörid)
peras ja nendega mähiti jalad põlvini ühmi,
nagu seda praegu seitud teevad.

Kindad käes olivad suuremalt jaolt peukin-
dad, oli nüüd ka sõrmkindid, aga vähe. Nad olid
väga mitmesugust kirja, milledest mõned õige
kenad olivad.

Pääle selle olivad meestel veel nahk tasud, mida
nad ees niuete kohtas kandsivad. Tasu kaan oli
väga mitmesuguste kirjadega ilustatud ja ümber-
ringi käis tal punane nahk. Selle tasu sees oli
neil kõik tavaline kraamiasi, nagu: tubak,
piip, tuleraud, tael, nuga ja ka raha, muud
peidispadi kraamivad pääle kanba.

# Nüüdsed meesterahwa riided.

Nüüdne meeste hame on peenikesest oma kodutöö linasest riidest tehtud ja kuni ralge. Nüüdsed aastatel hakkavad ka palju rabriku riidest hanniid kandma. Muidu on ta oma moodi sissi jäänud, muidu kui voodertei panda talle enam ala ja käisked körditakse nüüd ära. Kõige uuema moodi järele pannakse meile õige ahtake kaeltuke päale ja kördikse piha päält ära.

Püksid on ka peenikesest valgest linasest riidest tehtud ja on ahtakesed. Kalsade nimi on juba kadunud. Pealmised pükside on kas oma kodutöö villasest ehk poolvillasest riidest, või on poest ostetud rabriku riidest. Siin kodutakse juba niisama sugusid ilusaid riideid, nagu rabrikusgi.

Vest on enamast valmist pärast poest ostetu aga on ka väga palju oma kodutöö riidest.



Kuub on niisama nagu vesti uuema moodi järele tehtud ja niisama sugutsist riidest.

Särgiriidest kampsid on kadunud, aga lamba nahka sihikud on veel pruugitavad.

Kasuk on oma moodi sissi jäänud, muidu kui lamba ja koera nahka juhus on tehnast ära jäänud. Nüüd käivad ka hõlmad lõua ala koldu. Siin pruugitakse ka juba väga palju kaetud kasukaid.

Särk on nüüd niisama sugune, kui vanasti, aga lõua alt ei käi ta mitte kokku. Ta saab tubliste ära nööritatud.

Kõik riided õmmeldakse siin masinaga ja väga vähe on neid, kes veel näpuga õmmeldud riidid kannavad.

Suvel kantakse siin laia äärtega suri kübarat, või kaabud, talvel on enamiste ümarad sed riidest mütsid, aga ka vana moodilisi körvega kübaraid on veel küll.

Jalas on kõikidel saapad, pastaldega käiad on väga vähe.

# Naesterahwa riided wanast.

Naesterahwa hame oli kahest jaost kokku pan
tud, piht ja jakk. Piht oli seenemast linast
riidest tehtud, kuna jakk jämedast pakla
riidest oli ja peaaegu maani ulatas. Piht oli
palja lt pääl t ära palistek, kaltu kest pääl ei
olnud ja käised olivad ilma kõrtimata. Naeste
hammed ei olnud kamitte nõnda ära kirjutet, ku
meestel; mõnel siis oli ka kolm või neli puna
küpsu käised peradesisi koetus ja oli kaõi
ahtake kaaltu kepääl, mis nõnda pikk oli,
et põle ala ulatas. Suve ajal käitu enamiste palja
hammel, jõukamatel oli siis veel jõõll ees, mis l
nasest, ehk ka paklast riidest oli.

Flusamatel aegadel kanti ka veel hamme pää
pallapoolikut. See oli seenikest linast ri
dest tehtud, mis silmiline ehk toimine oli koe
Ta oli praegusta naeste kõrtide moodu tehtus ja
tal oli selle moodu koetus värvel pääl, nagu prae
gused naeste rõõd. Värv oli tal ikka valge.

Talve ajal aeti hamme pääle Sõukse.



See oli mustast lõngast riidest tehtud ja selle samamoodu
nagu pallapoolikgi. Allaveere külgi panti kõla-
dega koetud poolk. See oli mitme värvilisest lõngast
koetud ja oli nelja kandiline. Nurkis või värrelt
neil pääl ei olnud, nad seoti ümber kinni. Mõned
arvalt värvisivad kavma sõukseid punaseks.
Selle kanti ainult talvel.

Vende riiete pääle käis suvel särk, talvel kasuk
ja särk.

Särk oli väga pikk, lõua alt lahti ja punase
nööriga nööritek. Käised olivad käänustega, see
on, neil oli käe selja pool küljes kuli pool-ümar-
gune lapp välja, ümber kämble laiuselt.

Kasuk oli valgeks pekstud lamba nahkа-
dest tehtud, lõua alt oli ta lahti. Ta oli kahe
kordsete ribmadega ribmutatud, musta ja
punasega ja ka lamba koivadest juhus oli tal
ümber. Rinnal es käisivad 4—5 tolli pikad
rindribmad. Käised olid niisama käänuste-
ga, nagu särgilgi.

Pääle seoti mustast lõngast koetud susak.

Naeltel oli märgiks ja päähteks tanu. Ta oli muidu sedasama moodu tehtud, kui pr[e]
[e]ugi, kuid ta kiri või maal oli valge (lai val[ge]
pits) ja selle ala panti punane riie.

Teine niisugune pääehe oli päärätt, mis selle
poolest tanust täistmoodu oli, et tema veerah
tam ja punane oli, mille päale veel siidlõng
kirjad olid tehtud. Temal oli ka pikk händ, m[is]
poolest selga ulatas ja mille päale mõni väi
ke siidlõngast kirjatäht oli tehtud.

Siidrutetel oli päälõng. Su oli kõladega koetu
lai palmik rohilasest ja punatsest oma tehtud lõnga
Ta seoti juuksete päale ja tema külgi taga kuk
päale seoti suur kuuma pikkune tutt.
Tutt oli sinisest oma tehtud lõngast ja ümber
ringi oli tal mitme värvilised siidlõngad.
Ülemise otsa pääl, kus ta päälõnga külles
kinni oli, oli tal paar rasskrõngast.

Kende ehete päale panti siis veel meeste kü
bar ja arvalt oli siis mõnel ka oma koetud riid
valge rätt.



Jalas oli neil tabvel karvatsed pastlad ja kir-
jadega sukad, sarel riided.

Sukad on neist kõige tähtsamad. Kirjad olivad
jääremarja ümber punatsest ja sinitsest lõngast
koetud. Sukal oli päälmine suu valge, umbes
kämble laiusest, siis tuli väike kiri, mis paar
sõrme lai oli, selle järele tuli jälle väike valge
vahe ja siis suur kiri, mis rohkem kui kämble
laiune oli. Need kirjad olivad väga viidad ja
päält kohalt näidas jalg jämedamgu pakku ots.

Kindad olivad niisama sugused nagu meestelgi.

## Nüüdsed naesterahwa riided.

Nüüdsed naesterahwa hammed on hoopis töised,
kui nad vanast olivad. Nad on nüüd kas oma
koetud peenikesest linasest riidest, ehk ka ostetud
vabriku riidest. Kahe jakuliseks on nad aga
ikka jäänud, pihi ja jakk; jakk on muidugi
jämedamast riidest. Nüüd pannakse neile
kaalluke päale ja kõrtitakse ka väisest pära.
Ülesvahe oli see siin moodis, et kaalluke, ola-

jõõnad ja käiske värvid ära maaliti, see on: punase lõngaga kirjad päale ömmeldi, nüüd on see aga jälle moodust ära jäänud ja on jälle kirjutamata hammed.

Hamme päale pannakse kõige päält Kõrs. Kõrd i on jüri vägamitmesuguseid ja mõnel on neid tosinate kaupa. Sääl on neid küll rillaseid, küll sitsiidest, küll oma koetud, küll rabeiku riidest, küll odaraid, küll kalliid, iga värvilisi. Kõikidel on aga mitu jatsi või kihid all. Neid pannakse korraga 3–4 tükki ümber. Meie naisterahvad armastavad enam heledaid värvisi, nagu: punased, siniset ja rohelast.

Põll on pea igal ühel naisterahval. Ta on nikerdatud enamast valge. Alla veere külgi pannakse talle veel suured laiad pitsid ja tehakse mitmesuguseid kirjad päale.

Süstel jalkk. See on niisama nagu kõrtsi mitmesuguseist riidest ja enamast kõrdiga ikkes ühesuguseist riidest. Südmused kammavad enamast kinni jalkki, mis kohe järele on kehtu kuna naestel jälle lahti või valla jalkid on, mis mitte kohe ümber kinnitsi pisigista. Nõnda jäma nagu kõrdid, praulakse jüri ka jalkid ära, nimelt eest, käiske juu ümbert ja selja päalt.

Särk on peaaegu oma vana moodu sisi jäänud, muud kui käiske käänused on ära jäänud. Ta võõritakse nüüd veidõige palju ära mitme karvaliste nõõridega ja küllepäale pannakse 3 sõrmelaiused ja 12 talli pikused punase valeri tükid, millede kahe kordne nõõr ja mitme värvilised pilude vigurid ümber käivad. Ta ei tehta mitte nõnda pikk kui vanast, vaid ta tehakse lühike, et nõõri jatsid altvälja paistaks. Ka ümbert ringi pilutakse nad mitme korde ja värviliste piludega ära.

Kasuk on ka pea vana moodu, aga käiske käänused ja rindrihmad on ära jäänud. Lamba nahka puhusja asemele pannakse nüüd jeni või mõne muu kalli ma looma nahk, millel aga ilus karvon. Rihmu pannakse nüüd 2 kuni 3 korda ümber ja ka nasina pilusi veel päale kauba-

Pää ehteks on naestel kanud, mis rana moodu jiski on jäänud, aga nüüd tehakse punane veer ja helm takse hästi ära. Pääsäti moodi on kadunud. Tanu pääle paanakse nilme sugused raätid; ala paanakse kas sitsi rätik või valgest rabeiku nüüdsk tehtud rä ja nende pääle südi rätt. Seuri puitse ei rätsi ta takse muidu käe pääl, aga terja ilmaga ainult võetakse neid ümber pää. Südi kutel muud pää ehet ei ole, kui rätid ja neid on neil kõsinate raupa.

Palgu koetakse nüüd paabastega. Sukad on ni kas valget ehk halli.

Kindad on enamast sõrmkindad, kas mustad ehk halli. Ülekohe pruugiti siin kindid, mis ära olivad maalitud, s.o.: neile tehti südlõngast kirjad pääle, nii et võik sõrmed ja käe selg kir oli. Nüüdon see moodi aga ajalle ranakes jääb

Meie rahvarõivastus käivoidka surel palavailmaga särkidega ja palja reitse riietega käiad on väga võhe; aga siiski on nähtavet ka see moodi juba ranakes hakkab minema ja vististe varsti kaob.



# Kanad sõnad.

1. Aega mööda asjad käivad, ruttu tehtud pillapalla. 2. Ega ta ilmast välja ei lää. 3. Ei ilu panda pajasse, kauniist ei kamata kattelasse. 4. Elab nagu jega rõõn. 5. Ega veeg hobust juure ei aja. 6. Ega ja läbi ei paista. 7. Koorib usu hoova, varastab usu varast. 8. Kunt unetab, peni mälitab. 9. Hädaõpetab ka jandi lugema. 10. Hädaajab härja kaeru, nälg aab neiu (ehk näiu) vargile. 11. Karastik ja üle kvera, jüs karga kaüle hämaa. 12. Koer keda kutsutes, ammees astubi se. 13. Koer käsib hända, händ hämaatja. 14. Kimpus nagu hunt aia nurgas. 15. Külm paneb otsa nagu peni. 16. Külm tuleb sisse nagu hall hunt. 17. Kus juttu, sääl looja. 18. Kesi kasile kala amab. 19. Kesi kingit hobuse juhu raatab. 20. Käed mustad nagu sea jalad. 21. Kesi muu peni hända kergitab, kui taise. 22. Külla külgest jaab ikka enimalt kui näja külgest. 23. Kellel teha, sellel jaada. 24. Koer haugub, külaline tuleb, koer peni haugub, kuni

Külaline tuleb. 25 Kalk karjub nagu torupill —
26 Mis ajast, see arust? Must kui nõgiskivas.
28 Nii liigi jugulane, nagu viies rejimaari päal.
29 Nisu leib ja tütarlaps jed ei jõua mitte koua värs
ked. 30 Kõnga tehakse enam, kui jõuga. — 31 Õhtu
nagu mäkju mõõda. 32 Oh ja hädast eitsi jaar! —
33 Paremb juu täis soolast, kui mad täis magedat. 34 Päh
jõga, palju riga. 35 Parem oma ema must puder, kui
võera võileib. 36 Raha ja anek rattad käima. —
37 Seda kaitsa nagu kuba pääda. 38 Sõõgi aal on jõgest
käsi. 39 See on nagu viies ratas vankri all. 40 Sõda täis
nagu jõe tagajal. 41 See hülal nagu kalk. 42 Suu on jõe
dame mõõt, silm on ihu küünal. 43 Suur pala aja
juu lõhki. 44 Seni kuts hoiugutab, kui vana jõe
jalgrab. 45 Ta on ehmatand, nagu hunt oimatse ju
ga juures. 46 Teras kui ohat. 47 Ta on mull nagu
riju silmas. 48 Tühi nagu sandi kõlkenne kiriskut.
49 Ta on selle pääle nõjarma maias, nagu kalk
kala pääle. — 50 Unustad juud lahti, pääjuure
lendab jõgi. — 51 Võta jões jõejast kaasu, või vähi
jõjast voillu. 52 Will naitma, silenaerma, velvilõõ



vihajetes jaama. 53 Vana inimene ja hull (rumal)
laps on ühe jugusõõ. 54 Karja raadatakse märajst,
tütarlt tumistakse majst. 55 Võõrast ma ei võta,
oma ma ei jäta. 56 Vaaga jõga kolinaaber. —
57 Õige nagu malk. 58 Õige hõlma ei hakka keegi. —
59 Ühel ööl on ühe kaja jooga. 60 Ohtulk õnjamaji.

Koreku 60.

## Vanad kombed ja pruugid tähtpäevadel.

1. Jõulu ajal joidi jõllumees 12 korda jõõma, et põld hästi jõginaks.
2. Vastlapäeval keedeti jõa jõga jookära, et kõa jõa õrn oleks.
3. Suurel reedi päeval tulivad mehed kaevu ja valitsejivad eneste jõltsjist ühe ülema, kelle käske nad oma andeb, jumalateenaks, viijivad.
4. Sel päeval oli ka õrneloosi võtmine, jõle aasta õrne kohta ja ka ühtlasi juue vastu võtmine.
5. Jaani laupäeva õhtu tehti jaanituld. Tuli tehti mõne jõuka koha juure, olgu mis kellegil oli, kas mõni juu, kiri või muu jõtu ese.

Sinna tule ümber aeti terve talu vari ja elajatele jooti vanatükid vaeba. Siis panti pada üles ja hakati keetma. Õhtumenu nõutäis viti kohe puha koha pääle, selle järele võisivad alles inimesed ise süia. Kui veel sinna rümata jättis, tuli tal kohe mõni õnnetus. Praegugi on veel tule tegemine moodis, aga muu värk on vadunud.

6. Tõnisõhtupäev oli ka vanast suur püha. Siis tõi iga mees oma ande „Tõnnivakka" tarvis ülema peatte. „Tõnnivakk" oli ükskõik ümmargune nõu, mis ühest poolt oli tehtud, põhi alla pandud ja vaas väis pääle. Annid panti sinna sisse ja ta seisis alati ülema kambre otsa pääl, kambrisse sisse teda ei tohitud mitte tuua.

## Kombed ja pruugid inimese elu jaoamõsel

7. Kui kellegile neiule kosilased tulivad, siis ei tohi kaupa mitte kohe ära, vaid kosilased piidsivad 2 päeva ja öö ehk ootama. Siis alles tuli kosilased ligidalt sugulane naesterahvas ja tegi otsuse, kas



kosjad vastu võeti või mitte. Juba siis, kui kosilased sinna tulivad, pani peigmees oma vöö mõisja sõngi tulba otsa, kuiniud kosjad vastu võeti, pani ka mõisja õma vöö peigmehe vöö juure ja siis seoti mõlemad ümber mõisja sõngi tulba. Mõisjat aga ei lastud enne peigmehe ligiski, kui pulma ajal.

8. Kui pruudile pulma ajal tanu päha pannas, siis võetes ta pruudi päält ja pannakse ühe neiu päha, kes pruudile ehk peigmehele kõige lähem sugulane on. Seda tehakse selle pärast, et sellest neiust vasti jälle pruut peab saama.

9. Surnul ei joota ühtegi vett sõlme, selle pärast, et siis ka tema hing lahti oleks.

10. Kirves või muga pannas surnu ajame ala, et ta mitte üles ei paistetaks.

11. Kui surnut jeest välja viias ja riist ukse pääl kinni pututub, siis saab sõõbt majast veel surnut.

12. Kui surnut kodust ära viias ja tuul

joeri on, viib surnu selle maja õnne ukse ära. Din aga tuul roostu või risti, jääb väike rong rüsi

13. Kui kuigi surnut kartes, piiritsa kolm korda ilm kellegi nägemata surnut pahema ast jalast katsun Kui seda teha ei saanud, siis piiritsa kirstu ast kolm korda katsuma, kui surnu kõhust minem lähab.

## Mõistatused.

1. Maa ehib, muru lehib, ilus, kena neitsi lähab tõna mehele. Päike tõusek.

2. Kuningal ei olnud, peremehel ei olnud, la sulase juure jäätis jäi. Jeesuse ristimine.

3. Surnu elas, kirste elas, maa liikus, maa käikus, käikmatjad rabisesid. Joonas.

4. Ilma isata, ilma emata, katmata tul kaetud lähes. Aadam.

5. Kellel on kõige suurem nisk? Tuulis

6. Mis sugused tallad on kõige kõvemad kulu ma? Jala tallad.

7. Kukk laulis, käik maailm kuulis. Noa laevas.



8. Mina jõõn, minu all jüüas, minu pääl jüüas, minu jüüas. — Näene jõi pihlaka marju, kobune tema all jõi rohtu, linnud pihlaka otsas jõivad marju ja laps ineb rinna otsas.

9. Külamees tuli talusse ja küsis poisi käest: „Mis ja teed jõäl?" Pois: „Mina vaatan, et üks tõuseb ja teine vajub." Külamees: „Kus ija on?" Pois: „Ija läkes metsa linde tapma, mis ta kätte ja ab, seda ris kab ta maha, mis ta kätte ei saa, seda laob ta kõtu." Külamees: „Kus ema on?" Pois: „Ema näitab metsa tuule perset." Külamees: „Kus õde on?" Pois: „Õde nutab mineraastast rõõmu."

Seletus: Ärnid kiisivad pajas, üks tõusis ja teine vajus. Ija oli metsa läinud rauka kasuka pesto täie tapma, mis ta ära tappis, selle ris kas ta maha ja mida ta kätte ei saanud, seda või ta muidugi tagasi kõtu. Ema oli metsas lina kattumas. Õel oli laps sündinud.

Kahes viimastei ole küll jõest mitte mõista tusi, aga siiski kirjutasin nad üles.

# Taga Wälga targalt.

Wastselinna mõisa Karjamõisas oli Karjanaene, Kes juba mitu aastat Kui auus inimene mõisat oli teeni Mõisa valitseja oli lasknud ühe raske Kulbi teha, Karjanaesele või tegemise tarvis. Ühe kord aga, Kui Karjatüdrukud võid teinud, Kadunud Kulp hätkiste ära ja Keegi ei täädnud ütelda, Kuhu ta oli jõäänud. Mõisa valitseja annud Kulbi Kät mise Karjanaese jüüres ja nõudnud tema Käest 5 rubla. Waene Karjanaene olnud öieti häädas Kust jeda raha võtta. Viimaks saanud ta kuulda, et jää jamas lähedal ütles rana perenes olla, Keda (ra) rahvas nõiaks ja targaks pidanud. Selle juure läks Ka nüüd see naene ja palus jeda, et see temale ütlek Kes Kulbi ära varastas. Ta läinud sna reitese pojaga sinna ja jäetud ööjeks; sest sell peremehel olnud see viis, et ta abi otsijad iseka ööjeks jätnud. Naene iselänud Kambri ja heitnud sinna maga ma, aga reitese poeg jäänud välja vankrisse. Poiss Kesel ei tulnud und päale ja ootnud, et ema Ka Kambrist välja tuleks tema juure. Ka poole öd



ajal Kuulnud poisike, et Keegi Kambrist välja tulnud. Ta ois tõstnud pääd üles ja näinud et see peremees olnud. Ta jäänud uuesti ette jeima ja hakanud Kaugelt midagi otsima. Warsti tõmbanud ta reitese jalgest vile välja ja juhanud jeda Kolmkorda. Kahenüi pea Kui vile häält lõpnud, tulnud üks võeras mees joostes tema juure ja küsinud: „Mis ja nüüd tahad?" Peremees ütelnud: „Kuule, Kas ja ei tea, Kuhu see Mätsi mõisa (nõnda oli mõisa nimi) Karjanaese vaske Kulpon jäänud? Tuud nõutak naese käest viis rubla, aga Kust naene naene vätak jelle raha ja jellepärast teeli nüüd naene minu juure abi otsima." Võeras mees ütelnud: „Ah, niisugune tühja asja pärast Kutsud ja mind siia! Meie tulime Kalmetestest Wenemaalt ja väsinud olid Kõhud tühjad. Tüdrukud panid nad parajaste väid tõsitsejeja mina vätsin selle Kulbiga väid ja sõin, aga üks tüdruk läks päält mõõda, jalg jeuetas Kulbisse ja Kulp sadas minu käest või tõsitsesse, ja kõiged tüdrukud Kallasid parajaste või päale. Las nad või päält ära võtta, Külla nad sis Kulbi

Kätte jaaraa. Tõine korda ära jamindenamnii juqu
tühja asja pärast kutsu." Nüüdsa kui ta jelle
kõhe lõpetanud, jookusnud ta ise kohe jälle mine
na ja ka peremees läinud kambrisse. Õpetaja
vanker is näinud ja kuulnud kõik seda selgeste

Hommiku tulnud peremees taga kambrist rä
laulu raamat käes ja ütelnud: „Jah. Kallis kuula
naeste, jumala sõna ake näitab juba, et seda kulp
keegi vara stanudei ole. Teie olete teda ise võtorik
se või ala jannud. Wõtke või päält ära, kuulte
siis kulbi kätte saate." Naene maksnud hinna,
tänanud, läinud kodu ja leidnud ka tõeste kulbi
võtorikseft kätte.

Säälsamas lähedal olnud õtes talu. See talu ek
talud uue koha pääle välja, ühe reikese kaste me
äärde ja teda kutsutud Olsa talutes. Sääl talus
jurnud ühte niisi loome ära, ilma et keegi oleks
täädnud, mis päraft. Iga kord, kui mõni loom,
olgu karjelajas ehk kohune õue pääle jooksma
läinud, kukkunud ta häkiste maha ja olnud
jurnud, ehk ta murdnud oma jala katki.



Olsitud ka abi, aga keegi ei aitanud. Seni ajani ali
jelle talu peremees Jaan alles poiss mees olnud, aga
nüüd tahtnud ta omale naist võtta ja et mõisa
karjana eskõikes tütar olnud, võtnud ta jelle oma-
le naeseks. Pulma ajal tulnud ka kõne tema looma-
de jurmisest ette. Üks juhatanud ühte, tõine tõist
arti. Siis tulnud ka tema noorikukaend ja räägitanud
seda lugu, mis ta poisikese põlves olinäinud ja juha-
tanud teda selle peremehe juure.

Kohe pääle pulma läinud ka Jaan selle pere-
mehe juure, räägitanud talle oma häda ja palunud
abi. Peremees käskinud teda ka õõsetes jääda ja
kambrisse magama heita. Jaan rabandanud aga,
et temal hambäd valutavad, ta ei võiwad ise päraft
kambris magada ja läinud kambri pääle;
sest ta tahtnud näha ja kuulda, mis peremees võera
mehega rääkib. Pooleõo aegus tulnud ka peremees
välja, võtnud viile ja viilitanud kolm korda.
Kohe jookusnud võeras mees tema juure ja küsinud:
„Mis ja nüüd jälle tahad?" Peremees ütelnud:
„Kuule, kas ja tead, mis neil Olsa Jaani loomadel

viga on, et nad ära surevad ja mis jäält tema õue päält on, et jäält loomad jookota ei käi?" Wiimas meest vastanud „Mis neil viga on? Otsa jaanil endal on süüd! Kaks käskis teda oma majja siis simaehitta, kus minu rahakatal on. Tühjapäeval, kui ma sellekes natuke ajaks kirikusse jookseu suikjaid kirjutama, seni on elajad minu rahakatlal ritsa päält maha söönud. Sellepärast mina ka neid sugugi ei kammatta, nõnda joca kui nad siis veel simapoole tulevad, löön ma nad kas kohe maha, või jalg katki. Kaja tema nüüd selle kohale aidümber teha, nõnda et loom enam sima ei joo, siis nad enam ei sure. Tulema näitan sulle ise koha ära, aga hoia, et ja ei üttel et minu rahapäda jäält on." Sellepäale läinud nad mõlemad ära, aga Jaan kambre otsa päält näinud ja kuulnud nõiku seda selgeste.

Hommiku tulnud rahva jeremees jälle tagga kambrist välja, laulu raamat käes ja ütelnud: „Jumala sõnakс näitab ära, et jäält muidagi ei ole, kui üks kui kohtsmaad. Ta selle kohale aidümber, et loomad enam sima ei joo



vaata, kas siis veel loomad surevad." Jaan läinud ka kodu ja teinud tähendatus kohale sia ümber ja mitte ükstoom ei surnud enam. Nüüd aga tahtnud ta ka raha katalt katte joada, aga see ei olnud tal kuidagi võimalik, sest et ta seda ei näinud. Talainud sellepärast ühe täie targa juure ja räägitanud sellele oma asja. See ütelnud: „Wata üks peegel ja pane ta sinna aida ülesse. Siis võta üks suur puupääga nuga ja ihvata suurenelja päära ja suurecedi hommiku tuliteravaks ja kamma ta alati epeega ühes. Kui ja siis mõnitaud mõnda tuulepöörust või tuulispaatsi näed ja sinna juure jääd, siis pista see nuga kestele tuulepöörust maa sisse. Pärast seda mine peegli juure ja vaata, kas ja peegli varju sees midagi ei näe." Jaan läinud kodu ja teinud nõiku targa õpetuse järele.

Nad olnud ta kevade põllu päält külimas ja naene tulnud kodust suurt kosti tooma. Tema panud oma külimati maha ja mulla tükki päale ja istunud ise maha pruutosti jooma. Jäält tulnud tuulispaatsi talmates nende

poole ja veerelnud jäätumberringi, aga lähedale ei ole ta tulnud. Aga hästi tulnud ta juure hoova otsetrohe nende poole. Jaan tõmbanud ka nua ja pistnud ta otse vasta tuulepööruft maa sisse. Küll siis möllanud tuul jääl ümber selle koha ja kitkutanud nuga ümbert mulla kõik laiali ja hulunud seni, kuinuga ümber kukkunud, siis läinud ta tolmates edasi. Nüüd läinud Jaan kõdu ja raotanud peegli kohe näinud ta, et jääl vasta juure kvatsjääda olnud, paks raud ritsjäälja jääl paja kõrvalistunud ütes pikk venivelanud mees, juur hoova jääremarja jees ja mäsinud ran ride rõbalaid ümma ümber. Tema kõrval oli juur raidnui. Jaan läinud mehe juure ja rünud ta oma rambrisse. Ka ha paja rünud ta aga aita ja tõmbanud kriidiga veelmite risti päale. See mees räägitnud nüüd, et tem üks selle sama mõisa tüdruku poegvõlg ja et tem enna teda kohe päale sündimise tühja kartuh hautu oli jaanud ja jäält ranna pagan teda



ära oli rünud. Tema jäädas siis nüüd ranapaga na raha jääda hädsna. Nõnda elanud ta jääl mitu häädpäeva ja ta jaanud emaftiga nõdu päälemuita. Ka näinud tema enna teda, aga jalanud teda ära. Ehk küll selle talu rahvas teda ümma takinud hõida, siis ei läinud ta ümma tagasi. See rana pere mees kõdunud aga selleft famaft jälma pilguft, nui jaan raha paja kätte jaanud, rististe arva nud ranapois, et tema raha paja jaanile kät te jutatas. Jaan elanud aga õmeli kult ja talle ei tulnud midagi õmnetuft ega mingi juguft puudust. Ka näinud siit Tarvastu rahvas selle targa juures ja ta olnud igal pool juure aun jees.

## Lõpusõna.

Lõpetes tahan mina ka Teile viimaft palvet täita. Minu täis nimi on Märt Jõgi. Mina olen Tarvastu vallas Mõru talus sündinud 29. September il 1869. Minu vanemad on siin päris koha omanikud ja ka mina elan praegu siin ja teen talupoja tööd, mis aga viftenam

jutt ei jaa wältama, sest et mull weel nõu on wõi
oleval aastal jutlahtilt Wrangu teenistusest
astuda. Koolimeetust olen mina esmalt walla
ja pärast meie Kihelkonna Koolis saanud.
Oma vanavara jain ma enamast Võrtsoma
talust. Olen küll ka mujalt otsinud, aga wõõ
wähe saanud. Ainult jutu Taga Walga kargaj
jain ma Andres Tõllasoni käest, keda Teie wis
ehk weel saate mäletama; sest temaütleb, et
Teie temaga mitu korda olete jutlu ajanud,
kui Tarwastus olete käinud. Kuda aga iseäral
ku vanavara täädjat ma siin ümberkaudu ei
tea, sest et uue aja haridus Võõrvanad mäles
sed on ära lämmatanud.
Ma oleksin küll ka seda korjandust oma wallamüt
kirjutanud, aga et aeg wõõga kahsn on, jaidsin ma kirja
keelt ja muusikat, et sel eriagem kirjutada on.
Nüüd ma seda Võõrvõõtult ennemaga ära hak
kirjutanud olen, sest et päeval selle eest aega ei ol
sellepärast on siis ka siin mõnigi viga ja puudus, mida ra
dada palun. Südralikka terwisi soovides
jään Teie
Märk Hõbe.

Tarwastust. Jaanuarist Tõppamail
Saadud 18 16/X 89. jaan. 297.
(IX).

# Eestirahwa wanast usust.

Wel elawad wanad ohja põlwe aegsed inimesed; wael elawad need wanakesed, kes ise nõudust on näinud; kes ise ahil on käinud, kes ise nõudust on wannud ja kes ise nüüd wiisa on saanud; wael elawad need wanad memed kes oma lapsse põlwe nõudse wõõgewal waluhsa weal on elanud, kes oma iseenese suust nõudmise oma kõrwadega on kuulnud; kes seda nõiawad kuidas kuulsk ennema saatsed ja kuidas seda wastu wõetii. Selle pärast, wael on aeg, seda wana wara korjata ja kokku kogida.
Et omal põlwkal jõudu mõõda wanawara kogujale waewast wõihendada, olen ma selle kõtte wõtnud. Minu ümber kaudu kaunis ligidal on kuulsad ennemuistsed ohi kohad, mis weel minu isa põlwikese ja noorema põlwes ahtimisse on näinud. Minu ligi kuuekümne aastane isa on omal noorel põlwel kohta ostnud, kuhu endine peremees kagaji nõudmise käis, kuhu ka tuju ti kulda saadis ja ka weel minu põlwikese päewil kogjast risti läbi käies pannise. Selleks mäeb lugeja, et mul wanawara materjaali küllaga on. Päris
ilma

ilma mõjuduseta ei olnud vaenal aeal kuulsat mütsi
aga praegu on ta täieste wõimetu. Se wes seda
üllab, et temal meie juurisade pääwil wa nii
wõimetu oli, see ersib ja selle wõest kütsin nad. Kui
sulle armas lugeja wana 66-ka aastane hallpea
wõest sinu ema ja seda wõnelab, mis ta ise on näinud
neid wana tembutuste mõjudust ise on tunnud chr
Kõnnud! mis wastab sa siis mulle? wes seda: ta
waletab! Aga ei, wanake on aeus mees; jõna pida-
mist pärast ja ei ilmaasi wõle pärast, kuidab seda
noober ja temal ema teener, linna jaus kaupmees
ja mõisa juure herra—mis kõik pärast waletab ta
sulle ema pealet! Nüüdsest wanakesed ütlewad
aga kõik, et praegu enam nõidu ei wõiwat. wa-
jutsha wõimus olewad kadunud; rahwas ei us-
wõid enam.

Jarwasta wallas on omal aeal juured ja kuulsad
nõidelaud, mõned neist weelmend aida do kirjuta-
lapse- ja pühjüsest päärit. Mõ nimelan neist mõnel,
aga nimedega, kuidas nad praegu weel rahwa juu-
kui wõigewad nõiad chr wastajad elawad: Jõrg
wõja Jaak, Olmiku Ipp, kellest Kein wald laulab:

Jerwib wes sul ihu külge,
Ahh jüs jalad kõrmed olge,
Jürdk sulgu Olmikulle,



Selle nõia naise juure,
Kesse sõsib tasa kõõle,
Sülgab welmsõrd wasi pääle,
Prii Jaan, Kaarli Johan, Kõlu Johan. nne
Nende küüsi täab rahwas paljas jalutsada ja
nende wastuse, kuulsti, ehi nne sõnadest ja temba
ta mistest wõib mitu wana matud täis kirjutada!
I Kuulsti: Minul oli ja on see jõna raamis wõeras.
Wanad inimesed on minu küsimise pääle, mis on
kuulst kostnud: Tahtis keegi nüüd tõsiste midagi
kuuja teha, jüs wõtis temal nõia rohud
juhtstas nendega mõnda igapäiwast asja, seas
kanamuna hobuse peasotti, ehk ka surnuhüü,
jõnes, weini lamba pääs nne luges mõned jõnad
pääle ja nüüd oli kuulst wabnis. Enamiste wabnis-
tadi aga kuulst ainult jõna wägewal wõel ja
wahidel wõimul. Kuulsil oli seda nõda ja selleens
wõim, kuidas ta ja milleens ta wabnistadi oli,
oli ta ainsale nõigi jalle ja mõnelja(le) wabnistadud, jüs juri
see ehk jäi hoigeks—ja teda kerwes teha ei olnud
pääle kuulsti juudja—kellega ilu wõimalik!
Nõigi nüüdsest kuulsti keegi ja kõnelda seda tõsiste—ent
wõitas ennast kuulsti nõigi ja wõim; ei rääkinud
ta aga midagi—jüs kuidas kuulst ja tema wõim.
Iga kuulsl oli aga waga ümbritsetud jõnumeetuja
kes-

Kes ise ehe päevile ehmest nõgemiss kadus.
Naist. Laos Tüdrus lõus kaewule wel twoma, et
ta alles nwor oli ei teädnud ta sulastüss midagi
tag osi tulles ütles ta; emma nüe kaeus kaewus päält
oli ilus sõlg! Poole tunni pees olimd tüdrus paisi
ga nagu kivi üle lõdwid. Sulast ise kadus, nii pea
kui ta wõeste ärgamud sai, minnpärast nwas ei
kõige kindlamo, laba tagast. Weel nõgewa mad
oliwad sulased, mis wiha mehe õhtu lwemde taga
walmis tasiwad. Päale nende ehmest nõgamiss kang
temma jawes arwatud lwom. Nii juune sulast päälse
wõimu urist igast wahta kuhu ted ja saatsi.
Leidis ted ka kes tahl inimene teenride jwast ja
ei mõistnud temaga midde ümber käia, siis ei
lubbi nud ta temast ärasaata; ta pidi üksjäit
mi sulasti päälse wahtimia ja premeest ei pii
lugusi inimest appi hüdmo, kes nii jugusest
asi oskab teada. Ei sullamud talle weegi appi, ehm
tuli ta ise ära mõtelesmi sulast (waadas oli) peremehe
äratama, et hal kahtwas nii juune sulane
siis kadus sulast ehe sui nägija talle jeja
jwõris ja temma ohwes longes. Suhtus sulasti
nii juune inimene juures, kes temma wõimust
ära kaotada oskas siis ainsatas ta päis
uman jäi gunijelt. Ta lasskis pälwili emmast
sulasti



sulasti juure mahta, lwges kolmanda jäi gi nüüd
jõja mie pahwet, wõdas nimelt jõrmeya sulane
keeru ümber sulasti, nüüd kohtis ka sulasti alles
juurdula. Ja mõistis sulasti wilaste ütte jõja ja
nii kaua mõnes te wõrwelisse praeus, nüüd oli
sulasti wõim kadunud. Sahtis sulasti ja oja ja wat
jalle kuija kui jõga ta kõtte kahuda, aga see ei
ise ei mõistnud - siis nii ka sulasti mõne kunsta
nüüd kõtte ja selo liseni kaua seni sulast kuna
kõtes oli sulasti jwaija elu ja surma üle wõimes
Kõdus minnest umbes 3 wersta teangel elas 80 ne
wasta eest Kwanwalla Pinnepa talul pere
mees tal. See jwalnud ema pwole mehele Kulliile
sulasti. Kammineswara kõhale perenaine Ann
protsesse peremehe ema jwäija, - wõi ta hukutse
päälud unte ees nwees! Aga aga mie Kulli
Ann ehmest kuda jõõrwalt asja ei näe, sul
ta teha kõrab, mis taltsha tulek! On jõnad
kuna päewad eaetud, niisuuks Ann päälsatti
kõhna pun päälse. See jõudis Kuri päewa
ümber. Aga Laupäewal tegi Kulli elun kee
leiba ja sõdis selle tarbeks ahju. Ja selle
jwaidis sui päälsud kõhna wiisatud jäi jäi
Pinnepa pereme es iga Kulli ahjus sütti aeal
hoigeus.

haigewes. Minu küsimise peale mis haigus tal oli, wastati mulle: ta siwerdas nii isstke juure walu wões jo waewus hinge minewa waewoes. Perlemehe haigusest tundis aga Kulli Ann, kes temale seltsi jo abiwa oli. Enne jo waewa päewa alastas Kulli Ann ühel lonepäewal, et ta ahju küttis, omo perlemehe päe ja wõttis neid sõnu üteldes pää seltsi lühnoist maha: Soho ilma ime! mul seisab see pää wäel sui läbi lühnas; aga nõgestud tõine seni tuuk; te maailma inimsede hanknawad juba immeks panema. Ja wiis pää seltsi tagasi hõwe päale, ise wõttis kirwe ning wopi — seni pää seltsi, seda ainult! Kui tal ahi wagitud sai oli õhtune mand juba kõik ja jõlg päal seinilta maas, et peremees sõimas. Minu küsimise peale mis ta siis tuli, et peremees müü aga sui, sest minu arwamise järele piidi ta ja õhtune aigu küttihaigusest aga päämaa!! Selletas wanaeke. Seltsiga on lugu nii sama nagu piisi kõnu nagu, tema on wiim, kes oma peremehe maad kaudu wõib (käsku teeb) nii pea aga, sui temale waewa tekkise, ühes kõik selle peale — piinab ka oma peremehe.

Ühel peremehel läinud — tänawu 26 aastat eest peremehe aita — keset aita wähelduse

jänes



jänes maas. Peremees tegi nagu jõuab ülemal seltsi wasta wõtmisest õppetuseid ja pani jänese ja wõttis rüde pisi mäsitull seinalt, sui peremees kõdu tuli wiis lema jänese Kullile. Ann õppetas: Pane kulli pipelga pesta, siis tunneb ja ei ja see natuke ei tibet!

Selsamamal peremehel olnud õsti jahide jees. Peremees panek ühtsed kutti, läinud wesikile ja jahwatab ennast ühel jahu, usitadud jahu ennast aga ei wõtta näpust! Kuas peremees juhtus ja ütleb! Teisel päewal ei ole ühe jahide jees nõsid, aga mis meie peremees teeb? Kuas ta jälle wesikile läinud, ehk nüüd kellid tõise aita? Ei, tema ei ole mees kes kaua kahetsetse, ehk nüüd ülides kõwa taguse kahetset, tema läheb tal ehk ja ühi jaak, ja on mees ja sel on sõnad see wõib ütelda. Ühtune ütl: nõuab sõit pool tõsi, pool tõsi wrysball" ja nüüd õhtu jagu järele. Pool tõsi iirina ja ab ühe kahe ära purustab ühe mõlemaks läinud pää ei ei wahuke seejärel ja nüüd — usse arstima. Jaan läb kulli ei wõinud pühi ühes hakkepüsti usji sõnu. Aga peremehel, ütles ühe ühe jütte, et ei seisa sui ühe ehan rääma, tema ei ütle. Kuule kulla Jaan, kas ja jõnadka

usse

VIII per. 304.

[illegible] jahtse wallalt sära wajaw – wõi loeb ja
nõid wõguni jurmuwes! 2" Jaan wastwina
läbi wee mahtme jutustawam on nii mitu
waslaab: „ Sõnna mõõ küll ei teeq; wot,
wot ma wõtan mõned wiie pew pääle
ja waatsun seas ma jõuan neid jurmuwes
lugeda." Ja nüüd luges Jaan, ise kotti
wõrwal põlwili maas, nõsis pea, nõnda
et habe wäriseb, nagu wees wõna ei jurmu, ol
nõsja, nenna ei leinu teadwawasi, et
neile hoiu wõinet loeti, waid wingerdas
jiwad Jaagu pew pesa mõõda nõnda
jauna edasi tagasi, nagu jahus wõi
Wõnuaks nii ja mõis praalwe mitme
korrale eest ja tagasi, edasi ja tagasi ja
di wära eli Luetud, jäässis Jaan järele.
Ja sellettas weel et temaa mahtme pangis
olla, selle pärast ei jaawaa ka neid mõõ
koh mitte jurmuks lugeda, küll nad
aga piisawasse wõrra teadwa.

Eeki ennimäe waatas tagasi, nägi tuhi ma sagedaste aeab
Saatanale (Wahene habeme ja ja (tõlge) Saatanaga) ma
mõistes jah ma olimad minu tõe, jäis wäga palju ma
ma praeguse Wreadmise ma ma päbei mõõdetle
mõeste leidsin. Mitte wastust ei ke ma enam wõe leidsi
ega ei oleq ma wäsjutanud. Kõpsub ennäe

Tarwastu zhlkrft pag. 305. Sol 12 Nov. 1884. 1
Saatnud Jaak Käger. (IX) Kägarad

# Nõstotuse. Saadud 18 18/XI 89.

Rakwa Jaapt üles Kirjutanud —
200. tükk. Jaak Käger. Tarwastus.
(7 Elula)

P. P.

1. Pea meeste lähab taewa pääle liha linaase
päa päal. (Kukk)
2. Tuu Rawab tüüri ülewal pool laeu all
pool (Looma häält jaba)
3. Linnane Roerake augub läbi lumi
aia. Reel jaus.
4. Seni haugub peeq pillub põõklait
Linu Kolgitas.
5. Pea tais paljast Rünnas Rawaga —
6 Pea jääb laewa laulab. Wihk —
Omis inimeste põõsil
7. Põõsake jooksel põnnike paisub.
Wõõ pool
8 Pea juuaks naise müüakse liha ei Rõlba
Rahuga. Kanep

9. Pik wits pikka paru üle mõtsa toomin
Wiirvall
10. Põlk punased põrsad täis: Sõel ajal
11. Püs kara pista kara naas kara naste
kara kuli tagat meste kara ei roku
plõkstki Kanga kadunu
12. Punane kõrend walgeid kara täis
Hanoal jun
13. Pikem kui pun madalam kui maa ka
Tee. vada
14. Pan pikune pilliroo jõmuna. Pun jõka
15. Pappike pajon lopike pahax: Putt
16 Pun all ja pun pääl kuld Keeri Reska
Karp
17. Päewa karjas ööse orjas: Koer.
18 Päewa wõrst õõsi soolike: Sukk
14. Punane pulliske jõhwist lõake
Kuke kari.



# T. T.

Taawet maab kät tagtara taeva poole: Suits
21. Üks lehm tina sarwed: Püss
22. Täkk tallin käed wästax: Suits
23 Tamme laast tare läwe all: Kuljus
24 Tee. libe, maa soga, suume suu ja
mets kõrb Kukk: Rug. ägel. naber. kuke.
25. Tukat tukat jõka jõe lähwe raagu
linna. Kenet paas
26. Talleke taga wärati perspiidi täis: Ägel
27. Tuleb meie meeri maalta meeri maalta
merda mööda iga wesi kirgab jalas
kara pii. Rahax seljas: Kara
28 Tõises ilmas ehitaks noorikat sua rahaks
ära: Wõlk
29. Tõises ilmas ehitaks koonet sua käiwat
laastut: Lust jõgi
30. Täkk kirjutab kiiu maad sua Kuulutaks ära
Wanabattüristab
31. Tare lähab akanatest wälja: Kala soot

32. Tõrkub traksub tiketas Russikus:
33 Talve puhk/ Laanba pügamu
33 Talve puhkab pööshiun, suvel jõeb
juuren nurmen: Wene wõi Loo
37. Taewa jumal käib maa Juurdab Rassja
pika pikaga ja laia laiaga: Kaes kook
35. Tilluke. kiostuke rästuke nimi ei wõtt
wõtti ega päsita pastja: Kaua maad

# G E

36. Eram aukse maa sees kui päkki Taewas
Kõrre põld
37 Ema käib lastel, lapsel ei käi ema
jugugi Kaes pap
38 Eest kui ora Kes Kelk kui kera tagat
Lai laberik Kaua
34.



# K. R.

39. Käigu Kukkub Kuusk otsas händ jeeb
moda maad: Kell
40 Kuletu meletu aga ji maailma tark
Klaasp Päsmeo
41. Kulda kangast Kudas ja kuke lõngu
lõigatas: Paiksi loja
42. Kõrgem kui kiriK mädalam kui regi
muutem kuji jüsi walgem kui lumi: Arak
43. Keerleb warbleb kui otsa saab jüs muneb
Sap. Ukud.
44. Kaks näitawad kuld neli teewad wodi
ja üks keidab pääle: Kõer
45. Kuum kiri aita põhja all: Lõuna ahi
46 Kaks ani lähawad üle õue jüwa tikuwarsa
Wi paagid
47. Kaks käsnat rakkewad kõrne tõisel pool
mägi ei saa kokku elades: Silmad
48 Kuwat kolme jalaga rand kaamba juhtan
Wokk

49. Kontsa tähendab nõnaste kargab: Pätsu hau
50. Koks saavad saava täis Nina
51. Kuśexe Kuvik watkeae warß: Wilja pea
52. Karwane Kurat akenvaru otsas: Kana pesp
53. Kuus Kuller Kappu keßt ßitsmes kõbe lehele: Nõel pär
54. Kettetakse ja Kußßetakse laua pääle pannas aga maha wißa takse: Wõtti war
55. Kes jääb wakimaks kui juure ßaadab, jaa ßaab ßuvimaks kui ara wõtakse Aia aun
56 Küüper kübaraga kaaper kaßukaga ilparak iku alasti: Kartul. kaal. õun
57. Kuru täis muste mune: Sauna Pere
58 Kuxe Koal üle mere.: Paa wang
59. Kaßis on wal nis aga tekakse ika Wõõ
60. Kui ßa näed ßüs ßaa mind mitte ei aa kui ßa ei näe ßüßa mind näed.: Pime
61. Kes taab ßaa i taewita kes taewitab ßa ei tea: Surma Riist.



62. Kits kellwis keel wäljas: Juliahjas
63. Kiwerik Kõwerik kukilab mäe küljes pääl: Kõrw.
64. Küpab kaapab ßaabßaad ßaal ßißab Lumi.
65. Kuldõun kõbe waagna pääl: Päike
66. Kügab lügab maha ei langy: Saits
67. Koigas karwe ßehen: Kuhja warras.
68 Kuunra ßirkune ja laiwas aga kolm paari hargi ei jõua ära wäädata: Kaar.
69. Kolm ßõuka meres: Kolm aasta pähkde aega
70. Kippuke keßt mere: Naba
71. Kaadja ei waßi kaaretaw wäßik: Pink
72. Kirben lähawe kuiken tulewa: Kapsta ßeemne
73. Kuumne meest wiewa pußukinna all wõõta: Pükß jalga tõmbab
74. Kümne kitß üle heina koorma jääw: Wäär
75. Kõhuß ßõõb ja ßeßßes ßitub: Hoowel
76. Kumali täis ja peßßes tühi: Kübar
77. Kopake Kumali ßeene kaswaw ßes: Taar

## L. L.

78. Lep linna mulitsan tarn tartu maa paä
jmure ühte joorsme ja lahwa reskpu lapsw
Tugukond.

79. Lipp lilppi paal lapp lapi paal ilma
nõgla fil ma pistmata: Kopita pea

80. Loppsi käiwad jal, ja ei kai lastel elada
Kaaw

81. Liha Linan leem waldan: Püh

82. Lagi al lagi paal lae paal laubtas. Wiol

83. Lukike lund pukike pundaibu raba raa
Wõk.

84. Liha al lun paal. 84a Hane al liha paa
mõtmad Kuuna

85. Laut lombait täis kera pää oinas Reski
Jkun

86. Lia linu ja pundpuid: Wakk

87. Libe al libe paal libe kala reskel: Kanga ko

88. Liberik laberik laud: paal Kiwerik Kõwer
kirstu paal Kõelaja Ots



89. Liha jard raudse toe: Hobune.

## M. M.

90. Mõsta ära mõõlu kasi pääd kaalu
kaalab kaits kana muna: Lapp All.

91. Must jiga lahab lauta ja aras puratse
põrsad wälja: Ahju roop.

92. Meie naene iga päew kunigas aiwa
ago Jumal ei lahsg: Jõist maajap

93. Mees lahab mõtsa soolipstimp selgas. Ohja

94. Mees lahab mõtsa naine naba bi. selgas. Lähkr

95. Mees lahab mõtsa. weikab loopa kuõne: Kuusk

96. Mitku lehte pihlapuu jetu ehte raaxatan
kirjan Jekk.

97. Must kuk pää las jes auk: Putel

98 Must mees puratse moka: Wõmmus

99. Mangel mängib mäe äärs peze kol=
mab tagas: Jahu saemine

100. Mürk ei mütta raad ei rain Tules ei põle
Wees ei upne. Nimi Wai.

101. Murab kui härg lendab kui lind
jongib kui jiga ja jiretab kui jaks: Sita sitik
102. Mees vaiab öö ja päeva ei jõa laastu alla. Kell.
103. Mõsta ära mõnni sõnni pääb nii
tiri täringa paab tilli tinpa valli
jitse sõnni vasto tiku: Ahela tilis.
104. Must härg murgul sarved wõtab sara
sarwib Rihel Konna Rukile. Ahtike
105. Mees alasti ama põues: Kuuna
106. Mees lahab mõtsa koht Kõtu paab: Lähe
jõga
107. Must hobune puna ne mees ja rohilaa
roost.
Wihtenine
108 Hadalam kui jiga aga kõrgem kui
Hobune Sadul.
109.

## S. N.

109. Neli wenda on ühest emast sündinud ühel
tunnil ja ühel minutil ühes wõidawõ
tagu mis vaatawõra ära: Hobuse jalad
110 Neljа murgeline wolget täis: Soola vakk



111 Neli noitsit lähevad ühe uisköue ise teewad
ika wiiga wäega. Wangerd.
112. Neli hobust tallis wäes seisab ümber-
tolli Suka Nädalapäev
113. Neli annavad neli ka annavad vaks
kaissaw Koeri ükskaissab parme ja
Koks jukatawad teri: Lehm.
114. Nooren Käis ma nelja wanan volone
ja Kesk can vake jalaga. Tsirnene
115. Neli noitsit kuivad ühe Ringa Kuisa sitse
Lehma Lüpsis
116. Neli wenda aeawad üks töistaga aga ei
saa Kokku elades. Wankri rata
117. Nebu nelja murgeline Kaabu katte jäkk-
line.: Kaew.
118. Vatuke vakka vaasuke vaeb mudu
puine puka. Woker.

## O. O.

119. Öö pun öönes pun Reskel pun oneke murdja. Püss.

120. On sun[d]. nud ja sunitanud surnuteb ja jüki ei ela Jõtinaem.

## O. J.

121. Ija pik ja pennike ema lai ja laberik poeab köik pind. pond kesk. Leiva ahju eddekm.

122. Ija alla ingetu poeg saab poeb stiload Tulija sutis.

123. Ija pik kui püsi rauduma wiib säädeline poeab pulli lulli kesk.: Tapp. Uma

124. Jääb wäheraks Kui jumu paanakse saab sumeraks kui ära wõetakse: Aia aud

125 Jire terada ümber tare: Rästa tõigum

## K. K.

126 Raud linnuke linast kännake: Nõel

127. Raudsiga poklane saba: Nõel

128 Rööni rikas tapab tind. Kosma lauk wekatiga puntse keina maa päält ära Paa pugimine tal Tapa

## S. S.

par 317.

129. Sumel sukke pastallega talus pajaste jalgega: Ader.

130. Siga hingab igast harjapalt: Sauna keres

131. Siga lahab lauta sibul seljas: Leiva ahju pehmen

132. Siga sõtab silda mööda karwa kääri katsi pii.: Kleina kerses

133. Siga wingub sit. sun.: Oksdega lastkmine.

134 Sun magab tiliste ojema jas.: Uts.

135. Saks soob maamees soob lussi kaga ei rüibata lauda paab ei pannka ega wäitsega ei lõigata.: Tina rind.

136. Sambli sauna ne laminaga potike: Kahu

137. Seest jüru würuline paalt Kalla karwuline Sibul

138 Sumel Raswab kui kumsk, talus lupsab kui lehm Kanep

139. Sõwita lendab kambita salwab: Püss

140. Sõta sõtib pää sinetab: Lina õitseb

141. Süd. nüd. Kerake seitse auku seen: Paa

142. Saksa rätsep Rahet Räänd. Wähk

143 Sep jõliti mahan kanguse kaaru pid: pean: Lina jugimine
144 Sada ja sada ühe silmaga jõst: Wihk
145 Sawel rüües talas ihu alasti: Puuleht
146 Saal jõudab juur jõua kaseimaku kassi pänd: Kõju juur

## U u.

147. Üks jann sada aband: Ogel
148 Üheft jokwist tomatas kõik linn ligab. Kerjus
149. Üks jaas sada aru igan arun pesa igan pesan jä tõi muna Laats
150. Üks üttleb sui pik. kõige üttleb pik kolmas üttleb mul uks täis puha: Wanges ngi. Habe
151. Üks üttleb öö pik kõige üttleb paew pik kolmas üttleb mul uks täis puha Sang. Tool. pärand
152. Üks tüü kaks kõda: pastal
153. Üks jaks sada mantlit: Kana
154 Üks ani neli noka: Pak
155 Umbes ei ma ulatab aga umbes jää ei ulatta. Silmad.
156 Umbene järwik ei jaa ülesga ümbert.
157. Üks laew ja laewa jees on kaks kes rohkes te joob jes maha jääb: Wari — Kõrts.
158 Uks juu ühekja auku.: Inimene.

## W. w.

159. Walge habune konne täis: Kirik
160. Wana mees waewan käsi pidi taewan loeb taewa täht i meeskõhjast liiwa Raed. Kook
161. Wana mees Kuuw rüp ouwe täis: Sauna Kees
162 Wana wak wastane kaas: jää järwes
163. Wiiak, wälja kui kirp tuuakse tagasi kui ratas. Naaris.
164. Walge kirik puraks tulba: Uni.
165. Walge maa ja must seene.: Raamat
166 Wennad kakskesse ühe silmaga sestud
167. Werd lihub ja werd kanab aia teiba ent ai ole werd alemaksi: Sadul

# A A B C I. E E N. n. n. s.

168 Ait all loth paal: „pada"
169 Alasti ilus rõõwastga rumal. Põrand
170 Aga aida räätan Ruu Roa läär all: Helmed ja Raela rõõ.
172 All härg auk felja fees: Wenne kivi
173. Ark all paun päal päeva pöl rist, risti päal nui nuia päal mõts Rahara paaga poisike lähab mõtsa ajab fogu wälja:
174. Arak aidan händ wälja: Aida inimene. wõti
175 Ükš taomn koks töistku aru igan aru neli pesa igan pesan seitse muna: Aastal
176 Lamas lehma maa fees: Suk ja saapas
177 Kaks korda fuunib maad mööda Kõnib: Kad
178 Köik laan langeb üks Kuusk Kumartab
179. Puine pistab luine wõtab Kiri Raha wasja Õpetaja wüde wääb
wäärab Roko wiskab alla Keltri auku: Lusi Raga
180 Köik ilm ehib Kalme ehi: Kuusk. põõsa. Rõõ
181. Kirbu fuuruneb härja naskune: Jube sõõ
182. Härg maab Tire ajamal: Ues sagara pää
183. Kuus fülda Kuusne Kõrts seisab fülda saarine



laud, Kaks Kannu laua päal. rahwas Käiwe sisse ja wälja aga inimese hinge ei ole Kusakil. = Sun. Kuk. Kurgu pesa
184. Kõwer poisu akna päal: Koera häält
185. Lika pütt raudne witz: Sõrmes sõrmes
186 Mere mikl. Mõtsa Kuk Riia waige päaga Ani Silm. Nägu. Sõõl.
187. Sinine ängel: Wihma-pilw.
188. Punane poisike musta ahma pes: Porgan
189 Kõna nossi fuu sirpi jala kui muraku lehe; Ani.
190 Üks waat nakke fugu ülutses: Muna
191. Käanda jõuad aga lugeda ei jõua: Tuuleh.
192. Uheks augustpõõbja situb: Patel.
193. Nurmes Kuk. Wes weht. Linas walgeni:
194. Päal sõõ ja all sõõ mina jõen ja mina Lina
sui akk: Lapsega naine kobakse felja.
195 Meil tuleb meeldive iga päew maailma-oikus. Laik feljos seli si di Kasak Kaalon Kaupi: Lehm

196 Puuraekuk Kuldse soone: Wüol

197. Urs tare wüs kaemet iga üke jees üks
töömees Kinnas.

198 Härg Kodus soonel metsas: Pua maka
raiutud ja ol
Kot. metsa ja

199 Kütsen kaatsen Kiwi al
keldris maa al meldris Kuk laulab kõige
pääl. Ahju Ritsik

200. Ees makk walge kui luoni peasst halja
kui rohi wümaks puuraekui weri:
Kirs ma

Palun wabandada Kui Koguni puudulikelt
olen Kirjutanud ehk kui ka ehk jätkuv
on mõni neid waremalt Teile juba saat
Olen püüdnud ratwa Kaest nii palju
Kõjata kui oeglubas. Ides pii. ehk rohke
Ka palun ka seda teada kas wõib Kiri
üles Kirjutada mis natuke koriik wälja
wäldas aga kedagi asja täheutawad.

Jäätel jamma.

Jewitate. J Elula

J. K.



Kirjutatud Tarwastu-wallas, ja 13ndal
junil 1889. a. Tarwastu valla kohtu-
majast posti pantud. —

Saadud 18 16/VI 89.

Tarwastu kihelkonnast.

Saatnud: Wennakesed Wiira. (2K).

Kõrgeste austadud Dr. herra
J. Hurt! —

Tõist Korda astume meie Teile
juba tuttawad wennakesed Jaan
ja Johan Wiira selle wana wara
näpu kõrega Teie ette ja palume
Kui neid teeraksed kuulda ranna-
tawad neid ka sinna jäädawast
salwe lõiste teeraksete kuulda
panna ja palume weel ka ühtlasi
wabandada et meie nii hiljaks
olime jäänud, aga meil oli üks

ärsitus. Meie sirjutasime Linnio
piiskopil. Jelle sama wana waro
nändo sama 12ne poststaagona
paale ja sawitsime ka päraste
Suwiste piiki sell kolmapäewal
31 Lehel Tarwastust minema,
aga nörga marga päraste Kul
Wilgandist kaugasi Tarwastu
Kogu Konna Kohtu majasse
Kust ago ka meie Kohtujuhi
ühele piikade näpude wahel on
jäänud, ago selleste kodimaka
panime jälle 12 poststaagnat
KaKKu ja sirjutasime Meie
sama juttud, wana sõna ja
elaus pun Kiri jälle uuesti ja
saadame Teie Kätte. Ja nüi wast
juhtub et se waras sõa wana wast
Teie Kätte saadab tunnete Teie Kül
ehk ka wast Kül muudetud wõitolla Kiri
ja tate wist meie palwe päale aru andes
nimeka maata.



# Wanad jutud.

## I

## Hää sündimine.

Wanal ajal elanud üks mees oma
naisega õnnelikku ja rahulikku
elu. Neid röömustas weel enam
weikene tütreke, keda Jumal
neile oli kinkinud. Aga mehega
tütreke õnnetuseks suri ema
ära. — Isa wõttis uue naise kes aga
wäga kuri oli. — Talle sündis selle
weikese tütre ja aga ka tüdar. — —
Ühel lapsel ju suuremaks oliwad
saanud, saadis ema neid alla
tüigi väärt weel toona, ema tütre
le andis ka mati ja wõõrad sõgla
ja ütles weel: „Kumb kiist wee mäelt
toob, se saab wõid leiba, aga kes ei
too, saab witsu. — Lapsed läksiwad.

Wõõras Tütar oli Kawalam, sest ta
sawitas sõgla põhja poriga kinni
ja sell kombel Tõi wee mäele; kuna
ema oma Tüttar tühjaliigi matta
ema ette jõudis. — Sääl sütis
emaKu wiha põhema, et wõõras
Tüttar targem oli kui tema oma
Tüttar, aga ta warjas wiha ja käs
kis wõõrast Tütart aida juure
minna Kirstust wõileibasid
wõtma. Tüttar läKs juure nõõma
ga, sest ta ei olnud enne millaski
wõõra ema Käest wõid leiba
saanud, aga emaK läKs sadaja
järele ja sell silmapilgul Tu
Tüttar pääd pidi Kirotu Kaane
wahel oli ja Kätt wõi leiva wõtmi-
seks wälja sirutas Kargas emaK
wihaselt aita, kitsus Käigest jõus
Kirotu Kaane pealt, nõnda et



waene lapsuKe sure. — Sääl wat-
lis emaK lapse surnu Keha, mille
ta õra ja andis lapse isale ja wen-
nale süüa; Kes sellest midagi ei tead-
nud. — Kui liha õra oli sõdud, korja
sõsar tema luuKesed koKKu ja pan-
naS elaja jalo jälje sisse; Kust päik
Kad wälja kaudnud, Kes Ka Kahe
aia leibase lennanud ja laulnud,

„Ema mu õra lapse, KuKKu,
Isa mu liha sõie, KuKKu,
Weli mu were imesi, KuKKu,
Sõsar mu luu lugesi, KuKKu."

Pärast sõda laulu saanud Kõik
oma palKa Kätte. Emale Kuk-
Kunud kare päält weoKe Kuwi Kaela,
Isa saanud sellepärast et tema ei
tea nüd suvi õuõara Kingituseks
wend Kaela vätsi ja õde tämu palgaks
et ta tema luud koKKu korjas, helme
Kõva Kaela ümber.

## Rätsep ja ta Kolm poega.

Enne muiste Kui wanaspagan
alles poisike oli elanud Ka üks
rätsep oma Kolme pojaga oma maa
kapitsa peäl. Tälle ei olnud muud
Kui üks Kits, Keda pojad Körra
päält, iga üks päewa aega haidnud.
Kõige esite läks Kõige wanem
poeg Kitsiga hää Karja maa päält
ja jõõtis Ked a saäl Kuni päikse
weerini ja siis Küsinud: „Kits, Ka
Kõht on täis," „on Küll," wastas
Kits, „nok siis läkame ära Kodu
läkme päält ütles Kits ja selle
päält läkkiwad. — Kodus laud-
laäwe päält Küsinud ta wellele
Korra, „Kits, Kas on Kõht täis,
on Küll, nõnda et ühte heina leke
päält ei läha." — Kui poiss ja jun



läks, Küsis se: „Kas Kitsil on
tõeste täis," „ütles elewad Küll,
nõnda et ühte heina lehekese
päält ei minewad." „Mat ei usu
sinu juttu, ütles isa ja läks ise Küsima.
Lauda laäwe päält mannes Küsis isa
„no Kits, Kas Kõht on täis," „Kuid
ta täis sai, hüppas ta päält ülle
pääsate ja ossis ära ohtu, aga ei
jõuanud Kätte Kedagi, wastas Kits.
Nüüd läks isa mäele wõtlis oma
wanema poja Kinni peksis ta mine-
ma ütelde wäe sina tohid mind
petta, Kitsil ei olewad ju ühte
Körre Kestgi Kõhtus." — Teisel päewal
läks wanema wenna järgmine
Kitsi pätma. Ja wiis Ked a õige hää
rohu maä päält ja laskis ta
saäl ühtuni juua. — Kogu minek
päält küsis ta Kitsi: „Kaest, „nok

Kits, Kas on Rõkt kõis." „On Küll
nõnda et ühte heina Kärsetkest pääle
ei lähe." Selle pääle läksiwad nad
kodu. Lauda lähe pääle jai weel
küsitiid ja nõnda sama kõstelu
aga Kui ise tuli, siis oli kitsil
hõne pilli ja otse ni sama sugune
Kui eimehel päewal. — Ja läks
mäele ja pekse kõige paja Ka minema
Kalmanda wenna lugusi olnu
sugusi paremi Kui Kahel eimehe
waid ta sai nõnda sama Kitsi
wale läbi minema pekseti Kui
Kaks eimest wenda. — Nelja anda-
mal päewal läks wana rätsep
ise Kitsi soõtma ja mõtles „wai nemä
ei saanud Kitsil Kõhtu täis soõta,
aat aat, ma tahan ta ise sinna
wiia Kus Koige paremi rohi Kaswab
ja nõnda Ka tegi. — Kui Kits õhtuni



jõnud oli, küsis rätsep. „Noh Kits,
Kas Kõht on täis." Kitsil oli ikka
oma wana kuttaw wastus. — Kui
Kits Kodu oli aetud ja lauta pandud
pööris wana rätsep weel Kõrra läwa
pääl kaagasi ja küsis uuesti oma
kuttawal wiisil, „Kits, Kas on Kõht
täis." Kuss ta täis sai, hüppas
pääle üle pöösaste ja otsis rohtu,
aga ei saanud Kõtku midagi." —
Oh ja tulise silk ja sinine sõda, Kui-
das nüüd wana rätsep a wiha palema
süttis. — Ta wõttis malga ja loopis
talle nii Kaua koopa selga Kuni ta
puru wõsinud oli ja ütles ise pääl
surres „Wõi sinu pärast pidin ma
oma Kolm kuldit poega minema
pekma. — Wimaks wõttis ta haben
ma ja jäs kitsil pea pealgaks, ainult
habeme jättis lõua otsa ja kuisutas

ka jüe minema. – Kits ei jäänud
selle kirmuga enne jüsoctama kui
ka juba mitu pemi Roormat Rang
üke Rooka juure jõudis Rus Rarupes
oli. Klarn ei tunnud teda waid ja am
juure kirmuga ploogama, tee pääl
tuli talle mesilane wastu ja ütles:
„Noh wa mees Räpsa, mis sa nõnda
joosed.“ – Klaru seletas talle ama
häda ohu ära ja mesilase Rutsumise
pääle tuli ka juur ke kirmuga
tagasi waatama. – Kui nad sinna
oliwad jõunud, Rus meile juba
tuttawa Kits oli ütles mesilane:
„Se on ju Kits“ ja selle pääle lendas
ka Kitsi paljaks aetud pääi pääle
ja pistis teda walu jaoks nõnda et
Kits üli teraawide ja pöösaste maj
pakkis. – Jälame Kits sinna pai
ja waatame mis wendadest jai.



Kõige wanem wend läks üke kis lau
juure Kolme wasta pääle ja et ka
auusaste teenis, andis temo peremees
talle Kolme wasta lõpul üke lau a
ütteldes: „Kui ja siia taha jüe
ütles lauale, „laud Rakka emmas
ja ja jaad nõiku jugusid raagasid
lau a pääalt tedma mis päraast
jäämist jälle ise eneselt ära Rauwa
Wend tõinas ja läks minema. Ohtu
jõudis ka üksi tauluse ja palus
öömajale, mida talle ei keelatud.
Kui õhtu jõõgi aeg Rätte jõudis
wõttis wend lau a wõlja ja ütles
Kõigide kuuldes: „laud Rooka emmas
ja Rõikede inimesteselts tulewad
lau a pääale Rõikjugused jõõgid. –
Wend Rutsus Rõike jõõma, mida
ka Rõik hää meelega tegiwad.
Pääle tõusis perenaine Rangelinna

sida lauda omale saada, ja et tal
just nii samai suguse lauda oli; lau-
se tõttu ei ole Kergeabe Karda. Ta
walvas järele Kuuas wõõras mees
magamas jäi ja siis waketas ta
lauad ümber. - Ühemoodi
sõõma ajal lahkus wõõras mees
jälle oma laua pealt sõõma
hakkata, aga peremees ütles: „Ohh
sõime meie siin sõõki nüüd
peab ka sina minu sõõki sõõma.“
Kui sõõdud oli lõkse vend minu
ja jõudis ümmelitault Radu, kus
ta Kõik oma sugulased Kotkad
Kutsus, et neil oma imelikku
lauda näidata, aga Kuidas ehmu
tas ta ära Kui ta lauda sina ei
Kuulnud. - Nüüd olles mõõr Kas
ta et se peremees lauad ära oli waha
tanud. Kõik sugulased lõkkesid pooha



mulega minema. -
Sõime vend lõkse ühe
juure ka kolme aasta pääle ja tuli
just õhtul pääwal pääraft oma wanna
päält ära ja sai palgaks ühe
essi, kes Kulda peerutas. - Kolme
tuli sinna samasse talule ja jäi
võõrtsa sinna. Kui ta ohtu sõõgi
ära oli sõõnud lõkse ta reie alla
wõtkis rõõkru kas Kust wõõlja, pani
ees lile perse alla ja ütles: „Eesel,
peerata Kulda ja sõõa maad oli Kulda
ratt tõõs. Sõõa Kõik nägi peremees
Kõrwalt ja hemal tõusis jälle roongi
hinu sõõa eelt omale sõõda ja et
tal nii sama suguse essel oli legita
sõõa võõsel — wahetud labi — Ühemoodi mõtles vend
sõõgi ja õõ Korteri rooha ära ja lõkse
Kohu kus ta nõõda sama suguluse
Kotkad Kutsus ja neile oma essel

näitas, aga ei jõe kena ehmatuseks ja häbiks Kuldale ei pöeratanud
laksid jugulaseid wanduder ja kirs
des ära. — —

Kolmas wend läks üle kreian
jõe, nüüsamuti Kolme aasta
pääle ja jõi truu kenis kuni õhtu
Kolmanda aasta lõpul Kolga
kui Kaja Kad jõnadega. Kui juhl häda
on, siis wõta Koti jõe lohti ja
ütle, „kui Kaja ikad Kotist wälja
ja jõe amad ofuwad nad ise jälle
Kallale Keda ja Kolki lahad lasku
Kena tuli jõnna jõmaste talule
õõsetu, aga wennad Kirjutajuwad
talle wastu mis neile oli jõndinud
ja jälle päraft läks is kena järgi wa
wõta. — Kui ta jõõnud oli ja maga
heitis jõni ta Koti omale päitsise
ja läks, kui kui magares ka õige



ras Kest. Kui peremees jõe ärgi
ei ta ras Kest magas läks ka jõnna
Koti juure wõtis jõe lohti ja waa
kas jõse, aga jällfilma pilgul Kõsendas
wend. „Kui Kaja ikad Kotist wälja
Oh ja pärgel Kuidas nad nüüd
peremest Kis Kuiwad, Kes walja
palume hakkas, aga wend ei
lubanud enne järele jätta las Ke
Kui ta lõuga ja eesli Kõtte saanud.
Peremees lubanud jõdatekas, siis jäänud
ka Kaja ikad wenna Kõju päälejärele. —
Hommiku jõõnud wend Kõhu täis
ja Kui ta minema läinud, omandi
peremees lõuga ja eesli Kõtte ja jõõt
nud ted ära minema. — Ta jõudis ün
nelitkult Kodu Kus ka wennad
suure rõõmuga wastu wõtnud ja jõu
mest tänanud et ta nende asjad
ära toonud. — Nüüd Kui Kuti uuesti

Kolmat korda Kõik sugulased
ja tuttavad Kokku ja näitasiwad
iga üks oma asju sugulastele ja
neist Kõigist saiwad rõõmsad ini-
mesed ja Kui nad ära ei ole surnud, siis
siawad nad praegu weel pidu. —

## III Tantla tammik.

Wanal ajal olnud üks mees oma
naesega Tantla tammiku ligidal,
ja see tammik olnud Tõeravatam
mikuga üks ja sellesama kuha
päält. Mina küll ei tea Kas see
Tantla tammik kommiku ehk
ühtu, lõuna ehk põhja pool Tõra
tammikut oli, aga seda mina
teen wana rahwa jutu järele, et
Tõra ja Tantla tammik Koos
Kas waisiwad. — Saal seisis meie abi
elu paari annikene. aga sellem



naene surnud ära ja jätnud üks
weikese tütreke järele. Mees pida-
nud jälle mere naese wõtma ja
wõtnud ka aga isa ja tütre ännete-
seks olnud ka nii Kuri, et tõist
nii sugust enam Kusagil ümber
Kaudu kalli taeva all ei olnud. —
Ka pekse nüd oma meest ja seda
waeslinast last armutu mal
Kombel; aga ei annud neile üht
lahket sõna Kuulda ei nõid anud
ka millaski oma lahket palet. —
Kord suisel päiha päewal Kuna
Kõised lapsed Kõik maasikaid noppima
läinud, ka läinud ka see Kuri naene
oma wõõrast tütart üksi tõistega
marjule minna, ja weel nii sug us ti lahk
sõnadega et tütar lapsi seda waeja ime
ei annud. Aga se mõts Kutsu nad
läinud, olnud Tantla tammikuga

ühe ja selle sama maa pealt nõnda
et laps sel midagi wahet. ei mõis tunda
teha; sest waenemad inimesed kartsid
sel a mõtsa nõnda et keegi ei julgenud
üksi sinna sisse minna sest päraste
keelnud nad ka lastele kõwasti
ära, et nemad sinna ei pidanud
sisse minema, sest saale tulla ikka
hirmsaid asju ette. — Aga meie lüü
rukkuseni ekslinud kõis test ära. Ta
hakkasid kõiki otsima aga läinud
ikka omas eksituses kõis test kaugi
male; ka nutnud nii kaled asta, et
pundgi oleks pidanud armu heitma
ja teda sigele teele juhatama, aga
ei tulnud kü tar lapsele abi kuskil
poolt. Nii olnud ka ema eksimise
pu pärtla tammikust läinud, ilma
et ka sel a ise oleks mõrganud. Aga
saal den ka tammikus olnud palju



enam maasikaid ja mõts olnud
ka ilusam ja selle pärast hakkasid
ka jälle maasikaid noppima ja
sõima, aga ise nutnud ka ikka
kaebuse ja kurwastuse pärast;
siis tei wõtnud ka kindlad nõu ette
mitte enam ema ise ja wõõra
ema juure tagasi minna, sest ka
mõtelnud, et aegu ma kuhu ma
saan tulgu kondid ja wiigu minu
ära, sünnatu ehk tapku nad
minu ka; aga siiski sünnamin
karmsam ei ole kui minu wõõra
ema sünnamine ja ära ep tahtnu ju
minu üksi kord kapab: sest hirm-
samad tei a wõi ka kondidgi alla. —
Kui ka nõnda ise enesega võidelnud,
tulnud üksi weitsa walge koera
kallal kelluke koodas olnud,
kes kui ka tema poole. Koera jäärd

Eulnud üks walge rüdi tütarlaps
ras meie tüdru Ku Reseppa üksjuures
olnud, Kelnud Kaera wait, tulnud
sõbralikult meie tüdru Ku Resse juurde,
tervitanud Teda ja küsinud mis ju
wiga on et ta nutab. Meie tüdru Ku
vastanud Kõik üles, mis meil
juba teada on. Üks wõõras tüdru Ku
sõda Kuulnud et tal süngi ema
lusti ei ole Kadu munna, soovis
ta wäga võõrsaksa ja palunud
meie tüdru Ku Resse omale mäe
letlikseks ja äiaks, mida Ka meie
tüdru Ku Ke tehte pärem ütelda
Lisaksene tegi. Nüid oli wõõras
tüdru Ku Resel võõrsa Kuld et Ka
omale sellelise oli soovinud. Ka
tõmbas Lisaksene Kõik pidi om
järele ja ütles võõrsa päraast hüp
pates: „Lähame siit ära minu



ema duhasse losi. mis siit
mitte Kaugel ei oli; seal wõime
meie mängida ja rõõmsad olla.
Meie Lisaksene Kadunõi mis
loss oli waid lõkke hüpates ja
losi omanikku tütre järele.-
Ei läinud ei Kaua aega mööda
seal seisnud juurikus loss
nende ees. — Loss omaniku
tütar ei annud Lisaksele
aega loss ilu imetleda ega
sõnadega üles rõõsvida vaid
tormas oma ema juure Ka
Kõigi Kallimaks ja duhasmaks
mayas elas, näitas kenasti
Lisaksest ja palus Ka Lisaksest
sinna ja õtta omale seltsiliseks män=
gima ja ema oli Ka selle ja
armuline Kõik lubamas mis
ta taktis, sest ta ütles: „Ka wõid

teda wõtta, aga ainult siis, kui
ta hää tasa olla ja jääda; —
noh peill meisteda pea näha
jaama. Kas ja lubad hää
tasa olla mu tagasitte?"
Küsis ta. Liisa lubas teda hää
meelega olla. „Ee on hää," ütles
tasi proua, „ja wõid siis minu
tütrega nii kaua ühes mängida
kui naudid ise tahad, aga
nüüd tuleb ma tahan teile
jüüs anda. Laud ei ju löjes
tuues kaetud, wõik jugused
kallid road olid 12te waagnaga
laua pääl, 16nes oli reset lauda
aga ju oli pääalt kinni kaetud.
Selles ja waagnaste mis ja sääl
näed kinni kaetud ei tohi sinise
ega ka wiegi tõine puudutada ega
tääda jaada mis sääl jees on



selle pärast ütles mina sulle teda
enne ära, sest mina teen minuga
et nemad ikka teda püüdwad
tääda jaada ja läbi kadjuda
mis neile pära kuldud on ja ka
pärast on tee palju nukkust
nende pääle tulnud ja jaad ka
sina sellega mitteldud et ja siis
siit pead lahkuma kui ja üle
minu käsu tõhad" wõõrsi tasi
proua. Väni jõudis oli kõtus
jääb jälle laua pääalt ise enesest
ära. Ta wõis tuli Liisa taskule mi
nelikette, aga tarvi küsinud
midagi, selle järele. Siis ütles
tasi omanikule tütar Liisale.
Lähame järwe pääle jäätma,
siis ei ja Liisa tagasi järel läkesida
nad ja alles wäga ühe wõõra
ilusa weikese järwe äärde, kus

pääl juba palju inimesi kostikus
kogu seltsmas oli ja se kauplus
nii kenasti, nellest Kull Liisa
midagi aru ei saanud, aga
üht nime „Kiisake" nimetajad
nad ikka oma kaubu seen ja
Liisake küsis: „Kes on se Kiisake,
keda nemad oma kaubu seen
ikka nimetawad." „Se olen
mina," wastas losi omanik
tüttar, „sest nemad armastawad
wäga minu wäga, se pärast
kaubatawad nad ikka kõige me-
lega minust ja siit saadik pea
sina minu ikka Kiisake
hüüdma." Nüüd wõtsis Kiisake
omast kastrust wälja ja karbi-
se wälja, pani selle wee päälle, weni
kas kahele poole ja weike ilus
lostik oli walmis. „Astume



sisse Liisake, ja saidame meie ka,
se päälle wõttis ta weel kastrust
kaks kuu pilpaarest wälja, mas-
kus need wette ja imelikul wiisil
sirgusid nad ilusateks aeruteks
wälja, ja nüüd läks sõit Kiisakese
soudmisel kui kunstlikkust
edasi. Mõnda sõitsiwad nad kaua
aega jätsid pääl kuni pinnedus
neid sundis kaldu minema, sääl
sõid nemad jälle nendi 12ne waapna
sest, aga ka se 13nes waagen mis
kõrme ojast alama pääl oli, oli ka
nüüd ja mõnda sama kaduwisa
nead jälle pärast saõmist ära
ja selle pääle läksiwad nad magama.
Kui nad kommitku üles ärkasid
ja rüütsi olid pannud Kutsku
losi proua Liisa ese ette
ja ütles: „Siin nüüd jäi sinu ja ja

Kuri wõõras ema Karjasest
ilma?" Jah, jäi, "Kas te Liisa
kurvalt?" – Ma tahan temal
ühe kõige jooksta sinu asemele,"
ütles proua. „ Oi Kui hää ja
oleks Kui tee saaksite. –
Kui Liisa wiimäst jõna juust
wälja oli ütelnud astus üksi
kõrwalisest uksest ülle wana
mehekene sisse. „ Kuule wanaisa
hakkas proua rääkima „ te üks
weike sawistinimene just sell
tuvaotsa Kase nõlga ja juurus.
Kes a meie Liisakese wõõra ema
otse nuhelda saadame, – ja
Kui ta wõiga üle lüja nuhtleb,
siis on ka tema eneste otse Kät
sest selle sawitonni sisse nuhk
warjule joandud." Wanaisa oli juba
ära läinud Käsku täitma.



aga kui nocku Kase oja päraste
jälle tagasi sawist inimest lap-
sega, mund Kuiele oli weel
waja Jüri oleks walmis Liisa
olnud. Kui ta sa wi lobjs pöran-
dapäälle maha oli pannud
andis proua üks Koonika
leiba ja Kaks Kala ja wanaisa
poeni need üksest jüdamerahu
olewast august sisse mille ta
päraste jälle rinni poeni. Selle
pääle läi wanaisa üksest weitsest
Kambrist nõelunsi ja sõudis
sawist Liisakese suust sisse, siis
wõttis wanaisa oma riide seest
ühe hõbe nõela ja näitas sõr-
mega mesi Liisakese poole, et
ta lähemale tuleks, sest sunga ei
räägi nud se wanaisa ühte jõna
Liisaga. Kartes ja ei läinud, kuni

proua meelitades Kõik kiu
ihkeldes: „Aeku päälle ligimale
Lihsotten, ega se wanake mid
ei itte, ta joanep ihke koro a
nõela sinu iku kulge ja siis on
Kõik mõdras." Nüid lähkes
Lihsotta wanaKesse lähedale
ja wanake wõttis kat riided
rinna eest lahti, ja puudutas
talle süda me kohta nõela
otsaga nõndet nõcko oto
werega sai. Nüid puudutas
wanake jälle sawist Lihsukese
süda me kohta ja emäs
ised. sawist Lihsa hat Kasela-
ma. Meie Lihsakesel oli päris
imelik nõrgus sid tükka
pääle wadocta. Nüid Kõsis
los ja roua sawist Lihsakese
käest: „Kas ja tahad minna ihke
Tallepandi Ka tahtsin meie Lihsakese wanna
riided selga.



selle wanaKesega sinna ruhuta
sind wiib. Ta kostis, ma peaw
minema, wiigu ta mind kuhu
tahes." „Noh minge siis, — sa tõid
näill kuhu ja ta wiis." Wanake
Kummardas proua poole ja lähkes
oma sawi tonnikesega minema
Ka olid nad mei Lihsa kese wane-
made moja Kes ligidal, sääl näitas
wanake sawi tonnikesel Kätega
et ta sinna peab minema ja ise
Kadus ära. — Sawi tonnike läkes
ilma kartuseta selle moja Kese
poole mis talle oli näidatus. —
Ta oli alles moja Kesist emast,
sääl nägi ta Kuri naene, se
mõtles Kõra oma endisi Lihsakesi
elewad, ta kormas talle omas
tõies wihas wastu ja neid kurji
sõnu mis ta sääl suust wõlja

ajas ei olettu wõimud kiegi üles
Kirjutada ja selle pärast jäävad
ned kõik siin nimetamata, aga
nüüdsaja jowagu üteldud et ta
Teda nii Kaua ruhtles Rui ta
jõudis, aga ühtegi palumise jõu
ei libisenud üle jaari tonnikese
huulte, mis muidu iga Kord
meie end ise Lüsatkese wiis oli. Ise
pani Rui naene wõiga imetta.
Põime määrte oli, Rui ta rääkis
niisuke oma suu lachti tegi, mu
kull harwa sõndis, oli ta hääl
nii jämeja Kõre Rui ei Kellegi
elusal inimesel mood ja ääri Kõl-
mas määrte, et ta ei jõunud jugu
Ned Kõik panniwad isad ja Kuija
naist mõtlema ja nemad wõid
tema Kaest, „mis on sinuga jün-
nud", aga ta ei locs sunnud sõnagi



Se taitis Kuija naist nii wihaga
et ta Teda olati ärmu Kumal
Kambel ruhtles, aga mis jaa i kõn
tellest koolis. Ühel päewal Rui
ta Teda jälle väga meke moodi oli
ruhelnud nõnda et ta ära wäsis,
wõtnud ta weel wimse, jõu Kaotas
ja wiskanud ta juu Kõik jüri
wastu ommitses põrandat, aga
sel samal silmapilgul hüppas
nud „tonnikese" juurest se nõel
ise wälja mis wanaste sinna oli
pannud ja hammustanud Teda
Käest nõnda et ta maha lange-
nud ja Kohe ära surnud. Sääl
tuhnud naaga nõid ise weel surnud
tonnikese sees, Kes Ka Kuija naise
Korwal maas oli, se leib mis wanast
laste Kõhtu oli pannud wälja ja
tõusnud lava päale. Nüüd tuhnud

Ka wana ones Kodu ja leidsid
nüüsajune Kalda pilti eest mis
Ta a wõõrisemo pannud. – Wimaks
näinud ka sed a leiba ja Kahte
Kala laua pääl, ja et bal Kõht
tühi olnud, wõtnud ka leiwa ja
Kalad, ning söönud need ära ja
jurenud Ka sell samal tunnil
Nii olid Kolm jurnud pääl
annitsese maas ja wõiwad Ka
praegu sõdal olla, Kui neid Keg
ei ole ära mulla põue tasinud.

Nüüd läheme jälle tagasi
tagasi ones ainsuud lapsi
Lisatest ja Kiusatest waatlam
praegu ja Kuewad nad omas
walges üli Kannas wäljast mäng
mast palecese. Kiusatte on omo
jurune pooleli alles nii samo
jun Kui meie ea sinust Kord ära



mitsa tunda ära sinne aga mei
Lisatte tas sis Küll nüüsama jun
Kui Kiusatte, aga nüüd on ta
ju Kõik ees meie Kõrgemad ja ilu
poolest on ta just nagu inget.
Nõnda ei tunnud Lisa Ke sugu sõda
aga mis sõda pris Kes meie Ka oli
wõlmis tanud ehk Küll mitmed
aastad ju aga väppe olid läinud
sest ajast saadik, mill ta siis lahti
oli tulnud; Kõik oli Lisatest meele
nagu eila olnud. – Ühel päewal
Kutsus tasi proua Lisa enese ette
ja ütles: „Ta näed, et ja mitme
pätre Kiisa Kesega mõngoma ei
sünni, sis päraast peab sina meie
tak Kunna – ära ja a sellpäraast
Kurwatte, waid Kuula enne Kui
na räägin, sest mina olen sinu
sest Ka emalik Kuhtel Kombel hoolt

kannud. - Siit ∫ pen Koormat
kaugel ööbiku Runing viib ja
∫ääl on üks ilus poisimees ru-
ningaks; sel'a olen mina sinule
abikaasaks ära walitsenud. Sinu
∫aab sind se∫a ma wanaks mis
∫a siin nõnu, aasta est nägid
∫uuretu kullikas muutma, siis
pead ∫a ikka kommiten∫oole
lendama, Runi sind üks noor
waba∫tal." Se pääle astus ∫ääl
∫amast Kambrist ruut ta enne
nõnu aasta est astus see ∫ama
wanaks must Kepike Kões wälja
Liisat ∫elle ja pundutas Kepiga
kolm Korda tema pääga ja pea
oligi ∫uur Kull Liisa asemel ∫ääl
Sinu tallitas proua Kulli wälja
õue pääle, ∫oowis weel palju tu-
lerwist silma wega Liisale, kes



lendu loitis ja ikka komitis
∫ole ∫ed ∫i lendas ∫est pikk tee ol'
Kõia. See Runingas kellel
losi proua Liisale oli räägitanud
oli ka tõeste ilus ja ta armulik
oma alamatele ja et ta poismees
oli, siis otsis ta omale nii ∫ama
liisu∫at ja käänd abikaa∫ad Rui
ta ise oli; see pärast käis ta omas
laialda∫es riigis ümber, et oleks
mine leidnud, — ∫uguste ega
∫ellei∫e est tema i wõta tanud, Rui
ta ega tema meele järele ei olnud, aga ta ei leidnud nii-
∫uguste ühtegi. - Selle∫ üle oma
wahus ruttas ta oma Runingliku
∫i tagasi, aga ta ∫iingi ei
olnud tal'rahu ja ∫elle pärast
tas Kis ta rõõmu ∫ädulo∫ pea-
∫ääd is jahi riided ∫elga, mõtles

wibu ja noole ja läks metsa
mulli kahekaupa. Ta ei kõigi
kaua jõõl kuulis ta kohi
nat kaugelt tulevad, ta woorik
iles ja näeb et üks juur waljus
Rull oma jõuga ülewel pool
mätsa katuu lehwikat ots ka
kahaks ja metsa sisse maha
laskis. Ühuningas hõikas
wibu, panel noole peale ja laskis
Rulli poole, — nool läkas
wihisedes ja otse Rullile kiiwa
Rondi sisse. Rull wäänas
kangelt ja angi maas ja jell.
Jamal silma pilgul muutus
ta ennast ülespäeva waljuks mees
keks Lihjaks ümber ja ütles
oli elus ainsam alla Rukkus
misest; selle päevast oli ta otse Ku
mines tuhes, pääle oli tal Kahwatu



ja silmad kinni wis Ühuningas wel
laewakirstu maha. Ühuningas
otsis oma laskur kulli, aga leidis
maalt ehmatuseks Rulli asemel
wäga ilusa Rahwa sõnni
olewad; ta mõtles tõda ainult
löisi ilma woimu olewad, sest
maa pääl ei olewad ta niisu-
gust inimest kohta olewad. —
Ühuningas ütles alles nüüd mõtles, et
Liisa silmad kahti ja Rui noore
ilusa mehe mees ees nägi; sai
ta üliwäga rõõmsaks ja hüüdis:
„Kas olete Teie see Ühuningas, kes
Kellest kord proua mulle ütles Ku-
du tas?“ — Ühuningas oli nagu
ehmatanud, ja ei teadnud Kellest mees
mis neiu se rääkis. Kellest sai
ka Liisa warsi aru ja ta pistis laa
ma ette ka oma otsast otsani ära,

mis meile juba kamme kutsuwan. — Kui Liisa oma elu lõu ära oli lõpetanud, küsis ta weel mesti Kuningalt: „ütelge mulle, Kui kohin Küsida Kas olete Teie se Kuningas ja alles ilma Kaotate?" — „Jah seda wõin ma Teile Kindlasti ütelda mu Kõrgeste annotatud neiu Ke st ma Kuningas ja olles poi mees olen ja praegu tulin ma oma meelt kohe tagasi sellest Kuwaotusest st ma armastusest mitte ühte nüüsugust neiud ei leidnud leidsin meelt kohe tõdes nägin ma ühe Kulli, Keda ma maha lasksin ja Kulli ohtudes olen ma Teid Kõiki leidnud ja



ütlgi Teie olete mu meele järele Teid wõtlaks ma omale abi-Kaasaks. — Kes kubate oma südame ja Kätt minule anda Kui Küsida kohin?" —

„Jah, hoiaa meelega, wastas Liisa, „juba esimesest nägemisest saadik olete Teie mulle armas." —

„Nüüd siis olemme meie mõlemad õnnelikud" ütles Kuningas. See kuloomine sai weel ühe Kinkla mujuga Kinnitatud ja. selle päält läksid Kuningas oma tulewaje abi Kaasa kobasse selga ja sõitsiwad ratsa, Kus pulmad toredasti ära said. Küngel ei wõtn et Kuningas omale nüüsugust Kuu ja hää abi Kaasa oli leidnud, kellega ta Kau aega õnnelikult elas.

Otto

# Vanad sõnad.

1.) Ükskõrgo valja öeldakse kui mõtlematu maapäälne ala

2.) Paljad sõnad katab, ütleb asjata sõnelema.

3.) Kuidas linnud nõuda laul

4.) Kuidas lüpsikad nõuda lõhkab.

5.) Hääl ei anna häbenda, ega laitja kõhist kõrgi ütle.

6.) Läbi käivad maadlevad perset.

7.) Ei pikkelda puud ei laasta asemele kasvu.



8.) Mõtle enne vääga sõnast.

9.) Aeg annab kõigile nõu.

10.) Inimene õpib, nii kaua kui ta elab. (järg tuleb)

# Vanast ebausust

## ja nõida.

1.) Kewadel, kui kägi hommiku vara ilma ütleb (sõimab) valja laitja ja esimest korda ülal linnu kuulis lõpetab. Kui ühe jalatalla maale tagasi olid tulnud. Kui ühe jalatalla maale tagasi olid tulnud. Kui ühe jalatalla maale tagasi olid tulnud

Kui pääl nägi, siis jäi se
inimene selle aastal ilmsi
ilma, aga kui ta nägi poisi
pääl nägi, siis oli pärene,
ne kui nägi siis seda aia
ehk katuse pääl nägi, se
oli hää tähendus, siis wõis se
inimene loota et tal selle suwe
hääd ilmad kaswawad. —

3.) Kui üks pois wees kum-
lis käsu sõimest kõrda mõt-
kutkuwad ja palju sure tõst
da kutkus, nii palju aasta
pärast wõtlis ta naest. —
Tundis aga mõni neist,
nok se pidi siis õige tähele
panema sest kui palju sure tõst
käsu kutkus, nii palju aas-
tast oli tal' weel nein pääluse



elada. Wana inimene tele lugeo
käsu aastat surmani. —

4.) Kui käsu õune tuli, kas
mõne pun ehk aia tiba otse
kutkuma, siis tähendas se
mõne inimese ehk elaja surma
wõi mõne inimese ära minek
pääli majast sel aastal, ehk
mõnda muud õnnetust. —

5.) Kui mõni inimene oma
kuune ääred ära löikas, siis
ei tohtinud ta neid enne maha
wisata, kui ta neile käigile wiis
pääle oli löikanud, sest muidu
ilma wiidideta käejawad wana.
Wagun need kokku ja tegewad
neisele kübaratsa ja siis ajal
wana rahwas ei jallinud. —

6.) Kui Kivitee kaks inimest
elu majade ümber lendasid,
siis oli mõnel päält majast
jurma läbi minnes. —

7.) Kui sitta pikkad read
esimest korda näitasi
näha, siis lõkse selle käe lendes ei osa
näha, aga kui nad
siis ütlesi: mõtlen oma
tööd ikka hoolega ära
teha, aga tee ära selle maa
olevad jäi jeremõigi ja sel
ootatud kaigete. —

8.) Kui sitta pikkad read
punaseid loomakesi, mis
rahvas nende pärgade
nimetab, käsi pealja on,



siis on sell viisil kõrvõim,
pärast, ja nimelt kui esimese
te jalgade vahel, siis jäi
pöörgi hakatusel, aga kui
tagumiste jalgade vahel
oli, siis jäi väimu pöörgi läpul.

9.) Waenast teo orjuse ajal
hakatakse tavi kõva otse
teiba otsa tuli ja päält kärjata
kas, siis oli väike kuhjast
ära kata. —

10.) Kui rongad (Kosarad)
üle sinu pöörlendasiwad, ehk
ka mygalt ja ei kukkesiwad
siis oli vaeha päält kukkat
maa sees, sest nemad kaitse-
wad vaeha päält. Kumba
jagu ta pidi olema. — Kui

oga üks ehte ka raske
ronka üle jõnu ja äia lenda
sid ja ise teroakyusid, jüis
töid riad sulle Kaasurena,
ehk mõnda armupaka
jõnu mid. — — —

järg Aulek

Nüüsuusid jutte nagu neid jue
es pool on ja keda meie lapse
põlves wana rahwa suus
Kuulsime ja nüüd jüa üles kirju
tasime mõistame meie wee
ja Kui meie nõem et neid
kuult Kannatawad ja teie joowu
tahame meie wee jaoata.
Oja pundusi pärast jäiwad laulu
ja mõistatused kuiwa aks korral



Meie palume ka seda kõõda
raskeie meid jutlusid, laulusid, ehk
wanasõnu ka waatu wottate kus
mõni lori sõna jees on? —

Lõppeks palume meie weel, et
Kui jüa wanawara jees ehk ka
ed es pidi jutlust mõni jutlus, laulud
wanasõnad, mõistatuste ehk eba
usu kombe des jees jutlust mõni
ue moode meie teile löö olema
jüs palume neid arusaamise
nimetamata jätta, jüs mõista
me meie muid ugi õiva et ~~ei~~ ~~ole~~
~~ehtud~~ wanawara salwe ei ole
Kõlwanud.

Wennaksed Wiira

pag. 370

pag. 371.

Kirjutanud Tarwastu wallas „Tüma"
talus Wennakesed Wiira, - 30mal Juulil
1889.

Saadud: 1889 6/VIII.

(38).

Kõrgeste austatud Dr. herra

J. Hurt!

Kolmat korda saadame meie Teile
küll tuttavad „Wennakesed" Jaan ja
Johan Wiira, aga see kord ei tule
meie mitte kahekesi oma tõdega
Teie silma ette, waid wõtame oma
kõige noorema wenna „Andres Wiira"
tõid ka ühes; nes alles küll 12 aastat
siin maa päält on ära elanud

aga siiski nii teraste tahtmise ja õppimise hoolega, et meie temaga üht sihtäid töö riista tahame tulewikus, Eesti kirjanduse pällul.' – Ta lähab küll mitu Tartusse päewade jest kooli, aga kui Ta Teie rahulolu näeb, või kuuleb, lubab Ta weel röömuga Teile kirjutada nii jagusest jutustusi; sest wähegi aega jaab kooli töö wahel. –

Need wiis juttu mis „Lumpuru linna“ alustab, ja „Rahalugejaga“ lõppeb, on röömuga Temal kirjutud, ja enamiste Temale kaasa tud; kuues jutt on siis meie kirjutatud. Meie ei tää mitte kas nad ka mõned trükis on ilmunud ehk alles rahwa suus edasi nud Teie selge waimu silmi näeb seda kahe

Praegu ei usu ma seda kirja kirjutamast lõpe tan tahab minu töine wend „Johan“ Teie kirja ühes Teie päewapildiga minu käsile; ah see röömu mis meie mälemate süda tuksis Teie kallist nägu nähes ei jõua mu pulgu nõu kirjutada. Teie waimuga alame meie külje armsaks tuttawaks, aga Teid palest ja se näha, ei ole meile mitte weel õnneks ant Teie sarnasi täitta on meie suurem röömu. Elage kaua Eesti tulewa päewe rahuks! –

Teile tõsimielsed wennakesed Wiira.



# Wanad jutud.

## I

## Lumpuru linn.

Ühes sõnadelas üks wäga waene wõrsumees. Ühel päewal oli ka kuni õhtuni ootamud, aga keegi ei olnud temaga jõutnud. Kiirwalt tahtis ta juba koju minna, kuuterna juurde üks uhke herra tuli; Ees tõda palus ema ehk üht kirja Lumpuru linna wiia. Wõrsumees oli wäga röömus, ning käskis herrad sisse istuda. Siis nad Lumpuru linna olid jõudnud, käskis herra wõrsumeest magama minna, ning lubas ise kobujid wahtida. Poole öö

ajal läres woorimees wahtam
mis herra teeb. Kui ta talli
juure jõudnud oli, nägi ta, et
herra iht ini mehe pead jõõb.
Sõi herra woorimehelt nägi,
ütles ta: „Et ja mina waatame
oleb tulnud, siis pead ja müüd
minuga edasi sõitma."
Woorimees siis edasi sõitma.
Tee peal pelgas ta kangesti, ning
wahtis ühtte lugu taga selja.
Seal ütles herra: „See mind kimm
Woorimees jõudis teda kimmi
ning sõitis siis jälle edasi.
Äkitselt kuulis ta midagi
enese taga selja ja waatas
taga si ning nägi et herra
ennast üles ajas. Seisab kordoi
käskis herra ennast kimmi



sõuda. Kas see kordlares nii jama.
Siis ütles woorimees: „Ohoo herra,
hobune nõmes läks lahti, lubage
ette ma ta kimmi jeun." Herra
andis luba. Woorimees läks jõuma,
aga wõttis hobuse kõguni esi
ära, kargas selga, ning sõitis
minema, wanapaganjärele.
Woorimees jõi ühe jaunajuurde,
astus sisse, ning nägi seal ühe
surnukeha, kellel pea otsast ära
oli raiutud. Surnukeha ütles:
„Aline sinna ahju taga, sest see
herra tellega sina sõitsid on
wanapagan ja elab sin."
Woorimees puges ahju taga.
Täpsi aja järel tuli wanapagan
sisse ning küsis surnukeha
käest: „Kas keegi siia ühes mees?"

Surnuteha wastas: „Es. ½, ära
waleta.“ üttes wana pagan
wihaselt, ning läi surnuteha
mõõgaga. See ütles: „Et ja mind
lõõmid oled, siis pead ja
lumpuruues ja ama.“ Mõtsa
kui ta ja ta ütelnud oli, muutus
wana pagan lumpuruus.
Nüüd kutsus ta meie ahju
tagant wälja, ning ütles: „Wõta
aja ja see lumpuruu teotle, kamm
kodu ning tee ja allahti, aga
mille enne.“ Meie aja as lumpur
kotti, wiis kodu, ning tegi ja
lahti — ning kotis oli hõbe raha
täis, nüüd elas meie wanemad
õnnelikult — ja kui ta mille ära
ei ole surnud, siis elab ta alles praegu.





## II Parkenaka kaupmees.

Üks kord ela nud üks wõiga wõgev
kindral ja igas lahingis, kus
tema wõitlenud, wõitnud ta ikka.
Ta olnud üks wõiga werehimuline
inimene, ning kui ta üks
inimese ära tapnud, siis
nülginud ta temal naha
selja ast ära, ning temuvõrnale
kobuse jaõulaes ja püres pärsi.
Kui ta ära surnud, siis ei lastud
teda mitte kauas puhkeda,
waid surnit neid nahku
ära müüma, mis wees
üle olid jäänud. Aga keegi
ei tahtnud neid ära osta,
sest et neil wänge inimese wasu
kaas juures oli. Üks wõi kauples

ta jälle nende nahkadega,
kui tema juure üres wana
hall mees tuli ja küsis:
„Mis ja mööd seal?“, Tartenap
oli wastus: „Tule minu järel,
ma taha sa need nahad ju
käest ära wõta, ütles wana
mees. Kindral käis tema
järele kuni põrgu ukseni.
Wanamees küsis: „Mis need
nahad maksawad?“ „Mia
nõuan nende nahkade
eest rohkelt kinga amist
kaua põhjas.“ Wanamees naer
wõttis põrgu wärawa wõtmed,
lükkas Kindrali ja ütles: „Tule, nüüd tema läbi ära
müüdud olete saanud, tulge
ja wõtke need nahad,



kõnnake eemale jalga, ning
kes ilma jääb, ja kelle naha ta
ära on pruukinud, nälga ja
teda ennast ära ning wenitagu
teda nii kaua kuni iga üks on
saanud.“ Wanawalvõtta need jõnad
ütelnud, kui Kõik Kindrali
ümmer wõtnud, nahad käest
ära, wõtsiwad ja kes ilma jäiwad, nälga jäiwad
Kindrali ära, ning wenitasiwad
nii kaua, kuni iga üks pidi
saama.

Ots

## III Trapoi Hans ja herra.

Kord jures üks mees herra ära
ning hakkas oma prouga juures
Kõdus Kõuma. Kümme aastad
olnud olnud nad nagu prouga jeda
woeva. Ühel päewal tuli tema
juurde tema truu teener Hans
Kes teda lapsepõlwest juba oli
teeninud, ning jai aru et prouu
kurb oli. Ta küsis: „Armas
prouu, juba kümme aastad
olen ma märganud, et teie
wõiga kurw olete, ma olen
arwanud et teie oma meest
taga leinate, aga et teie nii kaua
teda taga lainate, ei wõi ma mitte
usku da, jes et teie meie ei olnud



mitte kõste teiega. Ärge peatke mitte
midagi oma truu teenre eest." See
kõne liigutas nõnda prouat, et ta
oma teenrele Kõik ära rääkis.
Hans trööstis teda, ning lubas
teda aidata, ta käskis prouat
herrale üteldа et Hans jurnud
on. Hans leidis selljamal
päewal ühe kilmetanud kinda
pistis jeda prouu magamise
kambri läwe juurde jeina
wahele, tegi enesele jinna ajeme
maha, ning heitis jinna
magama. Õhtul tuli herra Kõdu
Kõuma, läkes Hansust mööda
prouu juurde ning küsis: „Kes
jääl magakorje ees?" Prouu
wastas: „Trapoi Hans on ära
jurnud." Nüüd läks herra Hansu

juurde ja ütles: „Mis sa siin nagu
„ma olen ära surnud?“ Wastas
Slani haledal häälega. „Kunas
sa selle kirmsa tembu ära
teid?“ küsis herra. „Päna,“ oli
wastus. „Kas sa ühes minuga
kodus käima ka hakkad?“
küsis herra.“ „Jz“ oli wastus.
Nüüd kutsus herra Slantsu
lehmi ja hobusid waatama,
ning tahtis prowi da, kas
Slani tõeste surnud on.
Ei jätnud läksid nad
lehmade juure, Slans
pistis küünetanud kinda
käele, ning nüüd algas
prowo. Herra pani oma
käe lehma päale, käsi oli
nii külm, et lehm rõõgatas.
Slans pani oma nõue ka



päale, ning see rõõgatas nii sama
kui herra käe all. Lehmade
juurest tahtis herra surnuaeda
minna. Slani aga ütles: „Lähme
tüdrukute juure.“ Nüüd läksid
wad nad tüdrukute juurde.
Herra pigistas neid nii
kange ste, et nad wales
perast. Kiirendas siis Slans
aga käskis neid oma pigistamise
päale weel kuldmine
kiirendada. Siis nad päält
ära tulid, laulis Kuker herra
ehmatas, ning kõik kiirustasid Slantsu tuge waste jooksta.
Slans aga ütles: „Ei tee ei
saa weel nii ruttu jooksta.“
Selle päale wõttis herra ta
selga, ning pani jooksma.
Peapeal küsis Slans: „Kuidas

wõit jurnid hoida Rinnas
pama, et ma ennast selle
est hoida mõistan." „See on
kergeasi", wastas herra, „kui
wasakeu jalad kannaga kolm
korda maasta hauda liiuakse,
ning ise seal juures õeldakse:
„Singu siin — nii palju aastat
nii tolkekse." Kui nad
surnuaeda jõudsiwad, küsis
herra: „Hans, kus sinu
hauad on?" „Mull ei olegi weel
hauda, sõber." Nüüd rutsis herra
Hanssi järele tullas, Hans
aga lõi wasakeu jalad
kannaga wastapidi,
ning ütles: „Singu siin
seitse aastad." Nüüd alles jäi



herra peatuseks tagasi, ning
ütles wihaga: „Poisikene, oles
ma seda ette teadnud, mina
oleksin sind juba ammu
ära kõigistanud." Nüüd
läks Hans kodu, kui proua
seda nuulis, mis Hans
teinud, tegi ta Hansile wõileiba ja
Seitse aasta peraast läks
Hans linna rõõmu ostma.
Linnast kuju tulles jäi Hans
ühte metsa õõsesse. Ta
tegi tule maha, küpsetas
eneselle rõõmu, ning tahtis
magama heita, jõõl tuli
aga herra linna, sest nüüd
olid temal seitse aastat täis.
Ta näitis Hansile eneselle
rõõmu küpsetamise
waraast tuua.

Sloans tõi paraja waroda,
aga herra ütles: „See ei ole
kellegi wanast, too uus.“
See kord tõi Sloans aija
ja muse, ka sellega läks
nüsama. Mõni läks herra
ise, aga hundid tundsiwad
wanapagana hoiju, ning
ei ruttanud tõa lähemale.
Sloans aga elas rõõmu aega
ennelikult.—

## IV Kuldse peaga poisikene.

Üks nõrk läksiwad poisikese ja
tüdrukuke mõtsa marjule,
sealjuures ekseis aga pois ära,
ning juhtus ühe looma juure
selle peale istudes ta kurtma
hakkama. Sääl ta sealmaal
aega mõtmud oli, tuli temma



juurde üks wanamehekene,
ning küsis: „Mis ja mured?“
Poisike wastas: „Ema olen ära
ekstnud.“ „Tule minu jõerele,“
ütles wanamees. Poisikene
läks temma jõerele kuni nad
ühe ukse lõpi juurde jõudsid.
Siia läksiwad nad sisse.
Wanakene andis kõige wõimed
poisikese kätte, ning lubas
teda kõi kuid tõiste ruumide
sisse minna ainust ühe
sisse mitte, ise aga läks
ta kodu tarwe. Sääl poisikene
juba rohkmat põõwa jõudi
oli, lõtles ta weidi julgemaks,
ning keeras selle ruumi
ukse lahti oli teinud, kondas
üks walge lind sealt wälja.

Poisike ehmatas ära, ning
jooksis hirmuga mõlja,
jeoll Tuli temale jee walge
lind wasta, ~~nõng~~ tõmas
teda oma lahtilaskmise
eest, ning tegi tema jutuksed
Kulla jekes. Andis temale
teelm viide kiiri kest ja
ütles: „Sui ja ühe viide
lapikese maha wis tead,
siis tulewad teal sõjamehed
ja pillimehed wälja. Nüüd
mine kuninga juure aia
poisiks ja kui ta sind
kõigeb müüsi peast ära wotta
siis wasta, et sul pea
kõrr nas on. Selle peale jäljewad
nad ju malaga, ning
poisikene läks kuninga
juurde aiapoisi Kohta



otsima. Kui ta sisse läks, ei
wõtnud ta mütsi peast
ära ja kui kuningas teda
Kõstis müüsi maha wõtta,
siis ütles ta, et ta pea
kärnas olla. Temal sai ka
aiapoisiks wasta wõetud.
Kuningal olid olid teelm
tütart, kes iga Korda mõõda
jalul käisid, kaks tükki olid
ikka jalul ja teelmas kõdus.
Sui teise noorema teod
kõdus olla oli, siis ömbles
ta oma tua akna ees ja
Kuulis aias wäga ilusat
mängimist, ta waatas
akendt wälja, ning nägi,
et aidpois kuna se hobuse
selgas istus, tema ümber
hulk sõjamehi ja mängumehi
oli

Nüüd ruttas reuninga Kütser
aiapoisi juurde, andis temale
kallid kingitusi, ning
ütles poisile: „Ära näita
seda wägee mitte minu
isale." Seepeale wõtkis aiapois
riidelapikese maast üles,
ning wõõgi seadus Korraga
ära. Siis tõi nekord
noorem Kütar jahile minemo
piidi, siis ütles too, et ta haigeolla
ja jäi kodu. Woewalt oliwad
teised ära läinud, siis ta
aiapoisi juurde läks, teda
jälle mõõngi da lastoi
kaotas, andis talle hulga
raha, ning läks jälle ära.
Teisel päewal tuli noorem
reuninga kübrele kõige
kõigem reuningas-

maapääl Kõsilasest, aga
reuninga Kütar ei wõtnud
teda mitte wasta, waid ütles:
„Mina ei lähe mitte Kellegile
muule mehele, reuionna
aiapoisile." „Sinu ja sellele
Koer napääle mehele lähed,
siis peab ja minu lossist
wälja minema," ütles isa ja
ajas oma tütre lossist wälja.
Kõsilane aga ütles enne
ära minemist: „Kolme
nädala eest peab selle linna
asemel ainult tühermaa." —
Aiapois läks oma perandiga
linnast wälja ostis enesele
ühe weskese mõisa. Kõhe
selle peale tegiwad nad pulma,
aga reuningas ei tulnud mitte
pulma. Päewerme lahkingi

poeva laskis aiapois
kuttsarid hobuse ette panna,
ning lubas põldu woodama
sõita, ta sõitis nurme peale,
seargas wankri pealt maha
ning sõis reis kuttsarit Kõdu
tagasi sõita ja lubas ise kükki
aja pealt järele tulla. Sõi
kuttsar ära oli läinud,
siis wis Rasta ühe rüüdlapi
maha, ning läks sõa wäega,
mis rüüdlapist wõlga oli saa-
wanud, kuningale appi. Sõi
ta linna oli jõudnud, ja
arwas wod kohwas Kõdu
woenlase kuninga olewad,
ag a seal nad ära nägiwad,
et ta midagi on ei teinud, siis
ei kartnud nod tõda enam
mitte nii palju. Aja pois



sõitis otse Kõke kuninga juurde,
ning küsis: „Kas abi tarwis
on?“ Kuningas wastas: „Mis sa
abi weel aitab, mina olen
Kõdunud.“ „Noh, wõib ikka
ära kattuda,“ wastas aiapois,
ja jäi woenlast ootama.
Kui see kükki aja järele tuli,
siis hakkas kibe wõitlus.
Aiapois jäi wõitjaks, tema
meestest oli üks ainus
lang enud. Woenlane ütles:
„Kahe nädala pärast pean
siin ikka tuksi olema,“ ja
läks ära. Kahe nädala
pärast läks niisama. Aiapois
jäi wõitjaks, ning tema
meestest langes ainult kaks
mees. Woenlane ag a tõstas
nädala pärast linna tuhaks

teha. Nüüdsest aja peraast läks
Aiapois jälle sõtta, nüüd
long es temaldkolm wiest,
aga waenlase omad jäiwad
kõik siirma, üks i Kuningas
mitte. Kuningas hüüdis:
„Kuningas kuninga wasta
nah sõdima. Aiapois wõttis
Kulp, wasta, läks kuningaga
sõdima ja oli tema lõkki, aga
was Laine oli juur nüüd, ja
mõlemad poolt kargasid
jõlle kokku. Siis wõttis
aiapois penga lüüa, ning
nii ta oma wastase mees te
lokki oli löönud, wiskas
lüüa waskele, ja poole ei
jäänud mitte enam kokku
Aga sealjuures oli aiapo
natuke oma jõrme



weristanud ja kalus omale üks
rätikud kinni sidu da, see jäi
talle antud. Kui ta kodu jõudis,
siis alles üllas ta oma naesele, kus
ta käinud. Naine palus omale
luba, ise käima minna.
Ta lubas. Naine läks, ja wõttis
ka selle nina rätiku, kellega
aiapois oma jõrme oli mõõkiud,
~~wõttis ta~~ üles. Kui ta kuninga
lossi juure tuli, siis tahtis
kuningas teda wõlja wisata.
Tüdar aga ütles: „ehinu mehe abiga
said sina peastetud, ja nüüd tahad
sina nüüd wõlja wisata.“
Ja kui kuningas sõna mitte
ei wõtnud, siis nõuis
tüdar temale werist ninarätti,
nüüd oli kuninga rõõm otsata.
Üles oma tütreg a läks ta nüüd

oma wõi mehe juure rõõlolijaks.
Sõni ta jeali tagajõttuli jäi
ta haigeks ning juri oma
riiki wõi mehele jättes, kes
jeal Roma aega õmmeli reuta
walitses.

## V Rõkalugija.

Ühe jõe juures seisiwad wana
linna rusud, kellest palju
imetrãägitu. Iga inimene,
kes sinna sisse läks, pidi
hulga raha selle päewaga
~~ära pidi~~ põlgus lugema, sui ta
~~ära~~ põlgus jai lugeda, siis jai ta pole
jellest waranduest onnale,
ei jaanud ta aga mitte
põlgust lugeda, siis pidi ta
oma hinge ära andma. Sõnd
läks üks julge sepp raha



lugema. Sui ta üpe wõrtsi juure
jõudis, siis palus ta wõrtsipoisi
enesele appi lugemaja lubas
tolle poole oma waranduest.
Poiss agu kartis ning ei lõunud
mitte. Sepp läks üksi ja wõttis
üpe seal peruse üles. Sui
ta linna kantsi desse oli
jõudnud läks ta mitmest
Rambrist läbi, kuni ta ühte
Rõõki juhtus. Ta tegi tule üles
ja keetis omale pudru. Sui
ta karajaste jõi, siis tuliwad
neli meest sisse, kes eneste
wahel ühte surnu peasärki
kandsiwad. Nad wõtsiwad
kirstu Roane pealt ära ja
surnu tostsis wälja, ja need neli
mest läksiwad ilma sõna
lausumata wälja. Sepp wõttis

Surmi kohta, pani ta ahja ja uurde
tähendese, kuni ta ellu tuli.
Nüüd viis surnu teda mitmest
trepist alla, kuni ühte koridori,
kus hulk raha oli. Surnu heitis
magama ja sepp hakkas raha
poolekslugema. Kolmandama
päeva õhtul oli raha poolekslo-
ctud, ainult üks kopikajäi
üle. Ta võttis kirve, ning
löi kopikaraha poolekso ja raha
oligi poolekslo. Nüüd ajas ta
surnu üles. Surnu vaatas
järele, kas ilusti loetud on ja
kui peab hästi leidis olevat,
päris ta raha välja ja andis
mis teine rahtegi. Sepa rahu
jäi rahu hobuse revormat.
Sepp elas rahus ja õnnelikult
oma naise ja lastega.



## VI. Karavan Iwan põrgus ja päka pitkuni waña-neeb.

Wanal muistsel ajal elas üks
Kuressaas, kellel Kolm wäga
ilusat tütart oli. Iga üks neist
neeb waatis tarmastu sega nende
sõõle ja taktis ühte neist messe
saada ja selle pärast käis neid
kosilasi üksi ja üksi.

Aga Karavagu Kadunsinda
neid Kolm ilusat tütre ei
tära ja nemad ei leidnud enam
Kasvajat. — Sääl ligidal elas
Ka üks täine Kuressaas, kellel
Ka üks tütar oli. Selle Kuressaa
ga tütre ilu oli Ka nii suure-

jugune, aga armastust ise ei
olnud temas südames jugunud
leida. Ja Vahtmik mitte mehe
le minna. Kohtab väis ühte
puhtu aga ta tõuga nad kõvali
tagasi. Aga jälle kord ühe auto
võärt mees Vahtmaa kõrvu
and, aga nagu keisõi tüdruk
ära saadetud sai, siitkis ise aiko
põlema ja ta läks Riia poole sõja
ma augu noorsõda ja oma tüt
lusalt sinna sisse võtsata et ta
meil paranduks.

Aga wana metsa jõätis oli Kõrv
jalutamma läinud ja sinna ump
juure jutkus nii Otsa Kuninga
tütar ise oli. Ühisat tüdrukud
nähes siitkis armastust tuli Kar
südames põlema. Ja tambas
tüdruku august wõtja, nii on



pesa ja siõtis tüa Kõige joarema
lihaga ja armastas
tema wäga. Wiimaks sündis üks
mile jääl katsa joega. Õhtimen
oli Karwane ja sillepäraft nimet
tas ema tema Karwane Iwan.
Tõine oli sile ja temo nimi pan
di Peeter. Poisid kasvasid kõrv
alt nutlu, aga kui nad
juurutsa saivad, ei
kallinud Karu nii enam ja
nad pidid jääl kahtlema
ja üksi omale leiba murelema
Peeter sai omale waresi teenistust
et temo kõiste inimeste
juures oli aga Iwan, ema poeg
jäämis päraft oli ema Kimpus.
Wiimaks ammeki wõttis üks
sepp tüa ema juurutsa.
Aga poisid oli ka kõva jõud, nii

pea Rui ta igatpidi wiie kolli
pakkuse rauakatile pihta käämas
riga andis, oli se purus Rui jõe
Peremees omas kulises vihas kam
bis kolle hoomsriga päkse lüüa,
aga pois kargas eest ära ja
hoomer Rukkus# peremehele
endele jõlve jõeäle; nõnda et
hirmsa waluga maha lange
ja jõlwe peale käega Rinni
koidis. Ülemaks lugeridas ta jäl
mowast üleese pani rauakulle ja
monitses poisi et ta nõndasmoodi
käet jõudu ei prugipidi. Pois vas
tas ka peremehe jõna ja tegi mõn
ag mõistlikkult lõõn. Ülemaks
läkkuwad nad jälle peremehega
viisu, wiimaks pois nii lugewaks
rauapihta, et rauamiis alaosi
päält, nii jama ka alaspunuke



läkkuwad. Alaosi peakk oli aga
kaasmaa kaba põranda sisse waja
nud ja kaasmi waene tüdruk
miis poisi ema käes oli lenda
nud mööda sepikoda laiali
Peremees ehmatas esiti ära ja ei saa
nud sõnagi suust. Ta nõnda küll
aega oli poisi otsa waatinud, küsenda
ta wiimaks Rui läo Roer, kes wihaga
äritus: „Wälja minu majast!“ —
Kasi, sina saadana nägu. —
Jialgi ei pea sina minu silma ette
„ meram tulema.“
Taga, taga peremees, ütles Iwan.
Ta näed ju, et ma olen wägimees.
Ma tapsin sind käigega lõõtsa
sisse, ja lõõr sind waatu seina puruks
nagu ma rauaga ja muud asjad
purukz olen lõõnud.“
Sääl lahkus peremehe wihaga ka

rääkis temaga mõistlikult ja rõ-
ftis, mis poiss oma tööst eest palka
tahtis. Poiss ütles: „Minu mida
gi rohkem ei ole, kui üks vana kepp, mis mul
paras koorma on ja mida ma igal
pool tarvitada võin."
Peremees oli väärnus et poiss nii
väike palka nõudis ja tegi temale
viie kopikalise vana kepi. Poiss vä-
tis kepi ja murdis ta kohe pool-
katki. Seppa mõtles: „Ah sina kan-
mats. Ma tahan sulle nii jugusse te-
ha, mida ja kõveras ja rõõsa kül
pead kääma ja tegi talle kõmme
kopikalise kepi. „Võta teamp," ütles
poiss ja wottis kepi peremehe käest
ja paanu tas ta õrgaste õigete
kui hobuse-koost. „See ei kõlba
ütles poiss peremehele. „See ütle sneke
ne ei kõlba, millega ma rahul wõ-



olla!" Viha ja vana Kahju pärast
Kristian peremees kaebas, kuhu
tema enast appi ja tegi talle 20
kopikalise kepi. „Olgu ta nii ta
on, säästa kahju ei kõla ju, ütles
poiss, jättis jumalaga ja läks teele.
Tütar mõtles endast, nimmes tulek
üks mees temale vastu ja küsis
ütles temale: „Mis ja kuhu sul juma-
la pärast vaja. Tule parem minu
juure tööle, saad süüa ja tubli
palka kah, aga kui sa ei tule,
siis tean sind varsti pääd ja ko hõke-
maks ja saadan oma kulu pääle
põrgu. — Mis on su nimi ja ameti?"
„Oh, kas sina siis mõni põrgu
kubjas oled?" ütles küsimees.
„Nimi olen mäe põrja. Kus mõig,
mees on, pöörau ma ka eest kõrvale,
„Aga hää, ütles küsimees, „sind on mull tarvis

Edasi jammudes läksid neile tõine
mees wastu. See oli wastloimetaja
Kus järw oli jeda wõis ta Kuiwa
maalt mustka. — Kaugelt tehti
walmis ja Kolm wõõsinest jäänud
edasi Kuni ühte nõisa. Säält rõõm
sitsiwad nad Kõik Kambrid läbi
aga ühte inimest hinge ei leidnud
Selle peale läksiwad nad lauta
tõinda. Kärja wälja tapsid ära ja
warsti oli supp walmis Kedetud
ja Kõhud Kõis söödud. Selle pärast
hiideti magama. Arwata enne
poolt öö Kargsiwad nad hirmu
mürinat ja Kui nad päält üles löksid
siwad nägiwad nad saali puna saw
ja sinised poisikesi tais olewad. Need
jüritasiwad Kõinlaspõlema, Klaverjärw
hakkas mürama ja jämpsikka
Kõik pää ja jalge pääl tantsima.



„Jätke järele poisid," ütles ütte neide
sest, „laege nüd Kolm sea pörsast
magamise Kambrist siia lauda pääle.
Soõme ära ja paneme hinged wana
ja kooji; saab jälle Kolmi Kõrre juure.
„Tulime piiratas," ütles Iwan neid
jõnu Kuuldes. Küll mina leian Kõik
Kui Kana poegi jutsu ripsutan.
Täiest läksid ukstele ja akende
juure ette ja Iwan astus oma raua
Kepiga nende setkka ja nüüdis nüd
maha Kui leime. Pää mehega oli
enam tegemist. Ta löi Kült ühe
Kepiga maha, aga ta kargas jälle
üles, jooksis akna juure ja tahtis
wälja Karata, aga wastloimetaja oli
järw ette loimetanud. Ta hakkas
järw ära jooma ja isi Kiendas, „poisi
kinnitage pulkka ;, aga poisid ei
liigutanud enam oime. Ta lõmmas

weel mõne sõõmu ja plaršš oli ta lõhki
ja isi Rada nüüd Rui uden. – Nüüd olid
nad jälle poiss. – Mui u oli jääl
käiku Korras, aga puud ei olnud jääl
mitte. Seda maad läksiwad Iwan ja
mõe põõrja metsa puid tooma ja wee
toimetaja jäi sõõki Reetma. Hätkilgi
kuulis ta ukse taga jämedat häält
paluwat. „Kulla pojuke, tee ukse
lahti ja lase minu sisse.“ Ust lahti
tehes nägi wee toimetaja üht – pätta
pikkust wanameest. – Riiete pikkus
habemega, mõõ ta peran weeras. –
Weetoimetaja hakkas suure hõõlega
noermat. „Aita minu sisse pojuke, üks
wanamees. Weetoim: oikas. Wana me
wõõdis üle kõõgi põrmanda katla ju
Palus pääle aidatud. „Anna mulle kulpi, m
meku ka suppi.“ „Mõõ, mõõ Rui ja



tahad, aga wõta ka Kulbi alla jaa.
Wanamees kaabas Kord Kulbiga ja
katal oli tühi. „Oh sina tulinesilk,
ahne päits, näljane Raks, päha jüri
kutsikas,“ Kirus Weetoimetaja läis wiha.
Ta jäädis uuesti pääle ja keetis uue
supi, aga ei jõõnud enne walmis
Kui tõised Kodu tuliwad. Ta kaebas
tõistele oma õnnetust. – Tõised pääwad
jäi Mõe põõrja Raju, nelle lugu
nii jõõma läkS Kui Weetoimetajal.
Kolmandaal pääwal jäi Karwa
Iwan isi Raju suppi keetma. –
Tühi aja pärast Kuulis tema
paluwise häält ukse taga. „Kulla
pojuke lase minu sisse.“ Iwan
ütles „Kes sind siia aitas, see aitab sind
sisse Rak.“ Kõpsti oli wanamees sees
ja katla juures. Kuni Kulbi käiku
saamisen wahetasid nad sõna, siis

tõusid Jwan Karwad wiha pärast
puusti. Ta tõmbas murgast üks pung
kepi, wirutas sellega wana kurnik
pähe ja koht oli see maa alla waji-
nud, üks auto jäi järele. – Kui täis
kodu tuliwad, räägiti Jwan neile
lugu ja näitas neile sõdalaudu.
Supp oli walmis ja koht minni sõ
Pärast minni augu juure ja kõik
imestasid, et nii suur auk oli jää
jäänud. Jwan lasti korwiga alla.
Oksa tulin silku ja sinine seda, ku
Sest siin põrglasi oma kepiga
macka näpsis ja tõrwa jõkke loop
Kui ta tõrwa jõest üle takkis minna
purustasid mad kes seda silda
wahtisid kuld talle selga, nõnda a
Karwad praagisesiwad, aga koht saad
Jwan neid oma kepiga tõrwa jõkk
Selle peale läks ta losi. Sääl nägi

Ja siin all räägapiku mehe nädus, kes
selgemine ütelda pärgus, oli kõik siin kirmsa
daome; nagu kannasid, sõjadikmid, nõe madusid
j.n.e. ja weel wana pärgu elanina sarwilis
saadusid oli ilm arwandata. Ja üks suur pähe
tärwa jõgi wavlas pärgust läbi; aga räägapiku
meest ei näinud ta kuskil ehäli wäätades nägi
ta üle tärwa jõe üks suure kasi; tärwa
jõest oli ka üks suur sinnmese kuid est ~~takkus~~
silla üle tehtud, ja silla pääl sinred mad nes
seda silda kaitsid.

Kolm ilusat neitsit istivad, Res
tera näkes wäga rõõmsakto jaid.
Ta jutus tas nende küsimiste peale
Kuidas teme saia saanud ja küsis
Kus on ju pätka poiku wanamees.
Reda ma eile läbi maa alla saat=
sin. „Ta magab siit läbi minna 3=da
kambris," wasto sinad neitsid, aga kui
ja sinna läkäd siis waketa pudeli
mis päätsis, ja lutsi pudelitega ära.
Left päätsis on jõun and jäd ja jalutsis
jõu wähendajad. Kui ta üle tõrjet, siis
annab ta sulle jalutsist ja si jook pääitsist.
Nõnda Iwan tegi. Ta waketas pudi=
li ära ja andis wana Kannile käega
Kulle pääle ja küsindas: „Elles, kaisib
worst." Kui wõlk oli mees maast ülewal
wõttis pääitsist pudelist jõi ise ja andis
Iwanile jalutsist ütelldes: „Joo seber ja
lepime ära, kui meil onidagi on olnud.

Klaksilt Risendas woonames „ku
pärgle temp se on, Kes en onnin pü
lid öraa wahetanud, sest ta tundis en
jõudu wõchenema, aga Iwan ema
jõudu kaswama. Ta tahtis nend
Kolme neitsi juure jookta ja nei
puutke lüüa, aga Iwan wõrutas
Kepiga ta pea ülest nurka, aga sil
pilto Kargas seejälle ülsa ja nüüd
wanames Hüüglase sarnane ja
naeris temo üle. Aga Iwan saatis
tõise korra temo pää ülest ära,
sääl Kargas woige noorem neitsi
lähe pääle ja ütles Iwanile: „Õera
wasata ja la Kannaga Kaela ülsa
siis ei saa ääl en am Kaela ülsa kin
Iwan tegi nõuda. Pää weeris Kül
uel sinna juure, aga Iwan saatis
tem a jalaga minema. nõuda et ta
tü Rüdeks lõks. Ja wõttis temo Kehaja



Kas tuli mere, Kus tõised ees olid.
Nüüd wõttis Iwan wana mehe fängi
Kuhalt pasuna, puhus sellega, ja
warsti. Nüüd sai ta alles weel sarwi-
dsi näha. Oi pala silm nüüd tuli se
Kõige palawam lahing. Neid tuli
Kui sõja wõtku, nii põrises Päeva
Iwan loopis neid tõise Kõega maha
ja tõisega saatis ta neid tule mere,
et kumiti temo ümber suurest ei
Kaswatki. Esimene lahing oli nõõ
Ja puhus weel ja ikka tuli aiel.
Kõndega sündis nõnna samuti.
Ja puhus weel, tuli aiel mäni, aga
ega neeg, parem ärpalka ei saanud
Kõgandama wanna puhumisega
tulnus en am ühtegi.
Nüüd wõttis ta wõitk Kulla ja hobe
da, las Kis üles tõmmanda. Kui ta
waeilt üles saadetud olid, mõtles ta

Ma pean proovi tegema kas nad minu
ka veel üles tõmbavad. Ta Korjas
kulga kuva poni korvi tõis ja käsk
ennast üles tõmmata, aga poob
ju päält tõsti kivad nad tagasi
kukkuda. Mina ei võinud Iwanema
korviga üles minekki päält mõtelda
Käsk ta võtkis veel kord selle pärg
jasuna, puhkus veel mõtelda, ehk
on veel mõni kuhugile üles jäänud, kuda ten
ennast üles viima sunnitas. —
Neid tuli ka õige kulte. „Kes elus
tahab jääda se lubagu minu üles
viia; kes ei luba, peab surema."
„Ei," vastas siwa Kõik ühest sust
Kui Iwan nii jugust uhkel vastu
kuulis, võtkis ta nelt Kõik järge
mõõta ja igu pidi Kinni, ja tõi müüt
vastu puruks ja wis kas merde. Viegi
ei tohtinud temo eest põgeneda. —



Müümata tuli veel üks ühe jalaga
armu palutes Iwani ette, võtkis ta
selga ja viis kui wahest üles, kus
neid keda kui ema Kõige armsama
hoiustya wastu võtsivad.
Ta tahtis tõisi mitkeldo et nad ka
maha lasksivad kukkuda, pole
sivad nee wastu; et Kõik olla kokk
käinud — Iwan võtkis kõige noorema
neid enesele ja tõised Kotkas saivad
tõistele noostetta. Palmas peeti wägo
jõhtuste ära, sest kuldajahõbedat oli küll.
Ühe mehise tükkis tegi Iwan veel tõbi,
üks alles tuli vahw.
Sääl ligidal elas üks rikkas mõis nik,
kellel mitu mõisat oli. Aga tondis oli
temale palju Kahju tainud ja kui
kuulda sai et Iwan nii jugune wägi
ned olewat, kes tonti ega mõisa ei
karda, palus ta Iwanit enesele abiks

ja lubas, kui Iwan wana sarwikut
ära wõib keelata ehk mõisakesk-
lemale palgata annab. Iwan lõikus
Härra oli ühte kuule weskel mitu
korda ehitanud, aga ikka kui wal-
mis saamisel oli, lõhuski ööselt ma-
hasin. Jälle oli weske walmis saamas. Iwanga
läks ja heitis öösel weske sisse magama.
Orwaka kella ühe-kõist-kümne aeg tuli
igalt poolt suure müraga koik
mood sarwikut ülesse ja alatesse
sisse. Ülks mängis torupilli ja kõiges
hüppasid ja kargasid nagu weske koha
wärisi. Tuuli oja pärast ütles üks: „Pöle
jälgi, lehke lõõ ära ehmu kui kell
kaks-kõist-kümmend saab. Lõhkuge
weske maha, mui ta piam tõine
jälle tagasi tulemas.“ „Siin on wäärast
wis,“ ütles tõine. „Ah, las ta närwata,
küll ta kiwide alla jääb.“—



„Mai kiwide alla.“ „Kesnäs Iwan, maaf
ütles kargades, „tei saab ana näed.“—
Ei palo silmi kuidas nüüd Iwan nüü
maha wihtus. Waluga kungjuwad
mõned riistad ja ristide alla ja üks mõni-
kesin olid kiwi silmas sisse kungjnud
ja ka kus nad käik wälja ja läi
pihuks. Kui mõisa hõbra weel mõni
tõ oli saadanud ja midagi kahju
enam ei jõudnud kuskis ka hää
meelega ühe mõisa Iwanile. Ühe ortis
ka ei weel juure ja nüüd oli wõemõisa
pois kolme mõisa omanik.
Kaks weskesmäe kuskis ka kõik kole.
Ühe mäe põrjale ja kõige wee kaeuta-
jale. Eneselt jõuttis ka kõige juurema
mõisa. Kus ka kõige esiti ja kõige
rohkem wana elu kadega tegemist oli
olnud. Nad elasid ühe abi kasadega
wäga õnnelikult ja rõõmsasti.—

Jutthude järg tuleb.

par 418.

par 419.

Kirjutatus Tarwastus
16 Näärі Kuup. 1890. a.
Saadud $18\frac{19}{I}90$.

Soowime Teile südamest häädt
uut aastat!

(4X).

Kõrgeste austatud

Doktori
herra J. Hurt!

Jälle tüki aea peralt astume meie Teile küll tuttawad „Wennakesed Jaan ja Johan Wiira“ neljandamad wordas Teie ette, ja palume läbi waatada ehk leiate siis ka, mõne teraseke mis wana wara salwe kõlbab; aga kui Teie nad käik tühjad leotad

leiate olewat, siis palume meie Teid äige tungiwalt, et Teie ka sell raamatus wagusi paberi karwi wõi tälle wisxate, – ilma et Teie neist jutthutest ega lehes arw anate. Meile on need jutthud ette aetud, ja meie ei tääa mitte kas nemad on trükkidut raamatust wõetud ehk ei wõi on nemad me ega meistrite tõttu seda meie silm ära ei saa ega Teie seletatud silm saabsea arw tegema mis nad on, uued wõi wanad jutthud; nagu see 4 lgs. jutt an mis nagu me ega wiisi on tehtud, aga meie ei saanud tast mitte aru mis ka ali wana ehk uue ega sünnitus seperast kirjutkasime meie teda siia üles, saadame Teie kätte, maistke Teie tema päale nahut. – Jutude järg jääb weel tulema. –



# Wanad jutud.

## I

## Waene Kalamees ja tema naene.

Üks Kord elanud üks järwe kaldal üks Kalamees oma naesega suures waesus, omas jauna ütiskest. Aga tema waesus ei waenanud teda mitte, nõnda, et tema kuri naene, see pinanud teda oma sõnadega ja tegudega, – aga annud temale kuſagid rahu, Kord hinnestocknud ka seda, Kord õiest kaſa liha omale süüa, – ja mees pidanud ja läinud Kalale Kuerja sraksc saadi järele järwele ja pidanud säält seni Kaua otsima,

kuni ta selle Kala Kätte sai. Keda
naene soowis. Ühel päewal Rahtnu
ta jälle üht nüüsugust Kala, Keda
sääl järwes wäga harwa leida oli
ja Keda sugugi waesemad Kalamehed
oma wõrkudega kätte ei saanud.
Mees palus nüüd Rüll waatu ja silleta-
nud naesele seda ja ütelnud wiimaks,
„peaks se elukas Ka wiimaks
minu nõrdsilmse sise peal minema,
wiiks ta mind ühes loatsikuga
kus pagan.“ Waewalt olnud
wiimane sõna mehe suust, sääl
Kargamas naene Kui wiharu
tuges oma rusikatega mehe
nina Kallale, Ku mitte essimest
Korda nüüsugust kiirmust ja
valust sunnitud, jalgadele hüpa
andis; et Karwis plagama pannud
Naene ähwardanud weel ütelnud



talle järele „Kui sa seda Kala mitte
minu Kätte ei too, siis ei tohi ja
ennast enam minu silma anda.“
Mees läinud nüüdes järwe poole, ja
Kurtnud sääl kuni päikse ära
wajunud, siis olnud weikse sõbista-
mine nõrkjate sees, ja Kala mees
wahtinud suurte silmadega sinna
poole, Kust sõbin Kuulnud, ja waata
ükskuus must wõtsi olnud se
sõbistaja Keda mees weel ehmata
sega pimedas näinud, sest ta olnud
wäga imelik mehe meelest. Aga
weel enam ehmatanud ta selle üle
Kui wõtsi wäätkima hakkanud
ütelnes: „Armas mees, ära Karda
ma ei ta sulle midagi, waid ma
~~ma~~ Kuulsin sinu puutu ja tulin
waatama, mis sa weel nii hilja
siin teed.“ Mees rõõkinud temale

oma õnnetuma loo otsast otsani ära, mis wähk õige tähele pannud ja ütelnud; Et sina hää mees oled, siis tahan min- sulle appi tulla selle malse soovi- täitma, et sedа Kala Rüll siin järwes ei oli, aga sina peäd teda ikka leidma, wisKa aga oma mõrd järwe ja päält selle tahan mina weel tema Kalu soovi täita- mista aga tahab, aga sedа ütles- talle, et ta oma soovi ga ülo mõistuse ei lähna leia Kui ta sedа teb, saab ta jälle oma wana oleku siia tagasi ja min ei näita ennast sulle ialgi enam, muidu Kui sull õige hädа tões, siis tule just sell samal ajal siia ja ütle need sõna " wähk wennike ur Kast must- Kõrkjast "



ning ise Kadunud selle soäält ära, Kui tema tuhka. Mis Kala- mees jääb Kui pea nelt mõt- teb seisma; — mis nähtus see ommeti oli? oli ta unes wõi ilmsi? aga hästiselt tärkas ta meelde, et wähk tema mõrda welle käskinud wisata; mis ta nüüd Kalse tegi et ommeti täie põhja päält saada, sest Kui ta Kala Rõtte saab, siis oli se jutluse- ne õige, Kui mitte, siis jääb ta unenäoKs aga nii Kui ta mõrra siise oli wisanud, nägi tema Kurk silmi ees, sest Kala oli mõrda sees ja mis meheli [nam] weel imes ta mis wõõrt oli, oli see, et see Kala just see sama oli Kes ta tema Kui naise hinge- tas. Ta ei läbenud enam wiita.

wäis wõtnud kala ja ruttanud
tema onna naesele wiima, kes küll
alles wihane oli, aga ometi ka
kala nägi ja seda meelis, kuid
ja kelle juhatusel ka tema oli
saanud ja et see (wäike) lubaanu
tema kalu saawi tõsta, saanu
ka wäga rõõmsaks, wõtnud
kala, keetnud õhtu ja söönud
mõlemad tõkud kõis, ning
selle pääle heitud puhkama.
Õisel päewal söönud weel ja
selle pääle kihutanud kuri
naene jälle meie nagu enneg
järwe pääle ütelles: „Ükskõik
sääl järwes niisugune kõva sõber
on, siis mine tema juure ja ütle
talle minu sõna, et minu kodu
mõisa proua ka saada.“ —
Mees ei julgenud onna naisele



wastu panna, waid läks rannale
ja õhtu selle ajani ootama, mil
wäike ujumisel päewal oli ilmu-
nud. Ükskõik ta siiski wäikest ja
selle ema arwas olewad kiiduda
ta: „Wäike wennike ussalgu,
mul mees kõrkjast!“ — Ja seda
mõtoli wäike sääl küsides:
„Noh armas mees, mis asi
sul siis siin minu kiidmaX?“
Mees wastanud, „minu naene
soowib, et ta mõisa prouaks
saaks.“ Wäike ütles: „Mine kodu
ja sa saad nägema, et tema see an,
mista soowis.“ Ta läinud kodu
ja näinud ju ometi, misugune
wäike lõpe tema endise kalwa
asemele olnud; ükskõik ta siiski
läks siiski ootusega ruttu
ka tema rõõmu ukseaiku kõrwa

wiekest ümber. Nüüdsugusel
rambel läinud ta enda naise
juure, kes juures saalis järawar
wiletes hulga teenijate keskel
istunud ja ütelnud naesele: „Ka
wõib weel õnnelikke maid mu mõ
maa pääl olla, kui praegu
meie oleme; kes waeselt jõunik
kust uhke lossi oman kutsu
olema saanud.“ „Jõi küll,“ ütles
naene, „aga mina kahcen weel
ülemaalt, ja on kuningal prou
ütsa saada.“ — Mees ütelnud
nartes wastu, ehk ta jõe pälju ei tohtinud teha. „Oh arm
naene, küll on meie jelleft õnnis
mis meil nüüd käes on, elam.....
„Ahs, — nis,“ kärgatas naene wast
le, „mis lorised on, — kras ja ütle,
et minu kahtlemise wastu sinu



käes ei aita, ni pea kui wõimalik
käes, lähad ja järwe pääle wähja-
le minu, (sinule juba ütelnud)
jaoni tõõtama.“ — Mees wärises
kogu kehaga ja ei tohtinud ühtt
jõnagi wastu lausuda, waid läinu
ni pea kui wõimalik käes järwe
pääle ja tükki aja kurwalt
mõtlemise järele wõtnud ta
jõudame rindu ja ütelnud: „Wäna
wennita üx kaost, nüüd mees
kortsgast.“ Ühtwalt jaoonud
ta need jõnad jurust wõlja, ni
pea olnud wähtk pääl ja
järinud aneks jaoni järele.
Wärisedes ütles mees: „mina naene
lähab kuninga prouaks jõuda.“
Selle pääle kadus wähtk pääd nähta-
des jära. Mees nägi kõiu minnes juba
kaugelt ilusat kuninglikku lossi järwe

ja nui ka sinna sisse astus muusikud
ka kõva viisi kuningalikuks
viiekse ümber ja ka astus tuba-
sse mööda ringi ja vahtinud pera,
silmil sõda ann ja ilu misjääl
nüid näha oli. Ühes kuus oli kau-
kõik kuga sõõkidega naeetud ja
kõva oma naesega ehte sigemin
ütelda kuninglikku pruugaga läks
sinna söösma ja pääle seda läksid
välja kuninglikku aeda kõndim
ning sääält tagasi tulles kõneli ma-
gama. Aga tõisel päewal oli ju ka
naesel kinni kuninglikust naust
ära ja ka ütles mehele „kui wiisvis
kõbe, läkad ja jäwe pääle, wäh
le minu 12 olmandat sowi kõa
tama ja see on, ma tahan sinu
kaks saada." Mees waatnud kõi
sinu kiruga wastu, aga sääl



wõtnud naene wemla ja wennelda-
nud ka nõnda läbi et ka wenne olnud
ja saatnud ka nende sõnadega seinema.
„Enne sa tagasi ei toki tulla kui
sa minu sowi wäljale ei ole
teatanud." Mees läinud wäri sõtse
jänne pääle ja vahtinud sääl kun
pooleni õõni, sest ka ei tohtinud
wälja kukkuda ja tõmmale naese
sowi teatada. - Kuningas ütelnud
ka Rahisewa, waewalt kuulawa
häälega: „Wäkk wennike unkas,
must mes kõrkjast." Aga Rake
olnud wäkk sääl ja perinud
kõva sowi järele. „Minu naene
tahab Jumalaks saada, ütelnud
mees wäri sõtse! - Et sina ni sugust
sowiga minu ette tulet, mis üle
mõis kuse lähab, sin peate kus jälle
oma wana Rakamehe eluku sisse saama

ütelnud wakk ja Kõnunud ise ära
Kõnu leidnud mees Kõik nõnda
wana wiisi, nagu ennegi olewad

## II

## Kuus ühes Koos saawad Kõigest ilmast läbi.

Kord kulnud üks wana soldat, kes
25 aastat Kõonud oli teenind ja
juba mitmed sõjad läbi ägaradest
wõidelnud ja selle pärast lenna
nud riietest ja rahast ka jäänud, Kõnu maale tagasi. Üheksa mõtsast läbi kulles näeb ka ühte meest, kes suure kuuski maa sest ühes jõudega üles Kisub ja ühtale selga laob; et neil ära wiia. „Mis sa lonkrus teed siin, sina Kroonu mehsa waras.



Kas sa nõel ei mina Kroonu mees olen ja sind Kinni wõtta wõin. kule ruttu minuga ühes ruttu ma sind wiin; ma Kahan sulle näidata." Nõnda Kõrvalses soldat mehega ja taktis teda Kaktuse wiia, aga mees palus waste ja soldat jättis wiimaks järele selle tingi misega et see mees lubaks soldakile tennriks tulla. Nüüd läksiwad edasi ja soldat ütles nagu meest tõõs tükes „Mis meil wiga elada, sest mei Kahekesi saame Kõigest ilmast läbi." Kui nad kükki maad edasi elawad läänud tuleb neile üks mees wastu Kellel kõrge jalg ühmaga raelas ja nõnda paljalt üle jala pääl Kargles. Nemad naersiwad teda ja soldat ütles „no wat Kus siga hakatsa lantsu

tantsja tuleb jäält, et tea mis se
kõne jalg temale kurja on
teinud, et ta terve nõnda trahvib
Aga wõõras mees ütles, et mitte
tee ehsitte, se jalg ei olegi mull
midagi kurja teinud, waid ta
on mull selle pärast haiget
et mu mõte laiki lasen, siis
jooksen ma nii kõwasti, et
ma wahel ise ennast silmist ära
kaon." Sõdat mõtles, nii suguy
meest wõib kar witsa ja ütles
teise waiku: „Põõra tagasi ja
tule meiega ühes, sest meie
kolmekesti saame kõigest
ilmast läbi." Wõõras mees ei
sellega rahul ja nad läksiwad
kolmekesti edasi nii et maa
müüsis. Tükk aja järele jõud-
wad nad ühe mehe juurde, kes



püsiga sihtis, aga et nad seda ei
ees märki ei nõcinud küsis
sõdat: „Kelle pääle sa sihid
sull ei näe mina ju kedagi ees
märki olewat." Mees wastas:
„Siit seitse peni kaugel on üks kiriku torni otsas
üks karblane, sellel tahan
mina õige silma wälja lasta."
Ah jätke järgi nii jugeseb tem-
ka tule ja tule paremn meiega
ühes sest meie neljakesteste saa-
me kõigest ilmast läbi."
ütles sõdat ja et püsiga mees sellega
walmis oli sammusiwad nad nelja
kesi jutku puhudes edasi ja ei pannud
tähelegi et neile üks mees, kellel
kübar õige kõrwa pääl oli waiku
tuli. Sõdat, kes ükka üks nälja
hammas oli, küsis kohe naerdes

wõõra mehe Käest: „Ka mis
wiguvit sina pead et sul Rüba
kõige Rülle pääl on, Ras kõik
Rõiw rohkem Rülma pelgab
Rui kõige, wõi Rumelt ja siis
ülearu Rui mõlemad kõrwad kahti
lased?" „Ei Rumagi wiguvi
pärast ole mull Rübar kõik
Rõiwa pääl, waid Ru ma
ka Roke pääka panen, siis on
nii Rülm et linnud lendes
ära Rülmewad," ütles wõõra
mees. Soldatid oli nüüdsugune
mehe ilu häämeel ja ta ütles
„Rumle wõõras mees, Ras sa
ei wõiks meiega ühes Rulla
jest mei wie Resi jaanne Roig
ilmast läbi." „Wõin Rüll,"
ütles Rüsitaw ja nad jamus-
rõõmsaste, et jälle ühe wägima-



jamise oli jaanud ehasi. —
Jälle jamuki mõni peni Roorm
ehasi ja räägiti Räigist ocjust
mis Reegi oli mäinud ja Rust-
mud ja nõuda laks neil aeg
läbu jaste mõõda. Nõnda jutus-
tades tulid nad ühe mehe juure
Res Rimi olyas istus nõjongo kõrs
nõna jõõrmast Rumi pääs
ja kõrega puhus. Sõõl püüsiti
ja pooriti jõuele, nii et pärast
terna jeda tegewad ja puhuja
waatas: „Sul jeltse peni Roor-
mat Rauget on mees Ringu
otjas jeltse teenle weskel, mil
puhun mina Käima."
„Oh jätka paremjärgi müü-
gusele teenbule ja tule meiega
ühes jest mei Rummel Resi jaane
Roigest ilmast läbi," ütles sol-

Roomsa pääpiitkamisega ja
kõige terwitades astus puhuja
kõiste Rangelaste jaKKa, kes Ka
tõsa roomsaste wastuterwitades
oma selkki wastu wõtsiwad. —
Sõdat kõRtsiwad edasi ja jõuds
wad üke Kõrtsi juure, Kus naad
nõuKo wõtsiwad puhkata ja Keha
Kinnitada. Ka wee märjus Kes
wõtti neke maadi, mis Ka nende
Kuke praelad õieti lahti päästes
ja nüüd alles jaaKsis ju tõ sõrma
edasi. Sõdat Kuulsiwad naad
weel kõiste Kõrtsis olejate Käes
et selle maa Kuningas olla
Kuulutuse wälja annud, et Kes
Kema tütrega wõitu tahab
jaosta ja Ke tema jaoKonises
ära wõidab saab tütre oma
naiseKs. Sõda Kuuldes läksis



meestel kinni praawi. KaKsuma
minna. Ükke päraast jõõmist
ja joomist sõõti ja lasid tuld ja
mõne päewa pääraast jõudsiwad
naad Kuninga linna. Sõdat
astus Kuninga juure ja ütles:
„minna tahan sinu tütrega
wõitu jaaKsta.“ Kuningas naeris
Küll eshte tema jubu üle, aga
wünaKs lubas ammeti mõtles,
mitu tütar wõidab misuga
ja wana rontsi Kaugelt ära.
Sõdat pakus aga enne esst oma
sulast läKsta, mida Ka ei
Keelatud. Nüüd astus see mees
Kelle jalg wiltsuaga Kaetas oli
kõiste seast wälja Kuninga
tütre Kõrwale, Kes juba walmis
oStas, sai aga Kuninga ja kõiste
ülemate poolt naeru Kisaga

ja pilkamisega wastu wõtnud, et ka
nii suguse harakka tantsu
tantsija oli, aga mees ei pannud
sest tähelegi, waid küsis ees-
märgi järele. Üks peni koorm
kanguse päält oli ükskõlli-
kas, päält pidiwad nad kum-
gi kamsi käes wet ära tasuma
kui ees märkt ära oli kähen-
datud, pistis kuninga tütar
jooksu, kuna wõõras mees alle
oma jalga hakkas päästma
ja seni kui jalg lahti oli pöörd-
tud, oli kuninga tütar juba
waatajate silmist kadunud.
Aga päält pani ta hääletult
minema ja oli kui wälk
kõikide silmist kadunud ja
wärsti hallilla juures, kus ta
kõrsi wett käes wõttis ja tagasi



jooksis. Tasa ja juba poolest teed
tuleb kuningas tütar, päält alles tuli talle
kuninga tütar wastu. — Mees
mõtles, et ta mull oleks küll ei
ole ja et palawilm oli keskis
ta üks puu wilusse põõsa
paku põõsale pannes puhkama
ja uinus magama. Kuninga
tütar jõudis sinna kohale
oma wee kõrsiga ja kui ta
teda magawat nägi, tärkas
talle paha mõte pähe kõrsi
wõõra meheköwalt ümber
lükkata, mis ta ka wiibmata
tegi. Aga tema seltsi mehed
täkkiwad rakutamaks ja
koorblase sõtkis ja wõttis püsti
wahtis teraswaste sinna poole
ja ei ta oma seltsi mehest maga
wat nägi, las kõsta püsitsiga ja

wupoti oli paRR magaja pääl
alt Rääwud ja meeRa RaRR
ülewel. Aga Rui ta RRuufi tüh
nägi olewat, sai ta aru et Ruu
ninga tüttar juba ära oli läinu
Ja pani wuesti puttRamo ja
oli Ra waRsi kalliRa ääre
Rui ta RRuufi wuesti uelt
tääs ja oli Ra waRsi Ruu
ga tüütrelt mööda, ning jõud
tüRR aga enne Ruuinga
tütaRe enne jõelus mäge
le. — Ruuinga ehmatus ei
olnud mitte weiRe Rui ta
wõõraft mees enne mäge
finna jõudwad, aga ta ei näi
da nüd seda mitte wälja, waid
palus neid enne jüuere pida
seegile, mida Ra wõõrad
meheR tegiwad. —



Kohe, Ruhu neid jõuma Rutsu
di üRs üRsiR tuaRene rand
pörmandaga ja Rõigi peäl
Rudila seinte ja ustega. Yhe
nad juba RäiR sees olnud
ja jõuma haRRafiwad,
kääneti uRs RõwaRi tuRe
Ru ja haRRati tuba pörm
mandale alt RangesteRütus
Jüri aja jäRele tuud finnad
meheR et Rammer iRRa
sooje maRs haRRas minemo
ja wiimati õige polawaRs.
Ja Rui nad seda tuud finnad
et pörmand palawaRs läk
sawad nad seda aru et neid
sell Raubel surma taheti
saata. Aga mis jüudis. See
mees RelleR Rübas teise Rõmo
pääl oli, Rääma ta Raha

pääha ja nüüd oli kuus nii
kaugele külm et ka käik
mehed lõdisema pani. Kui
tüKKa aega nõnda müsi edasi
oli läinud lõKKa kuningas
neid waatama ja mõtles neid
emma ära Kõrwe nüd olewat
aga kuida ehmatas ka kui
ta mesta hobemed härmaka
nud nägi olewat. Nüpea kui
mehed teda nägiwad, palusi-
wad endid sellest külma furom
päästa ja tubwad sellepääle
ukSest wälja, kus Ka se mees
kubara vahe pääha lõbus; et
jälle joe alet Ka. Nüüd anti weel
kuningale Kõva KõisK et ka
seni oma kulla warandusse käik
KaKKu paneKs, kuni nad
tagasi tulewat; sest neil puudu



se kott, kuhu nad kulla sisse
paneKsiwad. - Kui nad koju
jõud siwad, kulgusid nad käik
lomba Kad ja wagased, keda
nad aga ümber Kaudu
seitsme kihelKonna sest käik
ki saiwat ja käik haKKasiwa
kibedaste kaKi ämblema.
Jga üKs wõib nüüd arwata, mis
jugune se kott sai, kus seitsme
kihelKonna rätsepad töö tegi-
wad, aga mis mehed sellest
waatasiwad, sest nida suurem
kott, seda rohkem kulda laat-
siwad nad saada.
Ühel päewal nägi kuning as
kuus mest last poole tulewat
ja ühel oli maailmatu suur
wiie kuul koormas. Ja ku-
ningas ehmatusest ei olnud alla

ega ääre, Rui ka nägi et neid Rulla peralised olid.
Nüid otsiti Röik Rulli Runingi-
lt Rust loosist üles ja winnati
nende Rotte. Üks poiss läks Rulli
Reda 12 meest Tõstsiwad koodi Ra
elle, aga se Rädus Rotti sapi
sise ära ni et ei kunnud Ri
Ruhu ta jäänud. Runingas
arwas juba Rüllatt olewad, aga
aga mehed ei jõlnud jõrgi, wan
ajasiwad päält, et wel koodatt
Nüid otsiti Röik Ruhod läbi
ja Rorwa rongad ja sarnud
sed olewad, wõttis nad ära ja
andis meele Rotte. Wiimatts
Rui midagi enam ei leitud, and
wad Ra mehed järele, ehk Rull
Rotti mõni hää wakk weel olek
lainud. Runingas ärras Rüll,



ega nad seda selga jõua wõtta, aga
lenna ehmatus läks ikka suure-
maks Rui ta nägi et üks mees
Rotti suust Rinni wõtkis, Rull
Roti perse sisse Rotterud ocpudas
ja siis Roti Rui laiku Roanda
alale wiskas, ning sellega ni
Rergelt ja väsmatt üles löösta-
ga minema läks; Rui ei olewatt
Rotti ôla päält. Sõõ ei ajajärele
sarnatis Runingas oma saja wõe
meile järele, et neid ära tappa
ja Rulli tagasi tuua. Rui mehed
neid nägi wad tulewad, ei ehma-
tanud nad, waid Rui wagi juba
lähedale jõudis, pööris se mees Res tuuli
wastäid Räima puhus ennast
ümber, pani löise nära jõerma
Rinni ja läks läbi puskaas ni
et Röik Rui tina kubrea read ei

olewad. Aga nendest ju ikkus weel
küsi ega paraast wagasell mocha
Kirikkuma ja sellele ütelda:
„Kui teie Kuningal wael kusi ja
jõu wägi on, et ta siis meid Ka
saadaks siia saadaku; et meie
Ka meid üksi siis kuski saatma
saadame.“ Se soldat läänow
käis jälgu et ta minema sai ja
raaklis kõik Kuningale mista
näinud ja kuulnud. — Kuningas
oleks Ka omas tulistes wihas
weel sõja wägi neile järgi saatnud,
aga et ses Rangesti waeka seisis, jätt
ta Ka wiimaks järele. — Kui mehe
enam midagi ei näinud, lask sie
nad roomalt edasi. Kui üks
Rõõtsjõuro jõudsid, kus nad purje
lama hakkasiwad ja Kui neid eraka
ole otsa lopnud, siis purje tahwad nad praeg
weel saada.

Otsa



III.

# Kuulane ja Tohlane.

Kohe alamuti Kusagil üks nii ihnus
peremees, et ta omale ikka ilma
palgata teendrid hinnustanud ja nii
weel enam, ta eitahtnud neile süüa-
gi anda. Ühel öhtul, Kui ta jälle
nii suguste mõtetega laudile maga-
ma läinud, tulnud üks wana
must mees Kes temaga jutu ja
ütelnud temale: „Luba oma king
minule, siis annan mina sulle
poisi ja tüdruku, kes sind selle
aastad ilma palgata ja söömata
teeniwad, aga nüüd weidike tingi-
misega, et Kui palaw ilman,
siis nad õkalu welle ligi ei nenna
wiskad.“ Ja Mees oli sellega rahul

Kui poisi weel Koeka Kinnitusest
oma Kura Käe nimetuse järmest
Kolm tilka wett wana mehetuksle
andma, millega see tema nime
oma taas Ku raamatusse üles kir-
jutas ja siis oligi Kaup Koos.

Ära mineku päält ütles wana
mees weel: „Kui ja kommikud
üles tõused, siis küsi, „Pulma ja
Tõhlane" tõusku üles ja minge
tööle, ja ja jaan töiste nägema,
et nad sulle jäna kulutikud on.

Selle päale Kädus wanake jälle
ära. Perenes mõtles aga ja lugu
weel Kord järele ja jäi siis rõõm-
ja meelega magama, et õnnis
Kord tema palaw soowimine
täidetud sai. —

Töisel hommikul oli perenes
enne päikese tõusu üleval ja



esimene asi oli temal, et ema õö-
sist ja tikkumist proowida ja Koh
nende meeldega küsida: „Pulma
ja Tõhlane tõusku üles ja minge
tööle." Koh selle päale kutsusid
poisi ja kirsule kaudilt maha
ja kattsid jäna kaesu maha
tööle ja tegi wad Kõik ilma muri-
ja mata ära, mis perenes aga
Käskis, oli see rasske ehk Kergo
töö. Kuid alles oli perenes
rõõmus, sest nüüd ja wara
kuli ukust ja aknust siise, ning
warsti aga pöörast oli perenes
käige nüüdsam oma ümber
Kaudsetest perenestest. —

Nõnda kattsid aga pöörasid
ikka küresse ei asi, poisi ja kirsu
jaaad ikka wana wiisi kubkiku
töö tegi jatelle, ega ei kahtlund selle

eest ei süüa, ei juua, ei palka ega
muud midagi, kui et nad wahel
palawaga wette saiwad wõtatud.
Kõige imeks panemist waart oli
oli nende juures weel see, et nad
jugugi ei wõõrikuid ei peremehega
ega eneselega. Olga nõnda elades
ei pannud peremees kõhelegi et
wanamehelesst kõhendatud seitse
aastat juba kõik said ja kuiks
ühel kommekul ema karjumad
wõsil Puulast ja Tõhlast üles
kõõskis kõnnota, ei kinnud kegi
tegemisst ei sellega, wimaks
saiks wihaseks ja läkks käärat
seda landile woodtoma, aga
ema Rechmaluselle ei näinud
ka muud kui ühel puu kukkesse
ja koha kukkumest, sing mis
weel suurem ehmatus oli, et se



wana mehelle sinna hilinus ja
naerdes hüüdis: „Kas ja ei mõtle
enam, mis Kaupo meie seitsme
aasta eest sinuga tegi“, ja nende
sõnadega tormas ka kui kull
peremehe kallale, kõõgis kas
ka ära, nii et tal' kuna käe
nimelle förmest wesi wälja tuli
pugistus ja üleni sinine oli. —
Seäl oli mõõd kõik ka lõpp.

## Ots.

## IV.

### Sepp ja tema kolm poega.

Ükskord olnud enemistse juttu
mööd üks tubli sepp oma kolme
poisiga; kaks poega olid ka nii
tubli ja osavad et wana isal
ületi nõõm oli pääält waadata kui
poisid seppikojas rauale pihta and-
sid

ja ka awaldas oma rõõmu alladi
mitme sõnaga, – aga sääl jmures
tuli ka talle alati sinu aleting
ja sinuwastus, ka käige rawrema
poega peraast pääle; selleest midagi
töö tegijad ei saanud, ehk ta minder
küll palju tugewam ja iluisam
oma seka sõudest oli kui käised
aga sellegi peraast ei saanud temaast
minnu, kui ainus aga peeginenud
naljajutuga, mis alati, isa ja
täiste wendade meelt pahandas;
sääl sõõdis ta enast, (oma juttuga)
täiste tõõ andjaks wõi peremeheks
lubas neile häädi palka Kui nad
tubliste rõõma pihta wõtuvad.
Mis eest ta aga isa käest alati
sõimatta ja malgata sai, aga
igal ei kaelinud ta selleest, waid
ainus oma lari ika edasi, ta ei



kannud ka selleest midagi tähele
et ta oma wendade meelt alati
pahandas; kord ütles ta jälleen isa
ja wõõrad käige kibetamaa töös
olinad: „Olgem nüüd agarad poisid wõr-
rage häästi nende pihta, sui me kord
sõõmingaks saan, tahan ma Teid minu
õnnes tõsta, ja käige kallima ülikon-
dadega katta, uhkes maiades paade
Teie elama, ja seda wõõra rahaga pean
ei pea Teil ilmaski puudust.“ –
Waenalt sai ta need sõnad suust
wälja lahisedes, nii isa naera naer-
giga, ta peraa jaoksis, ja teda oleks
kas wõi surmiks lõõmud nii paeg
mitte eest pidagam ei oleks saanud;
paljalt need sõnad, mis isa südame
walus wälja pajatas sai tennale
kõrwa kuuldawaks, – mis nõnda
kalasid: „Ah sa häbenata koer,

wõi sina nalme külla kranto, ja käitu
käberas, siis sina, Tuled minu kallid
ja hagarard poegi, ja mind pilkama
frontsen sind se, ja täene maa, päält
sest tulle ära, sa minu seina waiska
ja, eni seanse ei näe nüd ära kaotab
ometa üits nõõd, siis saates ma sest
ristist wahel lahti, - tule sa nüd
weel nõrd minu liigi, sa, pää kalm
siis saatan ma sind äietihmaks
kalkida." Nõuda, ja weel palju
täiste sanadega pahandas, ja ähvar
tas ta arra valsen läinud poega
sii kuda tema ise teda alati nime
tas. Kui nüd südame waln ära
lahsenb, läxi ta jälle oma haigara
poegadega seppa pojas tõõd, kuni
õhtam kunas ka nemad oma
tõõ seisma jätsivad, ja seppa
pajatt ära oma elu karkmese läk-



sivad; is tusid laua ümber õhtust
süüma, ka raisu lainud poeg, tuli
sinna sõõma, ja säid wagusi enast
pea sõõmes; nüd tegi isa oma
sun lahti, ja ütles: „Poead, Teie
aled nüd küllalt minu leiba sõõnud
nüd peade wahel ka oma leiba
süüa katsuma, eni magus ka mai
tseb, seperast minge, ja magage
häästi, et homme hommiku wara
lähakte kalmeks aastaks reisima.
Täisel hommikul wara olid nemad
jo viidis, ja minemas, päält kulebja
mätsast, mis säal samas nende ülitsese
lõive eest oli; wälja kolm taminsad
sõjas ühes jurredega, ja hakkab
neid oma ülitsese lõive ette istutama,
ja isa pajatab säal jurres:
„Poisid waatage sina, - Teie iga ühe
nime päale istudan ma ühe tao

minga, ja nimelt kahe asja kaswis,
es mahl peawad need kawmingad näita
ma kas Teie elate, wai elate siis
kaswawad ka kawmingad; aga wai
surete ehk mudu raisken saab Teiega eha
käigk, siis kuiwawad ka nemad. —
Därsko on nemad minu käes
karistamise wiistaks, kui Teist keegi
peaks ilma waranduseta kojju
tulema siis wältan mina kõwa
nime kawminga, ja mitten teda
fenimi kui kawminga tüki, ja
ei anna enam oma sõbi Beleo elu
aset; peidage seda omas meeles, ja
ja hoitse selle eest, et Teist keegi
seda ei saa! — Ja näe siin annan
ma Teile igale ühele ühe nua ja
nende nugade juures on minu
isalik õnnistus, et mis Teie nen
nugadega teha sawite seda



wõite Teie; ehk nugadele seda wäinwad
nemad; nende sõnadega andis ta
naa iga ühe käätte; peab jätkid
kega kumalaga, ja sammusid oma
teed edasi; kuni wiimaks kahmeke
kahjune peale jäid, kuhu nowred
mehed peatama jäid keige wanem
ütles: „Nüüd wahime siit ega üks
omale üks tee, aga ene kui meie
seda Teeme wõtkem amad nead
põnedest wälja, ja lõigem siia
selle puure mitme saja aastase
tamma siise püsta, ja jätkem siia
et keni meie üks kord kahmeaasta
pärast siia tagasi jõuame, selle
aja maie siis rasteda mud leiame
see on siis kas mis kahti mandul
jurmud; sest nende nugade juures
on isalik õnnistus, nad saawad
meile seda sündlaste ette näitlu-
kaima

seda ühtsus ma kindlaste; kuida
üeldud nõnda tehtud. Tee walimine
läks nii=sama nutu; kõige wanem
wättis selle tee mis jõõhja poole
läkes, sest sinna poole läkes palju
hobuse jälgi; kelgumine wätis selle mis
hommikul poole läks, sest sinna poole olid
ka palju hobuseid läinud, jälgid tunnista=
sid seda; nüüd ei jäänud kõige nooremad
mund teed üle, kui see tee mis lõunna
poole läbi paksu päbastiku oli kärd
aetud, - ja kuhu keegi elaw inimene käia
ei saanud, ega ei olnud ka mäned
hulgad aega käimagi; sest sääl pidi
tihti „minene" kes jäält käia tahtis
ennast maha küünitama, ja nõnda
nelja kapjapoikse käima, - nagu
mäni mäts elajaks; jah nende tee
ka wist oligi. - Seda waewalikku
käiki pidi nüüd see täistelt naeretud



ja jõlgatud wend käima, ja seda kakas
ka ilma murjemata pääle; ta saawis
täistele häädt teed, ja läks ilma et ka
täistelt abiks wastust ära ootata läbema.
Lähme nüüd temaga (selle kõige nooremaga) üksi, ja waatame kuidas
temaga seda waewalikku teed käib, ja
mis temale juhtub. - Ta oli üksi tüki
maad ja ära käinud, ja sellest ni wäsi=
nud et temaka jõudi ja heitma et ennast
wälja puhata, - kuna ka peaegu alles
selle pääle mätkas, - tuli ni häki tema
otse risti tee pääle üks suur karu seda
nähes tõsmalt nii kui kiwi katt püsti
seisma jäi, ja seda nähtust wahtis;
aga ka karu, omalt poolt wahtis
nii haletaste, ja pahwalt meie noore
mehe otsa, nagu tahaks ta midagi
nuretult mehelt palnda; seepeale
wõtis meie noor mees julguse, ja tahtis

karuft mööda minna, aga nii kui ta läks minema näitas karu talle oma valged hambaid, ja üritas rünnata; küll kahtlus ta mitmel korral, aga ikka oli karul otsa vana laul; viimaks tühistas see karuft mööda tükkimine meie noore-mehe nõnda ära, et ta mõtles ütles, paagu mis saab ma istun talle õige selga; kuidas mõtteldud nõnda tehtud. — karu oli ka seda just nagu ootnud nii kui noor mees ta selga istus pani ta kahe jooksma, ja iseenese poole nähes pois tahtis minna, aga nii pea kui noormees karu selga oli istunud, ja karu jooksma pannud; jooksis nende järel, ka üks suur, ja päält nähes üks teine hunt kes nagu neid oleks suure himuga käkke tahtnud



aga karu oli wiledam jooksma kui hunt, jeeperatt ei jaanud ta meie noore meest wäi temaga katsa kahest naitte kätte; karu jooksis ika tuhat nelja edasi kuni wiimaks raevamees ta karu selja omal wäsimatt tundis, ja uni tema silmad kinni tahtis kitsuda jeeperatt wõtis ta karu kaela ümber südeme wäi rahe näega kinni, ja siin ninus ta teieste magama. Aga kui ta üks kord üles ärkas, oli ta üle suure ilmatu lagendiku weeres maas, ja karud pelnud enam nähtawil pool näha, ei ka seda hunti kes neide järel nii suure himuga oli jooksnud. Aga küll oli ta ülemi näist ära kaotanud, ja weenel — nüüd lõtkutud, ja nii armetuks tehtud et äsnam täitsa katt armetud leida ei olnud, ja päälegi ära nälgind! — wiimaks ajas ta enna ff.

suure waewa, ja wahtuja oma jalgade
pääle püsti, ja aastra nahtuse lagendiku
möödas edasi; aga mis näeb ta lõuna poole
sahus ta lääb? – ühe suure ilusa
ümarjuisu maja, ja müürkaabitu
suure kaevlega sinna poole minimas
sest ta mõtles, et selles kuninglikus
lasjis ikka mäni kadastaja king elemas
on ses tema veel ühe armetu waese
päale armu heidab, nõnda mõtteldes
sammus ta ikka selle ees oleva kuning-
liku maja poole; aga midagi imeda
ta jõudis juba ilusamaks ja särra-
wamaks läks ika see kuninglik
maja; aga see tuli tal wägga ise
äratis, ja imeks panemise wäärt
lugu ette, et pääl selle suure ilusa
se ümber ei olnud, kenna seesugune
suure ja ilusa kuninglikun hoone
ümber oleks pidanud teatsanteid sal-



datsi; ja ka ühemaid ääres, nõnda
inimesdes ali ta jõe maja ette jõudnud
aga sellesi juraft ei olnud pääl ühte
elawat olengi näha; näis ali nagu
surnud olekus; näis ali nii waikne
ja waga, kui surnuaias; mind ei
olnud pääl kuulda, ani ühe alluka
sulisemist, mis selle kuninglikun maja
müüri seest wälja jõuksis (wäi wahtas
selle allika suure läks müüd mööda
nõrmeed, ja hakkas esmalt käsi
ja jalad pesema, ja ennäe imet-
teed hakkad nüs kätte, ja suu
pääl olidsaiwad sedä maad kerweks
müüd wõtis meie nõrmeed need müüde
räbalad nüs pani okstad ta ümber ali
jätmud, ise nese seljast ära, ja peskis
ennast kõige üle, – ja waatas imest
ta oli terwe kui enne; müüd wõtis, ja
pani ta jälle need lõhutud müüde hulgas

ja pani nad enesele jälle selga; nüüd astus ka selle kuningliku maja esimesest tuppa, aga ei igaüks mundki palja'st ilutsust; nõnda astus ka Taaveti nahkmandamasse ja viiskaks käis ka neid lugematu palju läbi, aga ei igaüks ühte ehk märki ei olnud näha ei ka kuulda; nõnda tarilitas viiskaks ühte kiriku[illegible] mood ta ees sis'se, mis juttu nüüsti üle moodujärele oli ehitatud. Altari pool oli meie õnnistegija kuju, inimese sarnases ja nuhtes valmistatud, ku nüüd meie kuulud viiskaks seda nägi, ja et ta ka nüüsti nõrk oli, sis läks ta kahe altari juurde, kanges jäälpalvis, — altari ja õnnistegija kuju ette maha, ja palus meie- ja palvet, nii kaugele kui selle ajani: „Anna meile



meie iga päevast leiba!" Oli ta seda ajna ütelnud, pääl tuli õnnistegija kuue kaisest, Taiesest, leiva tüki Taiesest viina Kruusi välja tema ette altari laua pääle; meie rahvameeste waatas küll esmalt natuke aega seda päeva kuiuse imest päält, — aga sis seagus ta jälle ennast ja wõttis julgust, ja sai sellest mis temale just kui ette oli juua pannud; nüüd oli ta põlvi ja jalgu ja ammu õnnistegiad tänamud, läks ta jälle kirikust wälja, ja jõudis ühtest [illegible] ja ajaniste ja aja nuete ga täidetud saali; pääl ali käike suju aja nüüsti, ja sa käike suju ajaameeste nõudeid; pääl waatas ta ühte ja tõist aja nüüsti ja nuet, nenda kui

hinna. Kazuna ära lännud; ja nüüd kaka=
nud ka jälle kubasid mööda maapinna
kui ka nimmaks ühte kuppa jõud=
nud kus üks wandi almud, – ja jõed
wandes almud kenna pruuseks hinnestu=
seks üks naene, ja wäga ilusa inime=
se pää; ka kahtis jäält kaast kartuf=
perast ära pägeneda; aga jäält tüü=
nud teda see pää kazasi, – ja ütelnu
astas weidi, ja kule pia poole ja
kallis naer mees, kel ei jatanuji
mind mitte kartka. – selt mina
(ehk ma nüüd küll palgas inimese pää
olen) olin ka üks niisama ilusa
keha otsas, kui sinu pää praegu
on; minu isa oli siin selles kaasis
kuningas mitmia tuhande anna
alamate üle, – ja mina olin üks
ainuke tema armas tüttar keda
ka wäga elaste armastas, ja mina



ka teda waastu minama elaste armas=
tasin; ka armastas ka minu järel
kaike oma alamaid, ja alama jälle
teda waastu nii elasti, et nad kenna
eest wimse were tilga aleks ära wala=
nud, kui see nända aleks ette tulnu
et waenlane minu isaga aleks awa=
likult waenu wäljale tulnud, ja kenna
werd nändnud; aga et minu isa
ikka ja alati rahu armastas ja
wäga äiglaselt oma naabri kuningaga
kaga püüdis elada, seeperaft ei olnud
tal seda mitte kartka; – aga meie
waenlane tulibaapis kawalamad
kaebel meie pääle kui meie seda
iialgi aleks mäteldä wõinud, ja
äänwitas minu isa kõige oma
jõja wäega kaugele ära! – ja minu
pää lähutas ka nehaft kõige nüüm=
ka mäega keraga ära! – ja ala ka

ma pääd reha otsast ära raiunud
sai ta ise oma säja wäega seda
sama palka käte mis ta minu
isade ja tema wäele ali teinud.
sa sest ajast uni mu isa oma
säja wäega siit ära pidi minema
ja ka see kuri kuningas oma
säja wäega ei ole siia tagasi tulnud
mese palga saanud, aga nüüd
räägi mulle, mis asja peraast tulid
sina nii kaugis noor mees sia;
siis tahan ma sulle weel edasi rääkida
kuida see kuri kuningas minu isa
ära wõttis, ja minult mis asja peraast

Nüüd oli mere noor mees nii julgeks
läinud et ta wõõra weere päälle
istus, ja oma elu hoopis sulle päälle
ei oma ainuttse tuhwale käis
peram, ja sõjaru ära käskes, kuni
sia sellesse kuppa astumiseni



Kuninga tütre pääd ali mere noore
make juttu nii oja wõtlikult, ja wagu
si päätt wundamis, ehk ääl wahel
sõnad ta iduoatt soarst alesõivad
tulnud, aga siiski sundis ta ennast
rahule, seni kuni noormees oma
juttu lõnga ali lõppedanud. —
nüüd hakkas ka oma ammuni
paskritsevat käsed pääle: — —

Nüüd saan ma arn et sind just
selle-peraast sia on tahtnud, et ja
mind, ja minu isad ükes kena
säja wäega pead ära päästma
see on küll üks käsk raskeb tõõd
aga kui sul kää kahtmine on
siis pead ni sugune tükes tõõd
sinu jõu ees, warsi tehtud saama
sest kuningal näitab sul tõõste
rohkem olewat kui kaud;
seeperaast jean ma sinu käest

pahndes küsima, kas kahad ja seda rasked iset mis ma nüüd sulle kahaq päale panna ma käest wastu wõtta wõi mitte? — Wasta nüüd et ma wõtan ja siis kahan ma jälle edasi oma elu lugu rääkida; ja ise waatas ta nii haledaste, ja helaste noorre mehe otsa temalt wastust ootades et ka noort meest oleks oma waate ees ära sulatanud. —

Mees noor mees tegi oma suu lahti ja ütles nii sindlad tonnil: „Kuida wõin ma weel seesugust palumise wastu panna nen teie ütlemull küllalt jõudu puhust ja naisu olewat; siis tahaksin ma ainult teie peralt ara minnes weere tilgani wõidelda; — aga et teie ütlete et ma wõida teie isa ühes tema sõja-wäega ära päästa,



siis tahan ma mitme kordse hinnu ja tahtmisega seda teha et teie ja teie isa ja tema sõja-wägi ära saaksid päästetud saama. Kui nüüd see pää" seda wõimeline tõotust ali kuulsid; hüüskasta nüüd suure häälega, ja ütles: „ma ei jõua sind ma kallis noor-mees mitte tänada selle sinu lubamise eest; ma saan sind, (nii ma jälle omale oma kaha olen saanud) tegudega tänama; aga nüüd wõta käte, ja mine sinna sinust kähendatud sõja nõstate ja nõelte sambrisse, ja waatle säält nõrgupeid sõja nõstu ja nõdeid mis su meele järele on, siis tule jälle siia ja ma tahan sulle weel pikaduse anda. —

Noormees läks seda mööda sinna sõjanõstade ja nõelte kogusse ja et ta ju säal näinud ja neid näinud oli ei läinud tal palju aega neid waatides wait wõtis ühe wahe üle kanna ära

panneda ema selga mäega nõõle ja läks jälle kuninga tütre pääle, - oli ta juba jõudnud; kuidas pääle temale rõõmuga wastu: „Need mõned aled ja väga kästi walitsenud, sellel kes neid mõeid kandis oli küll palju wäitlemist teiste inimestega, aga sinul peab wäitlemist olema wähaste mõtsa loomatega." Küis kuule weel minu isa kuningriigi hukkamisest ja mul kombel ta huka läks: „Minu isa (naga ma fulle ju enne jutustasin) oli ju kuningas ja tema alamaid oli ka palju ja nes läks ja ennu oli ka neil ju küllalt; mina olin oma isa armas tütar, (sest ema oli mull ju ämm surnud, seepärast nimetas ta mind kõigetasse oma kuningriigi perijaks, keda ma ka kõige olin, ja ei olnud see ka juures et minu kaslaji ei punduvad; aga ma saatsin neid kõike tühjalt jälle oma kodu; - nende (kaslaste) jaas



di üks meie naabri kuningas, kes ka ühtlasi üks suur näid oli, - see pani seda väga jahaks, et ma teda ära põlgasin, ja ta ähvardas mind ja minu isa kuningriiki maa päält juurtmaks ära äärvitada; nõnda pahandades ja sõjatades sahkus ta meilt. - Ei läinud ka palju aega mööda, kui minu isa nõuks wõtis nisti uskuu heita, mille tarwis ta selle kuninga keskelt laski laskis ehitada. - Sest enne olime meie paganad.

Oli kirik walmis õppetaja palgatud, mina ja isa ema sõja-wäega käid ja kirikus õppimas, et õppetaja meid oleks kõiki nõstimas, ja õppeta ja alustas ka oma teenistust, ja minu isa sõnni pääle, wõtis õppetaja minu käest päält nõstida; oli ta (õp.) ju wet mu pää pääle pannud; sääl tuli suure sõja käraga see tige

kuningas wäi kuulus ja suur näidend
sõja wäega, ja temepis temma ise sõje
ees kiriknse, ja temma sõjawäge järel;
oli tä ise kiriknse saamud sõal tüü
ista suure häälega ja näidnse
wäega: „Kõik kes siin selle kasi
kathuse all on saagu mõts ela
jaks.“ Aga selle sõnaga ei ta ka
enese jaoma sõja-wäe üles ära
näidnud, sest nii pea kui ta selle
sõna ennast sunst oli wälja ütelnud
said käik pääle minu ja õpetaja
mõts-elajaks. Temma ise see tige kunin
gas wõi suur näid ja temma ülem
sõja pääliku olnud mulle kõige
tõsidamad, ja kui nemad seda nägid
et mina mite elajaks ei mõnnuda
nud – sest mure õppetajaga olime ju
wistitud seeperaast ei wõinud meile
enam näidnse wäge midagi teha
astusid nemad mõlemad minu



liigi, kuningas taktis minu ümber
kinni wõtta mina aga sirutasin
omad käed temma wasstu täiskamiseks
wälgas, aga sääd läi temma wäe ülem
minu pääle nii reha ettsapt äraga
ise muutsid ka seda mõd mõlemad
tigedaiks hunditeks, ja läksid ka käiste
järele wälja sest käisest käik olid ju
kiriknst wälja ja sõja tõsidale mõtsi
läinud. Nüüd wõtis õppetaja minu
reha ja matkis teda ümbsaste maha
ja pääle täi ta siis selle wandi sõse
kus ma praegu olen; ta ütles weel
ära nimes: „Mina ei wõi enam sinu
kaguks enam midagi teha ega sind
ega sinu isad näidnse paeluse päästa
sest et see üks suur kõu on, sestsinne
peawad need tigeda kuninga sõjawäge
ja temma ise maha tapetud saama
siis wäest saade teie oma isaga
ja ka temma sõja wäge päästetud.“

Ja nüüd jääs weel tähele mis ma sulle
weel edasi takan õpetada, – selle kom-
men kõnniku wara, kui ta enne kirikus
oma õnnistuse käest alles saanud ja
mind säält terwena tagasi wiib. Selle
jees pesemud, pead ja mätsa minema
ja säält nende wihaste mäts loomade
päale jahtis pidama ja neid ilm wäsi-
mata püüdma ära tappa; käsi kes
sa päale wihaste waatega ja päärita-
wa silmatega waatawad, kas alga
ka nemad karad jänesjad; – see on
see märk, et nad wõõra kuninga
wäest on. – Aga kes sa päale kaleda
näoga waatab, kas olgu ta ka see
käige suurem karu, neist ära sa
puudu; ja mind peab sa ja kõnni-
ku pesema, ja kirikusse sõõma
nemi need põõrased loomad käes
mõtsast ära on kappetud, sis saab
minu isa oma sõja wäega jälle



wõidus koduse wabaks, ja on a wana
olemu sõge; ja minule kas wõtab
se sinu pesemine, mis sull ja päew
parrata on, jälle minu reha tagasi
sis takan ma sulle seda sunningiku
maksa. – Meie woormees ali seda jutu
suure kärsitusega ootamud ja ärnuq
läpewad, et ta nüüd lõpis, sis pidi mees
woormees, mõõka pime tõõmates läwest
wälja tõrmama, et ta mätsa alexs läi-
mud ja kahe neid maha tappma hak-
kas; aga sõge ütles: „Mite tõna wõid
kammen kammiku, tõna wõid puha
ta.“ Oli küll igaw tõõtu seista ja
käest kammust ootada, – sisse tuli
ta omal ajal, ja aerjatt oli mees woor-
mees platsis, pesis pääd ja sõi kirikust
ja läks mätsa, ja tapis käsi loomad
kes nii nikatse näoga tema ette juhtus;
ja nüüda kardas ka sed a paca kalu
aastad ija käen näsimata;

Ka Kuninga Tütre päale oli selle
aea jees keha ala sirgunud, nõnda
et tall mundrinurgani ei pundunud
nai suuri warbaid; üks õhtu tuli
sinna noormees üige kurwalt ja
lalliti kodu, — Kuninga tütar
küsis temalt: „Mis waewab sind
ma Kallis noor-mees et sa nii
kurwalt ja mures oled.“ Mille
peawad mulle kaks väga kõrge kägedamad
kunti mis weedelkus on, — aga
kummuski pean ma wistist ka
ka nende üle wõimust saama.
Võisel hommikul ole ta ju enne
päikese tõusu mõtsas waibluselt
ta waatis ka wiimaks ned ära,
ja nüüd läks ta oma nõõmsat
wõitu kuninga tütrele kaebama
või kurvastama
kui see seda kuulis, langes ta
suure rõõmu üle kaanisega
noore mehe kaela ümber ja üt



„Oh, sa kallis noormees, sis nüüd oled
sina mind, ja minu isa ja kõik
ka sõjawäe näinud sadust wabasta-
nud! — „ja millised matsud käisid
ika otse maxade pihta. Kui nemad
mi üks täiest suures rõõmus kaebu-
tasid, ja muistutasid, tuli se näinud
sadust pääsnud laste kuningas oma
sõja-wäega lasti; kui ta tütar oma
isad näsi jaoksis ta suure rõõmuga
talle wastu, ja üdis ise: „Isa mee
kallis isa, nüüd oleme jälle wabad,
ja wõime ühes elada kui mees
üksakord juum lahutab; aga sed a waba-
dust ei ole meile keegi mine tagasi
kinginud, kui see noormees, mis sa
nüüs sadust näed, seepärast ei taha-
ma ka mind oma meheks wõta
kui oinust teda, seepärast palumma
sinu käest minu armas isa sinu
isaliku luba ja õnnistust, mine

paari minemiseks." Nüüd alles jäi isa väi selle laeji kuningas aega oma sõna tahtis teha, ja ta ütles selle nooremehele oma käätt pakkudes: „ma tänan sind nüüd sellise noormees et sa seda waewa oma päale wõtsid, ja meie wabastasid, selle eest annan mina sinule oma tütre noorikseks."

Seda nõuu ei jõua üksi ära jutustada oma sõnadega, ega jõua ka kellegi sulg kirja panna; nüüd kui saaga nii palju lühetalt üteldud et: „Pulmad said suure uhkuse ja tarendusega ära peetud. Ja pääle pulmade käisel kõnniwad, ütles noor mees, nüüd peab ma ära oma isa juure minema (sest pea on kalm aastat täis, et meie, mina ja kaks õde sinna wenda oma isa majast lahkusime ja kolme aasta pärast jälle lubasime sinna tagasi minna.



Kui nõnda on siis pead ja sulle minema ja mitte üksi wait meie tahame ka ühes sinuga tulla, mina ja minu õdtar wäi sinu naene ja täis saatjaid tahame meie ühes wõtta; ta üüdis sõnitsarid, ja käskis kohusid tälla ette panna, et pea wõiks sõit algata. Kaer mees wõtis omad wanad riide räbalad ka eneseja ühes; siis läksid nad tälla ees mitmest kohusid, ja tuhk saatjaid taga ka tuhkonai nooremehe isa kadu poole, - olid nad sinna, selle tõmme juure saanud kus nende noorde meeste naad seeo olid, meie noormees nargas tälast wälja selle tõmme juure, ja nägi et tema wennad omad naad ära olid wõtnud, tema wõtis ka oma ära, ja läks tõlda tagasi; nüüd sõit siit nad weel kuni nooremehe isa ütliseje kigidale üke mõtsa tuka

kaga; sinna jäätis ka oma kunin-
liku äia ja naese vaatama, ja läks
ükši oma isa juure ja enne pami
ta omad wanad riide räbalad nende
kuningliku riide pääle mis kaoma
seljas kandis. Nüüd oestus ta oma
isa üttiresse, ja näzi kuidas tema
wennad kahekesi kanas istusinad
mälematel kuld naha unikund nin-
all, ja kuulis kuida nad üks kõisse
putnustasinad, et nemad mälemad
seurde kuningaste seppaters saan
ja nõnda omale nii palju raha
karjanud. Ja isa, kellel juure
meeletää oma kahe wanema
poja üle oli, istus kaua aitsas selg
päeve poole, sest a näinud si sed ma
nooremche sisse astumisst, ütles sis:
„Jah teie olete mulle ikka ja alati
rõõmu teinud oma jõua kuulmise
ja wirkusega, - aga ma kahmas



paeg see teeb mulle südame rõõmu, teda
ei tule weeloi kaduu!" – Seppa wanem
poeg näitas oma käega meie maare
mehe pääle üteldes: „Waata ehk ongi
see räbala kaft pääl üksse käerwas
sinu kahmas poeg." Isa waatas ja tun
dis kohe oma poeg, kargas laiaft üles
ja ütles: „Vot ovt ma läkaan wälja ja toon
taoming sisse selle räbala kaftile sõi
siis nända takib tema minu maeasse
tulla." Oli wana wälja läinud läks ka
räbala kaft järele; wistkas räbalad kuni
sinu riide päält maha ise läks oma
ära ja naese juure, ja päält tuli nemad
juure hüüdmisega seppa üttenese poole.

Siis leidsid nemad wana seppa oma
poega ribetaste ots ides kaebawad ja
kaketsewad, oh mis ma temaft ähwar
tasin nüüd on ta ära jooksnud ei tää
kuhu.' j. n. e. Kuningas (kes kõik oli
kuulnud, ja näinud kuida wanakene
aitsis ja täänitas) astus ligi ütles: „Mis ja
tähe peraft nii kaebat, näe siin on minu
väimees wäta see jälle oma poeg aks ja de
rõõmus. Wanake ei tundnud enam oma
poega kuningliku riides; kui kuningas
talle kõik ära jelletas, siis rõõmustas ta
ennast wäga, ja läksid kõik ühes koos tagasi
kuningliku sõsse, ja elasid wist peraeni
alles jääl. –

С.-ПЕТЕРБУРГ. Ф.А.Г. 16 ЯНВ. 1890 ГОДА

Tarwastu rihelkonnas Tarwastu walla
Tõnu Kalus kirjutatud 29.mal Mail
pag. 487. 1890.

(5X) Saatnud Jaan Wiira

Saadud 18 31/V 90.

Kõrgeste austatud Dr. härra
J. Hurt.

Meiewäeline Jaan ja Johan Wiira saime
selle kirja ja Teie auu wäärt päeva
pildi (kellest meie Teie tänuliku südant
eneste wastu tunneme) 22.d Mail kät-
te; ja täname Teid kõigest südamest
et Teie meie weikest kirja; omas suures
ameti tallituses ka weel meele tuleda
tahte, ja seda waewa ette wõtkide meile
wastata. — Aga seda teadustan
mina (Jaan Wiira) Teile et minu
noorem wend (Johan Wiira) on juba koha

Tartus

Olen siin tähe walamise wabrikus omale saanud, ja õppin sääl koolega tähe walamise kunsti.

Wiel korda astun siis minu Teile, kül kuttan saan Wiira oma wanawara näpu käega Teie ette, ja palun waewaks wõtta neid läbi waa- data kui nad wähagi kõlblikud on siis ka täiste hulka panna wõiks nad wõib olla ka mõnele kasu saadawad.

Ehk minu wend Johan kül on ära läinud, elu saatuse sunnil, - ei jäta ma üksjagi oma sulge seisma, sest ma teen et see (wanawara karjamine) üks ipamaalik töö on; ehk mulle see kirjutamine kül palju raskem on kui töiste minu kaas wendadele ja ädedele, - sest mina peaks mina pakkuma käega kirjutama! - et mull parem käsi eluks on!! - Mõtlen kunas jälle saab saata sest sunnitöö aeg on käes. - Terwitusi saadab Teile seniks Teid kül meeles pidaja Jaan Wiir



Jälle wanast jutlus.

I.

Kuna sõjamehed mehikese ja seltsi nõudmisest:

Ütskõrwa wanalaeal ollu ütel abielu paaril seltsi pärga, ja neiu kasunu ka kik õgo suuris ihnes mihis oma esä emä silmä all; ütel ommukul kaalu muidu nende nõude meste esäd emäd mõlemba ütte töise järgi ära; nüid olu aurwastus neil nooril mihil kül suur, aga mis sinna parata muud kui pidiwa oma armsa wanemba maha matma ja esiende käe pääl elama nakama aga es lää katte kalme päewä mööda kui neiu ära tunsiwa et neile perenaiste peris. äda peraste

wara oli; ja neiw piidasiwa näu
ega üits endele ama naesukese äsa
nõta, neiw wõtiwa näus eken kulewa
ommuskul, pääle üte ega noorema
welle, kes kodu piidi jäänu maea oidma
kaise kiw kunagist lätsiwa andele
sehatsid naisi otsma kus ka seidse
jõjard oliwa nõnda kui neiw
seidse welle oliwa. Nüid lätsiwa
neiw ka kõigel ommuskul teele, ja
es luba ka enne tagasi tulla
enne kui naa omale naese olid
lõudan, ja nimelt seidse jõjard
et jõu eitsmele wellele egale üte
üte jaas; nõnda oliwa neiw joba
kõiki maad ära käinu ja jeetee
nida mõõda naa lätsiwa yks
nei üteste suuresti mõtsast läbi
minema; kui neiw joba kõõ
kõiki maad seda mõtsa teed ära



oliwa käinu, oli jäält tee weeremiste
sanna nurdsik, kost neiw piidiwa
mõõda minema; oliwa neiw
jaba sinna sanna lähesese jaan
jäält ast üits wana hall mihkese
sannast wälja; nede noore
mihe teretiwa wanad onupeast
liknult, ja kahiwa wana mehe
st pääle teretamise jäiwa
nõnda mõõda laudmata mõõda
minema. Aga wana meies kõikas
mid: „Ei noore mihe sae teie nüüd
lääde kah.“ Mede noore mihe es
ole kah tuima wõi tõreda, wait
kostiwa jurnd: „Meie läämе ende
le noorikud otsma.“ Wõi noorik
otsma ütel wanamanse kaja nagu
esiendele. Käid ütel ta jällegi mal
nal kõrgel kaunil: „Kui teie jõs
endele noorikud otsite jõs otse

kah üits minnle; aga seda panete
teie kül kästi täkele, et teie ka ihusa
ja nouze taude; kui teie seda ära
unetade, sõs wäib sie tohk sinn
minn rääken teile imet tehta siegi
näitas tema ütle wäiksett mustu
keppikest. " Naase mihe läätsiwa
naarden ja näilla tehten oma teed
edesi, ja ei lanpsn selle käsu pääle
ühnam midagi mis wana rauk
neile andi. Wait üttlinda eskiende
wahel: „ no waata kas wana all
pää" tema tahab weel endele üttes
nawirkut saia, ja päälegi peab ta
nouz, ja ihes alema sedaiga sulle
weel waza am, - mõni täine
wäib sulle sehaft nawirkut tuua
aga naese mihe. " Nända läätsiwa
neiu iki oma teed edesi kui
neile külla käitte, ja walla



wastu tuliwa; nüid oliwa küll neede
nouremihe agara otsma, aga sõja
läits ulk aiga, ja paiku päiwa mõda
päiku külasid käit, ja mitu walda
läbi waatat, - enne kui neiu sehtä
se läjarde polgu läüsiwa kos neid
nimelt seidse täki oli, ja päälegi
ihusa kui ubina. Nüid jõutiwa
neede nouremihe, neid tõtruksit nõnda ära
et keegi wanemb neist noorist mihest
jai keegi wanemba tütruku / nende
seltsme läjara seltsist / ja tõise kah
iki wananeuse järgi. Nüid olewa
neiu kik endit ihusta paari päädan
mund kui üits keegi nouremb tütruk
jõuweel üttsinda, ja ka oli ka sellega
wäega äste rahu, kui nie tõise noore
mihe temale üttlewa et tema / selle
tütruku / mees õige ihus olla; - Nüid
rakaasiwa neiu oma kaduspanke

tulema, mõne päeva pärast jõuksid
sina selle mäkke wiirde, kus meiega
küll tuttaw, sie wana mihe sama oõnse
eest mäkke tie weeren oli, kes neile mine
mise aeal oli käsku andan et neiva tem
le ka üte, (kui neiva endele naaniku
taowa) õige ilusa ja sawe sawe
ka taowa. Nüid alla tuli neile sie
käsk meelde mis neiva jo ammu ära
oliwa unetanu; ku sie wanakse sann
jo neile silmä pealt; ja esi endista
wahel üttlewa mede nowre-mihe no
külap meie selle wana rauakaksi
ka õigese saame ku ta ka meile
peas tee päale wastu tulema; nänd
õnneldes jõuksiwa neiva joba sinna
sanna üttikese ete, - kui wanake nei
naga oles ootan sest ta seisis länne
ehen wälan, ja naeras nende poole
sammuma, ja esi üttlema: „No nüüd



alede nipet mina näeku täweste läitan
sest sie ütlesit nowrik säält om näeja
ma miele järgi, sihasit ma ka endele
just tahtsi, - ja nüid om tammusted
nowre säbra mulle sihatse nowrika
tanu mis ma just omale tahi." -
Da es ole ama kittusta könest weel
nike ära könelnu, kui üits mede
noorde säbrade seltsist talle wastu
ütel: „Ära röömusta nie päle wana
all mulla pää, sie nowrik sun ei ole
mitte sinu jaupt meil maamõõtjat
wait meie kige noorema ütlema
welle, kes nie sama ilus om kui
sie nowrik; aga sinuft saab surmade
hää pala mojale ja ei kõlba." -
Nüid es lase ka wana all mede noore
mehst oma könet lõpetada wait
ütel: „Ää sull teie nõna karga nowre
mehe ma taha teile kah näidata

mis meies ma ole, ja teie peade
minu soimamisst, mis teie omast
noorest ajast saadik sunnib minu päale
wälla aega, mille raskeste masma
ned sõnu ütelden jaoks temaga ma
sanna ütlemise sisse, ja wõtab päälk
selle sama musta taki, mega tema
ja naerule wiipile sõs ähwarden näidas
kui nenda omale naerunurd atom
lähkina, ja tuli nõnda sama joos
ten tagasi mende manu, ja pakub
ega ütlele oma kohti päha, - ja ku
nii kaua naerab meest ja kuni naerab
saiwa egaüks ütles abias kiwis; aga
selle ütlemise naerukale es lõi tem
mitte kohti päha; - seda ois temal
endale, - läits tema manu, ütel
temale: „Take nüüd ära minu
tarre, nüüd olen ja minu, minu
käest ei päästa sind ütlejat enam



aga naerik seis kui tolp paigal, ja
es näita naga kumbagi mis sel
wana mies temaga käsel; ta
ab oma sõsarte ja nende peig=
meste ärasaatmisa sunnis üle
nända sõnumise ära ootama, et ta
mõagi es tää kui wana mies tema
manu läits, ja tema käest kuu
wõt, ja leda oma sanna ärasaa=
se sisse wedas, sõs alla ta eran
naga ennest ütles; ja sõs tärgeste aru
mis tema ümber sündinu oli; sõs waad
ta wana mehe wanaduses kaku wõi
kepra kest nän ja alli pää päale ja
läits sõs õige kurwas; wana mies
nätte sest aru saawad, ja ütel: „sina
naastat minu, kes ütte aastist
wana mehekese päale kellel mitte
midagist punatsist pääsu ei ole
kui neil naeril midki oli kes

nagisse aea eest minu taxi külgi pesta
se peraast kinnise jäänd, ka sina ales
pikatsese jäänu eni ma mitte sinu ei
ales (endale) teadan; selleperaast ära kaegu ka
ära pageda päs näid sina ka selle sam
taxi külgi putmise läbi kinnise saia;
aga muidu eni sa ende rahul olemist
minu wastu näitad päs saab sinul
minu mann ää ehn olema. - kellest
asjast ei pea sulle puudust olema.
Mina ole sinuga wäega ästeaknu
aga röövnu ei näi mina mitte
tunda sest mul ei ole päät sehen
Nüd alla küsk nooruk upsmatalt:
„Kas om päs sin pöa?" „Minu päät sa
mitte röövnuste ei saa, kas olesput
näi eni sinu tahtmine olu Leda
röövnuta." Ütel jälle wana hallikse
„Ütle päs ära kas om sin pöa et ma
sah tää, päs näi ma ometagi



kaeda, ek saa ma wäike Leda röövnu
ta?" Küsk jälle nooruk. „Nah päs ma
ütle ära, - minu pöa om päät selle nu
sanna usse sehen." Ütel wanaxe kaeda
laste. Nüd jäi nooruk rahu. Ka wana
mehexe käis ega päew kadunsk ära
ega ommuuku läits, ja äkitse kuli.
Oli ka nüd jälle ära ali minnu
wät nooruk lille, ja nuid ilupäe
asju ja ehit sanna usse nönda ära
et ega üits ales pidanu selle üle röö
nustama; aga wanaxe, sest ka
jälle ühtse kadu kuli, wangute päät
ja ütel: „Säal sanna usse sehen
peab nüd minek säa olema, ei
minu nooruxake sie oli pahas pstus."
Nooruk jäi kurwas, ja ütel ja pallel
wanale: „Nah ütle päs ommetagi
minle kus sin säa om, päs näi
ma Leda ommetu röövnusta; aga

ent ja mitte ei ütle, jäs näe ma enäl
et ja min mitte üksi ei armasta.' E
Kah mia läksid jäle jäs ära ütel kus
min jää am: „Mis jään am siis jell
jamma parmanda jekem."
Nowrik jäs nüd jälle rahule kus
täisen päew ans, kus wanake kadu
ära läks. Nüd chit tema jälle
pärmanda ning jugusta lillega
ära, ja ost nüd üma pusse
silma wanaketf kodu tulleme ja
ta tuli ja wümata; ent ta am a
jamma ast ja jeda ehitet pärmat
but näki, mis enäl egat üte abe
wömmstanu, aga ehma jäa=
neka wanake ei kunad mite
üüma, wanget ta pääd, ja ütel:
„jäs jamma pörmanda jekin peab
minu jää olema, — ei mu naene
pääl ta mite ei ole, jee eli paeb



sinu usu kaemine." Nüd jai naene
wäga kurwas, ja nakas peris köwa
häälega ikma, — ja ütel ejs: „Mis ja
jäs minuft nända angutad nända
enl oles ma sinu koer ollu; parem
andan ka minle keppika pähä, mända
enl ja min täitsike jäjarile, ja jäjara
mihile anawit, jäs oles, ka mia kiwisse
jaama, enne enl ja sinu jüa ende
kätte wingutta jätit." Nõ noh, ära
no mända, pähn isek, jee eli mända
enl nia enne joba ütli ütte usu
kaemine mund midagi; nüd ole
ma ära näinu, et jina jüümad
ega pidi min jõat wõõmsta, kes
jelleji peraft sinuft wõõmstamata
jääb; tütel jee wanake jeft minu
jää am siit mitu nimmest pesu=
kaunad lõuna paod, ütten kirik=
kun, kun üits wäike lind om, ja

selle linna seken on nuu sõaj aga
sina kirikusse on näeqa vaske sar-
sest kemal on edimesesse aiasse sur-
kai ja sügavu kraav mis weeqa täitet
on; kõigesse aiasse on kemal jälle
sure kivi wall, ja kalmaardamasse
on weel paksu kiriken müüri; ja
selle kindla kirjeku seken elab nuu
sõrme lind. Kui se lind üits kõrd
üra kordab, koole ka mina üra,
aga ka ei koole veel kunagi; ek
kui mina sõs ka üits kõrd peas
üra kaolma, sõs nõõta se muist
kergikene, kellega mina sõne
sõsara ja sõsara mihe kinnitse
ker, ja mine nende kindle mana
kõõ egat üte üits kõrd sõs sõõna
neva jälle inimesiste ja sõnul
on jälle seltsi üsna sõõllalt
aga seda ma sulle ütle mitte ena



ei ole waca neid elusse küüa kui mina
ja kaaku ole." Nüüd jäi noorik kül
rahwas et ta oma wanaksest ei
wäsvõõnnista, aga ta näis ütte
käisa asja pääle oma lawduft pääne.
Nõnda lätsiwa nad magama, ja
hommikun wära oli jälle mehe
wanake minemas; kun ta käis
seda ei tää kemmiks nuun kõis
kema ütsindo. Oli kema parajas
te ära minnu, päal nägi noorik
ütte ilusst naord meest ende sanna
uksisen sovle tulevat; oli ta sinna
tulla küsse ka joond pääle terete-
mise: „Kas teie siit näide kunt naort
meest mõõda mineb nüüd nende
päewe seken." Nüüd selles ta ära
kuidas kema kõnes weike minu
ansale ja ka temale naisi
otsmä aga nüüd ei tulew kõisi

enamb rustigi tagasi. Nüüd käisele oli raskis, sõda oavõi mieste käsiselda lasken, nüüd es wõi ta enam kaugemale sest ta oli jaowõi kõne ärrajuhtumata (algusest) arn saanu et sie daarilus mees temä armuke oli, ja ta ütel kurwalt: „Jah siit on new a küll kuwekest mäüda minnu, (ütleb sie wanamees) kui minnes (pees minnu siin wangin peab) wiel sun es ole, ja siit tulenne meie gälle kolmedäistkuukesi tagasi anus teie welle, ja kuus minu päjard, ja minna kolmastäistkuu sui kige nooremb onna ~~onna~~ päjardäst, sest nii naore mehe ütlinna et new a nuw anna nigi noorem wellele kah wiiwad, nes wisst teie oledegi, ah sui ilus teie olete, ja sui inetu olen sie wana mees, kes nüüd minu on siia, wägisi kinni



wätan, ja sunnib minu et ma temä naene pea olema, mis mul jälle nagunii wastu mielt on! Sui mees nüüd siia selle sannakese kohale saime, ols sie wana naine siin selle sanna läwe eben wällan, ja ta käskras jo eemalt meile wastu, na sihande noorik on mulle peris meele järgi, sihasst ma ka peris endele kahs j.n.e. sest ta nägi ära et minna ütlsinda käsi, ja noordel mestel naigil anna armuksed randlan aliwa, sõs nõõmest temä ennast minu päale. (Sest ta enne oli neile ütelnu sui new a kuwekest sest sanna wõõsikust määda minna et sui teie omade noorikuid ära sõs ütsige ka minu ütis). Aga ütsteise nende noorde meste seltsist tegi temä kiitusja nänele otsa, ütelden: Ära

ilma aigu ennast röömsta ja wa-
rane ega jee nawrik ei ole sinu
jagu wait meie kige nawremba
welle jägu kes nie sama ihus an
nab jee nawrik; aga sina ei
kälba nagale nii surma ähalad
wanane es lase nawrd mitt oma
känet üra käneldu, wait jawa
sina sanna tagasi, ei sõtel ta äh-
warten: ovt, ovt, ma taha teile
näidata mis mees ma ole teie
näna targa nawre nike jure.
Nüd jawsk ta jälle sammalt
wälla mede mann must takake
käken, pudut ega üke kede welle
ja nii säparile jäkä, ja ennäe
nie sama hallose kiwisse; aga
nii päha es rappunta kema
mite, wait tuli minu maast
kes ma ära ettenaw seisi, wätt



minaw käest ninni ja tahtet mine
sina selle sammakese sisse ja ütel
mulle: sina ja oled minu mann
nunni üks kärd surm meid lahutab
ja see wanane ann ka nie ennelg
et ta ende seksen ei üttle sõat olew
wait kema sõa olew üte sinnu sek-
en, ja see sind olew mitu penikoor-
mat sist sangel lönna paal üttle
kirikun seksen, ja sell kirikul olew
wäega tuhlit wall ümer, ja selle
walli ümer olleu üks wäega lai ja
sügan weega täidet weaan, kaft
wäega oaske olleu sisse sada."—
Sia maam oli mede arewünnes
seda kuju wagawusi saalt sald
nuaja müd ei wäimi ta enam
ta naseas ann a annsa armuse-
sele kaala ümer ja andis talle
mitkiskümmend kärda sund, ja

ik neid johtumise selle all tõmbas
se oli kannatanu ja wiel karmat
Kiimata küsis ta: kas am sie wana
rauk mina tahtsalle kik kurja käte
tasuda? Ta ei ole mite suutnus
ähtu tuleb ta sül nabu aga sen
sün aeka ei ole mitahää saab ta
teid siit minu maad lõudma sõs
mundab ta ka teid kiwis, ütel
nawrik. — Noh sõs taha ma minu
ja sie kirik ülesse otsi; ja wõt
mina ehk mull sõl wäha laud
om et tõe sinna sisse saade, hä
ales sül allu sun tee sinna sisse
ja selle linnu käitte saas sõs
pääses minagi siit wargist
walla, ma sawan teile häädõnne sell
pisika tee päält; wõtiwa wiel
ümarast kaala niis tõisil kinn
ja anniwa täine tõisele sund



ja nõid läits sie noor mies minema ja
iks lõuna poole, oma ette tähentet
märgile lähembale; nõnda rattas
ta kui linnu sõbega edesi kuni
õhtuni, — nüüd ta kiwi otsa maha
jalgu puhkama, ja et tal kõtt
wäega tühi oli, nakas ta sõõma
ja esme kui ta esi sõõma nakas
hõigas ta kõwa häälega mõtsa:
„Kui kellesel kõtt tühi on sie
tulgu ütten minuga sõõma.“
Ei lää pal'ju aigu mõõda sõät tuli
suur punane härg temma mann
ett hälendawa eina pääle maha
ja nakas temaga sõõma. Abi nei
mõlembil kõtte täis saame, härg
oma sun seelega puhtaks lakun
tõnse ta üles, ja ütel: „Kui sull
abi waja om sõs hõika minu
ja kadus mõtsa ära.“ —

Nöid eik meie noormies sinna
sammasse pikali maha ja
nuhi sani ta silmad vutterkinni
ja enne ta sugu ei eranu ke
ööuuksel päew ja mätsa laksi
lagat näitab ale kuhi, ja nüüd
ilma aea wiitmata ta jälle
uhi länna poole wändas wutta
senni üks köik kõtte kähpus
Leia jälle sinu maha istma
ja sõõma; enne aga uhi ta
sõõma saakas, ütsas ta jälle
„Kallel nätt kuhi om sie kuhja
sõõma!“ Ja sedamaid oli ka
üks suur mäts-siga temma
mann ja makas ka temaga sõõ
ma, oli ta sõõnu, ütles ta:
„Kui sull wakest ole kaeda am
sõs öiga minu; ja esi kadus
mätsa ära.“



Noormies läks jälle üles, ja
nakas (jälle) oma teed iseä suur
nurkinga edasi käima. Senni
jälle länuani kunas nätt sun
ennast meele tuletama et minu
sen noormies jälle peab nätti
sundsel maha istma, ja
sõõma nakkama, aga enne
ütsas temma oma ärimees nüüd
jälle nelled nätt kuhi omsie
kuhja sõõma.“ Ja läks kaua
aja mööda sääl läiks taewa
alune ütekärsaga pimes, ja
noormies käsk oma silma üles
ja nägi et sääl ütsk suur
kind maha lask, temma ette
maha saiens nakkas ta sõõ-
ma; oli ta sõõnu, pühkis ta
silmi ama mõna ära ja ütel:
„Kui sull wakest ole waeda

on, fös äigga minnu." Mede
nooremies es saa teda temadagi
sest ta oli jaba ära lennanu.
Näid astum mede noormies
röömsa meele ja muttutisema
sambadega teele, sest täädem
ei temal müid kalm tublit
säbra om kes teda äda nõrra
awitawa. Nända käitis ta ui
suure muttuga edesi sumi tema
le üits määratu suur kants
wastu tuli ja lähemale saies
nägi ta niimatta et see, see
suur kirik oligi kellel wall
ja kraam ümmer oli; Kraami
weerde jõuden jäi ta kraami
weere pääle seisma ja murelt
sult waatamma sest kraami lau
ust ja tema süganust, ja sest
walli määratumad paksust ja



kõrgust; ja kui ka nendest ära
oleb, koht saas tema sisikonse
sisi, ja sest linna säält kätte?!
Nõndu mõtel ja nurid temo
kaua aega; kuni temal wii-
matsi see suur ärg meele
tuli, ja selle lubamine mis
ta temale lubanu; ja ta ütel
waewalt kuuldawa äädega, oh
kui see suur ärg süss oles! —
Oli tal sest ütelmu sõs oli ka
ärg säal, ja ütel mis waea sull
mu sõber?" Nüna takas et see
kraam wiest kuwas saas; ja
säna lausumatta nakas ärg
kraami nett jawma, mutku
aea eest oli ka kraam wiest
tühi; mede noormies takt
weel ärga tõmada aga ärg
oli jõ raskem. Noormees

läits näid kraavist läbi kõrsele poole kraav weere päälc, nüüd seis ta ehen, ja ähkas jälle: Oh oles nüüd sie suur mätsiga olu, küll sie mull teed kies.! – ol ta nõnda ütelnu, kui ja wana säber mätsiga päält oli, ja ütel: „Mis sawid nüüd säber, ütle aegsalt?!" Minu sawo nuu kallis mõts säber on et selst wallist tee kuiva kiriku saas läbi lähut. Ja ond nakas ta walli läheminst päälc, ja rutu aeaga oli tee wallist ja kiriku müürist läbi kirikus; nüüd käänd ta tagasi ja läits nii rutu ära jälle mõtsa oma peja paika et noor-mies ei sa talle ütte kõnu saa ütelda.



Mõda naer mees waatas nüüd selst sea kelt länest kirikusse sisi, ja nägi seda wanamehe säame linnu nagu kuiva kraavi lendas, ja tema ähkas jälle: „Oh oles sie suur lind siin oli küll sie ta kinni wõtas!" oli ta seda ütelnu, kui ja lind päält oli; kirikusse lendas ja wanamehe säame linnu püünisena nakas; oliwa neiwa mõne keeru kirikust mõõda käinud wõrke säame lind iki ehen, ja suur lind jälle saanud; aga pahatst aiga päält ei läänud ta job a käken oli; – suur lind lennas noormehe manu and talle wanamehe säame linnu kätte ja ei lennas ära oma tuld

tied tagasi pilwe alla.

Nüid oli noorel mehel wanameke
jäänne lind käken, ja ta nakas
suure räwnega kadu poole wäi
wanameke kadu poole minema
kus tema armuke oli, ja ka
tema wanus welle, ja welle na
ft kinden puhaswa teda ta
küll ja kadunuke pidas; aga
jõgi oma armukese pärast jam
ka üige mutta wanameke jõna
ürdiku poole, ka oma armuke
lele omajõõwõnnu käibama, ja
prüüpft kunduma; ta küll öö
päale tuli wõtt ka jõgi näuf
mitte enne puhata enne kui
oma armukese mann, kui ka
wana meke jäänne linnu
tema kätte wõis anda.
Jätame nowa mieft nüid oma



teed käima; meie läänne ehem
kala ja waatama kuidas wana
mehega luqu om. Täemb ta om
tema jäänne lind kinni wõet
täieniba õhtu tuleb tema piwanga
nie kurwalt kodu, ja käib ab
oma naisele kui ta üle jaana
länne fiji om astun: „ei ta mis
wiga fall min jäänne linnul
müd öige om. kui ales ta kin
ni püüneft olu; ega wa wiff
wiel ära kaotma ei nakan
ek kui ma jäs wa tõesta pead
ära kaotma, ja fall aig nüfinda
ejänäes lääb, jäs wätta fie jaana
muft tasuke kellega ma finu
jäjarisle, ja jäjaramihile pähä
kapuuti kui nenda kinniste jaana
ja mine nende kinnidemanu
kaputa neile egale ütele külgi ja

neiva kaasa tagasi inimesis jälle
aga seda ära tie ja mitte enne sui
ma ja kuulu ole; aga ma ei kaota
nüüd veel mull iki päevi veel elada
am, ja nända läsiva neiva kaa
gama, täisel ammukul vara
ja enne päikese tõusu ali vana
mies joba jälle kaduta ära
minu. Nüüd oli vanamehe
näiskesel äiga igav sie päev, ta
ost ama naart armastest kadu
ja ka ootmine ei ole ka asjata
sie oli sell samal päeval päale
läänia kui naar mies matsas
wäla tuli, ja iki sinna sammas
poole, ka armukene nägi seda
jänsk talle wastu; naar mies
aga näitas talle suuren wõõ
rõõmus ja kangelt ava
mehe pääme linu; aiva



neiva kaasa saanu sõs es ole
arn sellel sun andmisel ja
muistamisel. Läits sie wõõra
tuhin ja neist mõõda; nüüd
nakas naarmees selletama
ja jutustama kik mis temal
tee päält juhtunu oli sest alates
sai ta ka sie jutustus lõpetet
Enn näe päält tuli wanamees
aga nii aiga pidi ja langerdaja
kui sie sellel suun ja suu weeres
on, ja temalgi es ole enam
kangemal; nüüd pidi mede naa
mies ära ütsen linnuga warju
minema, ja nariku juhtat
ted ära sõsagi ala sest majal kuni
gi es ole warjulisemat kohta;
oli naar mies sängi ala tükitu
ast ka wana mees sisi aga nii
ajatsi et näta oli et suun

sust weerem ali; ka ~~es~~ ja
mud enam üteld a sui ei: ~~ma~~
„Nüüd ma wäst kavlen!“ Ja med
naorsmies käeküst käs jäänd
sinna ära, ja nii sui ka tema
ali ära käänistamud sakke ka
pikali keset launa maha ja
alegi walmis; nüüd tuli mede
naorsmees sängi alt, ja wiipas
raohs linnu wanamehe päale
Nüüd wäst nerrik selle wana mehe
kaki, ja lätsiwa wasta nende
kiwede naane, nüüd kapand naer
egale üksele kiwile oma käega
küljgi, ja ok ja wõe kik jaiwa
jälla inimesis; nüüd oli nõõnu
küll, aga üks naeras oma arm
eefede käaka, ja nend ikkiwa
kik nõõnu peralt; kui sie
edimene sõnu oo, oli mõõda



mõtu, nakasiwa naera kadu
pawle minema olewat nerwama
kadu jaanu läs nakasiwa naera
omadekulme pidama nii peidse-
nimmend peidse õõd-päewa
rookiwa. Aga peraft pulme tuli
peratu õnnelik ehk keda kennigi
enne peda pole näanud. —

## 2. Peremees ja kaits tulikända.

Ükskõrra olu Eesti maal üks
peremees kes ei olnud tihanu ega
jüüa ei ka oma perele jüüa
anda wiel wähemb (perele) palka
maksa; selleperaft ei olnud ka üksi
ei sulane kenna arupeesetan.
Nüüd jäänu kenna kuuldu et
ta Riia linnan ollew üks peod-
mes tulikändu, ja sinna läks

tandi wärski müüas tema pöönu
ka oma kobesa wanne ete ja läs
Riiga omale tulihändu otsma, pa
nu ta läs Riiga, läätt läudan
ka selle tandi pae üles sett et ta
Lätiselt osanu: astun sisi ja
küsinu pae ispandi käest: „kas teil
om tulihändu?" Om küll ollu wast
pahu tahtsite ostta; kaitsu küsi
aga oni pailu nende praar läs
maksab kah? Seidse nubla, aga
oni rahkemb wõtat ka ad andu
ää nüüd kättesti küsist läab
see kärd küll edes pidi ei saab
jälle ostet oni mätta saab kai
ää nenu om. Kaup om ää pan
ne pnis täkt tõvõ tegema nenu
teenu. Mees andsitse nubla pak
sale kätte saks and temale pab
re sisi mähid tulisäna ja



keeld ära et enne ära ou sina neid
pabre sisse wõtta wõda enne ei
sina kaku saad, läs wõtta wälla
ja saada tõkü, mees minnu
ka minema läätan küsi maadära
nokanu mõtlema et ma wõta
äiga walla läs saa ma nätta
mis sääl sees õge om waketi ei
tet see saksa kaja mii; kuda ta
mõtel nõnda ka tegi; wõtt walla
ja ennäe kaitsu pirn pikkaft setsen
mõlemba otsa ära saalutet, pere
mees wiskas nenu maha ja sülgas
nüsi ää kardsi päale, ja nassas saksa
saaguta ad pidu om nenu sest saan
tik ollu kui nenu aina jala sina
Eesti-jainnale täästin, ja pretan a ka
ika edesi jne. Nüüd and ta kabesa
le rawõka et wastemine kaku saas
küsi äiga oli ta nõnda säädan ni

Ka oma kaga kõnuld õigidtanvad et:
„Peremees aatka järgi mis ka meist
maha wihastit? Peremees waadas kaga
jasägi kaitse kaska maadus rävnin mees
endel peran jooskwad; nie aliwa nie
tulihäna, mis peremees pirupildastes
maha wihas, nüid tuliwa nenä jaba
järgi karaskwa pyanjale, ja kui pere-
mees oma tulihändega kadu oli jõudan
küsenä nenä jaowd täwd, peremees
juhatt ka neile täd ära, — ja äkitse
jõs näsk peremees ülesse kare otsa pää
magama minna, ja ütel et ka'al ante
jõvk kaotaja, wäide jüüa ja magam
etta; aga mis ka'al jõvgise oli? wana
põwaste kuiwan[e] (vapaja) kenä palake ja tilg
se räinae kaotleemi, ja waheft ka tükk
pakser jahu juutru; aga nenä es lauk
sest jõnagi et jõvk kalb oli, ja se
oli peremehe meelt mõõda; nända tein
nenä kattekest selle kalu tõrära, — ja äk



kanainä wiel täiste ümmreste aidast
wiida tulu ja kaga aje tuhu et sell
peremehel oli kaju wäega kuur; aga
küüse takkan ta neist ometagi kwaltsi
saaja, sest et tall kaken otsa neile täwd
anda es ole; nüid andes ka neile
wiel ütte töö, ja se ollu kaga maskemb
ka wätan ütte seltsme süllalise nowwisku
aanu selle püsti, ja ütelen tulihändadele:
„Dera peate mulle siia selle nõwwisku ümber
nii kõrge ümber kui se nowwisk on sinase-
nii kapuma, aga mitte täiste aitadest
wait ainult saarad apmilt. Nüid makasse
tälitäna sõna laufumata täwle, ja kan-
dan nül siit ja saäst semmit kaku aga
gal es saa weel nõnda kõrget ummuste
et nowwisk ales üleni ka sisi jäänu; peremees
el läits aig agawase, ka püüs neist tõisel
nombel walla saia; — kui õhtu ae[a]kas tule
ma läis tema üles kare otsa pääle sitte si-
nende jõagi kopa sisi; ja esi tükk näästa
abla põhu sisi maha rulenä nus nenä
ütlenä kui nõa tulenä. Kaua aega es lää
möõda kui nenä tuliwa, ja jaowd kapea
mann, täine kaie ennembi ja ütel: kahe et
se om äkk sitta täna täine käie, ja ütel et: se
om pup. puder) Mie waidlin nenä tükk aega
kuni winaati selle kätte iki õgus jäi kumbs
äkk ütel. Ja nenä pidafiwa nõu, et kuidas
peremehele käte maksa, et ka neid nõnda
oli pilgann; ja saiwa selle otsusele et sis-
tame kare palama, ja esi tükime taga
kare aatka ummuste sisi; nüda ütelt wända
kett. Kus peremees seda nägi et kare palama
pannöi, ja let panega esi aatka ummuste sisi tükkis
täitis ka sinna let pihlagaseti pulga kattele pode
mugu otse ete, ja jõs wihas tulle, küll nenä kui
nendega üten kadus, ka se waranäus nus nenä
üle kui üks 'alasti kerjask. — (Järgneb ikka

ПОШТА ФЕЛЛИНЪ
29
МАЙ
1890
1



Tarwastu Kihelkonnaft.

Saatnud: Jaan Wiira.

Saadud $18\frac{9}{IX}90$.

(6X).

Kõrgeste ametlind Dr. härra!
J. Hurt.

Jälle tulen ma hulga nädala päewa
de tagat Teid oma wanawara
näppu täiega, kunet karda teretama;
palun siis läbi waatata kas sünib ka
mäni keraxe wanawara palwe sinna
halga wilja serxa wõi ei.
Mina / Jaan Wiira / tänan oma
wäikest wenda Andrest kes mind
oma kirjutamisega toetas. —
Teid terwitab südamelikult seesama
Jaan Wiira.



# Wanad mõistatused

| | | |
|---|---|---|
| 1. | Tigane ti.. pidi taewa all = | piip. |
| 2. | Jänes jääb pääal, lana kill pää pääl = | taari tõrike |
| 3. | Klaits kuld pütti liha täis = | pääaju |
| 4. | Kuum kiwi kua täwe all | lehma udar |
| 5. | Kun kua täwe all, aga aija rästa raha ja jälg maisis | kaala jälg maisis |
| 6. | Kuld pütt liha täis | päremkit |
| 7. | Aken kaetes musta linikuga Kuusi, kõhe karikkäheb tõkki, kuld kõrts jääb taewasse = | Wõlk |
| 8. | Piski jõõb, külili jõuab = | püss |
| 9. | Perewees (käab kaeo pääle) kõnnib liha lind pää pääl = | kukk |
| 10. | Tällele taga wäräti, pers pindekäis = | äger |
| 11. | Isa ema elawa, poja jooswa pealest ilma = | suits |
| 12. | Mindmitu kõrda tehtud, ja paraft magust maitstas = | wili |

13. Wana mees waenguis, kes pöid
poengus, loeb lakwa läbi, mees
pöhja liiwa — } Kajo

14. Jänes jää pöial paja pöösas
pöö pöial — } Ühe kuhu

15. Peni augub, perse pillub pöhkli — } Linnu kaeru

16. Pun Kohin, mölsa Kohin, ei
käige Kindlamaan Kaewbrem rinnu — } pähkl

17. Nu all pöödi, nuu pöial pöödi,
mis ennast pöödi ja ma ei
(pöin) feije — } naene lapsed puu otsas

18. Kulber Kubäraga, Kalber
Kasukaga, kull Anto üle
alasti — } Lamb lõhku, pähkl puun

19. Üks pulgake mis ümärik ja
otsast lehtud imelik ja pragu
otsa feken; must aukmis
kui mata, kus järgest sisse
Kaeb Lekes — } Suhk pää ja tindi laas

20. Pörsake joosel pönnike paisub. } (w)otk pool



21. Mõista mõista mõki pun,
laga vida viki pun
viri vere lõhmus pun } Puukk.

22. Üits wocal, Katte jugu ülut feken — } Kana muna.

23. Wäna (h)järg magab mahwen,
joone liguwa = } jõrwe jõä

24. Wäna wakk, uus Kaas — } wäind.

25. Wäna ärg, Kuldse joone. — } Repo.

26. Lotsele mängis, wanale abis

27. Kuus Kuller Kubukest, } nädali pöewa
seits mes(h)öbe(h)elmeke —

28. Mäger mõisab mõe pöial, } jahu fõgluks
perse kosjab kaega —

29. Tuhat Kõrti (und rukki)
joeda järki, löäb wällä, } Kana.
perse paillas.

30. Kaid olen minja suur mees, } pöewa waris (h)pömuk
Kes kigöl seisan pisuke sinchen(ees),
kui Kuhsub rahuskingus sind, } laun ajal jo öhtu
jöi ole(n) suur, Kes möödab mind

31. Mis ta ära mönni sönni,
mönni sönni söösara sönni
päält reiti Kati sönni
seitse sönni wastatiku /.

32. Kui Rewale mahla juua tahe
sõs minge mõtsast kuuatõe
sõs laka mull kuu päält lapiles
ja augu sisse kärgitles
sõs wingub Koores koitse Kähen
ja seisab kõrtsun päewa Kähen

Koera koorest ja silk.

33. Kolm Kümmend (Kaitse) (kana) kuni
(k) amba
Katkewa ega päew.

34. Sepseliti mahom, Kangur
Karwu pidi Kähen
} linad
jugim
ne.

35. Lagi all, lagi päial,
kuld Reevi Keskel
} wõi
Kaarja

36. Neli (k) obest ummer kallin
wiies Reevab ümmer kalli
} sukka
Kuduma
ne

37 Must (kärg mugu sarw
wõtab sanna sarwe otsa, Kuhel K Kuula
} wee
upuda



38. Kuum kivi aida põhja all-
Lehmaudas

39. Ysa istub, poig piotab, tüdar
taga töllitab = (Kajo)

40. Tammine laast Laev
laeva all. = Kuel

41. Ei idane ega ei mõõdane - Kuel

42. Walge hobõne Kamm Lõõs=
Reis 12 rahwast
Laes.

43. Ütest jõhwist Lämmatajese
nix linn liigatab = Kerispuu längaga

44. Mees lääb mõtsa, naene
naba pidi jellan = laps

45. Issa alla, ikka päält = Kõõsnal.

46. Rand hobene, linane änd =
nõgel

47. Aras aidan, änd wällan - wõti

48. Üits sann, seda arcunt=
sama Kere

49. Üks sant, sada jalga = ägel
50. Mis läät mõtsa, soolõga nimp sellan = Rõõs
51. Arn all, paun pääl, puuna pääl rist, risti pääl nupp, nupu pääl mõts, mõtsan sea, Rahvaa pääga poisike lääb mõtsa ajab sea mõtsa välla. = Arn-jala, paun-Rõtt, rist = Rõe, nupp = pääl mõts = juuste, sea = täi Rahvaa pääga poisike = ari.
52. Tee Rav'a, pisi Ra v'a, naas rav'a, naeste Rav'a; Suli Rajat meeste Rav'a, lei Rokku lõ Rõti = Ranga Rudamis
53. Siga sõingub, sitt sukuun = oherd
54. Enamuse madan, nii Rõhti taevan = willa Rõrre



I
55. Vana ärg vaanga sarve, võtab sama sarvile, Rikel Ranna Rumile = tuulevene
~~56. Tallaa taga võõrati, pea-pind~~ täis = ägel
57. Punane pulli ra, jõhvist lõa ne = Ruse mar
58. Keitsi nella mugelune, Rabu Rate jalgulune = Raja
59 Laut lambi d täis; Rera pääs vinas Rutkel = Rahwas ja õpetaja Riiri ku
60. Üks ütleb suvi parem, teine ütleb talvi parem, Rolmas ütleb ütte pää mõlemaks ei oska = regi ütleb suvi parem, vanger ütleb talvi parem ja koberne ütleb ütte pääa mõlema.
61. Siga engub egas tarjas ast. = Lamu Rees

## 1. Soldari ja rendral.

Üks-kord lei üks soldan oma rendraliga saa rubla pääle Rää, et temma saab Runingga tütrega ükte öö magada. Runinga tüdar oli omale ükte võõraste maja ülevin, ja rõnel sääl oma peigmehe üle Runingga pojaga, soldan jälle mullel isse taga. Runinga tüdar räägk oma peigmehe tulewa öösse ükte muke wõõraste maja tulla imbe Rella üle tõisekümne ajal. Soldan, kes kiw mult[illegible] oli, üks' selle nimetud [illegible] omale. Õhtu rõnel Runinga tüdar jälle Runinga poja ga, ja räägk tema sellsamal



ajal ühte tõisse wõõraste maja Rulla, aga soldan üks' selle wõõraste maja jälle omale. Nüüd es jää Runinga tütrel enam muud nõuu üle, kui räägk' oma armulest oma losji tulla, ning lubas teda redelit mööda omo magamise kambre la sse. Aga sea seda oli soldan Rundmud, [illegible] ja läitö raasike aiga enne Rella ülestõusekümne end Runingga losji juure, ning sai siidist redelit mööda ülles tõise korra pääle Runinga tütre magamise kambre lasst. Sääl aiwa nos tükk aiga magamist jutte, ja

neiinnoti Rihlajewad nad
enäid ära, sääljuures andis
Runinga kidar oma Kalli
Diamandi sõrmuse Soldanile
Runa se oma sõrmuse
mako saadeda lasta.
Kuningga kädar takt kuld
~~ütes~~ üles wotta, ja sõrmust
wälla otsi, aga Soldan Kuld
ära ja ütel et kes wõide
päewa otsi aga nüüd johtub
meidmõni nägema.
Sääl Runolsiwa na et all
seina pääle lasarste
Reputatsi. „Se om se pagan
Soldan, kes meid kunagi
ratsule es jäta, lasem
ta weidi üles poolkulla,
jõ ~~Kuldama~~ wõisamel talle sõimapott
pää otsa."



Nõnda ta Ra Regi, wae wallali
Kuningga poig üles saamä
Rui talle sõimapott päke
wõsati. Ta sattle alla, ning
Rui ta sadamisest koibus
läitis ta mõtsa ja pos emmast
üles. Soldan jätt kuninga
tütrega terwes, ja läits
Kindrali manu, soi jelle
Käsk sada rubla ja Kuningga
tütre sõrmus oli tall weel
pääle rauba.

## 2. Soldan ja wanapagan.

Üks Soldan rõõd mõtsa
weeren ja and sendele
Käsk. Sääl tuli pöösast
üits wana mees wälla ja
ütel Soldanile: „Mis ja

jün ütsinda rõnnid, kuhe
parem mulle julaseks."
„Ma läkän küll," ütel
soldan, „aga mis ja mulle
palgas annad?" Wana-
pagan kostis: „Kui
ja mul mõni aasta
ära teenid, siis saad ja
kuhi kohe kõige raha,"
mõtid kui nii noore
kui ja minu mõõdu
ei sõbi ja ennast
mitte mõõte, ega ennast
kudagi maadu hoida."
Soldan oli ka kohe
kauboga valmis ja
läks wana pagana
üten põrgusse. Sääl
es olnud kal midagi
ei saanud tetta, kui



pidi aga kuld katla ala
tegema, aga nõutaja
waadata oli wanapagan
talle kaugelt ära näitan.
Nüüd nõid läits wanapagan
kõigest ära, ja nüüd es
jõunu soldan enamb
oma hinnu tagasi juta,
waid kõigist katla kaas
üles ja waatas üle
kõra sisse. Edimelt
ümmat ta kagini ära,
sest katlan oli wa
inimesi, kedre seltsin
nägi tema ka oma
endist ülemat, ja
wõtt soldani käest
pinni ja tahtis teda
katlasse tõmmata.

Soldan rabi käest walla
ja ütel: „Enne oli mina
sinu walitsuse all, aga
nüüd oled sina minu
walitsuse all." Sos pani
ta kaasa poole ja tegi
suure kulu ala. Siis
wanapagan kodu kuli,
küsis ta: „Kas ja kui kaua
kah waadad sid?" Soldan
ütel: „Waadaski küll,
sääl oli minu ülem
ka seksen, se tahtmise
sisi kõmmata, aga mia
rabeli käest walla ja tei
häste suure kulu ala."
Kõige aasta oli juba möödu
minnu, kui soldan wiimati
kodu tahtmo nakas.



Wanapagan oli ka walmis
lubama, ja and talle
suure koti täwe raha,
nõnda et soldan koti
waewalt kanda jõus.
Nüüd läits ta oma rahaga
ütte kõrtsi maha ja tahtis
sinna öömajale jäia,
aga siis kõrtsimees juba
mustis must nägi; jõu
es taha ta teda wõtta.
Soldan läks purjo meelega
wälla, waadas oma raha
pääle ja mõtles: „Mis rasu
mull nüüd sellest rahast
om, ei wõeta enam öö-
majalegi." Kõrtsimees
waadas läbi akna ja
nägi et soldanil palju
raha oli ja mõtles, et sell

rõeslt wõib ehts raha üle
küsia." Ja läits wälla ja
Rutt Soldani sõsi õemaja ale.
Õõse kui soldan magas
läits Rõrtsimees ja watt
kenna raha ära. Hommiku
kui soldan ärkas, et raha
ära oli wõet, läits ta
wanapagana manu tagasi
ja rõnel sellele oma
näda. Wana pagan and
talle uue koti täiewe
raha. Soldan läits rahaga
jälle selesama Rõrtsi manu
Rõrtsimees wõtt kõa
kahe nutt wastu, aga
õõse wõtt ta jälle raha
ära. Hommikul, kui
soldan oma raha nägi
ära wõet olleW, läits ta



jälle wana pagana manu.
See and talle weel üks koti
täieme raha, ja ütel: „Kui
sa jälle Rõrtsi manu
lähed, siis tõsta Rõrtsimees
põrgusse tuua ja nõnda=
sama nuiast teka, kui
ja ei oleS." Soldan
läks ka wana pagana
nõuu järgi. Kui Rõrtsimees
sõa nuud, siis tõst ta
enda esst koiks koti
täist raha enda. Soldan
ütel: „Secon Rull minu
oma raha, aga kõa Rull
anna ta pääle siia, sis
saad prüs." Rõrtsimees
and rutlu raha Rätte
ja soldan ela 6 päida (praegu)
rõõmsaste ja ünneli kult.

3. Köster ja Riisikäärra

Köster läits Riisikärra
manu, ja ütel: «Tuus Peetre
Riisikärra, pange mulle
jalga pääle, mull on
nälg.» Riisikärra ütel:
«mina ei tää mitte, mis
nälg on.» Mõne päeva
pärast läks Köster Riisi-
kärrat jahi pääle. Na'
lätsiva ütte jussite
mõtsa ja esje siva ära,
Köster ago tääs Rüll
Rest wälla wõis jaia,
ago ta ei ütle jelleste
midagi. Nüüd esjesiva
na kolm päeva
mõtsan ümmer



jõs jaiva na üte talu
manu ja Köster ütel: «Rui
mei'd jõõma Rutsutas,
jõs ärge Teie mitte üte
Kõrra Rutsu mille jõõma tulge,
jest Teie olete nagu
juurem kärra Rui
mina. Kui na talu tare
jõsse lätsiva, Rutsute
nüüd tõisse rambrese jõõma.
Köster läits Roku jõõma
ja ütel perenoisele, et
ära Riisikärrat enam
Rutsu, temo ei tohagi
jüüa. Perenoene es tohi
ka enam Rutsu. Õhtu
panti na üte jängi
magama. Õõse kõis Köster
wällas, Rui ta tagasi
tuli, jõs küsse Riisikärra

„Ros ja näiseid," Röster ütel; „ma näisi teeva taigend sõõman."
Kirikhärra takt Rah minna ja ütel: „Mul om Rah Rätt tüüpi, saga ma lääs. Rah teeva taisend sõõmp maksi ja a waate tag aeji tulla!" Röster lubas ütte nööri õtse oma jängi tulbo külgi ja Rüüd ja anda ja Räise rajurikhärrale püüa tee juhtis ja Rasp Rõsendale rah wiel joega tuua. Kui Kirikhärra ära läits, sidus Röster nööri perenaise jängi tulbo külgi. Kui Kirikhärra tagasi tuli, jäi paari ütta joeb täide taigent perenaisele Rinda ütta mätsi et ja Röstr waatele. Rüüd takt pea om. —



Ta Räise mäske, ja Röster juhat talle taari Ramm, teno otsa ka taari Ramm wälla ja joist mäle ma näe ütte Rõrraga sisse ja es ja enam mitte wälla tõmmata. Nüüd juhat Röster talle et wällan om ütts paaker, mine lõõ seda waatu Ramm peremo. Aga jäät es ole Redagi paremu seeoli ja ei ne retemmoist juhtaja. Kui Kirikhärra wälla läits es jaane Rõmu tähelegi wai Ilu Rammuga perenaisele. See mõtel, et peremees teda lei ja ütel: „Pai peremees, pai peremees,

ego ma enam Põime
Kõrd ela ei jätta."
Hommiku see ma
nine ma läksiwa anti
Röstrule leiba ja rawke)
ma nu, ago Kiriku kärrad
mitte midagi. Kui
ta ütlest heina kuhjad
nüüdä jõudiwa, ütlel
Röster:„ Mull on Kõik
Kiiki läänie jõõmu
Kuhjad heinu, mina
jõõ kõigelt poolt ja kõigelt
kõigelt poolt ja mine
sõtta tagi sisse, sõs
ei jää mul mitte
Käse pidi sisse. Nüüd
na ta leiwa ja Röster
wõtt oma (lina Kaagi) wõlla
ja jei mid ago Kiriku=



härra jei heinu. Kui ma
Kodu jõudiwa jõ ütel
Kiri Khärra:„ Nüüd ma
tunne mis nälg on."
Ja sellsamal päewal
pani ta Röstrele palka
pääle.

Ξ Wanast nõkun rahwas et heina
kuhjel wõi mõnel muul sealsel waran
duse mõnel nõia jõna (wägi) man om
nõnda et, kui wõõras külge puutub
kohe kiiani jääb; aga kui kõne mees
kõigel pool kuhja (mõnikord) oma
taskki kuhja sisse pistab, sõs wõib
wõi kui kaht pälle wäta. Nüüdsa
sõs kah Röster ka mõne juttu läits
kõigele poole kuhja sarnas taaski kuh
ja sisse, ja esi naaks leiba sõõma;
ago sõs õpetaja pääle hakun süüa.
Röster oli wist siit maa mees et ta kiik
ära tääs; aga kirikhärra sarnane, keda
Röster nõnda pidi wedas. —

Ma ei taha ma ütte wäikest jut-
tukest, mis ma paarikümmne aasta eest
oman kattse pähwen ütte wana efaraest
kuuft kuuli; Wärtsjärwest, mis Darwast
kikelkanna kommuuku poolne piir on
mitte ütles kirjutamata jättha; ma ei
tää mite öige felgeste, kas ka ka wana
wara feltsi nälbab ehk ei; külap Dei
felge silm waheti saab tegema ka
an; löuwab ka Dei lugu pidamist
fõs on tää, - läät ta kagande feltsi
fõs ärga temast midagi kaugge, wait
arwandest pange pälhalt nii jutu, mis
kattse, ja laulu ütles, mis Dei lugu
pidamist löuwawad ja wana wara feld
se käiwa. Seda jahun ma kuuginud

## 4. Wõrtsjärw.

Wõrtsjärw. (Kirjakeeles Wirtsjärw.)
ei ole mitte laud järw, wait ütts tulu



järw; fest tema afemel allu enne ilus
kuna maa, kus fäät müüd kennigi kuna
tegi wäi es tee, feda ei tää mina ei ka
fe, kes mulle feda jutlus könel) kefet
feda ilust kunamaad wäikse ümäriku
mäkse otfan olu ütts fumala wäi
kaara kõwe, ek kige ügesuine
ütelda kiik, kus kah ja kaua fuma
lat orjad, - ja palwefid fumala poole
faadet. Nüüd olu ka ütts kewadane
ilus jüha-päew, ja rahwaft olli
äga paiku, naori ja wanafid kirikuft
tulku, nende jutlusfa pidajat, pidamu
öige nännafaste jutluft; kui ka
jo fua lõppe saanud olma jutlusfa,
ga faanu, - fäät kuulu ka ütte
kääft wällaft; - ütts järu tuleb,
jühja pealt, fua poole!! — Rahwas
kahkuma nüüda ära ei ka küsil

aal paegaffi hinn ei ole saanu,
nuni wimaka juttuosa pidaja oma
ehmatuse üle peremehes saanu, ka
wäkan säna sulin, ja ütelnu: ära
pöllaken, jäägo ega üks oma naka
pääle seisma, sest sunnala nuhtlus
eest ei saa kenngi ära jawosta; ärge
ka siit pühast paigast mitte wälla
Et küll juttuosa pidaja rahwast
reeld, sagi läits suremb ofa rah
wast wälla, - wähemb ofa kuuld
anna jahataja käsku, ja neil oli
ka sest sinn kaes, sest nend jää
wa sinna sunnala haonese wäe
Taara majasse, ütte kadunuata
ännist ja igawest elu elama;
nend ritawa oma sunnalat. Kes
neid selle ännetusen elu sisi saanu,
ja ka oma jahataja ei kes nüüd



ütten nendega selle öntsa olu
ofaline oli. Aga nii kennwälla
lätsiwa sawa sawad anna jäha-
taja säna sõlgannise pereast oma
palwa kuuatust räätte! —

Sest nii sea sai ennia wälla
alewa saanu, tuli sinna wee kogu
gukwust maha, ja katt nenda nisa
alla. Aga sie wesi nis sõs sure
sulwen tuli, es ole seande nii ta
nüüd om, - sest nüüd om ta läni
porine, ja seast. Lägu sehen et
gaonisese pea-aigu kälbamata.

Aga sõs sai ta tuli oli ta
ni, selge, puhas, ja karastaw
sülun, et temma sest iga ütts kää
meelega sinna tahtan, ja kes ka
sääld sest sinna saanu sie tund
ka endel waga nii wänun olew,

pesst ta oli pelleſt taewaſt tullen järwes
juma paann. Aga rahwas mis
järwe ümber elama oli asunud
jätiwa Jumala orjuse maha, ja
tahtiwa ehi ega üks oma Taara
olla; ja Jumala meel pai pelle ülles
se, ja nende paha tegude peraſt mis
inimeste lasteſt tehti wäega pahas
nända et ta pelle kalli kahjuhaw
wee ära wõt, ja pelle apsmed
jälle pani pelle wee mis pääl
pruilla on. Enne pelge ja
puhta wee ajal näit ka pee
puhta maja ära wee pisse
aga nüüd se wiega ei nätta
leida ennam; inimeste kurjus
on epkõe seda kinni kattan.
Nii palju ole minna põs latsest
peraſt kuulu; kui piin täkendetam



Siia täkenda ma weel pelle palmi
mis „Olematu" nr 28. mast ülles
on pantt (maeriſt ja waariſt.)
et pee ka minu latse pälwen
karja-laste arwu põna oli; nimme
nii wäha nõni põna oli ſeriſt
moodu. Nõnda kuida meie
siin laweme:

5. „ Ennemuiste oli mees,
Wanalaeal oli naer,
Waarit oli porg,
Põjal oli punatse pükspjalan,
Nie olewa pinſt j...a,
Ja kõllaſt pa...a täis:
Kes näid kige ennembi kõnelap
Ek naaraſ pee lasub nenä puhta pe.

Nõnda oli põs pee palmike wana-
aea karjaste waiwistaja. — (kes wäega
pällu tahi pinſt wälla aeas; aga nüüd
on ta kadunun; ja unnustuse hälma
meres —

## 6. Walgepäädga seppaselt.

Seppi om wisst küll egal-aeal Eestlaste seldsin ollu; aga üttesse ses wanad allid aeal wäega kuulus, ja tark töövõe tegia ollu, - et ka (nönda kaida wana, ja ka noore rahwa suhun pritlla see sõna sisund) kas mõne ofawa töötegia kohta) wõi wanapaganale sarwe päha tenau. Tall ollu üits walge pääga pell wäi öpsupais kah wäest, - ja selle hagara poisikesega, kenau neiwa, kis täwäsa mis neile aga eal kätte tetta tawd; üttegi ei ole neida oma tävga tagasi saatnu, mindu kui noa tennu mu tall waea tetta ollu. Nönda tärka neiwa ju päält paari aasta ihuste ja rahulikult selle sellega; kui nüüd üttel õhtumukul üttemõõga



man kibetaste kühün ollu, kullu üits sus ja uhke täld ulga obestega seppapaja (seppiskoa) läwe ette, - ja tällaft saanu taa paristeft wälla tõstet, üits paar rahwaff ses wäega wana olnu; aga kärgeft sugust wäisewa naa küll olla seft sedda näitas ja nende täld mis kägi pidi arutadud oli, ja nende (härra ja perona) nõuwa mis sidisst ja sarwatisst olnu; ne tulnu nüüd seppiskoa läwe päale, ja teretänu üge aun paskunult, aga et neil awwa mõlemit ja sunst makan olnu sellepere ft es saa neiwa sõnu nõnda sunst wällu ütelda wait üttenu nõnda:
„Düre düre säppamõistet, kis täie wäte müüd nõõreno tüha."
Ei minu kärgesta annotud kõrgusest,

seda ei wõi ma mitte; nand as jo
wõip) ma sülle sui newa ka sest
wana ja om, sõsgi peawa newa
jälle minu läbi waastses sõnaga aga
ütte elawat inimest ei wõi ma mitte
nawrehe tetta! – Kui nüid temaga sell
seda sunnib et temaga meistre (peremehe
nõu otsan oli, tõmbas oma pere-
mehe kõrwale, ja ütles: Lase newa
sisse tulla, minna wõi neid küll wast
sese tetta" meister käänus küll
oma pääd, aga sõsgi lasse ta nie
härrad granad sisse tulla, ja ütel:
„Tulge sõs pääle sisi minne wäike
sell sie kaerepõa lubab Teid wast-
sese tetta." Nüid astuwa nie wõõ-
sisse ek naa küll seda es usu et
sell seda tetta wõib nii wana mei-
ster mitte ei wõi. – Sõna lausmada



wät mede wäike kaerepõa wara
seitsme wäärt sõse, ja pani neid
lõvd ja sun ette, ja pani ütte neisst
toa poisteff lõutsa tõmbama; olewa
nie ära sõet, sõs saat ta jurana
ära seppa sajaff ütte sõal kõrwal
olewa raamback; selle järele wät ta
härra ilma et ta üte sõna ales
saanu. Sansta sunrte sihtis wahele
ja sust ta üle põa helgitsewa
sütte sisi; härra tuapois kas lõvdsa
tõmmas pani küll sependama et
härra palutsat ära; aga mede kaere
pää kärk temaga, ja käsk teda
muidu lõvdsa tõmmata; aga nüid
selleaea seken oli härra jaba äige
seemo minnu lõvdsa sun eken,
ja nüid wõeti härrase lõvdsa sun
essi ja granti ilusti pöisisti, alaspi

päale nüüdanstii talle küll waku
soppa poisi katte suure aamrega,
ja noore-pääd wäikse aamrega
nagu näitaden koe tuleb tüüa;
nönda sai sõs kiss se wana penu
päälla tulean paluteti, ja aamdideg
alaspi pääl wälla tambitas; nüüd
pisteti teda weel mõni käed tulle,
ja wäeti wälja, ja tambiti alas-
pi pääl, — nuni teda noore pääd
koore pääd wiel tafakeste näikse
aamrega tatsut, ja mõnelt nohalt
wiil; ali ta töö walmis siis, oli
ka härra, noor ja ilus sai katte
ümmune aastane noormees, — ja
kema taaspoisi es taha näüne pera
mille oma silmi usku. Nüüd saat
mede tuttan noore pääd selle noore
härra ek wastses tetta härra ära



körwale, ja laske täisest wambrest
kah selle wana prana tudikse ette
tulla; ali se wana prana käm-
ps joh katta saanu, saal wõt
mede koore pääd temaa karlamp
pihte wahele, ja. pist ta läätse
sun ette, kos jälle nõndasama
päälpa tuld, ja süse ali nii enne
härra oead, sinna sitte sisi
pisteti nüüd wana prana noores
aga küll ta wõõr eõnealt, aga
es anda mõagi sai wõõnemine
ega tänitamine, taaspois pidi
muda läätsa tämbama nuni
prana häste eleniama läätse
elend ta nõnda nii elun tule
süsi; sõs wõt meister teda
wälla pani adaste pääle, ja
nüüd nakaasina sepra poisi

Kattekest talle pihtu pirutanna
ja meister kaorepää, jälle nagu
mängides ja ette näitates saaja
arvit; nönda oli tää" mitte kelle,
ja prana walmis saar ja ilus
sai siitu ubin. Kes jõnsvabesa
näib seda nõnne ütes kirjuta
mis sell wanaduksest naorese äitse
wase saanu peaxil oli! – Ei sie
ons wännata. – Näid masjetu
töö palka, aga kuida? Ei jaabolla
es ole kedagi lugenust waist taa
praisi winnaotsiva naka Kalli
muidu, sisi, ja oiud nakkaa-
sinva kärsad pranad kige oma
töölla ja taapaaristega minnema,
aga selle naka mishärra käsid
taa-poisi kattikega seppikotka
töiva, wõt wana meister omale



ja kaorepääd ei lampsi temale
mitte sonagi, et küll aimult tema
ali jääl waeva näinsu ja töid
temm. – Näid näitsiva ega pöörs
suud sugu wana tummesi iskka ennast
laskma wastsese kätta; ja kis
saiva nede tuktsanast kaorepää-
st iskki wastsese kätt. ja kis
masiva wana meistrele suuri
summasist. – Ütel ümmarkul ast
kaorepää meistre ette, ja ütel:
„näid am mienn tellit aig töis, ma
lää ära, aga enne palle ma sinu
käest mõnda kapsikat oma tee veh
asse, sest öisuse peralt ka ja mie
omgi." – Ei saa ka weel wiimatsist
sõnu wällagi ütelda mis ka lõõge
suksuse käisiva, ja sõnu tuli ilma
arutu suuga, mida praisi ei saa
waluga sisse sulleldagi; pällalt

nända pailn kunld ta wiel taka
perä kuttajoh maast üles tänsnu,
(Left meister oh teda mahafõünu)
ja jooskma pannes oli, meistre ülekoh
tulest sunst, mis ta oma waesale
aga wäega targa poisile fõimaten
ütel: „Ah fa kaake=pääa, ja piima
abe wõi sina tahadsmin näest naha
fara; ja ütlet wiel et fi raha
fiaes om mis meel ons, — oled fõ
sina mine õppeja wõi meister; sina
olid jah minu ori, ja ori peab fõda
tegema mis meister käseb; mia wõi
nõnda samuta inimesi tule aada ja fõ
waatsese kapsuta sui sina! —
Jaand päale seda tuli üits suurlõuga tääs
ra sinna, ja meister läits kah teda kaar
pää maadu waatsese tegema aga ta palus
ta suutumase ära. Nüid panti naana mei
ster eluks aeaks wangi. — Ja meda tuttaw
kaarepääa otspit üles, tõsti sinna seppase,
ja si päälu naka sai kah temaste. —
Otsa. Järgneb isska.



Kirjutatud Tarwastu wallas Tüma talus
30.nel Nowembril 1890.

(X)

Saadud 18 4/XII 90.

Kõrgesti austatud Dr. härra!

J. Hurt.

Seltsmest korada astun „mina"
Teile juba küll tuttaw, Jaan Kuiva
oma wanawara näputäiega, jälle Teie
otte; ja palun wäewaks wõtta neid
läbi tunnistada; ja siis kui nad
tuult kannatawad, — siis wanawara

palwe täiste terade hulka panna; eh
saadawad ka nemadgi mänele kasu. –
Ma ei tää, kas Teie selle kuuendama
raamatu, mis ümme pall powgnat sun
oli; ja kuhu sise: 60. mäistatust, ja
6. wähemat juttu olit ära mahutad
kätte olede saanut ehk ei! –
Mina panin ta ju Augusti kun läjeja
pöstis, ja saatsin Teile; ja sest ajast
ootsin ma suure igatsusega Teie arv
annet „Olewiskus" mis Teie nende
juttukeste kohta ka ütlede; aga nag
Teate on ta alles wastamata. –
Kui Teie nüüd selle seitse mehe raamatu
päale wastate „Olewiskus" siis olge nii
lahke, ja ütelge: 'kas olete leda kätte
saanut ehk ei!' – Kui ei ole mitte kätt
saanut, siis ma kirjutan meeste need
juttud, ja saadan jälle Teile. Armsakesi
Jaan Kiira.



## Wana juttu

### 1. Rumal loba naine.

Ükskord elasiwa ka Eestimaal mees ja
naine, ütlen sanna nost Pärnu, Nõnda
sama kui Sawe maalgi; Nende sam
oli mõtsa weere pehen, ja pääl saman
mõtsa lähikesen, oli üks kaunis suur
küla. Mees oli oulas töömies, ta
käis ega päew küla peremehe töid
tegema, ja kui mis ta töö kegemise eest
sai, oli kaidu wara, seda wiis ta
oma kodu, et pääl seda oma naisega
ära süüa. Ja ules ka neil sest meie
teenistusest küllalt süüa saanu, kui
naine wäkäga tarjeus, ja nakkes oidlikus
ules olli; – aga naine oli nunnal ja
loba! – Ükspäew kui mees iseäi oma
armu wiisi külan tühüsi oli; nakkas
naine omale putru keetma; puder

Kaie üles kuni wanguni, ja pea langam, ja pillas ennast üle pea weere tulepäi fest et naine oman nunnalusen päällu tuld ala tegi; nägi nüüd naine seda, et puder paam nõnda mutku tõuse, - ta arwa et puder paan kaswab; wõtas pöörmsga käest, ja jooss külla mehele kaibama. Sai küllа, ja ütel mehele: „Tule nüüd kodu mees waene, - nüüd on tuba kõi Mees tõrel teda küll, kui ta ütel: „Mis lori ja aeg, pea paremb jum, ja ole mäistlik, mine kodu ja tee oma töid mis full tetta on." Ei naine es kulle mehe nõuw misest midagi, wait käsik iseri: „Tule ies kodu mees waene, nüüd ons tuba kodus nüüd ei ole enam waja full küla perenaist arjatta, nüüd saame muidu ei jüüa." Mees wälk ka nõusse waat ma minnä, mis tuba jäel kodus sõs



äge on. Naine põrk eher pael joosen, - mõis pikamisi peran, ja nõnda kui kodu kalde otte. - Nüüd eitusi naine äge ära, et nägi, et pada tühjalt kaugu otsan wippusi. - tuligi abijoba ära kõstuna. Naine kahjatu ammo kukjani pea täit puhtu, ja ütel: „Kes ta oneta sit saaft ära nüüd? oli ilusta kukjani täis kasenu, ja kas= wa ixi wiel suuremaks." - Pea nüüd wahel oma lari kinni, - „kärat mees" ja pälla mööda nõmmise põnu ütel mõis oma külle tunde. Ja läits jälle külla tühü. - Põrne kärd pani ta jälle lewa juurd, - lewa juur nak= kas üle mäke wiele ennast wälla aeama; lema mehele jälle küllа pera, ja ütel: „Tule kodu mees waene jättatõu läiste tetta, meil on asi

tulla kadun, – meil ei ole enam waja
rumakil töid tetka, sest leib kaswab
mähen ilma mede töötta sunnema
ta; terle nüüd öge mutter kadu."
Mies törel teda küll; aga tema ei oli
kedagi mehe tärelamuseks, waid täna
sini ema mees peidi kadu minema
ja waatama, mis sääl jälle oli
juhtunu. Saiva neiva kadu leida
mõhe manu; aga mähk oli ennast
enamist kikse kühjas tähendanu.
Naine nakkas kahjatsema, ja ütel:
„Kes ometa sehande kuri loom ollu
kes selle leiva juure maha aanu."
Mees käriks tema wait, ent ta ütel:
„Kas sa pead oma jun kinni?! –
Kas sa sös lajuk, ja kurjus omed
seda aru ei sa, et seiva juur esi
endest täitsub; ja sina oles pidanu



mann seisma, ja käitega ese jälle
päärmsaga teda (leiva juured) maha
segama; aga sina näed et leiva
juur jaba üle mähe weerde wälla
täitsub, – sõi paned sa jawsema
iks küla pawle mulle kaibama
et leiva juur mähen kaswab; –
umm pooldäget saa ometagi
ann kudas sina pead elama." Ise
Nõnda niel waene sanna mies
oma naisega, – ja läits jälle
ära külla kiitü; silma nelk
täis, et ta naene nõnda tema
waewaga arjast waramusest peillas.
Üits kõrd oli ta naine kappustit
kietan, ja kurnas pima tilga
mis ta wa punikaft sai peuka
pääle. – Mies ütel: „Sest mede kapsastele
wana punikaft ei saa ka enamb
mitte mikastiji! – saab ägu talwe

paale ära kappa, et wa kappusta
jmuriside panna oles." –

Oli ka nõnda kõnelnu ja käsku
täis jõnnu, – läits ka jälle ära
küllä tükü. – Nüid läits mõni
päew üsna waganuji mööda;
aga üttel päewal tuli naine
jmre meele ääga mehele kaeba
ma: „Nüid on jmmik ära kappet
kapped jah, – ja jaba tükes raiju
ja ega kappusta jmurika pääl
nna kükk pannd; nüid naa
kaswawa rävimasse." "

Nüid läits mehed kaps üle
masja, ja ka ütel: „Oh ja paud
melega inimene küll, mis sina
oled; kas saanända oled kunku
nõnda tegen!" Es saa mees sikk
oma mätet wällagi ütelda, jääl
nakkas naine wastu larisema:



„Sina ei käsknd ära kappa, ja
kappusta jmuriside pääle panna,
käskid jah käskid ei; nah." –
Wait ja lantrano jne. wäi sina
wiel larisad, ja seisad on a mõtle-
mata kaa ees! – Kas ma nõnda
üttli; ma ütli, et: „mes kahte
paale kappame wa punik ära,
jäs oles hää kappusidega sieda
ollu;" aga mitte nõnda mõtlema
ka es ole mun ütelus, nui nüid
sin tegu oli, ja arn saamata
sija jne. „Nõnda kärk temaga
mees, jäame wahun!" – Ta jäi raasike
aega mõtlema, jäs ütel ka oma
naesele: „Tule lääme jäs kaeu, ma
taha ka nätta sai a jeda kälwa-
tumata tempu mis ja oled tennu."
Naa läksiwa ka koke minema,
aga kaguni täist tied mõtsa poole

ja ikka sügavaste mätsa sisse; ka
pelk oma naist et siit lääb paremb
tee kodu; aga eks mätel ka oma
naist mätsa jätta; — mis sa sea
asjalikus sai. Sõs sai naa õige
sügavaste mätsa oliva saanu, —
ütel ka oma näesele: „Ma lään
raasike siia põõsa taga oma asja
ajama.“ Läits, ja jooss kodu. —
Naine ootl kükki aiga ära, aga
mies es tule kuskigi wälla. —
Nakkas sõs kah sinna poole
minema kaes ka mees ali.
nännu minnes, ja nõnda sai
ka wiimätä üle õge. Sunne kivi
mann, kelle kärgus mätsast üle
käis; ja ka nakkas kake kivi
otsa naminа, selle mätega eest
näes ma säältsi oma kodu ära;
sai ka otsa, naadas ümmer keerw



ja ennäe säält saaistiosi tema
wõsikuxene mõõd oli ka nõõm
sunn; nakkas sunne äälega naarma
ja oma laud wett laskma (kupsele)
wesi nakkas mõõmaan arun kuni
otsast maha jooskma, ja tema
neile wee arnsile nagu tied kätte
juhatama; (nõnda kui inimesilg
„Mine sina siit saada, mine sina
siit saada, mine sina säält saada
jõe.“ Aga nõõle oliwa selle
kivi kärwal oma nõõwit saaki
jagamas; kui neiwa sedasi jahratuft
wa, mis sie naene wälla jagas; —
mätliwa neiwa oman kurjan
säämen, et neid tullas taga ots=
ma, — ja siõtiwa sugama jooss=
ma, kikk waka ja mun waran=
dusse jätiwa neiwa sinna maha.

Ühn naine leda kivi otsast ääge
et mitte letten mehe päält kivi
kärwast ära jaufema, ütel tema
naaben: „Tah ah ilma ime, mis
ma wiel ära ei näe, – minnu
kuke tilga ieest jaufema näuda
pailu mihi mätsa; kas te naer
ameta jowfete, tulge tagasi, – üttes
ge mis teil äde on." Aga näiwale
es waata maikuri tagasi wait
jäufema iki mätsa sisse. –
Nüid ronis naine kiwi otsast
maha, ja läits sinna, kus kattel
nie mõnele oliwa waza jäganu
ja näägi päal suure ulga naha
ta wätt omale mõnda pailu wi
temal taskus läits; ja läs läits
ta pesi jõesäre kaeu pealt.
Oli ta kaeu saanu, wõtt ta jäbu



rangelt kaewata oma mehele:
„ellis ja müü enne mu kaeu jaufet,
sea es läna kedagi, aga mea läusi
suure, suure ulga naha. Ühn mahäät
suure kiwi otsas oli, ja kuft kiwis
mõõda alla sase, pittiwa päält kerwe
kari mihi mätsa jowskma, ja jätkiw
wa suure ulga naha mulle, jäas
wa iki mu kenft pellas sinna."
Mehe wiel oli jõba peab leda nätten
nu ta wiel tema lasisamist unnib,
läits tall mõõda wiel pahno, et ta
ütte juhi jämutse witsa wätt, ja
temale pidi löõma. Aga naine ütel:
„Ära löö ütiji wiss waene, mea läusi
jah läusi; läämc naha pesta ja tawa
ta ära, päs olema meie nikka; ei
ole full enamb waea küla peremihi
orjada." Ja eji wätt tahtst naha pesta

Nüüd eitusi mees perisp nända ära ei
temal wiis, nüüdsärraga päält maha päitse,
kui ta seda kuld, ja käbe saba naer
päkan nägi. - Kes (üks) lugu ama jutku
edesi saadeti: (peas) „Nõe nüüd seatsit
ümärgse saatist ans mull äste weel
kadun, aga pääl, pääl, pmre kui
kõrwan om mutitta purt nimikut
tule läämne öige nutku perra."
Mees es pane enamb waatu, ega es
lamsu sõna, mund läits perra
kaes naene eken läits. Oliwa nende
selle naesett kähendet pmre kiwi
manu saanu, - ja ali ka läeste
öige peällu naha; aiwa nie kaht
läis, mis pääl man mahan oliwa
ja tulinwa kadu. - Kadun mätel
mies: „Minu naene labisab seda
waka käudmist küla wahwale wälle
ja sie om alb; ma pea teda peto



Kuidas ka mätel, nända ka tegi. -
Ta wäleti naesele ette, et: „Nüüd tuleb
kana nõna sada, kes kikk maha
kappab, kes aga ette puutub, - ja
peraft nakkab taewast kuld, ja
kõrwa maha sadama; aga sõs kige
wiimätä tetäs armu usse walla,
ja andas saia. Kõkki sõs sina
sina selle alle kõrikse ala mis sin
sannan kunali om." Nüüd kükk
naene kõrikse ala, ja mees wälk
kesti rapsti kärikse pätja päält,
pani mitthu kan a kärikse päkja
päale känkma; ja see ali kana
nõna sada. Seni kolksiwa nie
kanada kärikse päkja kunni
kesna otsa saiwa. Nüüd ütles
mees naisst: „Naiseke küsi nüüd
äste kõrikse weere läkiksesse, sest
nüüd om kana nõna sada küll

(tsa.)

aga tuld ja tärwa nakkab taewa
pealama, – saab tää sina ei tõrin
kejet päikjas ons üks-aink, ja ka
ja mitte mäestlikult ennast
weere pawle ei ole (sõs) saab ja
tule ja tärwa läbi sokka! nimo
tükki kah kos ma saa. –

Es ole sie kõna wiel lõppenyt mehe
punst, kui ta jaba, waikus palus
ja tärikse põhja angust [illegible]
alla lask. Oli ta ütte ää tükke
aiga waqu ära fulatanud, – jäält
ta järgi, ja nakkas ütsa-kaosike
aiga keratt waiqu palutamist
sain lõpetama, jäält sanast
tärikse põhja anguft alla kos
ta tuld ja waikusi oli laskenes.
No nüid om kik ahastuse aeg
mööda. „Kõnnuft mies wällan
pool-tärikest," ja taewast anda



meile armu kinkitusi; wõtke
nüid naesega ja saa, – sõs wõid
omaft peidu paigaft wälla tulla.
Olin naene nii sõna mis mees oli temale
tähendanud, – wai ütsi pildun- äga oli
sõnu; tuli ta tärikse ala wälla,
ja tuli meie maani; rõõmuft ennaft
et ka mees temie oli; – ta ütel: „Ma
tena iki Jumalat et meie mõlemba
päästmo oleme, sest kaua nüna saa
surmaft, ja weel sest ummaft tule ja
tärwa surmaft." – Mies ütel ka, kaua
laste kärwale waarden nao mea
tena kah et sea ja mede wähike
sanna nõdsikuskene alla om." –
„Noh nüid om ta ikki peteti, nüid
wäib ta seda lugu, ja ka seda
raha kändmise lugu täisile inime
sile. kõnelda nõnda paelu kui ta
tahab; kannigi ei saa teda uskma."
ütel mies esiendese.

Nõnda ka oli; kõigel päewäl ei ole
oli wäga mahti saamu; läits ta jooma
küllaga, ja nakkas ka seda-maid läh-
man talum sest raha laindmisest lär-
mama. „Mea läksi üleeilatse mät-
sumre kivi manti äge pällu raka-
meke jawõsiwa raha manti ära-mõ-
sa; naa pellaswiwa wist mein kus-
mis ma ülewalt kivi alsatt neile
kaala lõsõsa; mea wiel ütli kõigile:
„Kos tea kaera jawõsse, kas tee seda
mia kuse tilka pellaside wäelt?"
Aga newa ei waata kaasaigi, wait
kättiwa mõtsa ni sumab. —
Mea tuli kivi alsatt mailma, pisti
mõne pew käwe raha raskist oma
kasku, ja jooma koder; ja ütli ende
sõa mehele: „Tule müü mõtsa sun
kivi mann mies weeme mea
läksi sinna suure Ipalga raha;



läämne tooma ta ära, waata sõs ei
ole meil, või sul waea ämamb külla
pere-mihi orjata sõs oleme meie nikkä.
Mia mies ei usu küll edimelt, wäik
wiel niksa, ja kahk mia lõua ja
ütel: „Mis sa ikka karisat, kas sa
mull kapinaft sõame walu oled
temma." „Aga mina wõtki kapsett
käppaga raha raskist wälla, ja näita
si temale; sõs sõtte wiis tema käest
maha; ja ta tuli sõna lausmada
mina pera." — „Mis sa ikka sin
sustrat, wana putru pada! — ka sa pead
ema lõnga kinni, ja rahid minema!"
Ütel selle kahu peremies, kumb ta seda
juttu wälla kabisi. „Lõusime, ja lõusime
kulla peremies usu müü ametaji! —
Läime ära koda kaks sumet natti täit;
ek ni sa minidu ei usu sõs tule waatama"
„Kunass sa sõs selle raha sinna mõtsa

läinud, – ja kunagi tee ka jõe jälle ära täide päält mõtsaga kuue kuni maani." Üks küla peremees väga wagamaja jäi „Üleilatse ikka, wõi enne kui jõe kaua nõna jõda maa päält oli, kes inimese kahti kõige maa päältt ära lõpeta; ja ka enne kui kuld ja tõrwa taewa maha sadke kes seitse inimesi ja elajaid ja aomit kahti ära pabuta; aga meie oma panna nõtskega, ja ka teie ja tegi oone om kiiga alla; aga see jõe taeva armu ose walla tetti, jõe sainu me jõua oma wa mehega nõnda pääd ei kõttu saitse. No teie saide ikka ka nõnda sama päälle sain (mis taewast teile andi) jõua ei meiegi." — —

„Kuule kas sa pead oma lauri wõi mitte? – Hoia lõuest wälla, wäi pea ma sinu warwaga sundma; kes on jõda kaua nõna jõda maa päält kunile ei nänne; ei jälle ei kuld ja tõrwa taewast maha sadke; ja kige wõnatä wiel sain; ja oled nüüd peris ullutse minnu! – aga jõda ma sulle ütle et wiimäärc kõrd olgu sull jüri käia nüüd algu mint, mitte witsa jõna ei tohi ja änamb labistada." –



Nüüd es tohi naine änamb mustagi lausta, ja kaie kui ka minema sai. – Läits kodu, ja elas üsna wagaste kodun oma wana nõhe man; es lää änamb külla larisama, nõnda nii enne. –

Mõne päewa peraft ürjasiwa neiva omale wastse tare, ja sainwa ka pea walmis; nüüd elasiwa nad wastse nummika tare sehen näemsaste, ja ilusta; ja wõib alla ei elawa na prilla wiel kui naa ei ole ära kaotu. — — See prilla nõnelt „Eesti-minnas" jutt, on selle „Soominnas" jutlu taoline nais „Olewiku" lummer 35.e sehen om. –

## W. U: #. 1. o Mustt Kass.

Ek öppins kudas musta Kassi
liiega ennatt nägemadse wäib tetta.
„Otsi omale üks mustt Kass kellel muu
karwaliss lappi wäi täkke küllen ei ole,
wäid mustt ku süsi on; pane ta õhtul pätti
kaas pääle, kalde pääle kaogu otsa,
tuli ala, – ja kass ta seni pida ennu
sa arwat, et liie päält kikk liha
walla on keenu, ja ka hun kikk üttest
jaba walla on keenu, – arwamise järgi,
aga waadata ei tohi mitte, – sis ei saa
sest kiitmisest midagi. Om ta nönda
keenu, wõtta pada kaogu otsast maha
mine piigle ala, – ja nüüd wõtta neid
kassi kanke, pista ütsi ammaste wahele
kellega sa ennatt piigleb mäed sis wisga maha
nönda tie sugega, kumi sulle sis kant
kõtte tuleb, keda ammaste wahel aiden



sa ennatt ei nöe, sis pista karnaa
mise, ja ennu sa wahel saawid, et sinu
tärsitt ei pea nättama, ek ennu sa kohe=
nile rattale tahad minna, kas sa täiste
nätten mitte ei tohi minna; sis
pista sis kont omale ammaste wahele,
sis wõid wäi kuniga kotta minna ja
sige salajaina asja päältt waataja olla;
ek ka sige kallimat aspa ära wõttes.
Sõa ma keelan küll könaste nule ku
mustta Kassi keelamise waritawat, et naa
täise inimese waramisst ei waraste, – ja
kes ümetagi minu keelust wõlmada seda
teeb, sis saab kubja kahte jalu pääl kari=
tadut." — Mispale könel mitte wana
esa seda kassi kiitmisst; aga nüüd
könela mitta teile tiie saaremaa, ja
järgi tuleja; ümetage sis ihuste ama
kassi kiitmisst, ja ära liha wõtte liie
pääle jättax, sis ei sa säält midagi. —

# Wana laulu.

## 1. Tõise wõttina endele.

(Illane naese wõtja.)

1. Tõise wõtina endele Wahe naese,
E- e-eenusgi maarusgi!
Mulle jätine musta naese,
E- e-eenusgi maarusgi! -
2. Tõise lättine omadega Kirikusse,
E- e-eenusgi maarusgi!
Mina lätsi omad ajutama,
E- e-eenusgi maarusgi! -
3. Nakkas kurat külmetama,
E- e-eenusgi maarusgi! -
Wiis kodu kuiwamare,
E- e-eenusgi maarusgi! -
4. Aie üles ahju pääle, -
E- e-eenusgi maarusgi! -



Sattle kurat kaldeesse! -
E- e- eenusgi maarusgi!
5. Palut käe palut jala,
E- e-eenusgi maarusgi! -
Palut poole puit (perset) ära.
E- e- eenusgi maarusgi! -

## 2. Kas ja lubad mulle tulla?

Ilus tüdruk, ilus tüdruk,
Walge mammel;
Ütle mulle, ütle mulle,
Ufinaft! -
Mull on aiga, mulle aiga,
Kafinaft! -
Kas ja lubad, kas ja lubad,
Mulle tulla?!
Raha nikkenft, raha nikkenft,
Mull ei ole! -

Lewa puudu, lewa puudu,
Ka ei tule. —
Mull om sada, mull om sada,
Sangat raha.
Täine sada, täine sada sangarada
Sangamada.
Kalmas sada, kalmas sada,
Kullat raha. —
Mull om kümme, mull om kümme
Kördit amet;
Täine kümme, täine kümme,
Kördimada.
Kalmas kümme, kalmas kümme,
Kolgit amet. — (Trullitud amet)
Aida tie ma, aida tie ma,
Anilikaft.
Paari pane päale, paari pane päale,
Pardi fuliff.



Raawi witfa, raawi witfa,
Ronga fuliff.
Kattus faab päädi, kattus faab päale,
Kalalihaft.
Ü's faab ette, ü's faab ette,
Üfa keeliff.
Taba faab ette, taba faab ette,
Taara tammeft. —
Sös om aita, fös om aita,
Kalmis faanu.
Pane wäi fisfi, pane wäi fisfi,
Mis fa tahad. —
Mis full wiga, mis full wiga,
Mulle tulla?! —

Seda laulu kuuli ma omam wäikesen
latse jälwen, ütte wana eideresse sunft;
wäibalta, et mäni rent ära ammeleft
minnem, ja nönda laulu feldfiff wälla
jäänu. —

Järg. tuleb.

Tarwastu wallan Tüma talun
kirjutanu Jaan Wiira, sell 17. Paastu kuul
1891.

Tarwastu Kihelk. Saatnud Jaan Wiira
Saadud $18\frac{7}{III}$ 91.
(8X).

Kõrgeste ametlatud Dr. härra!

J. Hurt.

Kahekesi kõrda astusi mina
jälle Teie ette oma wanawara
näppudäwega, ja palle Teid waewas
wõtta neid läbi waadata;
kui wõrewa kõlbawa jõs kah
palwe töiste „terakeste“ seltsi panna.

ТАЮЩАФЕЛЛИНЪЛИФЛ. ТЕЛЛИНЪ 30 НОЯ. 1890

Ma räämsta ennast selle üle
wäega et minu poolt saadet
wanawara wihu on Teie poolt
lahkest wastu wõtmist lõudan.
Sellenrõõmun karja ma järgi=
jätmata wanawara raasukesi;
kui mull wähagi aiga jahub üle
jääma. Wanawara om Tarwast
wiel küllalt lõuda; aga om ka
nüid kuhjsid mihi wanawara
karjamisele kastun; sie om
wäega rõõmustan Tarwastlaste

Teid terwitab Teie kaas
tõõline Jaan Wiira.



# Wanad jutud.

1. Wäike Peeter ja suur Peeter.

Nii ülenzan nimetet vaits Peetert
olewa enneminste wanal aeal üle
Eestimaa mäisa puis arja, wõnda et
neil endil oma elu üle midagi
üteldmist es ole, waid sie ütlemine
oli nende ijanda, selle mäisa härra
käken, - kes neid wõis surmata
kui ka oles tahtan, ek mis takt
süna neile tetkes; nüsputtsen
waesen, ja wiletsan olekun oliwa
ja elasiwa nede vaits Peetert! -

Waatame nüid neid kahte
Peetert weidi ligidamalt, kudas
neiwa vah ütsteise wastu oliwa.
Nende elu es sünni ~~kaugem~~ sugugi
üte; suur Peeter oli ühte oma

Suurupe, ja keha pirgupe pääle, -
ei küll ka mehe wäike Pieter
nätetu ei ole; aga pelle perapoole
temal suurel Pietrel, iki wäikese
mehe pilgataja naeri nagu huba
et ta tema kärwan oli härja
pälwlane oli, pi perapoole pai me
wäike mees alati suurest Pietrest
härja pälwlapes, pärna wahaparapes
ja pärna pikkigapoe nimetet, ja we
palku mitu nimesid pai temale
and; kik kannad mehe wäike
Pieter nahtlikult ära, ega es
itte temale midagi halwasta
wastu. Nüüd andi mehe kättel
Pietrele käsk, et neiva peawa
kattekesk, kolme päewa. Tie kaüs
(maad) mööda pidi naima minem
nüüd pandi neile kolme nädali
leiwakott mann, ja neiva wäteva



leiwa kattikseda kurja päale ja
wapsipiwa päale mätsa pawle;
kui na. ja mätsan oliwa, ja
kõõde nakkapiwa, tuli neil ka üits
käed päägi ipu, nagu egal kõõmiku
nüüd ütel suure Pieter wäikesele:
„Sõõme siin kott enne kühjaks
jõo jõõme jälle minul."
Wäike Pieter laske suurt
Pietert kettaa kudas ka aga takst
ei ta oma wäikse päaga
küllo aru pai, et see üits wigus
oli, ei wõta sinna midagi tetta;
ta laske suurt Pietert nõnda endega
mäkki kudas suur Pieter seda hääs
arwas. Nõnda oli ka selle leiwakoti
jõõmisega lugu; oli suur Pieter
seda sowin jõo wõt mehe wäike
Pieter ka ilma põna lawomata
kotti walla kisku, ja nakkapiwa

päima; sen sein'a nenda öige rahul-
ult, ja lein'a ka läid nii päin'a ra-
nhikkult auni wäikse Pietre katkin
wiel laidu wara ol; aga ken naa-
jaba wiimaks kärda päält sest
sein'a, ja jaba wiimse pala am-
ommasta alt sinna peris paika
saatin'a, – ütel sinn Peeter pawd
mede wäikesele Pietrele pilgates:
„Nah nüid wista ama lein'a kat-
ilusta warna ütsa, ja amba
kah nända sama ilusta waggu
ütsa, sest ega sull nendega amast
enamb läid ei ole, sen ken mei-
sin mätsan olemc." Nända ol
kah, – täisel päewi aial ken sinn
Peeter oma lein'a katti walla
wält, – mede wäike Peeter kah
sinna mann sselle kanba pä-
mätkelten mis sinn Peeter oli tem-



enne ken nen'a wäikse Pietre lein'a
katkist päima nankas sin'a, ja
pidi päima naskama; aga nüid
siis mede wäike Peeter alla kuulma
mis ta enne ei olnenud: „Kas sull
arn päkan on, wäi sina tuled sina
minu maan päima, – kas sull sest
wäikest maakest küll ei saa, mis
sin makan ena sehen raumab,
ei saa jälle sie linne sitta unik
ära, mis säält sin ehen pun pääl
on!" – See on sinn wäikse mihe
nakka ää küllalt, kae aga aida
ei ja watsake paha ei tee!" –
Nüid, ja wiel pällu nüid kaba päima
labi ses wana sinn Peeter oma
laiast sinst wälla. Aga wiima
ti ütel ta wiel: „Mine sina
päewsase waata sääl on üits
mesi linnu sesa wõtta ja sõ-

ja ei tahtnud ühtegi pähkleid ära! — Mees-väike Peeter saatis küll selle, ja tahtis täie, ja ealine tüdruk läks ja võttis oma väikese õe Leenu käest ja viis ta nõnda ära; ilma et ta oleks ütelnud minna; aga viimati ei jõudnud nälg ühte ega teist enam välja kannatada ja nõnda ühtlasi kõik vaatajad minna ei tahtnud väike Leenukese, kelle oli jäänud lõunat, — aga kõik nõnda kaugele kadusid ära, nõnda et väike Peetrike, kelle minnu pidi ütsinda, ja läks kah jäält jalutama ja jõudis ühte mesilase pesa; ja nagu ette pidanudki käegi välja otsima; aga jäält pesast tuli



sellsamad sitma pidavat ütsi suur Mesilase ema välja, ja nagu mees-väikesest Peetert kartma ja ütles: „Armas inimene! mind on üksi väega väikene pesakene ja sellest ei saa sinu kätte midagi küllalt süüa, — ja päälegi nimelt minu ja minu laste elu ajame ära, muud ei saa sa suuremat midagi! — ma või sulle parem ühte lõuatuge lõunta mis ma ka lõeste saa pidama; ma lõunta sulle ei kui sul waest midagi abi waja on, sis käska minu oma api." — Kui Peetrekene seda aledat palvet kuulis, tuli talle wesi silma, ja ta ütles: „Olgu nii, ma tahan kah oma kõtu tühjaks kannata sinu aleda

palwe peraft; ta läits ära [illegible]
Pietre manu [illegible]hin.-"
Sinu Pieter küsis meie wäiselt
Pietrelt: „Noh kas said nüüd
küllalt mett püüa ma wäike
püna pitkil?" Wäike mies kaste
wastuseks: „Ei saa, mesilind palle
min öige aleste, ja ma jäätsi
selleperaft tulle ta pesakese.
Nüüd naab teda jälle sinu
Pieter kiusi pidi, kui ta ütel:
„Kae kunn nüüd öige mees
tema jäätab mesilinnu ise
aeamise peraft tema pesa-
lähkmada? oles ma sinu
asemel alles, küll ma sis oles
talle näitanu, kuidas ma eä
teda ennaft (mesilinnu) oles
surnuks lönnu, ja sis (mesi-
lind) ei pesa lähkmu. Aga mis sa-



[illegible]ese käewe sõlmega teed mu
tall arm sääl wäikse pääs sehen
ei ole. Ütles ta jälle wäikesele
Pietrele.- Tulin nüüd jälle
sõõmise aig.- sinu Pieter läits
oma kahti manu, aga wäike
wõtkas kärwalt, ja sannat
nälga. Aga sinu Pieter ütel
talle jälle silgates: „Mis sa
nüüd wahid sin, mine omeda
sinna pöösale mis sinust mõni
sanu länna pael on sääl
lärwad ja ütte üre pesa mis
käis paigi on, ja keri wana
sind peallemaatuleb, öira sa sõs
tema kinnmisst kullesen wait
sõ ka tema maka, ja siista
omale kätte; koe sõs nas sää
kätte käis, mis käime teande
püna wahest nällatt kätte

ei saa. " Waadas sõs wiekmed-
wäikse Pieter, aga nälla äda sun-
ka seda sunnitt Pietreti juhata
üre pesa üles se, ööma ja ära sõõma,
läits, ja ots, ja lõus kah ta
rätte, ja joba sirut ta rätt
wälla ehk üre ärgi ules wälla wõtte
aga ennäe, sell-sama al silma
pilgud, jorsek wana üx pes-
põhust wälla, ja nakas ne-
Peetert rallema: „ Oh inime
jättke mor wäiksed naja na-
le, mis saad sa neist! — selt sa
ei saaigal oma nälga nende
äga kistuda; — ken sa mor
naja alla jättad, taka ma
sulle ööda ajal abis alla-ku
sull min waeda om. — —
Jälle jätt mede wõuke Pieter
neda rahu, ja läits ära, et



rätt wäega nibetat tegi, sõs
sallas ta ejiennast ära, ja tegi sam
ainult sellele ööd nes teda sellesse
palus. Ta läits ära sure
Pietre manu, ja nakas sääl
ama tõõd tegema. — Wana
Pieter küsk tema (mede wäikse
Pietre) käest jälle: „ Nah nüüd
om sull iks rätt siri tõis,
nüüd wõid sa küll tõvd wiruta.
Mede wäike Pieter rasst jälle surwalt
„ Eah rassta tõis sai, es sa üttegi
paiga ära süüa, sest wana üx
tuli minu pallema, ja mor
jättis nan kik terwese, ja tuli
ära. " Nah nüüd oli mede
wäikse Pietrekse, jälle tõõk
aga naaru, ja sõnnes sõnn
kulleda, mis ta wäikse meelega
ära kannat, ja paremat aega
oot. —

Nüid tuli jälle päügi aig käätte, ja
puur Peeter läits jälle pöima; aga
wäike Peeter waatas aleda meele
peda päält kui puur Peeter pei:
Kama es lase ka teda waatadagi
waid ütel temale: „Mis ja wahid,
ega ja pist minu käest püüa
ei paa, – kui ja õige püüa
tahad, pös mine roni pelle puu
kunse otsa, mis pinu tagga pälla
pükse mäed
om, pelle otsan on üits kulli pesa
ja paja pehen; wõtta, ja pöö nen
ära, aga ära ja pös jälle wana
kulli aigamist kunde, waid anna
talle käepaja kärwa päale ku
ta pinu ette wanna, tulebgi ikka
Mede wäike Peeter mõtles edimel
küll pinna, ja tänna; aga wiimaks
läits oma näilla üda punduse
pelle puure kunse otsa, ja lõus



ka täiste ütte kulli pesa, ja paja
pehen; joba pinut tõram käe walla
et kulli poigega oma nälga ära
aeada; Pääl tuli wana kull kahis
ken otse pisti, ja nokkas mede
wäikest Peetert üige abitaste pilma
wiega pallema! – Ta lubas Peetrele
api tulla, kui tall teda kunagi
waea peas olema! – Ja mede
Peetre lekke pöa jätt ka kulli poesse
putmata, ja läits nönda pama
tühja kättiga kunse otsast maha
kui ta otsa oli ronimu, – ta läits
puure Peetre maimu ja nakkas jälle
oma piid raima. – Aga puur
Peeter nakkas jälle teda nakma
ja ütles: „Nõ ega nüid enamb
wäikest Peetret nõi pöna pütikest
pütsmel nädalit püüa waea ei
ole, – nüid om ta kätt kulli

paige praadi käis, – ja wiel pällu mõn-
tamise põnu labisi temaa omaett laiast
funft wälba." – Aga mede wäike
Päeter es laupa mitte mutka ega
walgat, waid tegi oma töö edesi.
Nüid oli neil joba se aig käis
mis pääle neiva alinda wälla
tullu, ja ka nii pime äära
raiut, mis neil vaiu and oli;
ja naa nõuasiwa radu paale
minema, – aga wäike Peeter
jäi furesst Päetrest weel mõtka sel-
ka oli ära nälgmy, ja pääle
wähtse. – Suur Peeter käits
oma pikke koewega rutku mõ-
ja käits ärrade üles aeduma a
töö walmis am; ärra oli ka
sellega pääle nätta käste na
ta küsk, mede wäikesst Peetert
pur ta ütel et: „Kas se wäike



pois on?" Da jäi minst maha,
ei töö nas tema ära wäse wäi
mis temal oli, – ek mis ja sinna
küll märstat, tall ona nüid
pimre otte nõtmise eben; ek jäi
ka nende pääle mõtlema, –
„ütel pimre Päeter", mis, mis, on üks
otte wõtmine „Küsis härra pimre Päetre käest.
Otte wõtmine on se, ku minene lubab
midagi letta, nõnda kui wäikse Peeter nüid
lubas ütte idupa wahast kirikun letta mis
kunnigi ei ole wiel nännu, – ja katetõistkun
käsleja kella tõrni panna; ja selle kirikuke pimre
kraavi ümber kaeva, et kunnigi selle kirikuke
mann ei saa. „Ütel jälle pimre Peeter."
Ah se on se otte nõtmine! ah sis nõnda
pimrustab se wäikse pois; no no küll mina
näitan talle tema pimrustamist; aga sina
wäid mina ema käe pimre ütel härra."
Oli pimre Peeter ära nännu, jäät tuhi mede

Väike Peeter. Kah, ärrale üles and
et kenrad juur oni ära raiunk. —
Kui nüüd väike Peeter ärra tahte oli
minnu, ja keda alandlikult teret
nu, — ja keda sai ka wiel ära
ütelda, et: „Ma tuli ärrale aland-
likult ütlema, et mina ja ma juur on
ära raiunk." — Enamb ei saa mede
väike mees edesi rääkida; selle ärra
sai juure äälega wahele: „Soo sad, see o
hea, — kui see nõnda olep, külaga
mina lasep järele waadata, kas
teie nõnda on." Aga kuidas sina
oled ütelnud: „Et sina wäid üks kirik
ehitada wahatt; ja kiriku tarmi ale
lubanud raketeistkümmne päälega
panna; ja kus weel, et sina väike
pärsi jämejkas, oled lubanud, selle kirik
ühe juure kraavi ümmber raewada
nutt kesti ka „mina" mitte sisse ei sa



ilma sinu lasemada." Väike Peeter
rahkus nüüd küll rõõmu ära, ta sai
küll aru et, suur Peeter tema päale ei
kaewanu; ta wõtt ka jõna julun et,
ende iest sisse, mis ta ütelet: „Mea ei
tää" sellest kuiken ehitamise juttust
wõi täntsest mitte mehastiga." —
Nända paiku sai mehe väike mees
rõõmelda, — sis kärat ärrä nõnda
rõõwaste et väike mees enamb ei julge
ütte ei sanda; kui ta ütel: „Wait sa
lantrus, — wõi ni weike mees, ja päale
ei, ja tahtis oma herraga weel
waidlema hakkata; selle kaf ma
silmast, ja hamme hammiku hakka
oma imelikku kiriku ehitamisele
päale, ja teed ta selme päewaga
walmis, ja weel sinna metsa sengt sa
mitt sinu raiusit; aga kui sa teda
walmis ei sa, sis wäid sa sinna samasse

matsa, keige jämetama rumsa oksa küllge, kumrikk Pietrest üles lämmatud saada; kälgu kus seal, ja mätte paremine oma kiriku pkani järele.

Mede wäike Pieter makkas jälle seda sama kuldt tied mööda poole minema; ja esi ikk nönda aleste et ka kik pun oles pidanu tema päädet arwu eitma; aga oli ta mõtsa, selle paiga pääle saanu, kus neno kumre Pietrega olin; kõnu; kinna ist ta kannu otsa, ja ikk ikki edesi! — aga nüid kuuld ta mesilinnu kumisamikk, ende lähikesen, ta waatas ende ümmer-Keeru, ja nägi, et temu tagat selga kesama mesilind, kelle pesa ta kumre Pietre käsu pääle pidi ära kõõma, ja kelle palwe pääle mede wäike Pieter temu pesa terwese jätt; nüid tuli ta ikka Pietre manu, ja ütel temale:



„Miskeraat ikkeb mun kallis säber, mun ehn aidja nända alesse! kas ma mitte kinn anuta ei wõi?" — Käskel Pietrel tuli oma säbra (mesilinnu) lubamine mile. Nüid juhtus ta kõik oma äda ära mis teda ikma aeas. Ära muretsa nända pealle, mina wõi kinn selle kirikun tegemisen anuta: „Ütel mesilind." — Esi lennas ta kumre ruttuga oma pesa manu, - oma täu" tegijadele käsku andma ja päält pesatt, kennas ka ikma ära armamada päällu mesilinde wälla ja nakkasiwa ka mede wäikesett Pietrest ette näitat kohtussa pääle kirikut ehitama; ja ta kaswe ka nända upinaste nende armamada linde tegemisel, et ta jaba enne õhtut walmis sai, - ja weel nända ütlemada ilus et kennigi sehatt es ole nännu. Nüid oli mede wäikesel Pietrel nõõm kumr, selle ehituse

peraſt mis tema ehen jus.– Aga ſääl tuli ja
kurbtus nende kallе töör peraſt mis
alla tegemada olnud; ja ta äkas öig
ſäame pühjaſt: „Oh peas ma jälle
endele üttе raavi kaema ſaama
nagu ma kirikus ehitajа endele ja
Kui ta alla nõnda nurwastusen felt
pääle mõtel, tuli ireksne, sui süts
vabin jooksen pum fehti mõõda mis maha
olnud, ja ütel: „Mis full äda on nun ela
ärja. ɛR wõi wäitе mea finn awita
Nüid jatuſt mede wäike Pieter ära mis
teda imma pani; aga iir kes ſeda jutte
õge kirſt kärwega oli kullenu, ütel;
ärja Pietrele: „Ära ike ilmaasjand
pima wõi raawi kaejumise ende, ja
oma pärge pääle wõtta; ja ammen
õhtuſe peab ſell kirikul pmr raaw
ümber olema." Sis iire täutus and küll
mede Pietrele, wäha törõsti; ſeſt nõm



wäikeſt lawnakeſeſt es wõi ta fuju
ſeda lauda; aga ſõi ta ſeda wotma kuni
ommenani. Aga ireke oli jälle ära
oma pesſa jooma, ja and ſääl oma
perekonnale käsku.– Õ" läits wagawuſi
mõõda, ja täiſel ommukul joba enne agu
emi wäike Pieter alla magas olnu, mittu
muſt tuhat irt kiriku ümmer kogunen,
ja nakkaſiwa oma kaejumiſe tööd pääle,
kui nüid päew üles tõuſe, ja mede wäike
Pieter üles erani,– ja ſeda irde kogu
näzi nuis ſääl kiriku ümmer kogunen oli,
ja et joba üteſſe kiriku küllgi pmr
raaw ära oli kaewet; ſõs täit tema ſõat
ſchande wõim, et ta eſiemaſt, ja ende
kõttugi ära unet,– et ta küll mitmal
päewal enamb lawa-iwa ammaste kaudu
alla kõttu es alle ſaatan; lõunaſe oli job
irde töö walmis, ja kirk ära oma pesſa
minnu. Wäikſe Pietre wõim oli jälle pmr.–

Peagi tuli tall Pieterseel wimatse kõõ peraft kipe
juurumb mure pääle; seft kaft wõis ta omeka
kaltsedäistsu äälega kella wõtta, kida ta
ärra käsu järgi torni pidi panema.
Oli ta ütte raaskse aiga alla selle pääl
mättelmu, pääl lennas mede toattawatt
rumsest kurr kull Pitre ette, ja küsis:
„Mu sõber, mis waewab sinu sõbrat et
sa nõnda muretsed!“ –
Oli mede wäike mies oma äda ära
kõnelnu, ütel kull talle rõõmustawa
äälega: „Ära muretse ilmaasjanda,
mea sõbra kas sehande kell am; nüüd ei ole
minul kui istu min selga, ja läämе.
Aga enne wõtta sie pam laast, liwa
tera, ja wie tilk, mis ma sulle anna
ja pane neid oalega ilmsta ära, ek tul
neid meile kie pääl wätte waja.“ –
Meda wäike Pieter wõtt nie kalm asja da
rõõmuga wastu, ja pam nenda ära kulli



õppuse järgi. Nu tule sõs nüüd istu minu
ja läämе! – „Ütel kull.“ Ja mede wäike Pieter
läks ka kudas käsdi. Nüüd hüppe kull lendu,
ja lennas ülmett üles pilwe ala, ja sõs
ei läänu poole edesi; ta läits kull mutte
aga sellegi peraft tuli õu kätte, – ja sõ
pimeduses läits kull mede wäikse Pietrega
ikki edesi; kuni leona (arwata) poole
õaal, ütte surre ilmatus oone moodu
ehituse otte maha lask; nüüd ütel
kull mede wäikesele Pietrele: „Jää sina
siia ootma, siin selle ehituse sehen
am sie kell, mina lää siia sisse, ja
taa ta wälla, ja kui ma wälla
ole selle kellaga tulle sõs karga nie
mutte ilma sõna lausmada jälle
minu selga, sõs läämе jälle tuule
kiirusel edesi.“ Oli kull Pietert nõnda
õppenu, kätte ta selle surre ehituse
sisse ära. Koge pääle läits ta (kull)

kõvvi, jääl oli nüüd wana naise
kanks auraudse kattalde eben
keetman; ja es näe kullist midagi
kull pühkse üles päwningule, kus ta
juba ette ära tääs kella olewat, – ja
läits otse kahe kella mann; aga ed
oli nända jäet, et kui kelb wäha
kella külgi pidde, jäs oli kõlin kõwa
selle wana naise üblusja kõrwun;.
Oli kull kellaste pudrun, oli ka naise
juba täädä, ja ta küsse kake: „Kes jääl
kella mann om?" Kull weli om
kella mann: „Oli kulli wastus."
Kull nakkas tugewamine kellast
ema längega kimmi, ja diris tedä
maha tulegi omga pawle, ja jälle
küsse wana naine: „Kes jääl kella
mann om?" Kull weli om kella ma
„Oli jälle kulli wastus." Ja ikki diris
kull kella wälla pawle, ja piskis kel



kõvgiss wälla londu. Naene õigas õge
ägetaft: „Kes jääl kella mann om?"
Kull wastas: „Kull ikki om kella
mann." Nüüd lennas kull mede wäkse
Pidre mann, Pieter karas talle katsi=
ratsi selga; nüüd lennas ta oma tuld
tiid tagasi, aga pallu ruttemine
ei minnen; sest kullil oli täädä et
neid wist jaab taga aetama, enne
mede Pieter sellest mitte mihastigi es
tää. – Selle wahe sehen ei kull jäätt
kõõgiss wälla tuli, ja mede Pidrega
minema siss, oli wana naisse üblus
täisile selle maja elanigile kigile
täädmise wiime, et: „Nüüd mede kallis
kell waradide ära!" Ja nikse selle maja
elaniku, wäi õigemine ütelda wanapagana
jawasna, wäe lennasiwa kullide järgi.
Ehi nüüd kull ära tuues et wana=
pagamide kari täll jobde jären oli

ütel ka mede wäike Pietrele, kes tema
selan isi: „Wisga pun laast maha,
ja sest pun laastust kapuga nända
pun[ja] maad, kost mitte kunnigi läbi
ei saa.“ — Ja Pieter[wiis]selle laastu mah
ja nända pea oli pun paks mäts,
nende ja wanapaganа karja wahel.
Wanapagana ei saa mundu, kui pidi
kadu minema, ja säält kirwit tawma,
ja tied läbi mätsa raima; ali sie teb,
lätsiwa neiu (kaharäkki) jälle edesi.
Et küll kull Pietrega kipä tükki maas
selle aea sehen ära minnu, kui wana
pagana mätsa laastin; aga sellegi=
peralt saiwa neiu jälle külli lähi; ja
kull ütel mede wäikse Pietrele: „Wisga
sie liiwa tera maha mis ma su
käthe annu, ja sellest liiwa terast
saagu nie pun mägi, et kunnigi
üle ei saa.“ — Ja nända ka Pieter



tegi; — Kahe oli ka pun ilmatu
mägi kulli, ja wanapagana karja
wahel, kost ka nenda onu wäega
üle ei saa. Neiu es saa jälle muidu
ani pikiwa kadu ~~minema~~ lahkpit
ähma minema; aliwa lahejn kood
ja tie jäba walla kaewet; (sest ega
wanapaganil kauaaiga kaewen ei
lää neiu on ega ütte köö päale
äge ohaku;) Lätsiwa neiu jälle pune
rahinaga edesi; nända et naa pea
kulli kõrri kõrrale saiwa; ja kull
jälle ütel mede wäikesele Pietrele:
„Wõtta nüid jälle sie wie tilgaske mis
ma su käthe aida annu, ja wisga
ta maha, ja sest wie tilgast
saagu nända pun, järw et kunnigi
üle ei saa.“ — Oli Pieter kulli äppuse
järgi, wie tilga maha wisamu
päal wattundus pun ilmatu järw

wõi meri kulli, ja wanapaganide karja
wahel. – Nüüd es saa neiva änamb
nimed nõn (nie wana-kaana) ka
nakkasiwa seda sinnet jõrwa tükja
jooma, – oliwa wanapaganna poja pag
ja latse latse kokk jaba oma sinna
kättin täis jooma, aga wett jäi weel
sinna edk üle; nüüd kutsi ka se kige
wanemb wanapaganide wanaisanene
esagene, ja nakkas kah jooma,
aga ka temastgi näis witt üle
jäänwat; aga wana esakesel esi kutsu
wiel tema ende arwatun ää näi
mielde, ka ütel. Kõnulga latse:
„Watke üks ää jäme sinna ja pan
seda min tõrja otsa ette, mes
jov sõs wiel, ja taas seda wett
ära lõppeta!" Olid kah poisi agar
wanale sinni tooma, ja augu ette
lõõma; nüüd nakkas wanamies



õge sinre inimga jooma, aga pällu
es saagi ta lonksu laske, sui ka
lähgi pahwatas, ja kikse oma
pirekanda ära upeant. Nüüd oli kull
ja mede wäike Pieter neist waindlasist
walla saanu, ja wäisiwa julgeste
edesi minna; ja saiwa ka ünneli
oma kiriku mane. Kull awitwiel
mede wäikest Pieter seda imelikku kella
sinna ime ilusese tõrmi wiia, ja
sõs ütel ta: „Nüüd ole mes oma
töö kah lõppetanu, nõnda kui
nie enniksegi töö tegija nüüd ei
ole min sina änamb waja; nüüd
sawi ma sulle ääd pikka igä, ja sõs
selle pika ea seken ääd nõumsid päewi.
Oli ta seda ütelnu, oli ta ka Pietre
silmist kadunu; enne kui se üht
tänu sõna sinnst wõlla sai ütelda.
Nüüd waatas wiel Pieter oma abi

meiste ehitusst äste läbi, kas sikk
nända terwe on kui na neist abinõu
tet saiwa; wõi ei ole mäni waenlane
nende ehitusst nikkuni. — Ja kui ta
na nõnda sama laiss olew; läits ka
karelden mäisa poole, ja aitse kahe
ärra tare manu; ärra oli ka
saras jägu wällam kõndnan, ja
näzi wäikest Pietert ende poole tul
ja õigas joba kangelt wäiksele mih
wastu: „Mis an, mis on, sõda karglusi
tole siia sawäike arki jalga, ma
tahan sulle sõda oma tõkki maitsta
anda, oh ja kelm!“ Ja esi täpp ta
oma tokki üles. Aga selle aja sees
oli nude wäike Pieter joba ärra ette
jõudan, ja ütel rõõmsa näoga ärra
„Noo ärge, nüüd an kikk tõde soo
järgi tehtt; kirik walmis, kell tarnu
ja naan õnnes, — tulge ja waatan
üle.“



Mis sina karisa, sina tied kirik
walmis. — „Ütel ärge.“ Aga nede
näike Pieter ütel talle weel: „Tulge
nüüd waatama, sõs saate teie ei
näitta. Ma saä sälle tagasi kiriku
torni, ja lase neid kattetäistant kella
ääld üida, mis ma sinna torni
alla illa aja iestt pani.“ Ja esi pitt
ta jaoma et kandsa kukkrusa
käsina. Pea oli ta joba saak
ütewan kella mann, ja nakkas
tema pihtka läõma. oh kui wägewa
te, ja ilusta kõlasiwa nie kaits=
täistkn ääld, mis seitse peni kaar=
mat, nige ümmer kieru, kumlda
oli, — ja ka sinna mäisa selgeste
kumlda oli; sõs lätsiwa, kikk nie
mäisa elamizu selle mõtsa poole
kaft nie kella ääle, nie wäzewatsi
ja iluste meie kõrwu kostiwa

ärra ja läks Pieter kige ehem.
Aliva naa nüüd jõba kiriku läkitsi
le saanu, nõnda et sie kirik kige
oma ilusga, kige mäisa vahwa sil-
ma pealt, – nüüd Wahtsiwa newa sis
laiali leda lumest ilutusst, aga lume
Pietrel aliva silma laiali, sis am-
muli ja nõna lüsti, ja wahtt lume
immelepanemisega, leda lumest ilust
kirikust ja et wäikesel Pietrel sie kik
äste korda am minnu. Nüüd jäti wäike
Pieter oma kella lämise järgi, ja
joosk nepsse mäüda alla, ärra
ette, ja ütlel: „Noh ärra, kas alede
nüüd minu tõõga rahu kah?" –
„Mitte üks rahu, wait ma kiidab sin
ja tuhli pais, ja minu annab sin
oma annus tütar naiseks; sest et mul
poeg puudub. – kinnitab minu sinu
rui oma wäimeht, peraft oma lume



oma mäisa pärandajaks." Ütel mõisa
ärra. – Nüüd es ole mede wäikse Pietre
ünnel otsa ega wiesd; ta sahte selle
mõisa ärra ette pälwili maha, ja es
ta sõna lumest wälla. aga ärra tõst
teda üles, ja ütel: „Sinu ei langeb mite
pälwili; olet püsti, ja pilge wakra
pais? Pulm saab sul minu ainus
tütrega warsti olema." Nüüd
mede wäike Pieter ende lumest ünne
st rahsike oli kaibunu, nõnda et ta
am sai mis mõisa ärrast temale
oli kingit; – oli ta selle eest teda
õige sõnaest tenanu; käänd ta ennast
lume Pietre poole, kes alla iseg lu
lilma ammuli, wahel sirkes wahel
wäikse Pietre otsa waht, ümese panes,
aga mede wäike Pieter ütel ka nüüd
pilgates temale: „Nov lume Pieter mis
ja nüüd nõnda kadlik wahit, see

ma sina oma töötga walmis saad
mis sa lubasid teha wõi ära kannata
veda ma küll mitte ei usu! —

Mis, mis, on temma lubamid ära
tegema wai kannatama: „Küsi
ärra." Temma lubas pääl ahjun wii
nõnnsalt tantsi, nos seitse piida
pud on ära paletet, ja seitse päewa
aiga jaba (am) käkest. „Ütel wäike Pieter
On temma seda lubamid siis pidama
tenno ka seda täitma! — minn
arwad, tehke ahi, ja küttke temma
seitse päewa seitse süllaga panuga.
minn saab siis nägema, kuidas
temma kandsima ahjuo! — „Ütel ärra,
Suur Pieter es saa sõna sunnft wälla
et sie pitt küll wäikse Pietre poolt
nii jonni pitt, suure Pietre pidte
wasta ei tohi; sõsgi es wõi ka seda
wõlss aada. Ärra orja ehitawa



ahju walmis, küttiwa tedo seitse
päewaga; ja nüid läits suur Pieter
ärra kõige pääle ahju minema ja
pralas jaba selle leegi kätte ära
mis ahjust wälla tuli. — Nõnda sai
se töisele augu kaewnja oma
ese augun ärsa. — Aga mõe
wäike Pieter pides ihuga ärra
küttega (mulma) saaja ära, ja
peraft wana ärra surma walitse
ta äigusse ja armuga oma mäsa
ja kige endä allamide üle. —

## 2. Talna woorimies. —

Wana aal elanu siin saman Eesti-
maal Taklaa linnan wiis woori-mies
äige rikwad elu; — ka obene kellega
ta inimesi sõidatanu, olln nõnda
rikwa, et waewalt saige pääl saisan;

selle peraft ka Tallinadinna laps
ei ole temaga mitte maisen jõtta
waid mäni alamb inimeske,
kes ädda peraft jõtma minu. –
Nända päivin ta üttel päewal
jälle, et ta mitte üldsegi inimest
jõudatta ei ole saanu; müid sai
jaba õhtu ämäriku aig käkendo
nakanu tema anna obesja ronu,
kesega kadu joole naanima; jäät
astun temale üks õige sure pak
kärra mann, ja üttelen temale
„Kuule wanamees wii minu
kõna enne joult ärä Tartuse
jüs annan ma sulle üks wõlu
mütti (wakka kalmandik) kõige
raha.“ Ei annutet sure ärra
minu kõhn obesaxene, ei jõua
teid mitte päegaft ära wedada
wiel wähemb nie kanget maad



Tallnaft Tartuse, ei wõi ka sie
kige exgemb obene ära jõuta.
Selle aea pehen, kui sie waorimees
nända nõuel, oli ärraa jõba
wankrese istun, ja üttel üsna kurjal
taonil: „ Aea minema, ~~pa~~ mis Sa
nie kaua lariset küll ta lähab.
Nüid nägi mies ära et wastu
lariamine midagi es masa, täis
powsra, ja and wana obesa
nonikesest mäödas küljge, ja
üttel wiel: „ Nõõ näe.“ Ja obene
läits üsna kergeste minema
ja nakas õige usinaste jooksma
müid oli waorimehel õige äämiel
et obene nända kibeste jõutma
nakas. Peagi aiwa new a üle kõrdsi
länve ehen, ja waorimees pidas
obest kinni; ärraa and waorimehel
raha, ja üttel: „ ohtne sisi ja wõta

wiina, ja tule jälle mutten daggi
aga aga sa selle iest, et sa kellegi
ei ütle kuhu sa lähad ehk kust
sa tuled." Nõnda ka mehevõõri=
mees tegi, wätt lambspu wiina ära
kärdsitt, ja tuli jälle wälla ja
abesa kunkassega jälle aeama
kes müd äige ullu moodu pnask
sest temal ist jo nüto elit sarti
ärra pääl, kes abesale jondu and
Jälle oliwa nenda kaisa kärdsi läwe
eken, ja 'oorimees pidas kinni.
Kas raha ord wiel, kui ei ole
siis annan ma sulle jälle et
kärdsitt oma kärakа wiina kätte
saad ja et saad minu sänn
meeles pead, et sa kellegile mida
gi ei räägi." 'Oorimees kaie oma
karmanisse, ja lõus seda raha
jälle omast karmanist ~~mis ta sina~~



mis ta sinna ~~kärdsi~~ oli wälja
andan, ka ütel: „Om küll." ja läits
kärdsi wõtt oma käraka ära,
ja tuli jälle wälla ja jäitwa
jälle edesi; müd mõtel mehevõõri=
mees oman sõamen: „mis sugune
imelik ärra sie ommetagi on
et ta maka ei liigu ka ommetagi
oma asjade; ja minule and ta
edimese kärdsi mann raha aga
sie raha käib minu karmanisse
tagasi, oh mina waene, kui ma
temaga nüdagi mawõe walla saan.
Nõnda jäuswa nenda kahmanda
kärdsi läwe ette, - ja mehevõõri=
mees läits jälle oma wiisi nagu
enamegi kärdsi; oli ta wiina äige
äste rüübanu, unest ta ennast
ja oma täuntutt ära; müd kõnel
ta kärdsi=mehele ära oma ärra

linna; ja ~~kuda~~ kärdsi mehe käest nüüd mis ta peab tegema? –

Kärdsi-mees es tää kah muud nüüd talle anda kui öeda:

„Ei kui ja müüd wälla läät, ja obesja taasit tästma lööd, jäs wast obesja kaala ja taoste rahelt öeda ärrad nois juguse ta ann, siis saad ja waest nätta kas ta inimene on wäi naitte." 'Oanimies läits ka wälla, läits obesja taasit tästma ja waatas läbi taoste oma jäätawad ärrad, ja nägi nüüd mis juguse laanta oli, kui suur keinarugа ist'ka oori mehe waagre pääl. –

Nüüd waatas sie ärrа oma 'oori mehega pahandama, ja ütlema „mis tembutamine sie on, tule istu nüüd kärwa, ja jäätame Dartusse enne ja maha ei saa, wäi sina



hakkat mõnda tembutama; nüüd ja öeda weel katsut teha siis oled ja üks kadunud inimene." –

'Oanimies läits ja ist suure innuga tema kärwa waagrese, ja jäätiwa ütte tuhat nella Tartu poole; küll tuli wiel mittu kõrtsi ette, aga ei juhtunud ole siis nimekutt ei küll 'oori mehele wiin ära ales kutsuu, sest aeast kui ta läbi taoste oma ärrad ali waatanu, oli ka raha tema karmanisse kadunu. –

Kui linn jõbega kannet, oliwa nemad juba Dartu turu pääl. Nüüd kõbis wana ärra wankrest maha ja ütel: „Homsen öösse enne kella kahtekümmend tule siia turu pääle, ja maa tahan sulle siis paksu wälja maksta."

Oli ta niimatse päna ära ütelnu

päält lei tärnisell kaitstõistkn ja
wana puur ärrsa oli kadunu kui
tina tuhka; nüüd mäistsa meda ouri-
mies midagi enamb tetta, sest tema
pidas iki seni aami selleft ärrsa vaha
lubamisest kinni, aga nüüd oli iks
ärrä kaotanu itten oma vaha
lubamisega! – Kui tas nüüd enesest
oli kaotanu, – käänd ta ennast
oma abesa poole, aga oh ünnetu
abene oli pikkali mahan, ja wäh
weel ehk sebren, ja pea oli kah
siegi miinu! – sest tema jala oli
pea pälsdini ära kuhnnu! –
nüüd oli ta kaotanu äda annu
sest ärrast lükkast, ta ikk ja
nurt päält üige kaua. – Wiimäl
tuli tall meele et et siia ei taha
ma tedja jätta ma weaka ema-
jakke (kelle weeren ta just oli



kuda ta mätel nönda ta ka tegja.
ta wedas teda ema jakke, ja jõgi
wätt ja matt teda arnuga oma
fülle wäe nüppi. Nüüd waatas ta
wiel kaua aega emajõe nõe päale
kus tema waene ots puhkas wiima
ta eik ta wangrese magama, ja
magas sanni täise ommuksuni
kuni täitse inimeste müra teda
ülesse ss; ja inimeste seldsest küsewa
mitme et: „Kust ja seatse imeliku
wangrega siia said, kunn pöörgieja
jäänd jugi ei ole? Ja oli ka nõnda, sest
püna ja jädara alnsa kikk ära kuhnnu.
Wiimatä tuli üits anu poolest
kärgemb ja räsel räsk ja äälega: „Kuule külä
mees, kae et ja oma kena fängi
sist ära karistad; sui mitte jõs saab
sinuga uns näu peed. Nüüd käis mees
ta wärimees kuida ta teda ära sai
karistaja sai ta jõs karisted, kõnd ta

Kunna mäwda ümber, ja ähtw ali
käben, ei kall küll surra kaduta
es ole, sõsgi taht ka se öö ümi
sella katekäistamni läbi waadata.
Joba jõus see aig käte mill wana
ärra lubas tuhu pääl olla, ja wa
ta oli ka jääl; ta ütles oma
mehele: „Tule nüüd majärele; ja
sannas itte suure ranta poe poole,
ja use ehen wajsi ka käe rawa
pääle, ja us läits walla; nüüd
tõmmas ta naha kasti kaua alt wälla
ja wõtt tema kaase walla, ja ütel:
„wõtta nüüd nõnda palju rasi ja taha
ja ära jõuad kanda, aga mitte pea
see sündimo." Nüüd näeb mehe
vaesi-mies kastist, nõnda palju kus
ta oma ümmer sai panna ja
ära kand. Nüüd läksiwa nemad wäl
ärraa tõmmas usse oma taga kinni
ja kadus jäädawalt ära. Tallwa awa
läits tagasi oma kodu. Ta ali õnnelik
ja tema järel tuleja da nõndasama. —



1. Wana laul.

Neitsid nõndsit. —
Neitsid nõndsit tuda mäwda,
Seitsmekesi edasi:
Lähsiwa tiitsi tie weeres. —
Üks ütel ta üüri tabasse,
Teine kõttu nabasse,
Kolmas kappawaresse,
Nellas nisuu pulgasse,
Wiies witsa wäänesse,
Kuues kukke noorrasse; nõnasse
Seitsmes sella sawnesse.
Sääl tuli wastu, wana naene;
Sie ütel tõrelden nendele:
„Ohs tee ullu, ohs tee oura! —
Kas tee ei tunne meeste süsta,
Meeste süsta mesipulsa;
Kas teid ulle uristanu
Putsi wieri pehmes tenoru." —

Järgneb.

Von J. Lepik rehnitsa d. 9. Mai 1888.

Lehekuu 7 mal 1888 (in St. Petersburg).



Kõrgesti austatud õppetaja hra. Dr. Hurtile!

(1×)

Weikene proowike Pärtu xih. Heimtali xx. muudest. Ärge pange pahas, ega wõtke wehas, et mes ninda julge ole, ja oma xirjutsig' Teid tüjlütseme tule, aga mis mäis tii är' pirla? ooda ja ooda xül, iits armanne tulep töise päale, ja Eimttali meked ei lausu jealig wõil musta ega walged; muidu xit. Tawi na endid ix', et na tarxuse poolest töis, test waldest ehengi wõil olewed; neil olewed pillimejste xuuje ja poha, no mis jü xix arwitseb, xu oma xeelemurred xirjute ei möista. Mes elä jub' seitse aastad Pärtu porin, ja enne seda eläsi Wijlländin, aga wõi mäis sellepärast oma tatsepõlwe xeelemurde ärä ol' unetenu? mes mälet' är poha wil, xu me Eimttali xoojlõo man mõtsamaabäl joosime ja oraxid taga aime. Ku al reomäe küngi weeren lambid

mõsti; jis lätsim' sinna ik' waatma; üttekõrr' lätsim' jäll' tolmekši. Koojõdo Paul, ja meaoma tõtsi kajttage; lätsime lätsime; üttekõrrag' näeme, ärrä tulebtüd müüdä sihuten oma katterattag' wankreg; suur siriwen' woer perän, küll me pejlläsim' kak', mõtlim', wajjb woer tuleb meie manu, ja salwab mõisa seppa poiga ojll üttekõrr' saluni, pagsim' rutku puie warju ärä. Koojõdo Paul ol ojll jõll' oma rajnts ka mann, no wõi ei pime paigal näi seista, ku mõjn Tojmm müüdä jõujõk, karas mujõ puie warjust wäjllä ja jõujõk perrä. Ei tõm mas tõisi arrjabid' sinni ja wääjnt maha ku lärinen, ärrä kujts sis wõmät' ära, ütel „Tomm' kom äär', Tomm' kulles ka ilusti ja läits ärä; me waadajsim' järäj ojll[1] suure augu kõrwa'sši saluni. Ku ärrät äm nätta 'z ol', sis lätsim' sillalätt

1) lõppu i lähab l. gg ütle)



waadajsim' ku lambid mõsti; teomehed wõtsiw' mujõ oinad sajrrwebid sinni ja wi. sajsiw' woi'si. mõned pejlläsiw', es taha jüggi mjnnä, mõned wanad, kes juba täsiw' et wastu pöiklemin' midägi ei' masja, karasiw' ei sisi. Raasik' waad lamba mõskmi' kohast kaugemel olli jäll' suur waabsiku peja katterarale' puu wahel, kaits moonaku poisik' pildsiw' ik' kiwideg' lahtsiw' äi lõhku, es joa jäll' redäg, lähitses es tohi mjnnä, pejlläsiw' et oles nõglude saanu. Üttekõrr' kõndsim' jäll' magajsaidõ otsan kuuske jean, säält näime me nõglu miska, ku ta läits puu juure ala sisši ku wiisnen. Töised poisikse' kõnelesiw sis, et mõnel nisal olewad ari pähän, kes sehantse ärr' matterdawad sii'i saawad eesi kurgil' änäm, töisi miske tulewad maa sisst wäjllo ku puru, ja nõgluwad inimese surmus; mea kulleši, suure perän', olli alle tijlluke, woi mea redäg täsi:

Mehe isä olli jo om pirlagi voil müüri
jep; enne näüs ta ik' Päri mõisan Tühi
Timä tet ep ni Päri mõisa mured poha om
ig.1) Min panti kihnu manu kuulo ku ma
8 aasdad wana olli, jarsa süüd õppma.
isät emät tahtsiw ik'et ma jarsas oles
saanu; talupoja elu oleved ju wäga rasg
Päraft läksi ma Wijlantis eläme jäal õp
si jarseküll voil manu, ninda et ma
jüba sõnelte jai, jis ollig jaks walmis
Alle ku Jaxkup jujn oma Jakkalag' tu
lijõehantst pelsimid jutlu akkas aean
et talupoeast ka eestlane wõimad jau
jis alle akkasi ma järrgi motleme, et ju
ka peris õige om, jakslased om ikki
meil siiä sejlgä tükkin ja medwanes
mid piinänu ja waewanu, jis me pea
jäll' jakslases jama, mõtsa minge na
utlen tükkin: ninda me mõtlim' jis kül
aga eesti küsi mutitsebäl sõnelte omeka
es tohi: olli äbis. 1) oligi ofemel olli ig lih. olli



Ku ma jub' kirjutemis' man ole, sis ma
kirjut sedä kah, ku ütlesõi Kuuljmeis
ter August Rooger ütle woenemse moona
ku latse ojll äi ristin: latse isät emät
olliw' ejs tahtan. Ei täis kusi ni woene-
papsid sedä jäl' kuulda olliw' jaanu,
tulliw' mujd' ütlerõweag' sinna ja wõi-
siw' kuuljmeistre ette: wenepapp küsis.
Kas si on eigus et sina oleb ristinud
juks woene usu laps Lutterusse usku?
Koolm:. Mina risti sis latsed Lutte-
russe usku. Wenep.. Kes sina oleb et
sina tohib sedä minul ütelda? 2
Koolm. Kes sina oled sis, et sina to-
hid sedä minu käest küsgi?. Wenep.
Mina oleb woene eige usu prüster. 2
Koolm:. Ja mina ole Lutterusse õige
usu kuuljmeister. Wenepapp näi
wõmät ära, et selle mehega' sedäg'
arkamist ei ole, sai ku ta minema sai.

1) esi

Siisamma Augusti ojll'in' iits tubli-
müs, kahju et ta oma asjag' voittu
läits; emä es lase teda' itte tidruku
ära' wotta, ja sis läits si asi' nüd
kaugel'et selli wiimät ammetitt.
walla; wana Antsen tulli sinna
(kadunuke nüid) ja wallawanem
ülmöldred poha, ja teine töise
walla.

Kül si wa Antsen (Lemala päält
engene) ojll äa õppetaja, küll tim
möist itlusti inimesteg' sõnelle ja
ümmer käwwä, ütlekõrr' ojll ta
meil riitsen, mede emä ajnndrii
felestel' sütti sinnä, waatse ja
kahoted panti laewabäl, no inimes
ollive jäll'änamett sehantsed kes es d
arrjuna kahoteg' sinnä, õppetaja
tõäjs seda äri' muidug, tima es wõtte
ka kõrwelt, wojll muidu tehatüki
käsle ja löigas wäitseg' rüjlleti.

H. Lepik

W N 1 (IX) jrg. 653.

Paistu kihelkonnast.
Saatnud Liisa Lepik.
Saadud 18 24/III 89.

Peremis pere meheke
Perenaine naisukene:
Ei te teide selgeb leibä"
Mulle andsit' aganista
Sun sei südä" walusi.
Suku pisttsi surma roogga;
Tajsxus pisttsi taewas wiiä
Suku pisttsi põrgus wiiä.
Kui meid noxxu kutsutasse
Teid küll tulle topitasse
Sis te põlete põrgunna
Kuede wesän kattelenna
Tohat teil tule leegiad
Sada sanna süstijad.
Tohat wäge sulnu pääle
Sada pädet silmä pääle.
Peremis peremeheke
Perenaine naisuke
Masta ärrä mede matsid
Tasu ärrä mede tangud

Masta ära Jin majanna
Taju ära Jin tarenna
Kui Ja'i masta mede matid
Taju ei ära mede tangud
Sis ja tajud taewa taren
Masad ära Ätti maean
Kuuñärpun pirro peonna
Rööwa rullid raindelenna
Otsid waesta orjaresta
Palud oma palgalista.
" Tule orja wõta oma
" Palgalene wõta palga.«
" Kull Jis mõistan, rostan wastu
" Mis Le'is masta Jäällo maalla
Kus ma pihta piinätije
Käsiwajrje waewatije:
Ei mina taha taewaenna
Taewa taadi tarenna
Kolme roida reśrcella
Warsa wõtta waeje waewa
Saia orja omadusta.



Maret madjas läjts mehele:
Läjtt'ta rengäd kirstu päälle
Wüjud willa wara päälle
Surad Soome silla päälle
Ribad jälgel ripaxille
Liniku laia lepa päälle
Päärätt pedäjä päälle
Waalarätt radaja päälle.
Läjts olli rinnas kirotunna
Pime ilma päidelete
Sõge ilma jõrmete.
Palaja linad liigumete
Teri tõrtji tegemete
Õõrjed alle üjrrgämete
Pallapoolik parxelinna.
Waalan ejlmed erneteste
Sõlge wõie wõitjalene
Reeji wanasta wajeste.
Peig lubas Pihxwatt põlle tuua
Ruhjatt rätti rohiltje.

Tartuft ejlmed õbetseq
Kõpuft nallikse kõrixu
Sõle juure Saaremaalle.
Maret mardjas mehxeldeme
Too mulle nuldne naale retti
Õxe õhexsme lõngalene
Kengäd xitsi nahatseq.
Peig jõit Pihxwas põlle toowa
Rukjaft rätti xohilestä.
Maret jäi xodu ootamaie:
Kunas tuleb xodu peigu nõxi
Toob mulle põlle peenikse
Rätti xalli xohiltse.

V. 3.

Külä mull ütel: xuku xuku, xas
Külä latsed, lauka lauka
Mis ma xukku xurba lindu
Wõi nis lauka alba latsi
Xodu jäi mul junde Julge
Lawa pääle laulu lehte



Parsile pajatis waipa
Kirstu xappi xeele xõlxfu.
Noored meked elläd welled
Pange ratsud xakkesse
Allid õbe ejlmedesse
Kõrwid xaru nahkadesse
Sõidu ruunad förmustesse.
Sõitke ratsule xoduje
Sage allid alla usse
Toage mul'xodutt junde Julge
Lawa päältä laulu lehte
Parsilta pajatis waipa
Kirstu xapist xeele xõlxfu:
Sis ma laulas linnu xeeli
Sälitses anide xeeli
Pajatelles partsi xeeli.

V. 4.

Kündsi ma külä mäele
Warja maade keskelle
Nurme nukade makele

Arjäd ehen ähri kirjä"
Meesi perän mehiku kirjä.
Näi ma näidu rõndiveda
Töista poolta tuleveda:
Muutsetsi musta murule
Kinnitsi kirju kivile
Wajotsi ädra vaole
Pistsi pütsjö peenarelle.
Lätsi ma näidu vaatama
Töista poolta tereteme.
Seni tuli fufi foawikusta
Laia näppa laafikusta;
Kijsk mu kirju, murrjs mu mu
Trä jei ärjäd mõlemed.
Lätsi rodu kurba meeli
Kurba meeli leinä reeli;
Ütsi ma kurba kurrutsje
Lasi leinä lawa päälе;
Kesi tuli kurba küskimaie
Kesi tuli leinä leidõmaie?



Emä tuli kurba püskimaie
Emä tuli leinä leidämaie.
Missest kurba poiga noori?
Missest kurba missest leinä;
Kurdad nii kurba kurrunna
Ütsüd leinä istemennä.
Emäkene exrexene!
Kui rändsi ma külä mäele
Kurme nurxade wakele
Karja maade kerxele:
Näi ma näidu rõndiveda
Töista poolta tuleveda
Lätsi ma näidu waatama
Töista poolta tereteme;
Seni tuli fufi foawikusta
Laia näppa laafikusta
Kijsk mu kirju mujers mu mustu
Trä jei ärjäd mõlemed.

Weli ellä wellerene
Arõ fina naaraq' näidisfid
Teoleq' ära ei tidrunid;
Alle jul naine wõttemetto
Walge pää waatamete
Lumi pää lunastemete.
Ossid läbi oma walla
Lunfid läbi loodi walla
Könnid läbi Kõpu walla
Teled läbi Aidu walla;
Sa'i ja naista fiita maalta
Puna põlle fiita poolta
Rohi põlle fiit wõosta
Walged põlle fiit wahelta.
Saado laewad Sarja maale
Pooled laewad Poola maale
Sääst jaad naise tillukefe
Tillukefe teräwefefe.
Lääb ta lehmä lüpfämaie
Sadab õle fafisfi



Lääb ta karja faatamaie
Kaob kaste einäsfi
Lääb tiimä uba nisfumaie
Uppub oa lehesfi
Kaste ein tal räänäb naala
Sõnajalg tal löixab förme
Pilliroog tal pistäb filmä.

6.

Koe me läämе waastu öödä,
Pilgume waastu pimejä
Salgume waastu fadaje
Astume waastu ageje.
Öö om pikkä ja pimejä
Taewas laia ja lageja
Maa om musta ja mudane
Pajo parfa, wettä pailu.
Läbi läämе me lehesfe mõtfaft
Torfimi läbi toome mõtfaft.
Ehen om pikkä pirru mõtfa
Taga laia lawa mõtfa

Wahel om waherpuu mõtsa
Weskel keeru looga mõtsa
Säält saab lopsi looga puida
Koputs rõdare puida
Ilja ärjä ikke puida
Welle ratsu rangi puida.

N 7.

Oh ja ärtsi ärrakene
Kulda roosi rowwakene
Tõusu üles tooli päale
Astu akne raami päale
Waada oma walla päale
Kuidas walda waewatije
Teo poisse pünätije.
Et meid pimeni peeti
Koni taga aeti
Ei je'i ole ärrä jüüdi
Se om kurja kubja jüüdi
Kurat panti kubjaesse
Waras walla päälikusse.



Peremis peremehexe
Perenaine naisukene
Wõtke ja wärät wõrusta
Usjed ummis rõngastesta
Nüüd Tulli rõdu Juuri jõujä
Juuri jõujä juuri jooja
Meillä rikku nuelätaja
Wiie rikku roitsutajä.

N 9

Ori peab olik oleme
Koidus peab rodu tulema
Taja tarre mineme
Waro enne walgeetta
Taja peab rusted ujn nuteme
Taja lingiõ liuguteme
Et ei ulwa uued rosted
Ego'i riitsu kinnid rarowad
Kõigi ei jaaritsed jagared.

N 10.

Tas laulam' taga jäll
Ütlem muft ümmer jälg
Teeme töise viisi pääle
Varsti vana järe pääle.
Arjutame äälefida
Mõlgutame meelefida
Kos ka fünnüb mede ääli
Mede ääli mede meeli
Mede lahe lauluke
Mede voika voifike
Kui ei fünnü mede ääli
Mede ääli mede meeli
Mede lahe lauluke
Mede voika voifike
Sis me jätam varsti järgi
Ku te arvat' atak' jälle
Tede kohus kuulute
Mede kohus kullete.

N 13.

Mis ja laulad kui fai möista



Sul i ole äältä ästi laulda
Viisi ästi oocrete
Sõpu vaxxu fõlmitse
Siga sul sõnad fegänu
Lammas laulu länäten
Ajarg sul ääle ärä jooxu
Kitsi poig xeele imenu
Äle pujin sul pooles länna
Kurgu vunnm sul rosteten

N 14

Mul om sõnu fõgla täüsi
Aru arva farja täüsi
Kodu jätsi xoti täiove
Manu vaätsi matti täiove.
Kui ma akka laulamaie
Laulamaie luulemaie
Sõnu või waeltseme
Sis jääb külä kulleleme
Möisa rahvas mõttseleme.
Sõda jääb ferivi feifämaie

Üksjõd püsti kurtemaie
Kui ma laula lakspuhlaaji
Kui kuuku rõneleb mõtsa
Tee ma äälta tiltsjub mõtsa

W № 11

Olimia ennu noori meesi
Oli noori seiji seeri
Oftsi Oiusi ma obese
Saare Pattiste tõi ma saani
Läitsi soole sõitamaie
Aru teeda aelemaie
Soo tei sula oluta
Aru armasta aanikat
Mõtsi toobi võtsi katsi
Mõtsi poole kolmanted
Sis ma jõie jõobu neesse
Sis ma jäie jõäbüneesse.
Kui ma jäitsi sooda mööda
Sooda mööda maada mööda
Kuna ma mägesid mööda



Oho oli chen kui see vaja
Saan sli taga kui see sõdi
Sehen sõdi istujada
Pähän päevätu kübare
Pääl oli päevä lillike
Oli chen karda lakka
Karda lakka kuldza papja
Mõttus laulismööga pääle
Käsu kuuhus korwi pääle
Sisase sõdi tuttu pääle
Illi lindu orjusen. (rangi)
Mõtli ma tee tiltsuwed
Raawid võiwan raksuwed
Ei es tiltsu teeke
Egas raksu raawoike
Tiltsiwe ohjad tinatsed
Raksiwe rangid rahatsed.
Kuna näidioted näiwe
Arju kaod arwelowe:
Tee om meesi mede meeli.

Oles see meie olewed
Me peas peon ilusse
Sääjäs jüdi rõõmsesse
Kattas kuldajal palajal
Kannas raala murrakil.

N. 12.

Söida, söida mu olene
Läbi rahwa rattuxene
Kõigu kõigu kõrwaike
Süga linalakkake
Söida päewägi Pärnüesse
Tule Tunniga tagasi
Too mull' linnast liiwä sõkla
Merewäe arwa sõkla
Mojalt maalta mulla sõkla.
Läbi ma sõglus linna liiwä
Linna liiwä kalmu mulla
Ehk saas nätta näiu luida
Kluse näiu ikuneste
Parene näiu paleda
Liisa Lepik Paistu Heimtalist



Paistu Kihelkonnast. Saatnud Liisa Lepik. (2x).

1. Oti tui tui tui Toomas welle
„Pane minu kubijasse
Kubijasse kitkeresse Saadud $18\frac{3}{XI}89$.
Ma panes sanad santimaie
Sõnad ei tegeme
Reilid rehte pesemaie
Rowwad laatu rookimaie
Sinisäred sitta toptma
Puno püksid puid ragumo
Ma panes üred ixesse
Rotid roomade wahele
Kassid wajlu wajllesse
Tired ixes ixeenna
Kassid wajlu wajlleenna
Rotid roomade wahele.

2. Oh tubak, tubakuxene
Mu meleste maguserene
Piipu läad ja pistämeta
Ninasse nihutemeta
Pää põhja pöörutemeta

Tubak tood' tuhkurista
Nina wüübus Willäntiista.
Tubak om kallis tunnenna
Siä maale faisenna
Siä wäsfi äiä obene
Siä wäsfi ämmä obene
Tuhatsuda tunnenna
Willäntiista wedädenna
Siiä maale faisenna.

3.

Wünäkene wellekene
Õllekene õimukene
Kallikene kaimukene
Suhu läät se suitsenna
Kaala karatenna
Kurku kuuti itsenna
Akkad kõttun kõndimaie-
Kõnnid kõttu otse möödä
Sõkkud sejillä soojne möödä
Kapsid nabe warta möödä-



Kuna sinust küllä saanu
Küllä saanu jälle jäänu? -
Ku wüüs' mu kirjku poole
Kalad eken pää peräna
Käed risti ninna päälle-
Sis om sinnust küllä saanu
Küllä saanu jälle jäänu.

4.

Wana naine wõlelikku
Wõlelikku neele kaera
Ütel mu sujndünü jõesta
Ütel tulla tunglejasta (rütist tujk
Saanu saadu eite puista
Weere saadu wõere puiste-
Ma sündsi emä sülesta
Käsini nänni kõte päälle

5.

Wana naine wõlelikku
Wõlelikku neele kaera
Ütel mu kodun kasuwed

Milla wakan mu wejnuved-
ellina kasvi karjannagi
Tõusi tõbraste seanna
Ilja äjrgäde ehenna
Welle warsade wahele.

6

Olli ma seppä selline
Rawa tagujä sulane
Suhun rawa sulatsi
Kuke päal ma kuetsi rokku
Ambad mu alaski pakud
Lõwa lund mu löätsa lawad

7

Mina mees sui müüri tükki
Teine mees teräste tükki
Kiwi killelt me koetsu
Rawa kangilt kasiwatsetu
Ei meid surma surred tükkis
Ega rau rawalt möögad.





Sere naine naisukene
Kuuleb mu kodu tulewad
Kurne olsasta ojuwed
Si akkab pada paneme
Akkab körti kuelamaie
Saab se körti walmiersse
Ei ole püma päale panna -
Paneb ahje appeneme
Kerefele kerkimaie
Säal ni ristsikud rägawe
Säased säärs lopuseswe

9.

Mul oli üksi sinus wellc
Sinus wellc armas wellc
Seegi läks mere külässe
Seegi ranna rahwessa
Mina wellelt küsime
Weli ellä wellekene
Mis leed mere külanna
Oõi leed ranna rahwesuna

mis

Veli ennli rosti wastu:
Linna lee mere kiwerta
Poe raiu ranna paatspipista
Ek tuleb naine linna tõtte
Teine pooli poe tõtte
Veli ellä wellekene:
Ei tule naine linna tõtte
Pohas näid ei poe tõtte
L... ful tuleb linna tõtte
Port ful tuleb poe tõtte
Attake alewi tõtte.

Tähendused ja mõned uſu punktid.
1 Paraſt jumſe löikamiſt kige pääl obeſt (ää pikkä äännä ja lakkaga nägeme, ſi tähendeb jõutſt jumalam kaſu; ſiga nägeme: waewaleſt.
2 Ku kanal kõrs perän: ſurma fõna
3 Ku enne Türi päewä ilma ioätse adra rjäukſu (kiwi wastu mine



miſt) kuuleb: ſaab ülemede weha ala.
4 Ku kewäde kari edimeſt kõrda mõtſa lääb, pannaſe kana muna refet wäräted maha, kuſt kari lääb; ku muna ratki jõkutſe, tuleb aarjale ſuurwe pikku mõni õnnetus.
5 Ku uue aasta ööſi laiwa wõi puu kolint kuuldaſe, ſureb macaſt mõni ära. Ku tuli eſi ära kistub: ſeda ſamma.
6 Türi päewal oidaſe kaajpsmiſe ja kolistemiſe töö eeſt, muidu tuleb ſuurwe paiku müristemiſt ja woäljä tuleb rahju.
7 Enne Türi päewa ära materjalet nõglu miſa pääge wajotemine ääre mitme taoleste naha aigus te wastu.
8 Ku enne Türi päewa ajlla rauna tükki löwwäd jääd ſelles aastas terwes.

9. Enne Jüri päeva" lõõtl obesed
rawast joab ää kala wäster.
10 Kala püünõmise rüste tetkä
om kige parem kui warjutem
ajal.
11 Ku paa põhja al nõgi põleb,
tuleb jadu.
12. Ku pird föe lõks ja lõks otsast
ärä woisgab, lääb külmäle.
13. Ku pirrul pir. füsi otsan om:
lääb julale.
14 Wanal kuul tapet looma leha
om tulule, ja teeb sokku, aga
noorel kuul tapet leha om äss
tulus.
15 Ku päe nõdsu sisse weereb sis
uteltse: päe weeri (wiiri) wette
ja tuleb ommen wihma.
16 Ku päe tõustan puneteb, tulebet
sel päewal wihmane ilm. (päe tõusi nõsi
wihmane



17. Ku päe wiirdän puneteb, tuleb
ommen ilus ilm.
18. Ku kanad ja warblased mulla
sehen wihuwe, tuleb warsti wihma.
19 Ku ani ütte jala pääl kiwi otsan
seisab tuleb warsti wihma.
19. Ku kõwad fügelewe, lääb ilm
sulale.
20 Ülemede armu nõutetse omale jeda
wüüsi, et uuwe aasta ööst õhtuse
külm lamba pää küljest woillu pöetse
ja nendest soet kindid sendasse.
Kanad tunnase uue aasta ommuku
tarre, ja lasdasse neid kõwemast rõnga
või õhtsidema just ernid sünnuä, et
na tuleo-aasta ütte pesfä munes.
22. Edimese odra külüjidele andasse
sea leha ütten ännäge sünnuä,
et odra pääd ärsti pikäd kasuwas.
nagu sea änne)

23. Noorikul joowitse ääd lamba õnne
pedäwiisi et tale laulatsiist tullas
willane teek jälge ala pannasse.
24. Kes keetmise aeal kulbi juppi örsi
jätab. selle mõistus keeb pääst ära
25 Ku ja midägi mõtled, ja usse poo
mõnda risti või kansu kuuled
sis om se tõsi: ku taga seinän;
sis nõõle.
26. Ku uowe aasta ööst selge taewas
om, se tähendeb ääd loomade sigi
nemist.
27. Ku kangas üles aeaden kätte
arusse lääb (rindpuu kohalt) saab
kanga omanik warsti mehele.
28. Ku kaxxesti aigel kuud mõsdas
wõib wesi xoeral sejlgä wiiate;
xu xoer wee maha rapeteb
sureb aige ära, xu ei rapu
sis jääb eläme.



29. Ku kangas kudaden poomi pääle
mijnnän usse poole xipub, saab ku-
daja warsti mehele.
30. Koera ulumine tähendeb kadu
31 Kui mõnest asjast riist maban joh-
tub olemc; tähendeb surma.
2. Ku matma mijnnän mees wastu
tuleb, saab meeterahwa surnud,
xu naine, sis naisterahwa.
33. Ku matma mijnnän inimene läkix
sm wastu tuleb, saab warsti jälle
matjusid, xu xaugel: mitte warsti.
34. Ku suunu xawa xaalast nõrk om,
saab jälle warsti surma.
35. Kumas noorikust noormehest
laulatsiist tullan töine töisele
xirixin jäba pääle astub: saab
ülemes.
36. Laulatsiist tullan peawe sõõrt-
mest noorikud ästi üitstõise ligi

oidma, et kennig voahelt läbi ei faa minnä.

37. Ku lasst edimest kõrda mõsdasse pannasse õbe rees voe sisse, et ku külge ei akka.

38. Sinna kus lasse mõisa voesi ma kallatse raabitse õbet, et maalesed latsele vaewa ei tee.

39 Ku ruväe edimest kõrda põllu te tegiad rodu tulewe, wisatse neil wet, et juuwe ikki ka paras jagu wihma tules.

40. Ku wijllä löikamine ärä om lõpetet, wõtab iiits sirbid teräw otse pidi kinni, ja weisgab na ütte kõrrage ile õla; kelle sij tõrte. seast kaugele lääb, saa uuwe koha, ku tidruku sirp- saa Tidruku mehele; kelle oma selili jääb; sureb ärä. Siija Lepik

Paistu Kleimtal



Paistu kihelk. № 1 Saatnud Andres Lepik

Olli mina anne ärrä poisi. Saadud
Kandsi ärrä kammusida $18\frac{24}{IV}89.$
Wana ärrä wammusida.
Noorärrä nõõpisida. (IX).
Säält sai sundsia sulases.
Pahareti palga poisis.
Sundsal oliw suured ruinad.
Paharebil parsud paadis.
Ni tahtsiw sool sugida
Õbe arjale ariste.
Kuida kammik kasida
Es ja neid sool suitu
Õbe arjal ei aritu.
Kuida kammil ei kasitu
Pidi minu piitsul peksetame.
Rauda roosal roogitame.
Sai ma waene weel wadime
Kehwa mees mina kerime
Noa Tupp lei tuusen tiisen
Karman käisi katsipidi.

№ 2.

Olgem prisked noored mehed
Olgem prisked oistem onustad.
Wahetegem naised waellund.
Ei jaab elu paremesse.
Ei jaa õnne õigemesse.
Wõtsi noore naisekese
Johtus nagi, nurwõi pauna.
Sai nagu nurja kocra kõrwa.
Kloetu araku kõrwa
Mis wõib kelle wõi parale.
Ei wõi panna ei paele.
Ei wõi minewa ei wahele.
Ega kinni kellelgi
Oles oleksa wahetes.
Oles aeg siis ära annas.
Oles keik siis ringis minek.

№ 3.

Mina mees mereme poiga.
Kallis mees kalame poiga.
Ei ma lodja luiga luusta.
paadineje partsi luusta.



aukrud ani julista
mõlad wasiksed mõlemid
pandsi jõrmed joudemaid
näe warbad wenkamaid.
joudsem jõrmed joudsem jõrmed
Ei jaa jaawa Riia ala.
Riia ala Rooba ala
Riia äraid näisse laewa
mõtlew kalli Neeba laewa
mõtlew suure soola laewa
se olli Oesti tanni
Olli welle wiha jannu.
Kus me poigpõ pulmas käime.
Lauba waewalt lopuseme.
jan olli kelle jam mattesta
lagi liidet linnasesta.
katused rana meenista
Akipeed ani julista.
Jidu tüdu N:4 lengõ löösi
Obu ossi naise wõtsi.

Lätsi rõngu pilla pääle
rõngu pilda rõnpatte
Alus palksi paugatte
sinna mull nurkus palda rüdä
pääl ma käänsi püsti rawa.
pääl ma mastsi mõisa otsa.

Lätsi № 5.
Läine tõlle
Wäike mõisa wäilla pääle
Omo ärawäle abule
Wastatsele wanaisele.
äia ilm oli nõdusta minnä
kuri ilm oli käänemä
jai ma tede wõt ji teha.
jai ma joole wõt jadade.
koos wõt kunda lapsuke
rangid rapsutsiw rahutas
rinnus wihma riputelle.
siis wõt wanker wedsute
tiina telge tiksute
ärajuw aijad ulume.



aijo rahla Kädijeme
Kui jai mäijo mäe pääle
Juure wäilläle wahele
Kes mull wastu tullemasse
tulli wastu kubjas kurja.
arsi kubjatt pallelem.
tee ni kiriä tillemasse.
astu ni jaamud jagemud
pilla punda peremini.
äiä andag alwa maada
Kiwilatt ega kinga maada.
anna mulle äiäda maada
Kõrralikku kolet maada.
je ei riku ainsa rinda
je ei raku ralja raala
ega je kubjas es kuule seda
Kubjas wotti kurja mulle.
and ta mulle juure tüdi
juure tüdi jaoks maada
Kiwilatt jo kingu maada.

Se wiis ärä wanna ninna
rahwas ta maha ralju Raala
ei lää rodutsed rahwas
egai möista möisa rahwas
mis jäal kool kellonesse
wäillal wäilli mängitesse
üüsh pilli laxpuh piiltse
nörguh nõrsa toome orja
Reppi röltsuh ommakulle
laxpuh piiltse lõunalle
üüsh pilli õhtulle.

Nº6.
ärjad orjalle riisijuu
Kunas ni piipad tulewe
süs jäänve jarwed seisamaie
ikke otsa dingänsaie
Oh ärgä julase orja
julane pereme orja
peremees ijänd orja
ijänd puue ärris orja
ärris on Kuniga orja



Kunigas Jumaga orja
Jumal Kiga ilma orja
Nº7.
Atted leo poisikesed
Ute wilä noored mehed.
me wallast walitsed poisid
tihelenne riida poisid.
me ei taha tapelust
egai rae rakelust.
me taham taga elada.
me ei tinge tiba pääle
ei Keske kanne õlle pääs
me ei alga aida usji
egai kipu kirsta Raesi.
Ulge jõime ulge joome
Ulge ostame õlleke
marge masame rahada
me joome oma rahada
Oma kulda kopikida
Oma waske dalerida
mis om ijä üle jättan.

emõ amma paigal pandan.
№8.
Mina waene wana seppä
kehwä mees kerge seppa
tei mine wiisi wanaresta
wiisi wanad Willandisse.
munde kaupa kaetie.
mine waeke es waadetegi
wiisi waka wittiruse.
pittsi jäel wakad põleme.
mõni mõtel mõisa suitsu
se mina waese waka suitsu.
№9
Kätsi kätti kõndimaie
ommekulla ulumaie
waadi mine waadi.
millest se mejo madal
talu ninda tillukes
rästiid raeguni rumalad
maja katused madalad
jäel om suiukjad sulased.
magajäd mejopidajäd.



perätud perewanemed.
ohetumed otsalesed.
sestsep se mejo madal
talu ninda tillukse.
№10
Kes kes ringelinen
sada silma sangelinen
juas ja mu näilgä näigime
Kill ja kes kibemini
warjes walutemini.
jaas wargsti walmiesk.
№11. IV
Jaanikene kaanikene
tei ta jarja jaanikese
Kiriwese korwikese.
Jaan tei jaanid jaanikun
5. Kirjud korwid kuusikun
Wiru kuuskede wilunna
Arpi tammede tagaja
Jai se jaani walmiesk
Wiis jaani tare täwele
10. Kesti warjusto waatki.

mino warjusta waati
mis jinno mano punduris
looxesid jä rangesid
alli ajade wahel.
№ 12.
W Sumalaš oli üttj poiga
Maerjal oli kattj laste
ne teine imet ilma päält
ne xippsiw kiwista pirde
5. ne lohxsiw lumesta laade
ne citsiw munale sõlme
7 agganiss Leiw Reru Körwe.
№ 13.
Sõutse jõmed saaremaale
Jõudse jõmed jarsamaale.
saaremaal sada imeste
imed mis üle imede
Koerad Künnäw
ärjäd augum.
Ehmi jarwista lüpsetse.
ärzi ännäste weetse.
Lammas Cäis laudis muned



Kanal kattj tallekesta
obul ärgine wasikas
lehmal ptrutsji täkuxe.
№ 14.
Süä ja ob waändä wäisse.
süä jaeb tullo toesse
süä jaeb astu abisse.
jün omasen uibu aiad
jün majan maripuu aiad
jün om usked mnoh kirja
jün om pörmet pölle kirja
Katus Raalawatti kirja.
№ 15.
peremees oli mulle kurja.
perenaine mulle waljo
mino kuri küüdidelt
wali äid ärgesse
andsi küüdil kepilagi
andsi walgil warwalagi
pandsi küüdid kündemaie
walgid ja wagu wedämo
küüdid kündsest jellad wõtsest.

wallid kindsjus pääd wabjsjus.
kiudsid kindsjus kitkusfida.
wallid kindsjus wana maada
mis jai kiudi kinnistagi.
köi jai walli waewastagi.
külmik jai kiudi kinnist
was jai walli waewastagi.

№ 16

IV Mis te mino waene
Mino waene iksi jäänü
onul jole omast sinno maal
omast ei omo kodanno
muil ju fuga foome maal
ifä emä iin maal
weled were magusio
fõjar fõa aeitsjene
lätsi orju obest otsma
lätsi töitu tõlda toma
koojo käest kooka kunastis
karilt ohje paluksi
sai ma foome silla päale



orju oba koolenija
töidu tõlda laganija
Mare ohjo arganija
kooja kooka õigunija
joosi jeppe pallelema
kpärene sigudene
tule mult tõlda perastema.
Tõlla rumene roopimaie
Tõlla weeri wiltjulema
Tõlla rattid 'rautema.

№ 17

Lätsi nä kõhwin Kio poole
lätsi Tontsin Tajlno poole
kes mull waatu fäal tulive.
Sum Tuli waata foldatida.
kodrou wotta kolgakida.
miljon Tuli mületsida
polku poole kaotsida
Lätsin kiima riidelema
waatestima waidelema
käsi korda korelema.

ot ot poiside no no poiside.
Las saan Narva linna als.
Jäälma tee weel mitmes Tembud
pane Tervud Tuiskamaie
mulliste sidu sadame.
Vorstened Rokijemaie
räätäd rahet raputeme
poe pörmatud pöreme
wäratted wärijemaie
läbi pista peneb teibid
äro röhmi Rohtu rowwad
ei jää Jeawi Seijamaie
wasta wetti wahtimaie.

## Ettekäsendused.

1 Kui siga põhku peast wiib tuleb rahu ilma. Kui peäst wälja wiib siis tuleb ääd ilma.
2. Kui kassid, koerad einu sööwad: sadu
3. Kui kass kiiski kisub tuleb jäält
poolt kuuli kuusk ta kiiub.
4 Kui kanal õle kõrsperäni om: surma jõe.
5. Kui aina jõgise saab ütsiku inimese surma sõna
6. Kui sõng jõgeleb: pasrin rahwa surma.
7. Kui kust õrrele minnäu laulab. Koiduilma
8. Kui kana laulab jõlad nälmäd om saab surnud. Kui lämmed jõs tulewad
9 Kui silmäd jõgelewe: saab ikke.
10. Kelle pääle koer rõngutab: saab tapelle.
11. Kui teibi ahju pannan sõrm pätsiga lääb saab surma sõnumid
12. Kui ää käe pes jõgeleb: Annab raha
13 Kui kura käe pes jõgeleb. saab raha
14 Kui pelo meho jadab. tuleb külalene
15. Kui raasuke kurgu lääb. saab wäno.
16 Kui wana naine wasta tuleb: waene õnn.
17 Kui noor neiu wasta tuleb: ääd õnne.
18 Kui kõrwad jõgelewe — sula ilma
19 Kui närblejad walusti ammustewe: sadu

## Unenägude sellestused.

1. Nõrk mäletab nägeme tähendab õõd elu.
2. Ülenäte tänna inimest. — mehe aigust.
3. Arjuspid rambren nägeme. — aigust.
4. Jante nägeme. õnnetust. ka aigust.
5. Raske naidma naisterahwa surma.
6 kuuske naidma meesterahwa surma.
7 Kündma surma
8. orasjid kündmä katse surma
9. nõglu uiska nägemie äia.
10. nõglu uiska laudan nägeme. asori elajid.
11 nõgluuiska laudan materlene noorde elajidega
12 julge nägeme: lume jadur.
13. eina wedämo: lume tuisku.
14 jõge wõi oja. pulme.
15. mesilesi nägeme: tulekahju
16. õbe raha : kõha.
17 marjad: nõstid ehk jäuisikid.
18. rätsepa jängimenn nägemo surma.
19. aiku ehk lätet kajotme. ennekajumist.



## Arstimise kambed.

1. Pellel jammaspoolis on jes wõtsu kolm näime pääd jo wajotegu nendega kolm õõrdo jo antku jüs jumaitse tehmo sellle.
2. Tehku jammaspooliku pääle adeo terä. ge wiie nurgelene riist ☆
3. Kui käsnest wata tahad jaio. jüs waada kui ja näed kattemimest ütte obest jellan jõitwad. jüs wõta ikki näpuge käsnä pääll jo ütle: „Wõtke kolmes kah."
4. Wõta ilma õõste nägemele mõne tapetuse looma küllest küss koha jo wajota sellega igät käsno jo pane jüs kiwi alla.
5. Jes niidil ninda paiku jõlme jiski kui paiku jull käsne om jüs pane lemmaste lauto jüno weeri põhu jiski kui jäel aio mädanemb om ka käsnöd kaduma.
6. Ütel naisel olli maalene tüma läits arsti manu oma wiga nacütmä. arst ütel: „Jes maalene tahab meest ja obest walges."

maine ehmus ära ragani ja ätel:jah,
kulla arstile siis pea ma küll aiges
jäima. mull ei ole obest ega meest.
arstwaitas: ega see ei' nindo ull ei ole,
wõtto õle nubla kus mees ja obene pääl
om ja pane ömä äija, mis usest labi jõe
7. Ku latsel maalasom siis wõttse rees
minnäse põhja poole aia nurka ja
raabitse säal walged.

Wõtke seda essimest weikest korjandust
paowiks warsin, kas nõlbab =
ehk leiän weel mõned.

Paistu pihelk. Heimthalis
Andres Lepik



Saadud Oktoobri'l
1888.
(1x)

## Wärsad sõnad.

1. Targus on hinge Terwis.
2 Õpimoores eas, kui ja Jehad wanas eas Targ olla.
3. Ahnetegi head ei saa ilma waewata.
4. Heiged ja kaskratus on rasked.
5 Kui ja omaelu armastad, siis see aeg nalbist.
6 Kes räägib see kuulab; aga kes kuulab, see nõuab.
7 Tee õigust, siis ära kardä kedagi.
8 Inimene peab enam mõtlema kui rääkima.
9 Targal on igal pool ma ja maa.
10. Timoti pea jalutumad noormad.
11 Ämmes peab inimene ise waatma ja ainult lasta
12 Ei armastab ennast muga wokkarkes teist witsnab
13 Seda, mis ja teisele takad õõlda, ütlemise jeenafele
14. Jama mulle, komme sulle.
15. Waata otsa peale. 15 wana jama.

H. Aluts. Paistu kihelkonast.
Tuhalane wallast.

Wõib olla, et mäni on neid juba saatnud, mull on
see teadmata.

Palun mitte pahaks panna
et ramina ühes wenese norjandusse
olen saatnud. Ning palun alandlikult
sedа waštu wõta. Muud ei olema
sekord jaksanud, kui mõtted jõe natuke
wana sõnu.

Mõtted.

1. Hullas ei mädanna, mees ei upu, kules ei pale= (sinimesse ainnä
2. Hani haljas pea paljon (wihk)
3. Härg kaduš soned mettas (puu mis kaduvan koores)
4. Härg laudas hallikas felgas (õlle waat)
5 Hele puu, hele tamm, seal on kulda= seal on kõbedat. (kirik)
6. Härg lautas sarwed wäljas. (mäed)
7 Harakas linnas, saba wäljas (nurga palgid)
8 Hobune joonsek, ohjad seas wad. (ajon)
9 Hobu ohjatas, mees istub ta tee kolmuta (laeva laeu)
10. Hobune sõidab, ja liha weab wahemaks (vetra mine)



11 Joosel ristimata ja on karis kord a sündinud (kana
12 Ilja pitk, ema lai, õde sõge, wend on poiss (mees)
13 Ilsekeleto, isemeleto, ning isa lma maa randaja (nõel)
14 Karis lehma, teine tiine, teine aher jaukitagi. poeg wad mõlemad. (rukkid ja otrad kui küpsed on)
15 Koris ört wälgid ranu täis. (kambad seus)
16 Keeleto, meeleto, maa lma tarek. (marka puu pärmer)
17 Keeleb, weeleb, nui otsa saab muneb. (kuma loid)
18 Kiebul lõheb, luiges kuleb. (raksa pesa)
19 Kolekuus, kole sam ritta mehe lõwe all. (koro pill)
20 Kõrgem kui kobune mägab kive ajamel. (ussi)
21 Koorm wäsib ei koorma randja wõtt. (jõe= ping=)
22 Kui wõetakse, siis ülendab, kui pannakse= siis alandab (kaal)
23 Kuum kiwi aida all. (udar:)
24 Kuningas is kub oma seka sees. (küünal)
25 Kuningas, saks, kole poeg ja kein sowad, ei= panda elades laua peale, ei muuga leigata (ema piima)
26 Kugi all, lagi peal, kee peal laud kakse (kammel)
27 Lahsed joa sewad nõõda lageda, ise ema koonaka (kesma saaku kesma kabud)

28 Laud lambaid täis, ühelgi pole jaba taha (leiwad
29 Lihane tõrs raudne witsa (sõrmus sõrmes)
30. Hea mees wiis kub maha sans pissikab kaeko (kee
31. Hele nädme ja päew käiwad ühes näeb arwa
32. Kumal ei näe sugugi. (oma silmu)
33. Hele sõit, ei mettsa kurk, kes libe maa sõidab
34. Hees künnab põllul eilsest eladest saadik (laiu mere
35 Hees läheb mettsa nõlet kojo poole (sõõrmarjo
36. Paku mahub, mereke ei mahu (põis)
37 Hiis on tühmenikuri peidi (ema silmi
38. Ninaga mirgis, karwaseid karjis (sitt)
39. Pikuse mees kiwine rahuses (pähkel
40. Tark all, liha peal (küünal)
41. Kuine poisike jaianorine rahuses (kapsapea
42. Seljast sõõb külgest sikub. (jahwatamise kivi
43. Üks ani neli nina (padi)
44. Üks tuba, wiis kambrid. (wiis naist)
45 Üks waat, rahke sugu õlled sees (muna)
46. Wiiakse wälja kui kirju kuarke jälle kui-
wongen: (maeris)

50. Hõõ Tartust



Paistu kihelkonnast. Saatnud neiu L. Wihwelin

Saadud 18 12/II 89. (1.X).

Wäga austatud härra Dr Hurt!

Palun wõigest südamest anders mui laulud
ja jõe weike jutuse, mis ma siin Teie nätte
toimetan, sündimatad, ehk juba enne saade-
tud on, mina ei wõi seda täada; ja ärge
pange mitte pahaks et mina olen julgenud
Teile need read kirjutada.
Teie annanded ajalehtede sees on mind nagu
unest ülesse äratanud, mina olen ijamaa
tütar, kes ma peaksin näed sülesse panema
ja pääst waatama mui teised töid teewad,
ei: see olesse innetu ja nunal ja pääga
igast Eesti neiust tegemata.
Sunalaitku Teid Teie kõrges tähtwäärilises
töös ja ijamaa ei jaa Teid üalgi unusta-
ma. Kõige alandlikumalt:

Paistu Kihelkonnas neiu: L. Wihwelin
Heimthali wallas.

Oleks mull ija elanud
Oleks muld ema elanud
Oleks pigut piksem olnud
Ma oleks wessa walgem olnud
Suure hulga suurem olnud
Raasiksse rasrem olnud
Oleks Korra kõrgem olnud
Astun ema haua pääle
Lasen ainnu risti pääle
Kuci risti kulle pääle
Ema hauasta nüsinsa
Kes se läigub pääle liiwa ?
Ise astub pääle haua ?
Tõmer tuleb kulmu pääle
Muld silma muna pääle
Tütar noori linnukene
Tõuse üles emakene
Kui ja Tõused ja tõutad
Ma Kõen jauna Kõmeliaga

Emu kuuten. ann pajudega
Ema kuuasta Rostelü
Ei woi tõusta tütar noorii
Mull on juures maa aiju
Suu juures jurina aiju
Ei woi tõusta tütar noorii
Ristisõsne rinna pääl
Kastekeinad kaela pääl
Kullerrupud rulmu pääl
Ellerheinad lunge pääl
Tütar wasta Rostelü
Ji istume Tiesfaadus
Teeme tulda Turwasfaadus
Kari on meil Rajasfaadus
Ma ajan Rajä kaua pääle
Sõdan muru mullikille
Kastekeinad kolmikille
Ellerheinad ellikille
Ristikeind ristikille



Nägin neidu Raswawata
Tüse pool tõusewata
Puna põsku pundsewata
Raami rinda rampuwata
Wõtsin wialda kwasta
Wõtsin jääda ratsu jääri
Seama panin pandelõse
Saba jarsjä taaderiõse
Kondsad Rulda Ropsikõse
Lanza laiasse rahasse
Mu hobune ole ilus
Tea jee turi tugewa
Tea jee selga sileda
Tea jee lanza lahedar
Kui lähen äia rodujo
Kui lähen ämma rodujo
Kau noorte Rapu-paisa
Neidusida waatawaie
Sõida jõida mu hobune
Sõida päewal Pärnesse
Säält toon jäiad jarwilised

Mesi leiwad meelelised
Kwogid kolme kooselised
Kõsad wiis weerelised
Siis tuleb naine naerdesse
Abielu armuline

N: 3

Lähme kõrtsi waatamaie
Kas on kõrtsi kõrre kirja
Kõrtsi põrad põlle kirja
Kõrtsi lagi laasel lõdud
Seinad jüdil kirjutatud
Ahnad ahwena kirja
Uksed umna kirja
Kas need lingid linnu kirja
Lähme kõrtsi waatamaie
Ehk on põhjus põrandalle
Siis nüet kuisame lingamaie
Otsime võmajada
Siis lähme omme hommikule
Enne kuda enne päewa
Enne kuse laulu aega



Kana kahe kõrre aega
Kui ei kunle kubjasene
E.ga kunle kubja naine
Selga ei perenitsine
Mõista mõija walitseja

4

Oolin peab oi olema
Kuues peab kodu tulema
Et ei huigu uued uksed
E.ga kiigu lingikanad
Karju paarilsad sagarad
Kõrs peab oli ujuma
Waene lapse wanderdama
Kui tulesse tuleista wihma
Sadaks raudista rahet
Tulgu või tulised nooled
Kaigu kärbitsed päewad
Kääd päewad ära peetud
Käte jäänud jaaja päewad
Kubjas jäänud kutsumata
Saaks wõeras palwemata

Teenne lõrred jõgeje
Loome wadjad wasta wetta
Ehn jaanes nirjn nüjaneje
Wõljaanes luige lutjuneje
Kiltenille neele wõida
Kuljale nurgu wõida
Kunne teuljas annas Hans
Janemu tütar teule
Sane tell päewad pulga jrãle
Sane papi raamatuje
Anna tall õhtud õiged aega
Laupäew laje lõunesta
Neljapi õhtu õiged aega
Kui ei wõta tütart teule
Laube laje lõunesta
Anna ei õhtud õiged aega
Kus ma jüs jinu silmad panen
Silmad panen ja murudesje
Käed aia näänapuuje
Jalad aia jaarapuuje
Pää põrgu pudru pütti.



Tuba jüs laia rahwas laisma
Mina üneji ilu tegija
Saatsin laewad Saksamaale
Pooled laewad Poolamaale
Saatsi tõin naise nastuleje
Tjusuje pjotileje
Läja jõra junnileje
Saberile pangutaja
Lõuensile lõnsutaja
Waat kus mees memme poega
Kes toind monnele minija
Kestoind Russale Rurima
Tejeb jeebil jeltsmeelle
Kuningalle Ruuendalle
Ehn ta. waalib walgemanja
Muile anti munid neiud
Kenad neiud, nerid neiud
Mulle musta anneti
Tõrwas Randu tõngati
Wiisin ma musta wesile
Lasesin musta laineile

Wisnud ei wesi wiiwa
Laine laiswa lõpuwa
Wiisin wanemile rajuwa
Sammin alyin otsa päälle
Säält twond Nuri nwlaesse
Wana pagan praja alla
Sai siis otsa ommeti.

N: 6.

Uswa lähme unemagajad
Raiswu ratta lugejad
Põrgu lähme pöllu kundjad
Uneto uni, mäletu mälu
Seq meeles mehe ralduad
Uni saadab hulgumaie
Maganine marsimaie
Khus on kõndijal kodu
Ehk on marsijal maja
Mets on kõndija kodu
Laas on marsija maja
Sandi teeda reisimaie
Märge maada marsimaie



Saadeti meid Saksa maale
Sinna leeda rüsumaie
Aeti ayin otsimaie
Wasta praistis Noduse
Mis sest kodust tousenese
Kodust tousi Nulla suitsu
Tarehayast halgas suitsu
Mõni nulli mõtet mõjus suitsu
See mu waese wanna suitsu
Kehwa mehe kenja suitsu
Halwa mehe haberne suitsu.

N: 7. W

Kaua mina näisin kanjanaadi
Khaua kanja kwolepääl
Mis ma kanjasts kauti
Eest kadus isa kobeune
Kõnwajo welle kõrwisse
Sõnajo welle püsiloanna
Wahelt welle waalit loanna
Lõesin kobuest ostimaie
Sõesin food ja lampsin loaned

Hõndsin Rõiu Rõre alused
Sain mina hobust leidaneja
Länsin hobust jootemaie
Eest joetsin isa hobuse
Hõwast welge Rõrwineje
Wahet welge waalit laasra
Särast welge piiris laasra
Seemaine nüsitelles
Nüsitelles, mõõtatelles
Oh ja Rõnni Rolpi ruuna
Suuel föltsid sooda mõõda
Tanõsid Narwa taterinna
Lasksid nase kadwu mõõda
Hõbetadud hõnta mõõda
Kullatud Rõrendid mõõda
Hõrbi targast rosteli
Ei mina föttrud sooda mõõda
Tanõsid Narwa taterinna
Lajaes nase kadwu mõõda
Hõbetud ei õrta mõõda



Kullatud õrendid mõõda
Türi joetsin türgi maada
Twaneje Liiw maada
Natuneje Narwa maada
Läbi tulin Läti maasta
Saari wersta Wenemaada
Soole wersta Soolamaada
Risti Riia uuitsaida
Hästi rändsin kõrra wäljad
Risti rästi Riia wäljad.

N: 8.

Hans läks Riiga jõi õlut
Hans läks Wõnnu wõllis naise
Mõrri jüri jes pärasta
Jüri ei ja naista jüta maalta
Tõista poolta jüta poolta
Koki pölle jüta roosta
Walged pölle jüt wallasta
Jüs loon naise Narwa maalta

Sina sõlle Sõola maalta
Süs teeme laewad taglelaiste
Saadid teeme prandi laiste
Lõime merde sõudemaie
Tärwe jõõda äestamaie
Sõudzem laewad
Sõudzem laewad
Seni nuii Werwo linna alla
Sääl on neiud riitaesa
Ees on neiuz helmed Raelas
Taga neiud ealrid Raelas
Kahel ülid waeged lapsed
Sõzzus maha sõleminarad
Tallas maani taaders Raelad
Sõri sisse swooders Raelad

IX N: 9.

Läzzin nünder Rüla poole
Wagu aadres wainu swole
Tuli wasta walge neiu



Sõbe ölped tall õlale
Hulda nõngsid Raendelesa
Kaswe pangid, waltse witsad
Mina tarna pojisene
Tädsin tagaste nõneleda
Mina tagaste Rõstelt
Neitsene wõõrsene
Anna jüna hallitsesel
Linalaual linna wetta
Anna Rõuwil Rõrdsi wetta!—
Neiu Ruulis Rostis wasta:
„Hall ei jõõnud ei jõõnud hallitsusta
Linalan ei linna wetta,
Rõb ei jõõnud Rõrdsi wetta,
Anna kürut heinusida
Saabi salsul maanusida!
„Ei meil sobuleinu hirmu
Ega salsu Raeu Rarju
Hirmub selga istujaida
Rarjut selga Rargajaida

Wibuji mina wibujin
Wibuji wiistaeit
Saja pilli puhzujin
Lõhmus pilli wõtsujin

W N: 10

Umal kuigas oruna
Käbi käneis pöösuenna
Metsed mütsata mürawad
Naised tamita tandsiwad
Meil on Emehed meeletumad
Poisid puue tuoletumad
Ei tuo puida pudus seeta
Kaigast ei kanna wijsta
Tüdrukud teewad regesid
Naised raiduwad ratta puida
Sa harja ihsse puida
Wenna ratsu rangi puida.



N: 11.

Sõõ jõõ Marjasene
Sõõ jeni jedo heina
Seni nui Naswab Nanja heina
Ajas ülest haljast heina
Nii on Nanjäse elu
Nii nui welun on wittsa pääl
Haste heina Maani pääl
Hus ma nuosin Kurwad tunnid
Hus ma seisud seisatesin
Säewad pissad pulmesesin
Kõla külmana Kõrana
Kõrges Kõrdsi seina ääres
Hus mu isa, hus mu ema
Hus mu võge õpetaja
Kõrdsi pisa pingi pääl
Kõrdsi laia laua pääl
Haardi Kimp ja Kõrdsi laud
See mu isa see mu ema
See mu võge õpetaja

Säälma kurtsin kuiwad tiimid
Kiiwitsin ajad wihased
Päewad pikad pahwatsin
Säält ma jäigud jaigutasin.

Üks wana jutt

I.

Wana paganal olnud kolm lõtart: esimene
üks, keskmine kahe ja kolmas, kui noorem,
kolme silmaga. Neil olnud üks waene laps,
keda nad kawalusega oma wõrru meelitanud, karja kündmises. Kaesel päewal olnud
põrgu talus õita waene elu, ta pidanud päl
karja hoidmise ja perepiigasid, nellede taht
mist ta üalgi ei olewat täita jõudnud,
teenima. Siis antud temale üa karja juu
neli naela tarwilisi nõudusi, ning neid pidi
ta längama walmistama, ilma wõsi ehk
tarbelise riistata. Kaebades ja kibedasti



silma pisaraid walades nõudmisid waene
laps karja eest, ei kusseltnõu ega abi lootes.
Sääl tõstnud korraga wana must lehm
pääd ülespe, märganud norguslõtarlast, peri-
nud selle nurwastuse põhja üle järele ja nii
seda täädat saanud ütelnud ta:, Ära kur-
wasta naeris laps, küll mina: murdpean et tarwis
längans saawad, tos nad pea! Tutarlaps puis-
tanud üa tarwid põlle seest maha, lehm söönud
neid ja — oh imet — nina söömetest joonsnud
läng wõõda wälja. Nõnuga wõinud karjane
walmistöö kodu, kus perepiigad selle üle wäga
imestanud. Töisel päewal antud talle jälle
tarwisid kedrata, aga peremehe wanem tütar
wahins juure, kuidas ta neid kedrab. Taraw
kündmas saanud asjast ära ja kawaluse kül-
galt, ei taha oma saladuse ilmutada; lahkus-
te kutsunud ta perenaitsi enese juure ja ütelnud
sõbralikult: „Tule sõbrine, ma otsin sulle
pääd!“ See jäädinud. Pääd otsides ütelnud

Kawal tüdrun: „Uinu uinu üksi siemi, uinu
uinu jää magama!“ Õrgu piiga langenud
iaoreese unesse ning nii kaua ketramud
lehm kaerud ära ning waltsimine olnud ilma
asjata. — Hää ka küll; tõisel päewal läinud
Kelkamine neiu wahises. Ka seda petnud tark
tütarlaps nagu eelmisel.

Kolmandamal päewal läinud Kolme
silmaga neitsi, kui wanaisanda silma tera
oma õnne katsuma. Ka sellele ütelnud
wanelaps pääd otsides: „Uinu uinu üksi
siimi, uinu uinu karsi siimi, uinu uinu
jää magama!“ Kolmas siim, seda unustanud
muidu kawal tüdrun ära, jäänud aga la-
tsuma ja näinud ära kuda tarnud lõu-
gas jaanud. Tõisel päewal tapetud wana
lehm ära; jõudnud leha ja pestud pidusid i-
ma et marjasele liha kübetgi katsuda ant-
ainult tuiniese wõsti jaanud ka Kolmesil
milje käest. Sedagi ei olla kaiatüdrun



jõnud, waid piitsnud teda maantee äärest je
kust päraft ilus õunapuu ülesse jõgunud.
Kui wanapagana tütred juma alla läinud
ehk uuu wotta tahtnud, pesnud oksad nõid
walusaste. Kui aga waenelaps puu alla
istunud, kussunud õunu tema ümber
ja kõhedad oksad warjanud teda raadedate
jõugu piigade silmade eest.

1 Õitse laul.

Paistu kihelk.
Saatnud L. Wihwelin.
Saadud 18 29/III 90.
(2x).

Läämc õitse otsimaie
Õitse leeni leidamaie
Ikuft mee otsim õitseesta
Wõi mee lõuäm õitse leeni
Otsim mäla karjamaalta
Õitse mülä õue alta
Mängu wõi mülä maelta
Tantsijaid mäla tanumest
Ilusäjaid mülä õuesta
Emme oli mängu mee mäele
Õitse mäla õue alla
Mäid om mängu mei mäele
Õitse mei õue alla
Tantsijaid mei tanumen
Ilusäjaid mei õuesa
Leeri lõõjäd lepikunna
Mis mei wiga wilksi olla
Wõi mei häädä häsäti häämää
Hobu alla kui jes akri
Mesi päälc kui jes päämää

Pähän päewätu Nübara
Läänе jooke jõitemaie
Ammaile aelemaie
Joodaim äiä õue alla
Joodaim ämmä õue alla
Lätsim jõsji waatamaie
Ala mulle iste anneti
Pikka puusi pasuti
Kulda tooli toodani
Mina tarka pwisine
Jääsi targaste Nõnelde
Tere äiä jaabas jäärt
Tere ämmä kulda Ringä
Tvo mull neidu jilmä nätä
Tvodi Lilju jilmä nätä
Ei ma es taha Liiusesta
Liiju lipsti jabada
Vastu mäge minnäesjä
Tere äiä jaabas jäärt
Tere ämma Kulda Ringä



Tvo mull neidu jilmä nätä
Tvodi Pille jilmä nätä
Ei ma es taha Pillesesta
Pillel pikäd Rengä Nõudjad
Tere äiä jaabas jäärt
Tere ämmä Kulda Ringä
Tvo mull neidu jilmä nätä
Tvodi Mari jilmä nätä
Ei ma es taha Marinesta
Mari oli maggas mesta päält
Tiiras teo poste päält
Mari madjas läits meheke
Jätt ta Rindad Kiistu päält
Suzad Swome jilla päält
Ammeaia teibaesje
Tann tapu wõmiszesje
Palla pwolik põõsa päält
Tere äiä jaabas jäärt
Tere ämmä kulda Ringä
Tvo mull neidu jilmä nätä

Tooli Anne jälmä nätä
Ei maas taha ämmesta
Ann oli ulpi meste hulgan
Änäm nu oma wana ämaret
Änäm nu külän kümme näeid
Läitsta linna wiista willu
Tulli nodu tõi tubasand.

2.

Ma ole maajikas mäelt
Sinelit ole lepinuja
Kullerkup ole rungisnuja
Walge ell ole waarikuja
Mull pole jugu jüma maila
Mull on jugu Iwme maal
Jätemät Hüü maala
Poolid weled Poola maala
Ma ole üksi jüä jäänu
Sün ep ole jedä mesta
Jedä mesta poisji õista
Kes wiib maajiku mäelta



Sinilille lepiksesta
Kullerkupu rungisesta
Walge lilli waarikesta
Tõnamenti tedharulta
Läänetee jis tipulista
Maada masja Narwalista
Läänelääne, näimenäime
Läänemüid läbi külade
Läbi tarkade talude
Lääneläbi mõisa õue
Lääneläbi nõia õue
Nõia õue, wõimaõue
Wellelle wellerene
Ilusti jüntundas tuima näidu
Tuimal tutjatud jüusjed
Wõimal wõigud jälmä külmud
Habel Narenud käised
Laisal laiad jüma jäärad
Label näiud lanka jünnä
Sinikülli jälmänejed.

3.

Siiä jaab minnä minisse
~~Sõrukilla ki silmiseed~~
Siiä jaab käänida kälusse
Siin om usken uibuaida
Taga tare tapuaida
Eben tare hiiuaida
Herseft usta Reedu willä
Ei mes jooge jõogi tõttu
Ei mes jõrgi jõõgi tõttu
Mes tulin tule heeres
Sõjara jõle heleke
Meid jäi Rodu Rolmed jõõgid
Rolmed jõõgid, Rolmed jõõgid
Ami jäi alyis audumaie
Parts jäi paistel pannipääl
Salgle eiha lava pääle
Miu es arwata mehessa
Haug es arwata Ralassa
Sarkfi es panna pannipääle
Sagle eiha lava pääle



Pane. meid ütte päeka pääle
Wiskä mere mõlemaid
Säälmes jõõme jõgesida
Ammustame ahwenida
Miu es arwate mehesse
Haug es arwate Ralasse
Sõng ei jäänud jõõmusesse.

4.

Hui elli ija Rodusse
Hui elli emä Rodusse
Täü es ija tõigate
Täü es emä tõigate
Ija tõigas heelisesse
Emä ella tütarisse
Weerfi nu muna murule
Herisi Reiä Refäle
Nutikene nurme pääl
Haunikene Rasamaal
Wähekene wällä pääl

Õunakene õue pääl
Wõtsi wõid tas (ta es) wähene
Ykäänõgi naerku es nahane
Lõigagi eibä ei tas lõpe
Yga üksi hüüe pääle
Ema kaewas kasi pääle
Eji olli ilpi hüüene
Katejalgne kasjine.
Yksi jai üksje majasse
Jõle uue uste pääle
Tosketi tõisele talule
Wõtsi wiida jis waikami
Ykäänõgi naerusis nahani
Lõigagi eibä jis ta lõppi
Yksi es oma nimeda
Oma ennigt õigaKuta
Oma nisket Kodukesta
Ega maket Kanikesta
Nüüd on nihme uste pääl
Tamme pannu kaes käwes



Mine müüd naasei jaada kaja
Mine e.... jüppa ehma.

5.

Elu tääji mis ma elei
Yhaju tääji mis ma naswi
Jää es jedä elada
Yks omelu inulim
Pidu wõi pilliwoguline
Kahu naara nõrgiline
Yksi elli ija Kodun
Yksi elli emä Kodun
Es mull punadi puhas ame
Lõpe es ame lõwendine
Yksiwise kirstusta
Yhalewise kaamealt
Yksi jai nwne naise pilwe
Ygäpäe emändi pilwe
Jis Küet punades puhas ame
Lõppi ame lõwendine.

Kiriwoje kirstusta
Kalewipe naanealta
Walged rätid wadja pääle
Siidi rätid seina päält
Sis oli ilu ohtuma
Sis oli rõõmu rõõmuma
Nalla naanastejaana
Elu tääsis mis ma elli
Hästi tääsi mis ma nasmi
Sis mesi ellen tääsin
Lasjed kadwani mäestim
Pailu päiwi pühisse
Pailu palwe reedisse
Kas oli Kuu wõi oli Naps
Wõi oli wüs Kuus Kuuda.

6.

Nooriku proeh pulma-lejed laulawad:

## Pulma laul.

Mis nunnin meie Kodusse
Mis pärnin welle pärmandut
Kodusa müüas tütarida.



Andas halwale rahale
Wana waske taadimille
Kulumille Kupsikille.
Es ole halba ma jäle
Es ole halba ma emäle
Ega wali wellodele
Ega jõge jõgaredel
Ma olli agar kannamaie
Ma olli wali wapõtseme.
Emäsene ennuseme
Mõtlid mu tees tulewed
Mõtlid abis astuwad
Mis jaid minu Kodemiste
Haitswad minu Kaswatamaste
Ihke jaid minu imetamist
Silmäd mäjäd mänzemistä
Ma olli Kuri inemaie
Maha ai ija jälesta
Maha ema jälesta
Wõi welle Kaskelta

Maha jäie marja juure
Kivi pääle kirja juure
Lõwe pääle lõätsa laia
Pormandule pörmutsene
Aida läwel aulise
Kiva läwel kuruse.

Mehepoolt pulmalised: Tulemull uhte tutu tüttu
Saa mull uhte saani tüttu
Ole mull uhte koo tüttu
Tulemull koole koidijasse
Kirja kaija kaitsijasse
Rahakarbi kandijasse
Siidi jänqi jäädijasse
Willä wällä waatajasse.

Naisepoolt: Kes sinu koole enne koiji
Kirja kaija enne kaitsi
Siidi jänqid enne jääs
Willä wällä enne waat?

Mehe poolt: Enä minu koole enne koitsi



Kirja kaija enne kaitsi
Siidi jänqid enne jääs
Enne aida te arutas enne
Enne koa te kukutas.
Entelimehed ilusad
Kui lääwe naasage kambrisse
Panew pilli päetsisse
Kandke naaga jalutsisse
Tõuse üles tõstametu
Karga üles naalumetu
Nüid om aig ju ammu tõusetu
Aig ju ammu ärgäte
Juba kuu koa kohal
Tõgel jõwi lõunaesse
Juba müid lainud paari õõda
Paari õõda paari päewä
Juba müid laulan kuja kuked
Kõõrutanu Mari Kanad
Juba kuu koa kohal
Agu aida kaijana

Sui ei nuude naine nooni
Ega tüüse tõine pooli
Wotab piitsä päetsista
Ohaiza naasa jaeutsista
Rooska roowiksu wahetto
Hõikab ükzi hõikab kaksi
Hõikab pooli Roemandale
Seegäb pihto piitsalige
Serwitti selgä pikkuti pihto
Tüüse üles Tõõjist ehmo
Waada läbi wasku laudad
Hae läbi kaksa laudad
Sõku läbi sõnni laudad
Sängi läbi sea laudad
Otsi meie hoiste hoowid
Löuad põhus põrgaaida
Lauda täisi lambaaida
Hoowi täisi hoosa warsu
Sis mine äiä päetsisse
Sis mine ämmä päetsisse.



Hõika ükzi hõika kaksi
Hõika pooli Roemandale
Tüüse üles äiäkene
Tüüse üles ämmäkene
Ma löüsi poisa Poolikut
Tõista poiga Põõsikut
Sis ju ütelts hüwä naises
Hüwä naise tütarisa
Targa naise taimokesed
Ilus naine on ehitanu
Tarka naine taltsutanu
Hoolä näine kergetanu
Paras mennä pannud meie
Vahtus mehi mennä põiga
Ilus toond mennele minijä
Mennä Uunate Kuriku
Utab Kuuna Kaswõi Kaksi
Põlebsedbil seltsmeele.

7.

Wana tulek wälläst wäjünu
Tüi otsast tüdinu
Wasta wasta ella welle
Narwa näidisjed tulewe
Kulda neil ümmes kohisi
Waski neil ümmes wabisi
Tina neil ümmes tiliši
Siiä siiä wiitseliseb
Siia päälle päitseliseb
Siin jöitsiiä kobestelle
Waarist wallaste wisatle
Kunsist kullusta kiliste
Haasist näinde kadude
Pämäd panna päitsetelle
Siin ep meil ilus ilatse
Siin meil mahe maratse
Paras pölwi malla liiiä
Siin om ase ammu walmis
Padjad ammu paigal pant
Linad päälle eigutet



Öled alla heinäd pääle
Walge palajas wahele
Kiirja tessri Kesklee

8.

Seni meid sönnis söimati
Wanas härjäs wannuti
Seni kui naine wõttemata
Ummis ringäd ostemata
Kui lääd naita wõttamaie
Tinarinda telgimaie
Läbi waadad Wardi walla
Läbi otsid Uuruwalla
Läbi Künnid Kõpuwalla
Läbi wiidäd Willändi
Läbi tantsid Tarwastu
Läbi hõigud Õisu walla
Läbi helgud Enteli
Otsid ilmasta ilusta
Maapäälist maalinesta
Pundub punsatu peoga

Satus jadu Rätt päälle
Ylejeft jaab ilma naaru
Walgeeft jaab walla naaru
Ihenäft jaab Reigile Rõneldes
Mustaft jaab munda adine
Tahmatjeft talu minija
Ihehwäft jaab Reige tegija
Pama ei ilm padaje
Pama ei walged waageniste
Pöi tege pannas padaje
Ylätkwaew waageniste.

9.

Ihui tuleb jumwe jaab jügüji
Päälc Märdi päewaikc
Sis tulcb postel pulma aiga
Noortel meestel nutu aiga
Sis tuleb iel Rurba meeli
Ihurba meeli leinä Reeli
Leinä eendab pilwe päälc
Ihahji Rargab Raela päälc



Mure tuleb meejülesc
Mindän mure mujal maalc
Lein wöi muile linnadelle
Enne Rui mure mulle tulleb
Wöi jo mure munde nätc
Ihahji wöi munde Rahetjc
Mure jääs mustas murelsen
Lüas laijas leinatem
Ihüsi jääs Rasenus Rahetjen
Jumal hoitku olmasta
Seda lasta jündimasta
Ihes pannas pahest wõttamaie
Lüjo linni liigutenne
Ihui Rasvab meilta minema
Sis Rasvab hale tulema
Silmäd wetta weeretema
Põsed lajew lainetada
Ihulmed Rulla pisaraida
Ihinna jääwc Eldje hulgad
Ihahetjenne Ihadni jalgad

Murdsime Mari minda
Ärä wiias õitse welle
Ärä andas õitse armu
Pole aastan poisine
Meie mõts jääb mõtlemaie
Haawa mõts jääb arwlemaie
Pajo põisad palemaie
Haabikuda kõnelema
Kuuse mõts jääb kuldemaie
Lepikud jääw leinamaie
Ärä andas õitse armu
Ärä wiias seine jõpra.

10.

Perenes oli mulle nurja
Perenaine mulle walju
Pada mult wälja paisatki
Enäst wälla hüdatki
Latsed wälla caanutki
Mina tarna poisine
Läksi targaste Rõnelde



Perenes perenaheke
Perenaine naijuke
Meitemaa mehed madalad
Hadra Nandjad Nawalad
Nurme Nõmmäw nurga jättäw
Wao haawe tõije waadaw
Ammaw maada maajal Naswa
Siniliilie figinte
Walge liilie walente
Perenaine petlis mindä
Pandis wetta piimä jerrä
Hagamikku leiwa jarru
Ai mind wõera Rõndemaie
Udubsella hammikut
Seda pole imet enne ollu
Enne ollu muiste nähtud
Hundi ju õpes oma prigi
Mes weeren witsikumma
Rammu paryuna pajuna
Tüti meretiganed

Haaguti mere Nanade
Hundrutas jäne teder
Pööris pääd emäje poole
Tuu ossjad prige täüs
Hapeladwad eatsi täüs
Ninda Nui lepäl lehtesid
Ninda Nui pajul urwasid
Ninda Nui Nasel Narwu Neules
Ninda olli nendel pöegasid.

II

Mis jaab jöojäl waadisi jäma
Wöi jaab jöojäl härjäst jüüä
Waadi jöob jöogi jämusse
Härjä jöob jöogi ijusse
Joose Ellu Karga Hain
Weere wäike Leenasse
Hodu müüa tulep juuri jöojä
Juuri jöojä juuri jöoja
Wüe Rinu wibsutaja
Hüme Rinu Nokutaja



Nellä Rinu meelataja
Tuu oli alla natse Pääl
Pala pallasta ehada
Sep olli alla wat olli pääl
Söom oli ölut Nelsalla
Taat Nus poisid Oestreema
Taat Nus poisid Tarwastun
Nee ei tingi tüübu pääle
Hanke Nanna öle pääle
Hulge jöowe hulge jöowe
Hulge ostawe öluta
Narge masjawe rahada
Olja löpes möija wüna
Sis Nües jöome juuseru wüna
Sis Nüll jöome jalo jaia
Olens sis Tuula Nördsi naine
Olens Tuula annaste juua
Olens Saala Nördsi naine
Olens Saala annaste jaia
Olens Wüü Nördsinaine
Olens Wüü annaste wüna

Ylörahi naine Reedurene
Anna meie võmajaola
Anna öled magada
Kui kanakadajat kgame
Linajid päale liigutame
Kajo paigale panema
Linajid päale liigutame
Anna tennu päale witta
Sis meie magus magada.

12.

Peremees peremehele
Perenaine naisele
Wõia meile wõida leibä
Pane piimä parsult päält
Sis mee niidame laiad Raarid
Ku tõttu mee niidame
Wäe tõttu wäänäm Raari
Puna tõttu raiuma puida
Sis mee ei nikka kiitkema
Hanga ei Raari ajaden



Tuleb teda päiäenna
Uniste ei magaden
Liigu leiba tehenna
Läme tuppa waatamaie
Kaeme näiu Rawalasta
Kas ta Rerkub Redvatenna
Liigub leibä tehenna
Tuleb teda päienna
Unistab magadenna
Uni ei anna unta Ruube
Magamine maani järrel.

13.

Wüge jõe kirsta Rejale
Jerrise tuli tulba alla
Igä neelä nurga alla
Emä om tennu elu aia
Tüdär tennu tüki aiga
Ükstalle kinnas kirstungi
Seegi jõge jõrmitta
Pime ilma päidlette

Kui wiäs wooriz kodusta
Sis jääwe usjed kulwamaie
Usje tulbad tunkumaie
Wärätid jääw' wärjeme
Kaju kogud Kaebamaie
Seinä weered seisamaie
Karjalaudad Karjumaie
Läämeses läbi Kasemötja
Mis jäal Kaabib Kaasikunma
Läämo läbi Kuuse mötja
Mis jäal Kukub Kuusikunma
Läämo läbi lepä mötja
Mis jäal laulab lepikunma
Lind jäal laulab lepikunma
Mis jäal piitsub pihlaka mötjan
Peo jäal piitsub pihlaka mötjan
Kägu Kukub Kuusikunma
Kann Kaabib Kaasikunn
Kalli linde Kaawikunn
Kalgelinde waarikunn



Läämo jooke jöitemaie
Metsküla meked tuleme
Kägu neil Kukub koogo päal
Vares waagub wankriemma
Kalli linde aija päal
Seelää jooke jöitemaie
Neil om päal jõhwi ohja
Jõhwi ohja kuse kowza
Neil om Kaalan caulu kaasi
Neil om rinnan caulu rihti
Kui jüs jeusta löppemaja
Kuue päält wõi Kistumesja
Alla kammast alaneb
Sis wõtab jeuft caulu rihti
Sis wõtab rinnaft caulu rihti
Wüita Kelmede jeasta
Sis mee caulami laada wastu
Kelgüü Kelmelinma wastu
Miistam mõne mõisa wastu.
Kui Kaksam meie caulamaie

Laulamaie Emulemaie
Sis jääb jõda seijamaie
Laad jääb kaputi minemme
Püsjed püsti Kurtamaie
Sis jääw poed purelemma
Linnad jääwe kibijemme
Linna alew haigutoma
Ihmle Kus-Kukuk woori mehi
Sel näidu tulgu minule
Lendagu laia lindi päält
Ihus Kuigu Kübara päält
Kes lääb jüli tulele
Helle rüpe rühkmenesja
Ame alla wõidunesja
Kesji nütab nütusjida
Kesji matab matusjida
Siin ep seijab seegi mehi
Kes lääb jüli tulele
Lasseb laastu laiskemma
Jüli Külmama weema



Hala järwe Kaldaema
Laulab Kui katsi meresse
Wüdin wee wõi weerepäält
Ülemee meeste wastu
Türgi tüttarlaste wastu
Wastse Narwa naiste wastu
Ei jüri tohi olla tuima
Ei mes wõi jüri olla wõima
Siin om mõjad wastastisse
Haija mõjad Kalakesta
Hubjad Kilän Kuusatamaan
Mõjad panew tähele
Saadaw Kirjad Keisrille
Hulda Kirjad Kuningalle.

Wana wasse.

1 Hui Türipäew Kuidi wõrjüs
jaawad wanad tüdrukud
mehelelgä kunt jõõb
pajo kolbise warjus.

2. Kui jõudis ehk kuuesta õiget
wälgas Kolistatakse üks suures saal
majas kus seda kuuldakse inimene
ära.
3. Kui kuna saadus ümbert kuuest
riiusmata jäädaad üks wanapagan
tantsiwat säal ümber.
4 Kui wiimati kuistamatta seisma
paned üks wanapagan müüstu
(õeruwat) ennast sellega.
5 Kui tiidrus Kuhjalaua ümbert
kästi puhtaks niidab ja abruttu mehe
6. Kui Kuhjawarras kästi pirn üks
naswab ka selle järele pirn kuis
7 Maarja päewa hommikul ei
tohitud pääle jugida. üks Kanda
ei jabitsenud juuel peenraid.
8 Naistel pidiwad walged rätikud
päas olema üks naswasiwad
ilusad, juured Kapsad.
9 Siela ja Cuda ei tohitud Maarja



päewal karmitada, üks ei tahtnud
jõudnud juuel kapsaste pääle.
10 Esmaspäew ja Reedi ei aetud
Karja eõimest koda wälja üks arwa
loomadele äpärdusi juhtuwat.
11 Eõimesel päewal ei tohtinud karja-
ne ühtegi maja riista ciiguta da;
Leiwa kannikas anti Küll juure, aga
selle pidi ta puutumata Kodu taga-
si wooma.
12 Karjast Kodu tulles, kastati karjast
(ee vn: wisati wett selga, mõnda
tehti ka neile kes eõimest koda
pöllult, kas Kündmaselt või äestaa-
mast tuliwad:) ja anti selle eest
muna. • Eõimese päewa wiitsa
pidi karjane paigale panema
ja Jüripäewal selle jälle näha
wõtma.
13 Ristipäewa hommikul pidi wara

üles tõusma, muidu tuli Naaritsa
jalad aastal jalga.

14 Suhka päeval tehti Naastikit
ja küpsetati tuhka jaos jüs leib
ei hallitanud juuvel.

15 Thui Madisse päeval ja dab jüs
Naswab juuvel palju marjis

16 Siiri päewa hommikul pesti
jäõga juuad jüs ei päewatanud
juuvel.

17 Thui juuksed tuule Nätte lähawad
ja linnud meid enda jrejaades
wiiwad jüs haaral pää walatawa

18 Neljo päewad ei nõetutud willa
tõid Nätte Nardetti et jüs lam
bad Nästi Nõuda ei lähe.

19 Neljo päewal õhtu ei Nedratud
jüs arwati Närja Naja Niimi
Nedratawat.

20. Thui laib wisti lõhki on jüs Näh



dab jee lahtumist Nas oma pere
ära minemist ehk jurgumaja jumma

21 Thimastega ei tohitud juus jüs
taas ei läinud hapuns

22 Thui Naps leiwa nõu (möke)
pääl istus jüs leib ei läinud
hästi hapnema.

23 Thimastega ei tretotud arwati
jellega lamba imme ära andwat.

24. Thui Uue Kuiwa ilmaga kuuaja
jüs tuleb esimene weerand Kuiwa,
Kui wihmaga jüs wihmane.

25 Thui Kuu ümber punaseas ring
on jüs lähab ilus Nilmale

~~26 Thui Kuu Nõrgelt taewas päeb
jüs on ilus Nädal, Kui aga wadelab,
lähab ilus jooja.~~

27 Thui päine õhtul selgelt looja
lähab tuleb Täine päew Kuiw ilu

28 Thui Reedi ilus ilm on jüs on Na

pühapäew ilus

29 Kui pihlakad Kevade hästi õitsevad siis tuleb wihmane suwe.

30 Kui peoleo hommikul ilusast laulab siis läheb ilm Kuiwale aga kui ta häälistab siis ütleb peoleo häälistab Kasfi minnu tuleb wihma.

31 Kui wiiu otsjõgelebb siis saab surma sõna

32 Kui põlle murad jõgelewad siis saab nutta

33 Kui Kõrupilli ajal siis taewas Kirjatatawad nimesid

34 Kui pajal palju urwasid siis Kasuwawad ilusad linad.

35 Kui Kasel palju urwasid siis Kaswawad ilusad odrad.

36 Kui lepal palju pitsiga urwasid



need tähendawad häid rukki saaki, ümargused on nälja urwad.

37 Kui häädd jõgised hästi Kollased siis tuleb kõigel aastal hästi Kaeru

38 Kui mets ilmildse hästi Kollane on siis tuleb hää tõuu wilja aasta.

39 Kui talwel palju härmatust siis tuleb hää tõuu wilja aasta.

40. Kui päiwlapäew pilwine ilm on siis on heina tegemine wäga halw, Kui aga ka mõni Kaua päewa paistet on st mees hobuse selga saab maaft Karata siis saab inna heinu teha.

41 Kui Kuuse Kübemed wõrre Kuu jees maha lähawad siis lähab lumi wõrre Kuu jees maaft ära

42 Kui jõgi Kevade, suure wee ajal. Kaldaid Kõrgjaigt ja rämpsust ära ei puhasta siis tuleb heina

ajal palja wihma.

43. Kui jõgisel puude ehed maha langewad ja jäa külm wihma päälle tulek jäa tulek kõigel aastal kõuwiljä päälle tublisste wihma.

44 Kui kured kõrgest ära lähawad jäa tulek külm ja jõgaw talw, kui madalast jäa for ja õhuke.

45 Kui pesuke pisikesi jäsi otsa põlek jäa lähab ilm sulale, aga kui ta lõkjudes ühest ära kargab jäa külmale.

46 Kui kuuse mõni öö rohkem laulab kui muidu jäa tulek ilmade muutmist.

47 Kui kuusk maja uksele ennast wiskima ja kohendama tulek jäa lähab ilm sulale, kui ta aga nurgas jeda teeb jäa külmale.



48 Kui kuu kumaraje ja kui ta jääb kaswamise ja kahanemise ajal kästi püsti paistab jäa jurek jelle kuu jees wäha inimesi, aga kui ta jeliti on jäa jurek palju.

49 Kui konn üle karja lähab jäa jaawad karjased kodus tapelda, nad katkuwad teda jõimaa põnadega ennast kurjutada.

50 Kui taranas uksele tulek, nonn uks pole pöörduk, näidjatab, jäa jaab uusi jõmmid.

51 Kui külasse minti ja wana naine käige päält wasta tuli jäa oli paha õnn, aga kui nuor inimene ning tall midagi käes oli, jäa oli hää õnn.

52. Kui külateel pahem jalg paremale poole kas kiwisje või kännkase jo kinni läks, ufutti hääd õnne jelles käigis.

53. Kui teil ära kaste ti ja päält
jiledalt tehti, märgiti teda ristiga,
siis vanapagan ei jaanud päält
jõnksuma minna.

54 Teiwasenna pandi selle pärast jood
A siis ei jaadud teiwa jaanu ära
wõtta.
Jaanu wõtjaid olewad tuulispajad
ja tulihaunad.
Kord käinud kaks meest Nilo wesi
läbi. Üks ütles: „ Pehme teiwa hau
jaan saab ära wõtta“:- „ Ei saa,“
ütles teine, „ sest on jesma
pandud.

## Unenägude seletamisest.

1. Kord unes nägema tähendab
wiimna sadu.
2. Haigeis näima tähendab kulgu
rahwa jetma saama.



3. Mustenäideid nägema tähendab mure
walged riided tähendawad head õnne
4. Jäneste nägema tähendab tüütuja jutude
alla langema.
5. Saapaid nägema tähendab sitta
te päale minema.
6. Paariga wett toomа tähendab nutta
saama.
7 Matuse ~~Matuste~~ ehitamine, kuulmine,
jutustamine, palkide weeramine,
tähendab surma.
8. Hõbe asjade, nagu: Nuga jo. jõnnu
te kaotamine tähendab lapse
surma.
9 Hamba juurest ära minemine tähen=
dab lapse surma.
10 Pruudi leidmine tähendab lapse
sündimist.
11. Päikese tõusmine tähendab ilmale
sündimist.

12. Kui kuut lamba ära viib jääjaab küdrust mehele.
13. Sõitumist nägemine tähendab unes ja tormi.
14. Surnud unes nägemine tähendab Ailma eähal Nurjaes.
15. Tuld unes nägemine tähendab Rõõmu
16. Orawat unes nägemine tähendab Tule Nahju.
17. Viivi mängimist nägemine tähendab Kurwastust ja muret.
18. Mudase wee sisse minemine, tähendab mudase mõtte Kurnumine Tähendab haigeks jäämine.
19. Wastrate nägemine tähendab Rõõmu.
20. Hõberaha nägemine tähendab leinamist.
21. Paberi raha pahandust.



22. Nagu jõuma tähendab paiseid Nägesaama.
23. Saia ja liha jõuma tähendab pahandust, keik on hää aja.
24. Hommikupoolsel võl mõtlud une näud minewat täesse.
25. Mõni unenägu tähendawat seitsme aasta otsa.

## Nõiatatsed

1 Kõla kuts (Koer) Nõiutab koer tähti taewas: Lõõtt (Nagu) wiinn.
2 Muff lammas surnaseb nõiab: on: Nõõiutud jääb ehk wammus
3 Hõnam lause mõõ jees Nui tähti taewas — nõõsi Nõus:
4 Hall hänz annab seljo jees = õlle waat.
5 Ihuinn Kivi aida põhja all = lehma udar.

6 Maast lõuseb mannerpuust, mannerpuust jaab kaustapuu, kaustapuust jaab puur metsa, metsas kaswab magus mari. on: Enne.

7 Ees tähe palgast, kiinas kaswast = wiht.

8 Kuue kaal ülemere, — Paja jang,

9 Siin jõudab silda mööda, kaswad käisyad kaski pidi. = Heina woor

10 Wana wanna ja wasten kaas = järwe jää.

11 Ilus ku laiwe all — Sõlu ristma

12. Pole aastane poisike jaja kondu kasukas = Kapsa pää.

13. Tamme kaast kätte pohjas ei idane ei mädane. on: Kuel juu

14 Lapp lapi pääl, lipsp lipi pääl ilma nõela pistmata. — on: Kaa pää

15 Hall hänq hanqud jarwed, walla wanqud jarwed



Kikel kiwwa kuzile. = Tuulewesti.

16 Raud raskast, kiwa märrast = ärel ja niit.

17 Lauda täis lambaida kena kwinas kesset = Taewas, kuu ja tähed.

18 Ise pikk, ema lai, pojad punoti pandilised. — Ahju wop leiwa lapi, leiwa päthi.

19 Ise ema alles kormata, pojad lendawad wastu taewast = Heina jaed kui neid korjus westaks je kuhjo tehaks, kuhi on ise ema.

20 Hagan on kallis kui wiili = mesi je waha, waha on kallis

21 Hobu tallis, jaba räästas = juuts.

22 Ilmo jalgatelo Jaan lähab seina mööda ülesi. = Suuts.

23 Hans kukke kallewad, kõine

töisprool mägi = Silmad.
24 Üks hüi kaks jaba = Pastad.
25 Üheft küeft tömmatakse kõik
kim lügus = Lõnga keripuur.
26 Kaks hüst walgeid kanu kõis
on kambad.
27 Puine pistab, kuine jalwab, wii
tel wäntel wäänab kokku
jaadab alla kagune notti on
jõõn. Lufis puine, kuine-kan
bad, wintel wäntel-kel.

Neid L. Kõhwelin.
Päistu Kihelkonnas:
Kleimthalis 10 Märtsil.

Walla nime jäägu arwandes
nimetamata.



Päistu kihelkonnast. Saatnud A. Luts
Saadud Septembril 1888.

(IX)

Austatud Dr. hr. J. Kurt!

Palun nönda lahke olla neid
wana rahwa laulukesi läbi
waadata; kuna neid meie pool
weelgi mõne wana külaema-
kese käest leida on.

Ausupakkikult:

Päistu khl.
Kleimthali wallas.
9mal Sep. 1888. A. Luts.

W № 1.

Emäkene ennekene
Issäkene taaditsene
Ära mind panndag paiga tõttu
Panndag ärä asenne tõttu
Kinkig kinjä kaija tõttu
Pällás jää ma ennekene
Pällás jää ma paiga tõttu
Alasti asenne tõttu
Kehwäs kinjä kaija tõttu
Sijä ärä kodolenesjä
Sijäl ärgä tapetesjä
Emmä ärä kodolenesjä
Emmäl lehmä tapetesjä
Küdü lääb küllä wäljesse
Küdü wiib oma obesse
Nadu wällä wütänesjä
Nadu wiib wana wasiku
Sis jää pall'as ennekene
Sis jää pall'as paiga tõttu

20. Alasti aseme tõllu
Kehwäs kirjä karja tõllu
Siis pane hüre ikkenessä
Kasi kangi wallessä
Tire ikwa ikkenna
21. Kasi kangi wallenna
Emäkene ennekene
Päne mu mehe meele tõllu
Kaasa kaala armu tõllu
Kui meil õnne sis-eläme
31. Kui meil kerwist teeme kõdä
Või ei ännetu eläda
Kerwisetä tetä kõdä.

№ 2.

Ärä pea mina mineme
Ärä pea kallis kaduma
Ärä äiste rahwaesta
Sjä jätä selle paiga
Maha jätä märja paiga
Kodu kingi kõlmanzelle



Salu tõisele õõze
Kui akka mina mineme
Sis akkab ale tulema
Wesi silmi weerimaie
Saine põskil lasekumaie
Nüid jääb usi ullwamaie
Karja lauda kargumaie
Wõrätti wärisemaie
Nurme jääwe nuttemaie
Ärä pea mina mineme
Ärä pea kallis kaduma.

№ 3.

Üle üle wihmake
Üle ni u unitse
Üle ni sage sagare
Üle ni sirne sirgare
Were wihma Willäntisse
Sandsi wihma Sarwastusse
Willäntin oli wiz näl'ga
Sarwastun oli kaari näl'ga

Willänti wili põlesse
Arja kaara kerbunesse
Willäntin oli mehe musta
Mehe musta naise laisa
Sidrukud üli ligeda
Päised kannu kaarvalised
Mine wihmawiruta neida
Mineogu oha neida
Mine kaste kasta neida.

№ 4.

Sada sada wihmakene
Sada sada saas magade
Ärdla ei kuiwal magade
Egä ere! engäte
Kuiwal kuhja luuanesse
Ere! einu leläänesse.

№ 5.

Weli ella wellekene
Ärge wõtke wihasse
Ärge pange pahasse



Et mina wileti wiibunesse
Kabu kaon jäabunesse
Mull oli kodun teolmi löö"da
Erä tei Issä aseme
Erä tei Emä aseme
Sääsi Sõtsi südi sängü"
Sesi Welle sehmed padjad
Panni ma Issä magame
Panni ma Emä magame
Sääsi Sõtsi sängisse
Welle padjule magame
Sõsi esi esi kullemaie
Mis ma kuuli kalletenna
Kuuli kolme ikkeweta
Neli wõi nõrentaweta
Viis ikke poiga Issäta
Sõine ikke tütär Emäta
Kõlmas ikke naine leskei
Mis ikeb poiga Issäta
Ikke ta adra saadijata

Kulda kõue kõuutijata
Muretsen ka päästi multeu
Ikken pan'd ärjäd Ekeesa
Mis ikkeb tüttär Emäta
Tüdär ikkeb ehilajata
Tüdi lindi jäädijata
Kulola keedi kõitijata
Mis ikke' woene naine leski
Ikke' ka põllu kündijata
Kündijata külwajata
Kesji künnab kesi kulwab
Kesji künnab leje põllu
Jumal künnab Looja külwab
Kaari pöörab musta mulla.

#°6

Nüukese nooreke se
Läänne aita ehtimaie
Kesel usta kelleriosa
Wõtam' walla wakka kaose
Kiiwese kirstu kaase



Kõigab mull kõriku tutu
Et ma küll esigi ei lüga
Lüqub mull linniku tutu
Et ma küll esigi ei läügü
Läügüwa mull elme ilusa
Et ma küll esigi ei lüga
Lüquwe mull lina jämese.

#°7.

Üits oli poiga me jala
Üits oli poiga me emala
Kõllid mind loes-tulewad
Kõlliol abis-astuwida
Tuqi jai jennel kenn es tunnu
Abi jennel kenn es arwo
Tuqi jai kulla kunigalle
Abi ammal keiserilla
Nüüd minu wiias Wenemaale
Saatetse minu Sakssa maale
Nüüd läöin tüki Tuqi maada
Wastu walged Wenemaada

Põewoa lüki Põrnu maada
Swäkse Siu maada
Wene raamatid weda maie
Sakса asSelid ajamoa
Waresswaa Kus waiNu Keeli
Krak töi sõa sõnumida
Keli peab sõlla minemoa
Keli alle tillüKene
Äli sõlwe sõiKuenne
Sõtsi sõime sõiKuenne
Sõsar peab sõlla minemoa
Iki teeb sõsar sõaNoa
Sõa leib oli sõKeline
Wainu KaKK oli KaneSine
Su taht' sageSt sõKumaie
Waluste wajutamista
Rußikulle ruijumista
Ikki peab weli mineme
Keli läits aita ikkemaie
Sõsar läits serrä ikkemaie.





Ta selga ame linane
Pääle sihta penikene
Ümmär panem pure nõrdi
Kui see pooli põdra nahka
Ette panem pure põlle
Kui see mu pä aida wõi
Õõle panem pure öö
Kui see pure tõrre witsa
Kaela eidam elme kõrra
Kui kõrvi kana munaje
Põime eidam põimusida
Wüs om ääla käenna
Kuus om kurana käenna
Kis läämme küllä kiikumaie
Küllä ällu allümaie
Küläs olli keenud kõwwed
Keenud kõwwed kaud kabbas
Kulut mu kulla pesta
Õõr' mu õbe päidelesta
Wüs oli willi mu peanoa

Kuus oli kuppu päidelessa
Oh sina ullu küüga seespää
Oh sina ullu Taaja Tara
Kõe temä lennä neiu küüga
Tennü wee weere pääle
Tennü aica affa pääle
Tennü sea songermusse
Tennü talu tapu aida
Tennü küla küünnümaile
Siga ikeb songermusta
Talu ikeb tapu aida
Küloi ikeb küünnismaida
Küügü küügu kõrgeessa
Kõrgeessa kaugeessa
Sõält mina kuuma Kuuramaa
Sõält mina paistu Päideesse
Sõält mina elgi einamaale
Et ma küll eigi ei ~~elgi~~ paistu
Paistub mulle pale puunane
Et ma küll eigi ei paistu



Aja mulle jõa jutku
Kõnele jõa kõneta
Sõtsikene linnukene
Ari mu jaapad sawista
Pähi püsi wõtsta
Mõte mu ame weeta
Sis mina aja jõa jutku
Kõnele jõa kõneta
Veli ella wellekene
Kas oli jõan naine armas
Naine armas taaja kallis
Sõtsikene linnukene
Jõan ei ole naine armas
Naine armas ei taaja kallis
Jõan on armas all'as mõtta
Kallis kange pääga obene.

№ 8.

Ai mea karja kalleesalle
Esi isi elleesalle
Ei mea tule tulu pääle

Lei mea pajust sillikese
Sarasuustma sarvekese
Kuulin ma wonwoina
Ranna pajun ma ragina
Kõtli ma soe tulewat
Saia käpa laskuwata
Ei tulli ella welle
Tuli ta ärgu ortomaie
Ike õbine õlana
Jalad kuldsed mõlemad
Veli ella wellekene
Ära sina wõtag wõõkesid
Võõrad wõõriti weawad
Ära sina wõtag sullisida
Pallid kurjad puskelema
Võõra ned wanad weduxad
Need kündwad kirwitsid narmis
Sjawaksen wallo nurmed
Ilsemise Jim nurmed.



Ikkemaie õhtsemaie
Veli ella wellekene
Ära selga ame linane
Ära nüüd jalga kolme kalsa
Pane nüüd jalga sarma sukad
Ära nüüd kätte kirju kindad
Veli ella wellekene
Nüüd ja pead sõita minema
Ära sis sõitaks ehen sõa
Ega tantsig taga sõa
Veli ella wellekene
Kerutaksekese sõdaja
Ligi lipsu kandijata
Ehen se tuli sunane
Saga se suitsu sinine
Veli ella wellekene
Kui ja sead kodu tulema
Ära sina tule Kipa kaudu
Küg oli Aäis ja Reda saida
Ära sina tule Narwa kaudu

Nanw oli kaisa naiste saada
Ära sina tule Poola kaudu
Sule ikka ella welle
Sule ikka marge maada
Marge maada Raijatu naeru
Kui tuli weli kodaje
Kui tuli kare lähvele
Obu alla ärnatele
Sfa läits wõlfa wõõrastamaie
Sfa es tunne oma soiga
Emä läits wällä waatamaie
Emä es tunne oma soiga
Weli läits wällä tundemaie
Weli es tunne oma welle
Sõts läits welle tundemaie
Sõts tuus oma welle
Oma kirju kindaesta
Oma aet ammeesta
Oma surma sukaesta
Weli ella wellekene



№ 9.

Mis meil wiga wiksi olla
Või mull ädä äwti käddä
Wiga wüsa kusst elada
Illes mull olejad ehenna
Muretseja sõrmanduna
Kui tulep kohus läwele
Raha maesu wõi majaesse
Sfa ette õigatesse
Emä ette õigatesse
Welle ette wüitanesse
Saga ma seisa sure tamme
Könwanne kuse kõwera
Warjun ma wana sedaja.

№ 10.

Kuidu ma laulas mitu laulu
Weeretes ma mitu wüsta
Koorutas maa mitu kõrda
Pelga kodu kumlewida
Sare ette ekiwida

Eitub mu isä taresa
Eitub mu ema taresa
Velle wüna Kellenis ja
Sõtsi süma Kambris ja
Nätli jõa jõitewatta
Rootsi Koera ewitawitta
Wene leeri liikuwitta
Mina Kuuli kuuti jõelle
Ei see jõda sün ei jõua
Rootsi Koera sün ei woida
Wene leeri sün ei lüüa
Sün joidab sõjarte alla
Sün karjub Kalurte alla
Sün küll wereb welle alla
Sõda läidab Rüa alla
Rootsi Kevera ranna alla.

№ 11.

Ööbi welle Kaswawetta
Kui jee kuu tõusewetta
Eli ella welleküne



Kaswa suwi kaswa suuri
Kaswa tali kaswa tuulea
Kaswa sea kaswa sitsika
Veli jõus jõude kaswa
Sea sitsase wenuda
Olga sai jalusse täisi
Päädä sai kübara täisi
Läs läits Soome sõitemaie
Kuule aelemaie
Obu alla Kui jee ahju
Mutsi pääle Kui jee paswa
Põhan päewaku kübara
Küböri mass' kumme küläda
Saabas mass' jäda saluda
Pütsa möödi Peetri kuli
Padul mwisti Pakja kuli
Welle esi Wene kuli
Läs läeb Soome sõitmaie
Kuule aelemaie
Läidab Soome silda mööda

Kura maa mägesid mööda
Kuramaa mäe kumisis
Soome silda kõigatella
Kesi näie see nõudis
Kesi kuuli see kõneli
Kõik kus jõidab nooni meesi
Kelle näitis see näewo
Kelle mõtsé mõtteliwe
Kõnu näitse näewe
Kõnu mõtse moteleve
Oleb see minu oleviste
Ma seas sihulilulida
Kätas kaali narmeella

## № 12.

Lätsi mõtsa kõndimaie
Ommikulle ajumaie
Wõtt kätte kulda kannu
Kulda kannu õbe kõrwa
Õbe kõrwa waski witsa
Korja maasta maasikida



Leigi leida lillakesida
Sulimanu ella welle
Sere neidu südi sinda
Kas sa wõid tulla minule
Kuss kaugelt te olete
Meie olem mere maesi
Mere meesi ranna latsi
Jumal viitku ella welle
Jumal viitku maari waistsiku
Kesi lääb mere mehele
Kalda meesta kalda merda
Kalda need kalad meresse
Kui lääb meesi kalale
Pere jääb seka sengile
Latsed ikkemo laua ääle
Nooruk nuutsub nurga-nagi
Saame nätta wõi ei saa
Sulab kodu wõi ei tule
Nüüd lääb meesi kalale
Annan selga süd i wõrgu

Olale nooda õbetse
Õdi päewa oodi katsi
Palet kodu wõi ei tule
Saame näta wõi ei saa
Kätsi seppä pallemaie
Sepäkene sirgukene
Sepäpoja poole ärä
See mull kootsite luige luiste
Mõlad wookiped mõlemad
Ma lää meesto otsimaie
Läga järwi katsumaie
Leksi mull merre minnes
Kõla järwe kaldunes
Ole ei weela oskes
Ole ei latwa laineella
Kõe tema wiis kuusi küüsi
Wõi tema teanni katsi käe
Kübär jäi wee elüle
Lint jai laia laeneella
Katsi kodu kurba meeli
Kurba meelitlina teeli.



Paistu kihelkonnast, Heimthali wallast.

Saatnud A. Luts.

Saadud Oktobril 1888. (2x)

Austatud juguwend
Dr. kn. J. Hurt!

Kõõmustan wõiga, et olete minu ju-
kutse korjandusega rahulolemist
tunnistanud. See annab mulle uut
julgust, uut jõudu ja rammu, jõdi-
kamalt mõne ella wanaema kese
palwele minna, mida nad ka
lahkesti oma wõrisewatelt huul-
telt kuulda lasewad; kuna mina
neid wõimuga paberisse panna
igatsen.

Paistu, Heimthali. Austates Teie
10. Okt. 1888. alandlik A. Luts.

IV № 1.

Sälsin mõtsa hommikulla
Chis ma lõũ̈di mõtsasta
Neiud mängiwa möella
Kaod noored kallakulla
Kõige sirgemad seana
Keige walgemad wahella
Kenamad keskella
Waati mina waati
Kis nii neiud sõäla leewä
Suiwa sule jurusta
Kammiw kulla karwalisia
Seow südi nüdisa
Es ole mahti mana saia
Sõät süli neid rabada
Sõäsin süssi süidemaie
Võigud kinni wõlemaie
Noolid kinni nohsimaie
Süs es süüna wõrsk es wõlta
Nool es nosi neidusida

Sätsi kevdu kuuba muuli
Sätsi kuuvasse kuusse
Issi leinä jäni'qu päale
Kes tulli kuuba kuskimaie
Esi tulli oma Issaje
Esi tulli oma Emäje
Mis ja kurdad sviga noori
Kurdad kuuvana kuuna
Jolud leina jäni'qu päälä
Issäkene taadikene
Emäkene ennekene
Lõtsin mõtsa hommikulla
Mis ma löüdsi mõtsastu
Neiud mõngiva mõele
Kavd noored kallakullu
Keige sirgemad jeanu
Keige walgemad wahallu
Kenamad keskella
Vaatli mina waatli
Mis ni neiud jäälu tuuve



Suiva sule juurta
Kammiv kullu karvaliistu
Seewa siidi niidiestu
Es ole manu mahti saiu
Sõõt süli neid rabadu
Sääsi süsi süüdemaie
Võrgud kinni wõtemaie
Noolid kinni nohsimaie
Püss es püünä wõtke es wõtu
Nool es nohi neidusida
Poiga noori linnukene —
Nei ole püssil püünetew
Egä wõrgul wõetew
Egä noolel nohsitew
Nein kullal kaalamine
Nein rahal raiskamine
Nein tübul tinglemine
Poiga noori linnukene
Kui läöd neiud otsimaie
Võtu manu morge tükki

60. Kõha koorsi kanõdales ja
Wüga ei saabast murule
Kulda kenga ei kulule
Kui näed kav koosu saiksa
Süs kanna ja saabas murule
65. Kuldsa kenga kurule.

№ 2.

Ohe kolmeksi jõjarkse
Kakseksi ennä kanaste
Üte kuo kuvikse
Üte kenõ linnukse
Üte jümõ pilleksе
Üte taari talleksе
Ütest südäst kuas-juida
Ütest kaewust käänam wetta
Üksi es ennõ meid imeti
Üksi es amme anni jümõ
Olga terwe meie memme
Sitamesto imetamesto
Anno es amme imeta



Anno es lese lepitada
Ammel om jüm aledu
Lesel lepõ kanwaline
Es meid imet ennetene
Imet elmede jaosta
Ehe keeru keskelta
Elm es siku ihudu
Pov es siku jaleta
Ehe unwu silmakesta
Elme ois ihu ilusa
Pouu ois ihu parema
Ehe jenwõ jelgemjõ
Olga terwe meie memme
Sous nüid terwe meie kaadi
Oidemeste imetemesta
Käte päälu kandemesta
Ois kulesta ois wcesta
Kaits mu keewu kaitelesja
Koidis jõmi jõlale
Linnan ois linnika alla

Kõrtsin ois kõriku alla
Suu pääl ois alla tuku
Olga terve meie memme
Savi nüid terve meie taadi.

№ 3.

Emäkene ennekene
Ära mind pandag paläistelle
Silma näkän kõl'ästelle
Körwa kuulden kõndijalle
Kui näed näl'ätsed tulewed
Tühjä tõkku kõndewata
Löö liiku nu linnuku
Löö kõrda nu kõriku
Löö paaki pallopwole
Pane kinnu kivi pääle
Soine kõiše nurga pääle
Kolmas kohe keskella
Nõüda leibä nal'ästelle
Suurte tükki tühjästelle.



№ 4.

Mi ilus mõtsan eläðõ
Mi kallis mõtsan kasuda
Mi walge wõllä waate
Suhu tulli suitsu aiju
Ligi tulli lilli aiju
Körwast käisiw kõlla aiju
Mõõdõ kaüsiw münði aiju
Mi ilus metsan eläðõ
Waatsi mõtsa pääle
Sagi silmõi laane pääle
Kas om puu üte piku
Mõtsa üte mõõduliše
Lepä üte liheliše
Kase üte karwališe
Kawa üte aruliše
Mõni pikk ja peenikse
Mõni jäme jänderiku

№ 5.

Lääme lääme tükki keedõ

Sõtsi teeda marge maada
Mis meil wastu wõi tulles ja
Tulli wastu kunsike mõtsa
Mis jääl kukkus kunsikunna
Kõgu kukkus kunsikunna
Sea pviss peata pviss
Seisatelle jüdi jaani
Kurdatelle kulda tõlda
Aha lää kõgu punndemaie
Ek jaas kõv kõlteje
Soi mea kõv kõlteje
Sõtsi jälle tüksi teeda
Mis meil wastu tulles ja
Tulli wastu pihlaps mõtsa
Mis jääl pillub pihlapunna
Pev pillub pihlapunna
Sea pviss peata pviss
Seisatelle jüdi jaani
Kurdatelle kulda tõlda
Aha lää Pev püüdemaie



Ek jaas pev pevsle
Soi mea pev pevsle
Sõtsi jälle tüksi teeda
Mis mull wastu tulles ja
Tulli wastu kaasike mõtsa
Mis jääl kaabib kaasikunna
Koru kaabib kaasikunna
Sea pviss peata pviss
Seisatelle jüdi jaani
Kurdatelle kulda tõlda
Aha lää karu püüdemaie
Ek jaas karu kõlteje
Soi ma karu kõlteje
Võtsi karu kaenales ja
Sõtsi jälle tüksi teeda
Mis mull wõi wastu tulles ja
Tulli wastu jaarike mõtsa
Mis jääl olli jaarikunna
Jaarikun oli jandikese
Olliw jandil jajakese

Vaesel poisil pulmakese
Vaati mina waati
Kas om lauban laulajädа
Kas om pingil istijädа
Kas om kunun kutskujädа
Kas om kambren kaajikidа
Es ole lauan laulijädа
Es ole kunun kutskujädа
Es ole pingil istujädа
Es ole kambrin kaajikidа
Lassi ma pev pevstа
Pev läits penki istumaie
Lassi ma peäv kõestа
Kagu läits kunu kutskumaie
Lassi karu kaenalestа
Karu läits kambris kaajikudа
Sis oli jandil jajakese
Vaesel poisil pulmakese.

Nº 6.

Sengin tengin kedа mõõdа
Katsun kaejaste järele
Eku wüben witsikunnа
Eku ulun ulukene
Sadа sein mea jarwilistа
Suhat sein mea tutulistа
Küskümmend wibuändа
Kuuskümmend kompajalgа.

Nº 7.

Umal oigasiorunа
Linnas laulu lipsikunnа
Sõnnõ tännõ mehednoored
Wüge no kotin kodaje
Tange jarsile kujume
Sõält ma lükin tündriose
Sõält nu waati waalitesa
Keele sis wõti meeste päästа
Poole meelsa poiste päästа
Natukese naiste päästа
Mehed sis mütsate muräwe
Vaised tandsive tanutsa

Poisid soli kükakille
Sidunkud ihu alasti.

№ 8.

Ent' läits Saadega magama
Vend läits noore naritsuga
Ode läits oma mehega
Kelleges mina woene
Mina woene ainu ütsi
Tükri tühjo sängü sisse
Tühjo sängü tümb sätiwe
Kelleges sõna kõneli
Olekõnega kõneli
Sutikuga lüüa lusti
Sõnega tänu sidada
Kirp oli kõrk. es kõnele
Kis tee mino waene
Kääni külle löüsi külmõ
Kääni sellä löüsi seinä
Ai jala löüsi jalutsi
Ai pää löüsi päetse



Kis tee mina woene
Wõti nuutse nurga soole.

№ 9.

Läämе läämе kus mee läämе
Saame saame kus me saame
Läämе tamme istuteme
Istute ija nimele
5. Es kasswa ija nimele
Ija ära kwolenes jõ
Tamme ära kuiwanes jõ
Läämе laame kus me läämе
Saame saame kus me saame
10. Läämе tamme istuteme
Istuti Ema nimele
Es kaswa Ema nimele
Tamme ära kuiwanes jõ
Ema ära kwolenes jõ
15. Läämе jälle kus mee läämе
Saame jälle kus me saame
Läämе tamme istuteme

Istuti velle nimele
Tamme ära kuivoines ja
Welle ära koolenes ja
Lääme lääme kus me lääme
Saame saame kus me saame
Lääme tamme istuteme
Istuti sõtsi nime päale
Es kasvo sõtsi nime päale
Tamme ära kuivoines ja
Sõtsi ära koolenes ja
Lääme lääme kus me lääme
Saame saame kus me saame
Lääme tamme istuteme
Istuti oma nimele
Tamm kasvi oma nimel
Tamm taht' taevasta taotta
Veli ella vellekene
Thu kirves kirju varsi
Tee tapse tera tasane
Kirju maha raudo tamme



Tee otsast obeste oowi
Keskelt tee kiidu kirstu
Wahelt sõtsi weime wakka
Latwast laasi akenido.

№ 10.

Nüüd om ilus ilatse
Nüüd es om mahe monotse
Paras paika nallä lüüa
Nüüd om ilu ehteenna
Nüüd om rõõmi rõõvienna
Nüüd ilu jooseb ehenna
Nüüd kiidu jooseb peränna
Naljo manna maadelia
Jumal tääb sida eludo
Mehande su elu ehena
Mehande su kiidu perana
Ek iku jooseb ehena
Ek kõllii jooseb perana
Kurc korwanna kõneli.

№ 11.

Kui mo isa koolenes ja
Sis mull koolep pooli kodu
Kui mu emä koolenes ja
Sis koolep kodu koguni
Emä kirstu pantanes ja
Armu alla langenes ja
Kas oo pikkä kas oo laija
Ek om kestelt kitjakene
Ek om allta ahtakene
Emä lävelt viitänes ja
Armu ousi akenest
Emäi väriss viitänes kä
Armu ousi üle oija
Ema viiti tuda mõõda
Armu joosji arujid mõõda
Emä auda pantanes ja
Armu alla langenes ja
Kas oo pikkä kas oo laija
Ek oo allto ahtakene



Sumal sundsu surmo kätte
Sõine nõisku nalja katte
Ke wõtt' isa ke wõtt' emä
Jätt' mo ütsinta elämä
Tee pääle tillukese
Kaa pääle majakese
Soodi pääle sõmerekse.

№ 12.

Oles mull kümme tütterida
Sis jaas jaadu wäüda
Tuhat jaas mees ta tuhtaves ja
Sada naiste naabere ja
Kätte sis tuas viina toobi
Kannekes ja õlle kannu
Kui mull palju tütterid oo
Sis mull palu palleji da
Kui mull palu swigaji da
Sis mull palu wargiida.

№ 13.

Lõäme linna lääme linna

Et wedi roodu
Lõõme linna lääme linna
Puri meri mängu
Ikis' sinna linna
Et wedi roodu
Kis' sinna linna
Puri meri mängu
Wana emäl ehtid otsima
Et wedi roodu
Wana emal ehtid otsima
Puri meri mängu
Lääme linna lääme linna
Et wedi roodu
Lääme linna lääme linna
Puri meri mängu
Wana emäl ameti otsima
Et wedi roodu
Wana emõl ameti otsima
Puri meri mängu
Lääme linna lääme linna



Et wedi roodu
Lääme linna lääme linna
Puri meri mängu
Wana emõl sukke ostma
Et wedi roodu
Wana emal sukke ostma
Puri mere mängu
Lääme linna lääme linna
Et wedi roodu
Lõõme linna lääme linna
Puri meri mängu
Wana emõl kinge ostma
Et wedi roodu
35. Wana emal kinge ostma
Puri meri mängu
Lääme linna lääme linna
Et wedi roodu.
Lõõme linna lääme linna
40 Puri meri mängu
Wana emõl sõukest ostma

Et wedi roodu
Wana emal sõukest oftma
Puri meri mängu
Lõõme linna lääme linna
Et wedi roodu
Lõõme linna laame linna
Puri meri mängu
Wana emäl põlle oftma
Et wedi roodu
Wana emal põlle oftma
Puri meri mängu
Lääme linna lääme linna
Et wedi roodu
Lõõme linna lääme linna
Puri meri mängu.
Wana emal öökest oftma
Et wedi roodu
~~Lääme~~ Wana emäl öökest oftma
Puri meri mängu
Lääme linna lääme linna



Et wedi roodu
Lõõme linna lääme linna
Puri meri mängu
Wana emäl sõlut oftma
Et wedi roodu
Wana emäl sõlut oftma
Puri meri mängu
Lõõme linna lääme linna
Et wedi roodu
Lõõme linna lääme linna
Puri meri mängu
Wana emal linikut otsima
Et wedi roodu
Wana emal linnikut otsima
Puri meri mängu.

№ 19.

Ehi Ehi ellermanni jungerkuli
allewille praa
Ao selga ame linane jungerkuli
allewille praa.

Ilga sane suka sulesa. n. n. e.
Ahsa sane Kengä käbesä n. n.
Unoken sane suure sõsu. n. n. e.
Õõle sane suure õõ n. n. e.
Kindo sane suure sõlu n. n. e.
Päho sane sini siniku n. n. e.

## Nº 14.

Neiukese noorukese
Läme mele ele
Warsi wastele warle
Esimesi õdi meido
Wagu wastane waati
Kuna tuleb eluaegajado
Waol walla wõllijado
Peiju iket peenarinna
Kaasa iket kammitsanno
Wana mees wõw wachelo
Neiukese noorekese
Põõstam peiu peenarisse
Põõstam kaasa kammitsesta



Wana mees wõw wahelto.

## Nº 15.

Külas korjatse kanatse
Aage siia korjocke
Sün oo ilus-sinakene
Kollis-korjo maake
Sün jõõb koni kaitsematta
Ilma ulgo aidemata
Wajika wootamatta
Kitsi kotku keeramata
Kui te ei aja korjakesta
Eza keni kirjakesta
Saagu teil kari kadama
Saagu teil ulka õjuma
Wajika maala waenoo
Kitsi kirju kepelise.

## Nº 16.

Neiukese noorekese
Ehis-sa pelgad meile tulla
Meil om meri õcue alla

Kala d kullo tse d merela
Awid laijad laiqud atsod
Sõred sumed sellõd mustad
Neinukse noo retsse
Nüüd läämme meie kalale
Meie toomo kalalt sume kala
Sedä ei wõi lutsus lugeda
Egä Sedä ei wõi Awis arwata
Sedä ei wõi säres sa jäädä
Kui wiijime kala Kodu je
Kalad wõtt' kulela kõnelko
Ei mastule toorees sa
Egä els wäänoo wärskees sa
Ka tuli Kangasto Kudoma
Waski woroa weeretama
Abe lõnga lõksudoma
Kulda kangasta kudoma
Sise mina koa süd i kirjad
Pääle koo päewa kirjad
Keskele kuu kumera
Weeri ew lõnga wereva. ——



Saadud 15. Januaril 1889.

№ 1.

Üits-esp ma tüdär emäle (3×)
Üits-esp ma tüdär isäle
Sisse tulli sulu kossule
Wana all tulli augutseme
Sere neidu süd i sinda
Sere neidu sulda kedi
Sule mul wole oidijasse
Raha kaebi kandijasse
Kesti tei waro wanale
Wõi tei raha raipealla
Sule ei mina wanale
Sioo lää mõtsa maadi mööda
Sia tee üles ütsi lisna
Ehitsma mäele lisna
Sealjo tee maasikmarjaesta
Elu ene õitsemisto
Sõnder ümmär muraksesta
Muller ümmär murakmarjaesta
Wälli ümmär waraksista

Saatnud A. Leetz
Kleinmahtist.
Paistu kihelkonnast.

Nurgad Koan Kopikusta
Sinad linnaõlemeltesta
Akned äsli kuiveesta
Vae mina panen laasist päälle
Paari partsi riisti luusta
Kõsta, vanna säimeesta
Katus kaara põõrustesta
Ahjupuud ani julesta
Nüid sai valmis uus linna
Sisse joosew jüdi laewa
Kawedelt Kaleew laewa
Nurgeti nugede laewa
Wüde wäädi wõiste laewa
Wat mis neidu mis wõis tehä
Sis tulli kaasa kaugelt maalt
Teig tulli soola süni päältä
Wõtis ära ärrä soega
Kulles neidu kuniga soega
Wana soits jäi waatamaie
Sis akas ale tulema



Wesi silmi weeremaie.
IV A°2.
Pätsi mõtsa kõndimaie
Ommikule uljumaie
Mis ma lõudsi mõtsasta
Võisi kaara kaswamasta
Vina looma liikumasta
Kasuva kasuva kaaraokene
Siigu lina loomakene
Mia tule ommen kiskumaie
Kiskumaie kalekumaie
Mia keri kuida keraesja
Mäll tulek kolmed kasilased
Miul tulek wüed wüna toojad
Üks tulet wiksi Villäntista
Teine tarka Tarwastusta
Kolmas tulek kuda tükasta
Mis tulek wiksi Villäntista
Se tahab kulda kilbikesta
Mis tulek tarka Tarwastusta

Se tahab rälti saamiseta
Nii tulet Kodu kulasta
Se tahab pika pika rälti.

№ 3.

Ütle: epma tüdär emäla
Ütle: epma tüdär isäla
Sis ei tulli wana vanast
Wana kulu kosjuella
Kudas läät kulda kulule
Oke alla allilagi
Kui anna wanale sunda
Anna kui sunda surmule
Kui anna wanale kälka
Anna kui aia käänepulla
Kui wõtab wana siliste
Wõtab kui siga siliste
Wana ei taha wätsätada
Nädä sun ei mängitada
Käänän küllé lõuwan külemä
Kõänan sellä lõuwan seinä



Nõukene nookene
Ots ja kulla minule tullu
Nia oles amma aida tenne
Sijs ots sianu südi sõngid
Südi sängid südi mängud
Suoc weretin wilusse
Palwe ahju paustellõ.

№ 5.

Ollin orjas käisi karjas
Ollin Nardi sulane
Olland tei minul ane kunne
Wanji wanetse kasuka
Ole ei kohta kuna ma kuiwa
Ole ei tare kuna tahene
Ole ei tare ja tellu
Ega paari weele panti
Kue ma lige lente
Wõi nu mäje päale pane
Vanke lige liiwa päale

Sinnast no ligi liguni
Sinnast no mäja mäeani.

W A:o 6.

Säänene noorekene
Läks me ära siita maalta
Siita maalta sinna maale
Kus ne kuke kulda jõiwa
Kuke kulda kaera kaudu
Sehitku meie rahada
Ned aljasta õbedad
Wärsed joowana waske.

A:o 7.

Kui mia ära viiteneska
Kena jääwe Eltse ulgad
Kahetsema Kaõi jalgad
Kärdio jäid muretsema
Kaõid jäid kahetsema ie
Eltseõ jäiwa ikemaie
Krä marduad äitse welle
Otra kannet äitse kaaska.



Säänekese noorekese
Kis sain maalemista
Ie wõi saia saatamesta
Sunst mina sõõdi sunst mina jõõdi
Sunst mina sõõi suhkuida
Leu päält pähkelida
Saha jäi maated neidu
Enne aigu Emändu
Kiwi päala kihlut neidu
Lau päälle laulat neidu.

A:o 8.

Ode õde wõi mas õpse
Põsar noori wõi mas noorni
Kindäg walgele nehele
Wälge mees were walaja
Kus meesi eng i uhke
Sulep walge mees kodaje
Sõusu üles naine noori
Kui ei kuule kiwi sewesta
Eller ei äraäneweta.

Wõtab pessa piitsa=laagi
Wõtab põssi woolaagi
Wõtab pessa piiti pihta
Piiti pihta jurvi pelgaa
Piitsa juti peha pääle
Ole ei pihta pihlapuusta
Õlanuka õunapuusta
Käewarred wahteristä
Sõrme kondid kohlapuusta
Kõne mustale mehele
Kuss oli mees meeli tarka
Kuss oli mees meeleline
Kaas oli kaala armuline
Tuleb mustmees koduje
Õigub kõrra õigub tõise
Õitsab pooli kolmandeni
Kui ei kaua tõusevata
Õles ei õnäne wiita
Wõtab jäädä järgi öllma
Wõtab kaotta kasutu öllma



Kaga maga naine noori
Kagaden ja magaw palju
Seistän jedä änämat.

№ 9.

Kui on kurja kubjakene
Wäli ella welleke
Japan' ärä kubjakene
Kões me kubja pääpanem
Pääst jaab Pärnu puhu piitsti
Kões me kubja ninä panem
Ninäst jaab nüdu wahetiitsu
Kões me kubja kõeb panem
Käest jaab küüla käsnurandu
Kões me kubja keha panem
Kehast jaab keisri kiritsu
Kões me kubja jalad panem
Jalgest jaab tee rendä.

№ 10.

Wäli ella welleke
Kia jaab minnä minioje

Sõi jaab käänta kälüsje
Sün om usjen uibu-aiad
Sigi lõuve leegi aiad
Sün manna moorispuu aiad
Sisje lääb tee tinane
Wälla lääb rada rauane
Weli ella wellekene
Ei mea maga ma teie manna
Käbi teie käte pääla
Käbu teie kaenalinna
Teil on jukun juure jume
Põua otsen lõige leina
Kaala alla karni kaeva
Kurgu all teil kure pesjä
Kaala all teil kaeva pesjä
Põua otsen lõo pesjä
Weli ella wellekene
Võta owwist obene
Wõta tallist täkukene
Sõida päewal Pärnusja

№ 11.



Jule tunnile tagasi
Põo päälta laia lauda
Laia lauda kargi kääri
Weli ella wellekene
Ta oma abe juurta
Kõna pesjä kaala allta
Põo pesjä lõua allta
Kure pesjä kurgu allta
Sisse mia maga teie manna
Käbi teie käte pääla
Käbu teie kaendelexna.

№ 12.

Sjä min õpes koolanesja
Enne enge eiteenne
Kine sina mustalt mundeseka
Sõnwaste kand sina kõiste seka
Kustaste jaab munde edine
Tahmatsest taeu minija.

№ 13.

Sjä mind õpes koolena

Ema minõ õpes-kevolene
Kindäg ära muskali mundefek
Jõuvõs-kandei kõiste jeka
Kõje kurun kun vadusta
Kõje ame öö valula
Enne kunda enne päewä
Enne all'asta aguda
Tüdör laits-jea linnukene
Kine jea lus eina maale
Wälge mine valla vahela
Tüd Kenä küla keskella
Tüdör laits-jea linnukene
Ole jina ovelik ommikulla
Tõsa pead tare astumaie
Et ei kiutsu kinni usta
Kortsü jaarilje jagara
Et ei kunle püsnä päästekese

A=14.

Perenaine naisukene
Küdä nüid tuleb juni jõoja



Suuri jõõja suuri jvoja
Wõe kiku voitsutaja
Kellõ kiku nuclätaja
Kuue kiku kupataja
Krä jõõb ärja itsuse
Krajoob vaadi jaanuse
Mis jaab jõõjal ärjäst jüä
Vun oli alla nahk oli päale
Pala pallianta lihadõ
Mis jaab vaadest jvojal jua
Sepp oli alla vatt oli päale
Käsi käämmäl kõrja päale
Pere naine naisukene
Nüid tuleb tüdär tõõsta
Poig tuleb wällast vastu
Nüid kulle tünkpsüb kühjä kõtte
Nõrgub nõka öö alune
Kütsub kerkelt peexikene
Perenaine naisukene
Soo neil vastu vaapa linda

Murule munade linda
Ligi läbe lõätsa linda
Poig tuleb wällästa wastuna
Ei otsasta idanu
Kadri otsasta kakenu.

A=15.

Näi mea neide kaswawata
Pilu pihta paisuweta
Pilu pihta raamis rinda
Võti vida ma obesta
Võti jäädä jälgusida
Võti waata walisida
Talli jõõdi talli joodi
Talli ratsu tantsitasi
Akanista andsin kaead
Läbi pilu pistsin jalad
Läbi loe loasin rokka.

A=16.

Jumalal oli kolmi poiga
Nõyal oli ütsi latsi



Nei kaiwa imet ilma pääle
Ike keisiw kiwist laudu
Aganist teiwe keerud kõwed.

A=17.

Ärjad wijalt kiusijad
Kunas ni puhad tulewe
Kunas ni jõulud jõudenesja
Kallid ajad kaldenesja
Kunas saas japwed jeijamaie
Ike otsad enigamaie.

A=18.

Wünäseene wellekene
Suhu sina lähäd suitseenna
Kaala lähad karatenna
Saad ja suhu wõtad suitse
Saad ja kaala wõtad karata
Wõtad kõtuna kõbista
Sõkud sellä joone mõõdä
Näpsid naba warsi mõõdä
Kärtsi naine leendis hoolta

Vis-Aema tooliõ upakille
Wiinä laasiõ voiłõakille
Ninõa eśo raha raiśatasje
Ninõa eśo kopikuõ kuluwe.

A=99.

Emäkene ennekene
Arõ minu müügu mõłõrilla
Kaubelgu ära kanguilla
Mõłõri müüriõ müürawa
Kõnguril kerad kõpawa
Emäkene ennekene
Ei ma taha tallipoisja
Mul ei mõtle mõisa poisja
Sudõa ei kutsu kutseridõa
Kõisja meie mõnesugune
Tõlli poisi-aia tagune
Arõä kutseriõ kuśitseõ
Kui na wäha wällä saawa
Pisi-Aeuve warsi wallatuuta
Oma isa enge pääle



Oma emä enge pääle
Kasvataja kaala pääle.

A=90.

Olli mea ilus neiu nopi
Wanadneiuõ miu wanõjiwa
Ilki kurjaste könoliwa
Alwast aiwe alla jutlew
Ütliw pakju palgeesta
Ütliw muiste rumala
Ütliw miu filmiste maõala
Emäkene ennekene
Mu ei ole muiste rumala
Ma ei ole pakju palgeelta
Ma ei ole filmiste maõala
Wananaiseõ wõelikuõ
Obu om muiste rumala
Siga filmiste maõala
Arg om pakju palgeesta
Wananaiseõ wõelikuõ
Ilki kurjaste könelewe

Alwaste aawe alba juttu
Et mea ei anna alla ölma
Et ei pistä ma peusta
Et ei kingi kalleskista
Et ei kanna kammeristo
Et ei pane soola suka sisse
Tange suka talla sisse.

A°21.

Mina kurblik nopi neidu
Siin mea istu Siin mea ike
Siin mina norgu nörendagi
All mina istu langi aia
Pääl wöi nörge nögesta
Siin mina istu siin mina ike
Pistä siin ilu seltsida
Nuwan mure apuwulisi
Unda näi magadenna
Öösse näi ülesse töusenna
Tulä naine nonnikene
Lina sölle linnuke



Sanu sääda ni tasane
Möista miu unenägusa
Kuusk kaswe koa kohane
Saarekene sanna tuba
Wähen aida wahela
Kask kaswe tere lähena
Möista möista naisekene
Neiukene nopekene
Ala ei möista unenägusa
Sammest sinul tuleb ehtjat
Kuusest tulen kosilised
Wahtrest wastu wötejado
Kaselt tulen kaasakido
Saraspuust tulen saadikudo.

A°22.

Were were päewakene
Were päewa jöua aiga
Ojala aiga igawa
Päiwadisel päewad pikka
Oi oodab öhtu ida

Päewaline päewaweerewata
Päewal ole aiga weerta
Päe. otsib orja päida
Kammib karja laste päida
Päe juib julaste päida
Puris pikka neiu päida
Tulda arja tall kähena
Saaseft lauda põlwe pääle.

N° 23.

Kwe me lääme neiu woopi
Kwe me laame waatu wõda
Astume waatu aguda
Sõlgume waatu jadaje
Põpika põtsikene
Õõ pikka ja pimeda
Päewas laia ja lageda
Kwe me lääme kwe me jaame
Seeme teele iluda
Waanel laial wõõmukesta
Meeskulle õõjiesja



Õõiskulle wõõrasja
Mis je mupik meile annab
Mupik anni metta leiba
Wõipik anni wõida leiba.

N° 24.

Oli ulka neidusida
Oli ulka seisi salka
Oli kui obeste ulka
Seisi kui sinepi salka
Sa ei üleft ürgajada
Mõneft saarift mõistrijata
Kui mea esi esfter üksi
Esfter üksi päälter päästa
Esi otsafter jaruke
Ega wõchelt walla ei wõta
Neiukese woorekese
Saske kääli asti käüa
Kuli kowemin kõlada
Kuli mütsini nüüdja
Sis mea wõta teid welile

Osta oma põrgapõdele
Tunda tädipõrgapõdele
Mina olen welle kui ma wiitsa
Oma pojad kui ma ojad
Tädipojad tõuwed ja mehed
Õepojad õiged mehed
Neiukese noorukese
Mis te tuhje kütlete
Teil om welle kui ma wõõre
Tädipojad kui mid täied
Oma pojad kui obesed.

№ 25.

Mis sea äätetu ägised
Mes sea rixnutu rõgised
Sull ei ole äätta asti laulo
Wiit asti weeretada
Sull om ägen äätenagi
Adrax Kudõgus-kurgenagi
Rehawaras-rixnunagi
Neiukene noorukene



Tule mede iurme pääle
Wõta ägel äätestagi
Adra kudrus-kurgustagi
Rehawaras-rixnustagi
Sis-tule iõuiste laulonaie
Laulemaie laskemaie
Sõnu või wocheltamaie
Neiukese noorukese
Mis te oiad uuliside
Uuliside äätside
Oiad uiskele ilatse
Oiad nadude morratse
Ilmad jõuwe ei ilatse
Mawad jouwe ei morratse.

№ 26.

Siin om ilus neiu siwapi
Wälge pää wocha juuxe
Puna põsiki peeni uuli
Weliella wellekene
Oles tüle lixnu tiiwad

Lixxu tiiwäd lixxu ſiiwäd
Lendä ſiiä lepikusſe
Kukuſiiä kuuſikusſa
Ei teil ole lixxu tiiwa
Lixxu tiiwu lixxu ſiiwu
Ei ſa kuku kuuſikusſa
Egä lendöi lepikusſa
Tälä ſoiſi ſordu ſoiga
Alewiſe ala lahſi
Teut nu tiina jurſe
Saitnu laia ſärgi ſülu.

A=27

Hea kuulus neiu nwori
Setu anna ſüüdi iſale
Setu anna ſüüdi emäle
Et pand Kawedel kanaſe
Ule wällöa wäiſeſe
Ule tee tillukeſe
Sägüſi ojäd ſägäwed
Hewad omlaiwed laiad



Kunos ſaa kodu tulema
Obu upſub miul ojaſe
Mörä mätäste wähele
Eher ſeika ſirru mötſa
Saga laia laua mötſa
Körwan ſeika ſellinogu
Keskel jõge ſõnajaloga
Sellinog miul ſeistäb ſilmä
Sõnajalg miul löikab ſõrme
Kaste ke ein miul löikab kaala
Ah miu meeſi meeleline
Kas miul kaala apmuline
Shu kirwes kirja warſi
Tu kapre tera tapane
Kain wahelt warik mötſa
Kain tagalt laua mötſa
Keskelt kuru looga mötſa
Eeſt ſeika ſirru mötſa
Siſ lää kodu Hoewa kaudu
Kiker ſera kõpre kaudu

Nüüd om ehen šuured šood
Šuured šood laiad laaned
Nüüd lää werine wellele
Umane oma kodüje
Üks lätši oma kodüje
Šee šee tüdär nooři
Kas oled Riiana šoonaa
Kaunu Narwanäitsike šeana
Või om äiä möögu šeeša
Või om ämmä möögu šeeša
Kudu möönus möögu šeeša
Nädu või waiske walaja
Kas šeil kiiweste kilina
Raud asjade rabina
Ei ole äiä möögu šeeša
Ei ole ämmä möögu šeeša
Kudu ei kiiweste tegijaa
Nädu ei waiste walaja
Kiwi om äiä kullaseeša
Kiwi om ämmä kullaseeša
Nädu om wase walaja



Kudu om šõbe tegija
Ei and kulda kulbiga
Amm and kulda kubi täie
Nädu and waske waadi täie
Kudu and põlet olma täie
Paberit and šoingi täie

№ 28.

Või ella wellekene
Ära narrig neidušida
Šeitsag ära šidrukida
Sa ei šaa näista jüta maalta
Wälged šõid oma wallasta
Või ella wellekene
Saada laewad Saksamaale
Wiied laewad Wenemaale
Kuued laewad Kuramaale
Šoled laewad Poolamaale
Šäält toid naise šillakese
Ullukese ašinakese
Joki ei tuua kodüje

Jõtsid tiksus tee veerde
Kus ärr oavise kodaje
Naine olli oolik ommikulla
Ulin olli usta pühkimaie
Oolas karja jaotamaie
Ärr temaa kõlle kaste jeketsa
Upsus ta ua lehesje
Lätsi jepä pallele
Jepakene jellikene
Jepä poja poole äärä
See minul tinane reha
Vala vaske varrekene
See minul kulda kongsikene
Kulda kongsi varrekene
Ka lää naista otsimaie
Otsi päeva otsi tõise
Otsi pooli kolmandani
Võõa ei naista nallalista
Kooska ei kaalu permulista
Viskan reha peitle pääle



Kongsi jälma kulmu pääle
Sis lätsi mea kodaje
Sis olli puhas pühkimene
Sis lätsi meie kõsjella
Nein vastu kosteli
Tule ei minna jinule
Jeht om kuri lepitada
Mees om kuri meelitada.

№ 29.

Julge tulge tulwa pooisi
Saage jüa jütt kõla pooisi
Tulwa tiidetku tulewa
Sis jaab teetku kumsi rinda
Wastastikku wüsi rinda
Sis lääb Riiga tutrikumaie
Wõnnu kinni võtemaie
Kelleg rikum ellawelle
Kelleg rikum Riia linna
Rinnu rikum Riia linna
Kelleg Põltjamaa põletame

Põlvile Poltsamaad põletame
Kelleg wõidaben Wõnnu linna
Käleg wõidam Wõnnu linna.
W N=30.
Ke kolmi waesta lasto
Ke kolmekesi sõjaraad
Sõjaraad meil ärä kevolenessa
Emä enge eitenessa
Meie waeste laste
Üits es emä meid imeten
Üits es amme andan süma
Üte süma pääsukese
Üte leivä linnukese
Üitest seime üitest jõime
Üitest kannust kastim suida
Üitest lauast müüs sem leeme
Üten majan mängisime
Üten sängun mägasime
Seime kannust kadsada
Seime kullasta kuxida



Nüid oleme waesed lattsed
Nüid oleme ilma isäta
Nüid ei ole kullejid kusagil
Armu andjad kedagi
Muretsejad mulda pantu
Armu andjad auda pantu
Lewä andjad liiwa alla
Meie kolmi waesta lasta
Talu ütel tapa tapa
Tapa tapa ta talucka
Pesjä pesjä ta pereta
Anna imme ta isäta
Neil ei ole kullegid kusagil
Armu andjad kusagil
Meie kolmi waesta lasta
Üits meid andas Ojamaale
Teine wiias Wiru maale
Kolmas jääb kodu külasse
Kunas me kolmi kokkusaan
Kokkusaie ema lattsed laulan

Kiriksunna Käuesenna
Altre alle astusenna
Sääl me kolmi kulku jaame
Säält läsme emä ana pääle
Iken ijsä ana pääle
Lasen sinna pisti pääle
Käli pisti külle pääle
Emäkene ennekene
Sin me kolmi paesta lasta
Meil om elu ikulene
Kõdu-pilli näväline
Kaasu kaara kõrpiline
Wiiun minna laulan witsa pääl
Anjun gawa askja pääl
Kõdu kuuse juure pääl
Iki pean ilman elämc
Pääl ilman pää pidamc

N:o 31.

Kes mind võtab wõib elada
Kes mind saab saab naise



Ma ole wali warastemc
Agar aita lõhkumaie
Enne kuuda enne päewa
Enne al'asta aguda
Kui ei kuule Kiio kerad
Augu ei Kiio agijad
Kõõruta ei kuninga kukc
Luika ei laula taewaenna
Kes minu võtab wõib elada
Kes minu saab saab naise
Noi de wõlse õhtuenna
Angige tee aseta
Sõrmustega jõkun lewä
Kannastega kuldä leeme

N:o 32.

Mina noorik noopekene
Rõõsa pitsnä kaonekene
Eilä kurnat käese kooput
Eilä istle emä jülen
Wiie welle keskeelle

Ulga jälgide jära
Siia tooda jää oltu
Nüüd jääb siia elämе
Ei mea enne sita lää
Enne kui tõre lauti
Velga võtta tare palgid
Vagipaika laepalgid
Turja pääle usje tulbad.

№ 33.

Sõre tare teid mea tunne
Mina siku skaie poiga
Abärika Eldse latsi
Ei mea ei ole Võnnu võõpas-
Skea ole meeste õde
Meeste õde naeste nada
Vaste laia pestiemä.

№ 34

Tägu kukub kuuski korgus kuk
Pjaske laulablaasi lakjab kuke
Parapuuja jadana kukken



Mõtsa murdu laskunesja kukken
Tule välja min isäke
Skea anna kuldkübära
Tule väljä min vellеke
Skea anna kuldkübära
Tule väläa min sõtjake
Skea anna kuldkukje
Tule väläa vooрasemä
Skea anna sinetkivikje

№ 35.

Ske kolmiella velle
Nüid lää liiskupõtamaie
Nüid miul jahtus ütsi lumber
Ütsi lumber üvä lumber
Nüid mea pea jüttä minema
Skeie kolmiellawelle
Ei mes põli õine õiesta
Õine õiesta noowiida
Särk sai sulle õine mulle
Kaske koku kolmekesta

Kuhan kolleu kolmekesta
Wõi ella wellekene
Ära sea mea minema
Sis olin alba isale
Wõi olin alba emale
Wõi oli oel õdedelle
Wõi oli wõi wendadelle
Wõi ella wellekene
Sea es ole alba isale
Es ole alba emale
Es ole oel õdedelle
Es ole wõi wendadelle
Iki sea sõta minema.

St=36.

Wanas oline xo orjad
Xo Ära olli meile kurjo
Okmannija nõisa kubja
Oline nidirmjad tahjad
Pütsa lakjul laaxilt
Õttsu ärtsu äräkene



Kulda kroni pruuakene
Põõse ilet tõllastagi
Aju akna leeri päale
Wõada oma walla päale
Kudas sinu woolda waewatas.
Sea poisse piinaitesta
Oles minul sedä luba
Oha panes ärrad äestema
Pruud rihte prunkimaie
Peilid rihte pekjemaie
Minul es ole sedä lubada
Anna armu ärrodelle
Nüid pane orjad äestema
Obu tapsent tampimaie.

St=37

Rehe papi patu kotti
Taht minu kroodile kuuluta
Rehapaarele praente
Hea Haie maanitarRa
Haie konseri kawala

Ei mas kulu kuodilagi
Vaen es neha vaarelagi
Tõstis kuodi kõrgeasje
Kuodi kabla kaugellaa.

№ 38.

Kui lääd naiste võtamoio
Pane ja neidu tähele
Midag ei kiuste kosjuella
Vaste naiste võtemaie
Pane ja neidu tähele
Laisal neiul laka pikka
Pahatsel pale punane
Vihatsel silmad loesitsed
Veli ella vellekene
Võta naine nõtõuvestoi
Kuhu koerjan kõnõtsevestõ

№ 39.

Linnukene mäe päal
Tutukene pää päal
Eji tema laulab Jakja kuld



Kuivill jo villa teas
Kus miu jutad kus miu jaaks
Kus miu jüdi jääre jaelad.

№ 40.

Oh igaw jeda elädа
Ilma naiseta elädа
Abi kaasata kasuda
Emäntiota ella ilma
Kälm tahab võta nälg tahab
Kapsu

№ 41.

Ei oi jo ai ai jaa kaske
Juhtusi mea jooda paika kaa
Astusi mea aun paika kaske
Sant tei jaead pois tei pulmad
Ole ei jandi jaca rahwaft
Ega poi jil pulma rahwaft
Läksi mea nõtsa kõndimaie
Kes miul wastu wõi tulles ja
Wastu karjus kaa jik nõtsa
Kes jul karjus kaa jik nõtsa.

Karu jeal karjus-kaaſike mõtſa
Wäſin mea karu kodaje kaske
Karu ſarvi kambris-kaarutamas
Lätſi jälle kõndimaie kaske
Kes minul wastu wõi kulleſa
Wastu kukkus-kunſike mõtſas
Kes ſääl kukkus-kunſike mõtſas
Kägu ſääl kukkus-kunſike mõtſas
Wäſi mea karu kodaje kaske
Karu ſarvi kuru kukumaie
Lätſi jälle mõtſa kõndimaije
Kes minul wastu wa kulleſa
Wastu ſillus-ſihlab mõtſa kask
Kes ſääl ſillus ſihlab mõtſas
Pen ſääl ſillus ſihlab mõtſas
Wäſi mea pen kodaje kaske
Pen ſarvi ſenki laulamaie
Sis olli ſandi ſaea rahwaſt
Sis olli ſoiſi ſulma rahwaſt
Sis olli wõmſad ſandi ſaead



Puhtad wõmſad-ſoiſi ſulmad kask

№ 42

Lätſi mea killuke kevle
Wäikene wälla ſäale
Wanker wõllis wakſatada
Tina kelge kiksu kõiva
Kaſid aiad aluma
Aiſa kaſkid karjamaale
Põhjalaud ſõriſema
Mio teeb killuke kevl
Wäikene wälla ſäal
Oen iſaab einuſida
Oen karjub kaapuſida
Kuſt wõib wõtta kuſt wõib ſaia

№ 43.

Neiukeſe noorukeſe
Mis ſa peigad meilletulla
Mulle tulla mulle ollax
Mull on oba kui ſeewaja
Mull on laku kui ſeetähte

Ehi ole pääl kui fee pärgä
Kulda kübär mull pähänägi
Kulda kopike mull kolinagi
Sein wastu kostianni
Weli ella wellekene
Mis tee tühja kitolede
Teie on tätu kui fee täie
Oku alla kui orawa
Ehi kallis kõrtsi kwera
Kübär kuliks pähänagi
Sinä wiltu wiinä powle
Kott fulle ilma kopikita.

№ 44.

Ahigaw seda eluda
Kunas saan sina omile
Kunas weeren wendädele
Sään üle nurme nurga
Ülle nell'ä nurme nurga
Sätsi mea arwalt omile
Arwalt weesi wendädele



Sisti olli weli wihane
Wellenaine weel wihatsem
Weli isti ahju pääla
Wellenaine weere pääla
Kaito olli kätä kaanu pääla
As temä skurid murdamaie
Kirjud kwerad kiskumaie
Allid kwerad aukumaie
Weli ella wellekene
Wellenaine wäetsikene
Ei ni skurid mindei murra
Allid kwerad mindei augu
Kirjud kwerad mindei kiju
Skurid murdsid mallikida
Allid kwerad arakida
Kirjud kwerad kitsekesi
Jumalaga ella welle.

№ 45.

Sina ütsik sinnukene
Kaiwan nii kenikannikene

Ütse nii kui (õieküne liivaküne)
Külõ näine näoväikene
Liina põlle liivaküne
Tanu põõ nii kahane
Aviteg aru saidäde
Siis pea mina tegema
Sugu mind suuri sõimelevv
Päid kõue näägutele
Onuduhted kuulutevve
Säätsid sõged sõimelevve
Vellid kõrged ei könele
Ei ei kuule kõsitevved
Egä viinu viitawetta
Egä saiu saatevveta
Ei või jõosta jõudikulle
Ei või könd könnakulle
Eine või ütse oie viisil
Kasvou kaara kõrre viisil.

## Nº 46.

Sün olli alka neidusita



Oli kui noore saare salka
Oli kui valge vahtra mõtsa
Kuldkee kumab kaalanagi
Suledlaiad läikenessa
Sõrmus sõrmessa säraksi
Poisi neiulta küsisi
Ei neidu minu jaguda
Kellel silu põlle alla
Aeluseed amme alla
Kate jalgseed kaala ümmär
Käuste seräd käbärtetu
Kein vastu kostelia
Veli ella vellekene
Ole ei sinu jaguda.

## Nº 47.

Ootaot poisi noo noo poisi
Kull mia kunne kue viisid
Tunnen kue velle viisid
Kõganust teil koera viisid
Petad õõsel vannud säuval

Enne mea aju undi juttu
Enne kui jamsi poisi juttu
Enne mea magas kivi manna
Kivi manna kannu manna
Kivi si kiju kandi katku
Pois ei jäta puudumata
Kuna ei võis võta kuyad poisi
Käwäku käed molemad.

№ 48.

Kui kuas woonikewduje kaske
Kiesin jai wellel wedäde j.n.e.
Ulgal oleksel wedäde ⸗
Keras walla kiestu kaane ⸗
Wäljo walla waka kaane ⸗
Ema oli kenna elu aja ⸗
Tüdär oli kenna küki aja ⸗
Kead jaive keine jalwed jaive ⸗
Jä aita anniw inna ⸗
Kirstom külut roowida ⸗
Kirstom kaaneni kalwid ⸗



Äi jai amme änom jai amme ⸗
Palajas pikal linane kaske
Wikelised wilja jukad ⸗
Lapsilised ämmä näkid ⸗
Lehelised ämmä leidid ⸗
Pilulised ämmä pölled ⸗
Nädu jai kalli kaala näli ⸗
Äi jai kalewist kajuka ⸗
Weli jai westi kulla kirja ⸗
Weli jai kindad lilli kirjas.

№ 49.

Langu noised linnukesed kaske
Wäne jõe kerstu kesäle ⸗
Seme kule kulda alla ⸗
Jgä nel'ä nurga alla ⸗
Kirst olli lühija leikisesi ⸗
Üits es ame kerstunagi ⸗
Se oli üte äästega ⸗
Üits es kirstunagi ⸗
Pime ilma päidelela ⸗

Säge ilma sõpmedelä kaske
Äiti: ep suka kerstunagi
See oli ilma kallata
Äiti: epäike kirstunagi
See oli wiie lõngaline kaske.

№ 50.

Langanoise linnukse kaske
Äige wõlke wihasse
Äige sange sahasse
Laulun mõnda laulatekse
Sõnan mõnda sõimotelese
Sõõgin mõnda sõudanesse
Langu-noise linnukese
Äitine kasti meil kahawad
Äitite meil kirstu tühjä ja kõmawad
Seni tuodi nopite koduje kaske
Kirstu sai wellele wedäde
Algal obeselel wedäde
Saani rauad rakesatewe
Wehmer läits kattki meil wedadei



Rangid kattki meil rakesatewe
Look laits kattki lingeluista
Oh seda ädä oh seda ühtu kaske
Oku eriwea look ei sea
Sui saime me koduje
Eli wäänt walla waka kaane
Kera walla kirstu kaane
Wäl'ä wõll' kastiss kalewida kasuka
Wäl'ä wõll' kirstuss kindeida
Suure ulga sukaida kaske
Palju neida salajida kaske
Pisikäd rätid pilulised kaske
Suua rätid lapilised
Seoled saanu sala aiju
Teidam seet seie wüsil
Ei wõi vida ei salata
Wili ella wellekene
Wõta tall'er kulda kirja
Kirja sõale kopikida
Langu naised linnukesed

Pange siia seepi raha kaske.
Pange sõtsil salaraha
Longu naised linnukesed
Sra wala waske raha
Sra lase weerā weerātid
Anna all'asta rahada
Lase kukku kulda raha
Pange wall'ā saberida
Longu naised linnukesed
Sitsuma me lānome
Et es anna alba raha
Nūid pea kodu minema
Ka tulejālle waatame
Sui te uestu elāte
Sis wõta saani saaja kotti
Sui te alwastu elāte
Sis pane saani suure sauve
Pikla puusta pika malga kāpu

№ 51.

Uits es poiga ma isāle



Weli wüele õele
Sātsi liiska waatamaie
Nūid mull juhtus utelumber
Eltsi lumber ūwā lumber
Nūid mea sea sõta minema
Mea mees kui mure tükki
Toine mees terasse tükki
Mea ei karda katsi meesta
Suure tükki tūmina
Mea mees kui müüri tükki
Toine mees terasse tükki
Ei meid naiju kangid
Kuluta ei juured kuulid
Sere teiwas min omane
Wāanet wits min wellenaine
Mea mees kui müüri tükki
Toine mees kui teras tükki
Sia teibāsst tei mea pūsti
Sia wāānist pūsti saud
Sis tasse pō maha Taterida

Alkasime Ungerida
Puhastime Poolakida
Läksi Saksad Saksamaale
Sum sume Keiserile.

№ 52.

Mehi waja müilitsesse
Poisse waja selgu pääle
Kitsu meesta müilitsenna
Sada olli meesta müilitsenna
Tuhat olli poisse selgu pääl

№ 53.

Kus mea oli mesi mea es maasa
Pandi wälla saberida
Aldi aläst rahada
Tuid mea pääsi Parnuesta
Pääsi teri jõa suusta
Tuvi amarte wahelta
Lutsu sun ni joomusestsa
Emäkene ennetsene
Tuid ma saa tooda talome



Tuvi jäi sunda ammustama
Lõwi jäi sunda lõksutama
Kirp jäi sunda kiskumoie
Lutt jäi joomusid lugema
Emäkene ennetsene
Tuid tulli tugi kodusse
Tuid aitus abi majasse
Tuid mea elä eldemine
Pea enät seemesmine
Tuid elä ilma muretta
Ilma kahju kortemata.

№ 54.

Soula laulo laasikene
Eltsel ele äiletsene
Elts olli ilus linnukene
Ehib ennast ehteenna
Selga saneb siidi leidi
Kaala saneb sulda keedi
Undi naha panni atsa pääle
Karunaha kaala pääle

Põlle põigiti tena
Kenad keeretsed jalana
Sis lää keerelten keiritsu
Põõrelten pühä majarse.

№ 55.

Ootoot paioji woo woo neidu
Kiis tee muidu masjate
Laske paspoi paari panna
Kusta kume kuulutaja
Kiritsu ärrä kirja panna
Kis te muidu masjate
Teidom pagan paari pandan
Enne wihkel ütte eitän
Teidom kenat kuulutanud.

№ 56.

Kari olli muru maatale
Anker pusti peenikene
Pilliwo pikkenenne
Kis ja mullu mull es tule
Kiri jaatsin kirjad järele



Kea külle jaatsi wiied wiinäd
Wiied wiinäd kumed kopud
Saatsi ema jaad jõunued
Oka oles ammu aita tennu
Tule mulle ja lõute
Aitta tennu animunesta
Nurgad kwan kopikesta
Seinad lina seemnellesta
Aknad aspi keiwitesta
Lae mea pane laatsi pääle
Poarid partsi ristikusta
Rästas ranna räimedesta
Arispuud ani julistu
Uida põrnat polle kirja
Uida lukse luige lucsta
Uida usi unna kirja
Kari muru magaja
Anker pusti peenikene
Sisse oles aanu siidi jänged
Siidi jänged siidi mängud

Sune oles weeretes wilusse
Talwe ahju saarstelle
Skari es tule minule
Skari läits mängin murul
Karatew läits karjamaal

№ 57.

Kui mea aka laulemaie
Laulamaie luulemaie
Taewas tants' ma müdisi
Sia käänõsaud kädisid
Põllusõnrad sõrisid
Wiker-kaarid leiwiulida
Kui mea aka laulama
Wõta mütsige müristle
Läbi sõu lei wälku
Sis ar ilma müräme.

№ 58.

Kui mea ärä koolesa
Siä miul Aekru kaes kirs
Kaske on kui kobrasteme



Siä miul Aeku kuuse kirstu
Kuusk on kui kobrasteme
Siä miul Aeku tamme kirstu
Tamm on kui tahmateme
See mull kinane kirstu
Wala waske ristikene
Siä miu wiigu Willäntesse
Willänti mulda wihane
Siä miu kandag Karistesse
Karistu muldom kareda
Siä miu sandag Alistesse
Alistu mulda aleda
Pane miu Paistu magame
Paistu muldmull saeme.

№ 59.

Andres wäru rebäne
Kuuntis kõik mud rebäsesse
Jätt' ta ilwesse eläme
Ilwes ilus lennukene.

№ 60.

Peeter oli puhä puiskene
Paawel palga julane
Paawel tei mull pannikese
Peeter oli peltis linnukene
Siit talle läits akenida
Salved läits sammelida.

№ 61.

Juhan juusi kasi taspi
Sei ta kasi nahast kasuken
Soope noopikuge magade
Uue kaaja kaisutada
Abi kaaja kaisutada.

№ 62.

Jacob on ja sat kasuke pan
Sinä om nõolut konts-kohendi
Neiudninda joinaw meida.

№ 63.

Weli ella wellekene
Nüid me läämes baare maal
Säält me joame Saksamaale



Saksamaal jäda imeta
Ärjad auguwe
Kwerad künnawe
Lehmi joüwest lüpsetse
Härä töi ärgitse wasika
Lehm töi tutsi lakukese
Säal ni sandid saia jõüwe
Sinned saksad sammelida.

№ 64.

Üits kaits kolm
Neli wiis kuus
Seitse arm om siin
Kim om säal
Kim om ärä lännuwõõralmaa
Jalus kuldse twoli pääl
Lasib wana kasukaid
Kidiga niidige
Wana willase löngaga.

№ 65.

Mamsel kuelis jokulaati

Kamsil suure kaufiga
Kokle suure kubliga.

№ 66.

Oh ja Antsu alba meesi
Kiu sea kõsside suure tuule
Pandsid ja mitsad põleme
Saatsid Sakjadulkumaie
Vanad Sakjad santimaie.

№ 67.

Olli enne kütikene
Päräst kütipoisikene
Kütipõlve kõera põlve
Kui see kurja kantsi põlve
Või see ullu undi joasku
Alba või aratu põlve
Näatu rebäse põlve
Jänesjoostkehen
Jõrgi es saa.

№ 68.

Neiukese noorukese



Alt me lätsim aia aia
Alt mea lätsi ämmä aia
Üle käo kaaraköpre
Üle nau nurmenurga
Siä jäi tereteme
Käole jäi käsi andemaie
Käule jäi kaala akamaie
Kui mea tule tõistakorda
Põisel auel juuellaa
Kõvädella kolmadella
Siä siis äia tereten
Tere äiä oma isäke
Tere ämmä oma emäke
Tere kudu kulda kübär
Tere nadu õbe keeti.

№ 69.

Ei sinn Aohi lactsed lauldaa
Latsed lauldaa latsed laskee
Tillukesed settä äältä
Sinn om kulleji kurunoa

Seina wõtjaid kuruna
Sõna wõtjaid wõsana
Tale wiiad witsikunna
Sinn küll ulguw ullud pveras
Sinn küll könniw kõrtsi pveras
Wäwe Liisu leśikusse
Wäwe Anne aawikusse
Wäwe Kadri kaasikusse.

## № 70.

Neiukene noorekene
Kui me akam laulemaie
Laulemaie laskemaie
Ei me tõhi lahest laulda
Lahest laulda elest elki
Sinn om küla Kalespoole
Mõisa sinn molemil poole
Kirikud kigile poole
Kesk kuuleni küläna pois
Kuuleli külàna aiad
Temä arki aia päale



Kinnu sun üdä päale
Kesk mõtel mõisaenna
Kubjas mõtel mõisaenna
Kuule kus kukkub kuldapaari
Teeve alta tedre äädi mood
Oles si minu oleved
Sunst mea jõudas
Sunst mea jõudas
Sunst mea jõudas juhtumilla
Peo päältä päähkelida.

## № 71.

Neiukene noorekene
Mina ei wõta sinuje
Sa oled wiiesta wigane
Kuuesta kurjana lõbena
Wirun käud ja wihtumana
Arjun abi abimanna.

## № 72.

Weli ella vellekene
Mea ei tule sinule

Sinule sea teule
Sinule kärbi kälüle
Siul om allud undi möted
Sest mind sõimad sita sast

№ 73.

Uni tuleb ungotenna
Väsi laane lauldenna
Rauda raamat käll käsena
Rauda käkte raamatunna.

№ 74.

Uni otsib uuka kumbe
Magamine maani särki
Uni tuleb uigotenna
Väsi laane lauldenna
Pisut olge tall sõnna
Kaits olekõsta kaendelind
Uni saadab ulkumaie
Magamine marsimaie.

№ 75.

Oh uni mine minusta



Mine nooste mehele
Nooje meeste nooriküla
Neil om aigo aigutada
Suurta unda juigutada.

№ 76.

Magasi Mad ise mannoe
Tõise õo Tõnise manna
Pärast pika Peetri manna
Ants ärä minu augategu
Mart ärä minu mänguteegu
Ma ole Peetre pärälta
Ma ole Jaagu de jaguda
Mäe matab Mardi naine
Siia Seivõis Anse naine
Jue Seivõis Toomas naine.

№ 77.

Jaanikene kannikene
Jes miul sakja Jaanikene
Kirivene Kopvikene
Kures Jaani Jaani tei

Jaan tei Jaani Jaarikunna
Kirjud Konvid Kuuskunna
Obu pane edde kui see oja
Jaani perrä Jaaliose
Jaani tekki läpilise
Jaani aisa armilise
Rängid kaala ratulised
Vok omnlooja küllalüista
Ohjad waiesta walatu
Sõs. lätsi nikka Reda perrä
Ahuile maile Halle perrä
Alewisse Anne perrä
Riaft tõi Reda ilusa
Alewist tõi Anne lauljat
Mullta mailta Halle mur
Meid oli kolmi ella welle
Jüri jai Reda ilusa
Jaak jai Anne ilusse
Kati jai Halle mustakse
Ei ta Jaani lähele



Jaani aisad takenesa.

№ 78

Tere neidu siidi rinda
Tere neidwee wedäja
Anna minu obule jüa
Anna kõnvile koede
Anna õbustelle munda wetta
Anna allile aisutada
Külä poisi ella welle
Ei jooda Teie obusta
Ei anna mustal munda wetta
Ei anna allil aisutada
Kuhst full jooju mullawetta
Korb full jooju kõrre wetta
All full jooju alba wetta
Poisi läits wanduses minema.

№ 79

Laulu laultsi töist muretse
Rehe pesti see uneti
Änäm olli woewa laljal

Anäm kui rehe pesjal.

№ 80.

Wana mees wõetikene
Abe lõuga allikene
Abe talle jooseb suua wetta
Suu talle jooseb surma wetta
Põsed nõlge talle põeve
Piiwä Peeter linnukene
Piiwä Annus armukene
Wõi Aema auda armukene
Kuan on armas elädе.

№ 81.

Kui ma ünga ütelemä
Mull saab wõi ütelDagi
Mõned põewad mõteldagi
Mull saab kukeni kududa
Mull saab lõhku lõunaenn
Kui mull sunsta lõpeesja
Kele päältа kistunesja
Mull on innan jõnadе jõlgi



Õõlen mull lugudе loaka
Kui mull jäältа lõpenesja
Mull jäi kodu kotti täüsi
Jängü pääle särgi täüsi
Parsile palaja täüsi
Wõti nüsü innastagi
Wõtr kokku kaalastagi
Eitta elmedе seastа
Kui mull jäältа lõpenesja
Enne sundub meri wettа
Meri wettа järwi jäätõi
Laia katus-latidelta
Enne kui sundub jõnagi.

№ 82.

Emäkene ennekene
Isäkene taadikene
Mulle annid muidu töödа
Sulastelle suurta töödа
Päiwdlisel pällu töödа
Mulle annid abba töödа

Kulle annid anid oida
Ani oida kana kaitja
Vanwas jalga mull waadata
Lehe jalga mull lepitada
Tin ma ani wärile
Kerutu kana kesale
Tule joosti Juwi linda
Aawikusta alba linnu
Ai mu ani wäristo
Kerut kana kesältä
Sätsi koju kurba meeli
Kurba muli leinä keeli
Sätsi kurwasse kurusse
Ke tulli kurba küskimaie
Esi tulli orna emäje
Kis ja kurjad tüdär noorsi
Kurjad kurba ei ilatse
Seisad leina ei märatse
Emäkene ennekene
Kuule and sid munda löda



Tee mull päewäs pöetsekene
Tuus kates kakukene
Paaglekesi niudemaie
Sätsi sätsi tüki teeda
Tüki teeda marga maada
Tulli kümme kuerajata
Wlesjäästejata
Säda jaada wokitjada
Tuhat tüki korjajata
Ei ni kündja es könele
Ästejad es tee äalta
Saadu wokja ei jäädele
Wõti kündja kübärä
Ästejatel pää obese
Saadu wokjal jadula
Sis ni kündja könelewe
Ästejad teiwe äalta
Teinekene noorekene
Kuine sinna möisasse
Kus om wärwit wärätsi

Kus om kirmi katuosenna
48. Kulda kirmi # rästaennd.

№ 83.

Teinukene noorukene
Tule mull usse videjasse
Marja warte waatejasse
Sauda tee lahutajasse
Aida tee arutajasse
Koa tee kuulutajasse
Weliella vellekene
Kes ju usse enne oijuw
Marjawarre enne tahtjuw
Sauda tee enne lahutiw
Aida tee enne aritsi
Koa tee enne kuuluti
Si sinu usse niidka oitku
Ei ma lää ei tõuste.

№ 84.

Weliella vellekene
Ärä mea näie seegi päew



Kuna ja neiud palleside
Neinukene noorukene
Tule halle ja minule
Ma too sulle kolme kengä
Ute puise töise luise
Kolmanda kengä kirjuve
Puise kingo puidesnaiju
Puise kengä lusti lüüa
Kirjuve kiriku käüwä
Soi ma sulle jäänuesja
Jälle sulle jäänuesja
Ei ja paari pastelida
Nee oliw polmest kokkupanta
Otsan oli obeje nahka
Wahel oli wasika nahka
Keskel kirju kitse nahka.

№ 85.

Olgar kubjas mulle kurja
Olgar wanem mulle walju
Enne löö kepi kiwisse

Enne löö malka maasse
Löö pitsä peenarisse
Oh minu kubjas ikullakene
Oma wanem marjakene
Ära minu pesjag peenikestä
Ega löögu lühikestä
Minu küll wiasse mehele
Kubjas jaaja kutjutesja
Kubjast jaabjaaja wanem
Kubja naisest jaaja naine
Kubja pojast peiu pwisid.

## № 86.

Sõõri lõõri lõokene
Pääri pääri päätukene
Kuspu palla pesätkene
Mõtlan kuiwa kuuse otjal
Kus jee kuju kuusekene
Wanames räis kuiwa kuuse
Kus jee wanames
Wanames kodu ära



Koes da mateti
Pika pollu peenarisse
Kunes jee pikke põld
Roona japikspika pollu
Kunes jee kanake
Kulli jei kanakese
Kunes jee kullike
Kulli lennas wooju
Kunes jee wake
Wikat niit wokse
Kunes jee wikatike
Wikat karas kandu
Kunes jee kandu
Karu kiske kannuse
Kunes jee karuke
Karu uibäs üle mere
Kunes jee mereke
Must ärg jõi metsekse
Kunes jee must ärg
Must ärg läits lauta

Kunes' jee laudake
Juli põlet laudakse
Kunes' jee tuleke
Juli läits· taewast täkkem
Kiteg sinna perämmäs
Raudege wõdastega
Waskige woorudege
Õlgige obedege.

## № 87.

Sälsin mõtsa ommikulla
Ki mea läiski minneexa
Läiksin mere minneexna
Jarwejälle tulleexna
Kis· jäal mere keskella
Soot jäal mere keskella
Kis· jäal jõõdi keskella
Kiwi· jõõdi keskella
Kis· jäal kiwi· küllé alla
Säng jäal kiwi· küllé alla
Kis· jäal jänge weere päälä



Neitsi jänge weere päälä
Kis· jäal neitsi põlwe päälä
Sõgel neitsi põlwe päälä
Kis· jäal jõgla põhja päälä
Sõlw jõgla põhja päal
Kis jäal jõlw tellé otsan
Sõrmus· jõlw tellé otsan
Kus· jee sõrmus wällä toodu
See sõrmus· jõa werega
See sõrmus· toodu jõeast ja
Oma meiste otsa luista
Sula meiste küllé luista
Siwa meiste sõrme luista.

## № 88.

Olli mull üks ainus· wellé
Sudi sepä sugeni
Alas· sakku ma asusi
Sei ta küläl kirweidu
Sei ta wallal wallëida
Surme naistel nugeji

Külä es kita kiuveida
Wäldes kita wallerida
Turmenaise nugejid
Wiskas soole sepä riistä
Arule alaski sakku
Pistä sehi rästaesta
Sanige tas kusse wajutli
Ma lää mötsa kündama
Ma künnä kiwitse nurme
Aja wakku walla nurme
Ütsemise Sio nurme.

№ 89.

Laulame külä kohala
Külä kuue keskella
Walla wiie waheella
Ke tuli walda kullemaie
Külä tuli walda kullemaie
Mötli ölle luige ääle
Luige ääle laagle keele
Mina kuuli kostijälle



Ei see ole luige ääle
Luige ääle laagle keele
See om neiu laulu ääle
Sõsarte jõnade ääle.

№ 90.

Weliella wellekene
Alleste full naine wõtsma
Sanu pää full tahtematon
Suni pää lunastamatu
Weli ullu wõti naise
Wõõ ta wene Kanjanaise
Sõsar jõge läitö mehele
Läitö ta jõa päälikulle.

№ 91.

Ma waene ilma jäta
Ilma jäta emäta
Ilma kodta abita
Ja mull wõti soldatesse
Emo mull kodu surresse
Siin ma istu Siin ma ikke

Ütsi nurku ja nõrende
All mina istsi langi all
Pääl wõi nõrgeme nõgesta
Sistan ma mure pilujes
Olesi mull emä elänü
Olesi mull isa siia maala
Ma oles pisut pikem olla
Ma oles wasta walgem olla
Põise wasta põisem olla
Ma olesi kõrra kõrgemalla
Sure ulga uhkem olla
Nüid ole wasta waesem
Nüid ole musta mureliku
Mure min mungib mustema
Sina mind leegib walgema

## N:o 92.

Külä naised wõeliksed
Süder lihti lennukesed
Ütliw mu kodun kaiwoma
Willawakan wennuwed



Mina es kaswa kodana
Wennü es willa wakana
Mina ja kaswi leejana
Sõusi õbrante seana
Kõne kõnnib es ma kõigu
Jutu joosib es ma joose
Kõne kõnnib kõtsi teeda
Jutu joosib joodu teeda.

## N:o 93.

Ime kuulda ime nätä
Sõjarikud põimelewe
Waderikud wandelewe
Kalütsed käräs seäwe
Welitsed wihas seawa
Ülle nurme nurga pääla
Sõjarikud põimelewe
Seewe nühjastu tüliüda
Jalaräätsista jaguda
Sõrmenätsista jaguda
Kalütsed käräs kaewe

Ütle kirju kepsi pääle.

№ 94.

Tüid läämekise kistkuna
Wähju wälja wõtemaie
Tüid läämelutse melugem
Ühwenid laga ajame
Kiisõd ikkwäd kiwi pääd
Wähjad wälle wcere pääle
Luts-jooset mulle watsikus
Lätsi mea kalalta kodu
Panni ma paa tulele
Lätsi ma puida raiuma
Kirdes kukkusa kiwisse
Esi jäi maru magama

№ 95.

Külä welled ellädwelled
Ka külle wõtsi wõre naise
Nainejäi põrna põdeme
Mõne päewä walut pääd
Mõne kõrra walut kõtu



Wälli'lta põlwista põdede
Labaluista lacika liiku
Lätsi abi otsimaie
Targa wastu kostelia
Sa oled naista näpistanud
Sa oled kaisun keallistanud

№ 96.

Laps minu olla osjakene
Kaswa karja witsakene
Tõusta tamme tõhwake
Külä osjal ostijata
Tamme tõhwal takhijata
Kogu niid kukkus aia pääle
Jätti'temä armid aia pääle
Armid aia teibase
Kägu jätti kirjad kiwi pääle
Ei temä armid ammeese
Rudas kirjad kindaese.

№ 97.

Eanekene wellekene

Piibuge ma pere pidasi
Tubakuga täis ma naise
Oh tubak tubakukene
Piipu lätsid pistemätä
Sinäose nihutematta.

№ 98.

Üiä üiä pillipeene
Kuisai üüä sis örise
Ole mull ääles ametagi
Pillikene pere latsi
Kondleg latsin kaasa
Veiella welle Kaxe
Kio ja ajad alboa jutti
Pill ei tvida peeta
Kannel ei kata redägi
Pilli joosep joodu teeda
Kannel körnib körtsi teeda

№ 99.

Antke juua laulijalle
Laulijalle laskijalle



Laulajal lagi körbuneesa
Hoojal kurku põlesa
Seas ma piisa wiinä saama
Toise piisa piiritusta
Si tees laulu lahemasse
Kelleperä pehmemasse
Sis mea laulas lahemine
Sis ei oleks suhun sulgujata
Kulel ei kinni köitjata.

№ 100.

Laulame külä kohala
Se tuli wõlli ä kullerma
Külä tuli wõlli ä kullerma
Kulle kus kukkub
Kulle kus laulab
Kas om Wiiun wõi om Arjun
Kas om Wiiun witsa päälä
Arjan aawoc oksa pääle
See om Arjun õpsienna
Wiiun wiitsa võtsinaie

Mea kuuli kostijalle
Soaja kaugaste kõneli
Ka es ole Arjun õpi maan
Ühen viita võtemaanna
Hae kangasta kudaji
Jala põlva pöki puida
Sõrme pirtsi pildumesja
Suu jäädeli sõnuja.

№ 101.

Ui kui kui Soomas wendä
Jane Peeter kubjaoje
Peeter pand kubja kündem
Jäänt iesi äestene
Puna pükji puida raidma
Sini jõeki jätta looma
Esi põale põõlikuoja
Kanu malga andijasja.

№ 102.

Paneme piibud põleme
Panem tobid loosamaie



Sis läämne läbi küläda
Läbi targa mehe tanane
Meid ei tohi nüüa nüüdu
Ega tohi kahe kahete
Meil om jumes - ühe diijitta
Meil om manna haarieina
Üi kui ku ei kui kaa.

№ 103.

Kukene kanakene
Läämne jalge jabitjene
Jalgestt jaab jada teräda
Üits jaab julle koine mulle
Kolmas kuke kannusjelle.

№ 104.

Kuidu kuidu kuikene
Kaga maaga majukene
Enga taewa englike
Jja elitexnu ella äll'ü
Ella äll'ü nõnga nõdja
Emä panni pehme padja

Kus ju kus ju äiu äiu
Haga koewa tallekene
Enga koewa englikene
Ju ju kus ju kus ju
Haga kallis maejukene
Emä pane pardi kügut
Anilese äätene
Suvi linnu liugutene
Pardil ailu jõnuda
Suvi linnu liialt laule.

## N°. 105.

Kes meked mecketumad
Poisid pole arutumad
Meked mõtsa nagaswe
Poisid pöönawe põõsikesse
Kail ei ole meked midägi
Naised raijuwe ratta puid
Tüdrukud töö tegijad
Raiuwe ija ükke puida
Raiuwe welle rangi puida



Tüdrukud koewe regäsida.

## N°. 106.

Seni on elled seni on welled
Seni kui kannuna öeste
Tina kannun tilgakesta
Rauda kannun raasikesta
Obe peekren püüsäkesta
Sis om welled wehkemanna
Ja latsed lahkemanna
Sis jaiwe welled wichatsese.

## N°. 107.

Innalli liiasi lustiline
Sõnts'ka Tarwastu möela
Sulg'olli juhun pärg olli pohn
Sulg'oli juhun juhkuninna
Pärg olli pähän pähkelinna
Tulli lundija julase
Pahaksi polgu poisi
Eidi ette eeris pakku
Eidi taga tamme pakku

Anne maha wõi jadasse
Katsik lei jala kadik käe
Katsik lei kee kirjve
Katsik lei elme eleda
Küsk ta wellel tallikesta
Jõisilt wellelt kõrwikesta
Juba welle anni alli
Jõine welle kõik kõrwi
Ann lõuto-sepäle mäele
Laits ta sepä sillapäale
Alli alla irnatella
Kõrwi alla kõigatella
Anne linti liugutelle
Sai ta sepä wäräti ette
Alli alla irnatella
Sepä koera awgatella
Sai sepä kare läwe ette
Alli alla irnatella
Kõrwi alla kõigatella
Sepä noine naeratelle



Anne arwolt meele tullu
Jõi ta kee kirjutella
Jõi ta elme ehitelle
Jõle witsa witsutella
Annekene ennekene
Kas-ja tuled sepalagi
Kas-tuled sepä põle
Sis-sinu kee kirjutelle
Sis-ju elme ehitelle
Jõle witsa witsutelle
Anne wastu woidelida
Ei ma läi sepälagi
Läi ei sepä poole
Sepä lattse sütte jõõjõi
Jõest neil jüda jedena.

No 108.

Kesji mu kõda ooli
Kesji mu wälläin waati
Emä mu kõdan ooli
Emä mu wälläin waati

Kui näi kaueltа tulewad
Lipuwad lina jussе
Woose poisi jõua poisi
Wõta see wäга waraston
Usse ammis wongaesta
Ju tules tugi kodуje
Ju astuba ni majasse
Kaju kooqu kallutaja
Ussе lingi liiguta ja
Wee paari weeretaja
Wastu jõs' tuas' leha luidab
Kesk usta kiisa linda
Sõõ sõõ tuõar roopi
Sõõ põeki ja punaõa
Tõe wanila wägeõa
Kui ja aõ tõisele taalе
Kurjo äiä kotoelle
Kurja ämmä kotaella
Ramnu tõtta tuõaroori
Ramnu tõtta rainõ puiõa



Wõe tõttu wäänäd witsa.

№ 109

Setu jüüdi nu sõalõ
Setu jüüdi nu emäläi
Sane es' põädä palmikusse
Seo es' jüüdi nu jussе
Säbi ajs' lännü meistevia
Säbi naisteta tanume
Kes' nu näid jee neä näüd
Kesji niu kuuli jee niukü-
neli
Wõtt kes' naasik ni maale
Abin volvi otja päälä
Sillake linna kiskella
Seeru põlle põrmantunna
Kui ta vodas' nu vbesta
Kui ta waadas' nu vall'ida
Sea kuuli kostijälle
Tav jee tangosti könеli
Kunas' vodame vbesta
Kunas' wooadi vall'ida

Ku isäl ei olene
Ku vellel veri sunune
Sel-wõsal suuri musta
Ke wiib noorsikka mäelta
Ubina vawi wõõra päältä
Sillalk linna keskelta
Peenu põlle põrmantunta

## № 110.

### Märdi laul.

Sere õhtust pere isäke ja pere
emäke! Nüid om ne Märdid
siin. Sai pereisäke kaesa mä
leted mullusid ja tuletid tuna
siläsid meele, kui me Ilwesa
jõe weeren obesid wahetsime
Mea andsi siis kirju wunna j
sea andsid jälle minle wesna
wolge märäa ja päale selle we
wotsa rüge ja wana saare
ja ütlid minle: „Sule tüle



wasta mine märdisandis! 7/11 —
Nüid om ni märdisandid siin,
kedä latsed anmu jubaw ootan
om. Sai pereisäke ja pere-
emäke, tõuske nüüdüles!

Tõuse üles woodiesta märti
Sääja sängün riidesse.
Tõmba usta tõsta linkei.
Laske märdi läänmeesa.
Märdi küünel külmetawe.
Sõrme atsad jõitelawe.
Kisentel ta kindsida.
Märdi twarsad waluttawe.
Märdi tahwe tallakida.
Nõuab lina nurtikesi.

Sai pere isäke sai pereemä-
ke lanke ometigi Märdid
läänmeesse. Lapsekese külme-
ne ärä. Meie wanaemäke om

Jaani päewal jääb päälaru
lagu ja laine päält kattiku
latsed. Näid om ni kinda
päidle jehen. Karjawe ja
külmetawe kui ometigi tule
walgele jaaw, siis jaaw nätä
mis na om ja-kitš wõiem
sitske.

Kui pere jake märti
Puhka jee tuli tubaje nätt
Laätse jee lõke põrmatarje
Wõta pirdu pinduspesta
Kui ei ole pirdu pinnukesto
Wõta laastu laesta
Kui ei ole laen laastu
Wõta laudilt lamba einu
Kui ei ole laudil lamba einu
Keset lauti kitsi einu
Siis wõta seinäst jammelida
Kui ei ole seinän jammelida



Siis too joost jammelida märti
Puhu jet tuli tubaje
Pere poega jaaksas jääri
Pere tütar neitsikene
Sõmboa ustav tõstis linkei
Laste ta kärdi läämeje
Kärdi eidäb enneida
Kärdi külwäb kommelida
Kärdi pellub sipsida
Ätuma me tänöime
Sisse laattamesta
Näid om luboe lurri lüüä
Kärbi luboe juuriste läbe
Kärt om tullu kaugelta
Wäbi laane lipsa lapsa
Wäbi joo sipsa josta
Kümmert ilma maa ümäre
Üle päewä päältä ilmä
Tagall wõi kuu komere
Kärt otsis orstijida

Kuldakala kukekesi märti
Silet ja singikestas
Härti tahas talle kintsukesta
Härti tahas tangesidas
Härti tandsib härti äpsab
Üüsi küüsi härti kargab
Sitsuma pereisale aitsuma pe
mõõle sõõi andi andmast
pere pojal peenikesel. Pere
tütrel neitsikesel, jõõa an
andamesta. Sõõa oreti oid
mastas Kuldakuke andame
sta. Sõõab tantsib taskurät
jus. Kellääd kulli uksed kõlau

№ 111.

Käidom Kadrit kallidajad k
Käid lääme juurele talule ka
Kadri talle kaugelta
Kümmer maailmas ümäre
Kümmer kus kumere



Üle päävä päälta ilma katsi
Peremees peremehke
Perenaine naisukene
Pere poja peenike
Pere tüdär kuldakingä
Kuldakingä kuldapuudi
Puhu see tuli tuboje
Võõtju lõke koldesta
Võõtju linu lõua luista
Wõtta pirdu pistusesta
Kui ei ole pirdu pistusenna
Wõtta lõmmu lõhnastagi
Wõtta lagi laastukene
Ei ole laen laastukesta
Wõtta pengist pinnukesta
Kui ei ole pengin pinnukesta
Sis. wõtta rõõja räästõesta
Kui ei ole rooju räästõenna
Sis. too laudist lamba sinu
Kui ei ole laudil lamba sinu

Peretüdär peenikene katsi
Peku sisse käsi külle luusta
Külm tahab võtta
Nälg tahab tappa
Kadri toodu waeses latses
Kadri isoi meil anna jurenu
Külm on emä ärä võttan
Laske Kadrid lämmeesse
Pere tüdär peenikene
Soo müüdi esest esta lahti
Ommen teeme uued used
Ülesomme pöönad päale
Pai pere isäke pai peremäe
Laske ometig Kadrid lämes
Näid meil kitti used ka wall
Näid tantsib tasakesta.
Et se liiwa sian ei liiga
Et se tuba sinn ei tolmu
Peremees peremehele
Perenaine naisukene



Kadri otsib orstipesta katsi
Kadri tahab kangakesta
Kadri kargub kaarakseda
Tahab talle kintsukesta
Kadri wiiwub willesida
Kadri rabetsub lina muustikesi
Pere noone naisukene
Kui ja ei otsi terwet orsti
Wõta orsti soolikulle
Kui ei tää täütöi kana
Sis jätä jalad järele
Kui ei tää täütä kuleke
Sis jätä pää järele
Kui ei tää talle kintsu
jätä lund järele
Kui ei tää täütä ani
Sis jätä juled järele
Kui ei tää täütä püksu
Wõta püksu soolele
Kui ei tää täütä nuustid

Wõta nuusti poolele katri.
Aituma pere isale "
Aituma pere emäle "
Aituma pere penile, poja
Pere tutrele neitsikesel "
Aituma meie tänäme "
Sedä oasti vitemasta "
Sedä andi andemasta "
Tuuned käkki kastemasta
Sai juuri . katri
Sai jima katri-katri katri
Sai kodu wedäde katri.

№ 112.

Siin om talu tillukene
Kojakene madalakene
Räästäs woogu ja numale
See ei talu tillukene.
Kojaken madalake
Räästäs woogu ja numale
Ovelturned utsalijed



Peätud perewanemed
Lase es Jisse Kadrikesta
Lase es Kadri lastekesta katri
Lodu wajeks lapses isa
Oleil ammu ema surnu
Kulen om ema ära wõtan
Es wõta Kadrile usta walla
Lasid ikke ja iriste
Wirri ja viriste
Kuule nuttu mis ma kuleen
Leva kuuned teil külmekü
Pudu pada teil põlegu
Kulbi puuda teil põlegu
Kwona pada teil mädänku
Kuule nuttu mis ma kukken
Lika teil jitku seene liuda
Koer teil kuskn kulbi Jisse
Lapistagu Jvola wakkea
(Aia teil koolgu ~~aastilehmäd~~
~~kästi lehmäd~~ kanni lehmäd.)

Ärä teil koologu Ätti öeyäd
Ätti öeyäd Manni lehmäd.

## I. Wana ennemuistene jutt Käost.

Ütel ennäkul olli kaits tüdart. Koine oma ja koine wõõras tüdär. Wõõras tüdär olli wiisk ja ajasi: aga oma tüdär oletu ja laiskk. Ütel päewäl ütleb emä: „Kumas teist ussinem om ja jõe weerest pärgi tääe wett toob, sellel lahas mea aida-mant poti seest mett jüüä anda.“ Enne kui oma tüdär pangi kättegi jaq olli juba wõõras tüdär oma weega tagasi. Sääl kutsi emäk tütre aidamanu ja käskk tedä ssi kirstust mett jõõmõ akate, tüdär täitis ässi emäku käsku, lääs kirstust aga emäkul kuri nõnni jõõmes, litsus pakilt kirstu kaane kinni ja wõõras tüdär jäi kaalapidi kirstu kaane wahele ssis litsus ja suurs-jeni kui käkist wõpatütre surmas. Wiimäti wõtt kirwe ja rais surnu mitmes tükis katki, wiis leha mäele ja kutsi sale, kes mõtsan künnas-leha süüa. Ssä küsib: „Kust ssa sedä leha ont said?“ Ssis ssa sest ninda nõuad? Küläst tõi Ieksi. Sääb ssi jälle kodu tagasi. Ja waadab ja näeb liha tükke seain wäikssid inimesse käeskid, wõtab säält käekesed panebiluoti kokku ja wiib lähükses põõsa alla sehme sambla sääle. Õisel päewäl lääb ta waatame ja näeb käed päewä-

päästel kukku jularu alewed.
Holmatel päewal waadab näet
juba udjukarwad jell'än olewed.
Pääb nell'äntel päewal waatam
endäb jäält pöösast wäike all'
linnuke wällä ja laulab
eji kukku, kukku. Lendäb kohe
kodu torearja päälle ja laulab
kodurahwale:
„Päigu kukkub kuuski nörgus kukk
Sisask laulab laasi nurgus „
Päräpuu jõa jadaru „
Kõtja murdu laskunesja „
Tule wällä mina isäke „
Ka anna kuld kübare „
Tule wällä mu medleke „
Ka anna kuld kübare „
Tule wällä mu sõbrake „
Ka anna kuld kukkesse „
Tule wäll'ä wäoras emä „



Ka anna sinikiwikse kukku.
Kui wõõras emä wällä tulli,
wijas Räwke suure sinikiwikse
katusse päält emäkul päälä.
Ninda sai kui emäke surma.

## Mõistatused.

1. Walge meri, punane wõsike
keskel, kes selle punatse wõsik=
se katsik murrab, saab walge
merega kõnelda. („kiri")
2. Eji kuketu, meeletu, eji ilma=
maa tõrke (päämes)
3. Üits-jaan jada'kent (puuriist)
4. Üits-jaß jada jalga. (ägel)
5. Sõtke jõeb silda mööda, kaswa
käue katsibidi (hiinakoorm.)
6. Lipp lipi päält, lapp lapi päält
ilma wõela silmä piltmäte.
(kapsapää)
7. Ilus napake kaswab all aljan (kaalg

8 Võõpal maal raiutse puid laast
kargawe siia maale (rahe)
9. Obu irnub Jim maal väl
kuulus siiä maale (müristamine)
10. Seest siin wiuline, pääst
kulla kõrwaline (sibul)
11. Sõk all, paun pääl, pauna
pääl rist, risti pääl nui, nui
pääl mõts, mõtsa sehen pad
kahar pääcga puisikene aab
pad mõtsast wälla (inimene
juib pääd)
12. Elus walge wahel, kaits pee
nikest liiwa mägi ei küllen
(reie ja rinnad)
13. Kumas ja ennebvõtad ei mõ
sella all silised, wõi kadaja põõ
sas kabised (kala ja uss)
14. Sihast pütike waske witsa
kene (jõmmus.)



15. Silõle jõe (ree.)
16. Kuunär kaewust pen tõis
pall'ast (wiht)
17. Kaits poisikest tõine tõis
pool mäge (silmad)
18. Pidi nüdi keräke, sestse auk
sehen (inimese pää)
19. Wanamees nurgan tilke ni
nä atsan (taeni tõrike.)
20. Kus lääb mõtsa naine na
ba pidi sellän (laps.)
21. Mees lääb mõtsa jooliku
kimps sellän (kõus.)
22. Nelicest tallin wiies
jooseb ümmär talli (juka wars)
23. Neli lukki tuua ajest, kaits
lukki nõudawe tuld viits
eidäb pääle. (Wee)
24 Pere jõõb laud laulabsiga
ja pürjad)

26. Kuskt ligga läät kautoa ajo
kunatsed pärsad wällä (ahjunro
26. Ema pikk peenike, katsed
laiad laberikud (lehe lapi)
27. Kunigas istub kulla jehen
28 Lagi all lagi pääl, kaespää (rah
kaulatse (rõõmul.)
29. Poolaastane poisike kõva
ne kasuk sellään (pähkel)
30 Arak aidan ändwall'ään
(aida wõti.)
31 Kaast töusis tälle marga
pun, margapunist jaab lill
pun, lillepunist jaab puur
mäto (ebs.)

## Kanonad tähendused.

### N°1. Änilane.

Kewade eşimest kõrda äni-
last näha, tähendada eestu
leva aasta ilma kasvu, näi



lujeks: maa pääl lühikest,
pun otsas: pöiksea, maja katus-
se pääl maalist ja ennates-
emalist ning kivi pääl hää
kinge lina.

### N°2. Pääsuke.

(Noorel ja ükşikutel inimestel)
Kewadel, eşimest kõrda (ükte) pääsu
kest nähes, tähendada sellel aas-
tal ükşikut elu. Paaris nähes
tähendada abielusse astumest.

### N°3. Hagu.

Kõõ kukkumist ilma jõma-
ta kommikul kuuleda, täh-
tada petust ja eestulewat
aastat jaada teiste sellele ihu-
ramma kõõnema ja kaha-
rema. Mitu kõrda kõgu kuk-
kuda, niimitu aastat jaada je
wanaks ilma. Õues kukkus

## № 4. Vares.

Kui vaares kewadel 4 kõ
ikhe puhuge waagub täken
dada hääd willjakad juuet.

## № 5. Rong.

Kui rong üle kaarja lenna
ka tähendada kaarilvomad
jaas ärnnetuft. Lennata saab
ja kaeltes üle elumaja, täh
tada tüli ja pahandust.

## № 6. Arak

Kui arake ärnnikul üues
kätjatada jaada jellel pää
väl uuji jõnumid.

## № 7. Tikutaja (mäloſik)

Kewadel tikutaja lärmuuiq
kuulda täken. võõraſt ja
kustiliku juuet. Tikutamin
aja täkn. kurwastuſt ja
nuttu.



## № 8. Saulurästas.

Kui laulurästas kewadel puu
latwas laulda täkn. Jooja ke=
wadet, aga puu akstes, külma
kewadet.

## № 9. Luik

Luikade minek kewadel mada=
laſt täkn. Jooja, kõrgeſt täkn.
külma. Suojiſel kõrgeſt lenda=
mine ühukeſt talwet, madalaſt
lendamine, jügävat lume.

## № 10. Kõtsanid.

Kõtsanide minek jügiſel täken
dada halla (külma).

## № 11. Kukk.

Kui kukk õrrele minnes laul=
da, täken kõine päewa ilma
muudatuſt.

## № 12. Kaara.

Kaaralaulmine täken. kadu

Kui lauljal kanal jalad
joojad, tähen. tulekahjus, kui
külmad jäis jurnud.

№ 13. Oraw.

Orawide palljus tähen. tulekah
Wanadmetsa tähendusen.

№ 14. Kuusk.

Kui kuusel palju käbisid,
tähen. palju ja hääd kaetole
saaki.

№ 15. Haav.

Kui haawab palju urbe, täh
palju kaaru.

№ 16. Leppa.

Kui lepal palju peenikesi
urbe, tähen. hääd nõkki saak
Kui palju ümarike urbe jüo
kõhna oma saaki.

№ 17. Õunap

Kui õunap õitseb, olla paras



otre tehon.

№ 18. Toom.

Kui toom õitseb olla paras
linu tehon. Kui toome lehed
hiire [kõrwad] jaunused, olla paras kaa-
ru külida.

№ 19. Pihlap.

Kui pihlapeul palju marju,
tähen. wihmast jägisest.

№ 20 Saarap

Kui saarapuul palju õisi, tähen.
hääd wilja aastat juoct.

№ 21. Kõls.

Seista mitu jägise kaua
kõllane, tähen. hääd odra
saaki. Jäädab kehad juurde
jägisest otsa, kuni lume tale-
miseni, tähen. palju ei-
gusi.

jaan.
938.

# Wänad sõnad.

1. Soda olgu kõrwin mitt
sõimin.
2. Koh olgu walmis mille üks ji
3. Vana karu ei õpi tantsima.
4. Veerjal kivil ei kasva sammal
5. Sus nimi on kallim kui kuld.
6. Suu tükk ajab suu lõhki.
7. Sõna kuld ja komme mald.
8. Kaetud weski ei jeksa kaewus.
9. Julge pääle hakkamine on pool wõit
10. Kida waremb seda paremb.
11. Aegamnab häädb nõuu.
12. Oma kiitus haiseb.
13. Kus jütt õpib seda johan näeke
14. Oma tuba oma liba.
15. Sõõmis küps ja ääägi mis tõse
16. Kes kopitaterkergu se nublatei
17. Sõõd tegijal und magajal.
18 Vana sõna wana õbe.

jaan. 939 (4).

Paistu kihelkonst. N:o 1. Saatnud A. Luts.

Saadud 18 22/XII 89.

Wõi ella wellele
Ykki kitsid ikki petsid
Sule mulle saa minule
Ma tu sulle kolme kenga
Üte suise üte luise
Kolmande kullatse kenga
Suise kengäd suie tuua
Luise kengad luesti lüüa
Kullatsed kirikun käua
Saima sulle saamueta
Sälle sulle jäämueta
Sõid ja saari saatelda
Si olin nellätst jalkatagi
Otsan sääl viawe nahka
Wahel sääl waesku nahka
Sulkin sääl nugjose nahka
Koosan kirju kuera nahka
Si ese on koeral kulda kenga.

Nº 2.

Wanamees Kõdu Kuradi
Slingu müürile magama
Pöõningule peäle tegema
Wõlku manu mardikida
Wõlku juure jurutkida
Känke Könva Kärbsesida
Sull olli suhun suri abe
Lõua otsan löige abe
Kure pesä Kurgu alla
Kana pesä Kaala alla
Pöä suusta suuri abe
Lõua otsast löige jõhvi
Siis tulewõiste laulamaie
Sõnu wõi waketamaie.

W Nº 3.

Wõi ella wellekene
Sbis ea sihid mis ea wahi
Sbis ea sihid alla silmi
Sbis ea wahid alla warju



Sihid east ärgemida
Wähid wahelt walgemida
Were pealtlõpikumida
Otsa päälta uhkemida
Sis Ki said schaütse naine
Kell ei ole juure joie tuua
Sündi Järjee wedäde
Aid ea Karja saatemaie
Duest ei wõlitsemaie
Wäest wällä laskimaie
Nõõ Kalle Kaste sisse
Kalle Kastesinä sisse
Upsus uba lehisse
Lähid sepä pallemaie
Sepatene sellekene
Se mulle linast rehakene
Wõla wakke wannekene
Sbay lää naista otsimaie
Nõõ Kalle Kaste sisse
Kalle Kastesinä sisse
Upsus uba lehisse.

№ 4.

Perenaine põrguline
Keet ka mulle jahuputru
Ole es pääle piimä panno
Pand temä ahju äperemä
Pääl olli riitsikud nigand
Paimud perest ta perenu
Säärsed säärsi lõputoonu

№ 5.

Perenaine põrguline
Kui läksi mina teole
Ütles mulle alwast süüa
Kolm pandsid näine rätsi
Üits sai süüa kwine müüa
Kolmas sai kodu wedädel
Naistel nällästel näride
Kui läksi mina tööse
Ei mawallid waole
Pimu poolest waguda
Waomina ei löise waadi



№ 6

Perenaine linnu Kene
Pouse üles wõetsta
Siidi rõiwaste siarte
Wolge patjade pahelta
Pao Kullo Kes Keltta
Ole sa usin ommi Kullo
Wäsperenne walgeida
Ahin usta puhtsimoie
Sahe laastid laanimoie
Puhi puhtsed põlle pääle
Laani laastud räti pääle
Pistä ni puhtsed põleme
Puhtsed wii puha palule
Esi sa eidä Kullemoie
Kullemoie pallemoie
Hiis sa Kuulid Kulletenäi
Kulletenäi palletenäi
Kuulid Kurba es Könele
Seisäd leinä ei sa lauwu

№ 7.

Hiiuesi mina piiluesi
Hiiuesi mina magame
Poju pilli juhtkarnaie
Lepa lutu lõõtsumaie
Seni oli neidisse jaetu
Palu tütre jaetu
Hull olli jänu mesteneidu
Põuwas Kandu ja tõsine
Hiiesi mustama wesile
Hõõsi ma piiele peale
Tuuendalle Kurikulle
Seitsmendalle subi lagi
Sis oli neidu Kui oli muile
Sis tadtakiw tallipeesi
Ymitsesiw mõisa isanda

№ 8.

Kuima sedä tääädanessa
Kunas ma ära Kolenessa
Ha sui surmale junuta



Ha aas surmale abeta
Ha Kaasurmale sukesida
Ha Kaas Kalmule Kaltsukes

№ 9.

Seinkese aoneKese
Seine Kainastakaõsaõa
Seine Kullastakunidõa
Sui sai Kaõsa walessa
Ja sai Kuni walessa
Ei wasjusta waatsin
Ei Kõiwastakõneli
Kui sii Kuni Kulkunessa
Või sii Kaõsa Karganessa
Kaõsa Kargaskõiwatuõa
Kuni Kukuu Kiiastuõa
Kuni õui Kiiastarninja
Kaõsa õui Kõiwastavellenaise
Oh Küni Kiiarninja
Kaarus Kõiwa vellenaine
Kõistavimanna magaõ

Päida jamma jäätsessa
jalad aabüle jatutsi
Päa aabüle jäätse
Oh mina meesi meletu
Et tõi Kaasa nii Kaugelta

№ 10.

Seie Kese wanet Kese
Ratas jooseb meil rahata
Rumm mu pota meil rumbelita
Heliello wellekene
Ilis sa Kitad mis sa petäd
Teil es ole raibetel rahada
Kopts Kwartel Kopsikida
Kopsik Kopiku Kolmel poisil
Wipser Koh Kupuid poisil

№ 11.

Helilaits Küllä Kaeuella
Ai ita selgä süda amme
Jalga ai Kalka Kalaweda
Ai ita jalga suredaKab



jähä jand Kullatse Kübäre
Wüsä Küdwüud jalassa
Päale pand' punatud pussaku
Ette pand' obuse iluse
Perrä pand' saani sinitse
Kaala ai pangi rahatse
Päale pand' ta luise looga
Luise looga jõhwi ohja
Lis läits teleKoguella
Aru teda ajamaie
Oku ai tare lähele
Saani aiga akenessa
Kägu tall Kuskpul Kõrwa (nagi)
Sõitus töise poole päala
Astis maha abõatelle
Puli wastu ammetene
Oma Kallis Annetene.

№ 12.

Töised teewe mio na teewe
Mio tee mina woene

Teder oli puu urb oli muu
Abina maasmaarjamuu
Abina puhi pussikesta
Ariallastnauakesta
Aba tee puusu puunuside
Kallis ajas Kablusside
Aba tee tuletoore paclad
Aule aralle paclad.
Külä aasa nelu puuris
Seid läits puu puunusse
Kalli ajal kabusasse.

№ 13.

Velilla wellekene
Kui läätsäis tawätima
Tutsu minu Kossuela
Abina tunne tuima neiu
Tuimal tutuakud juured
Pahatsel nägu punane
Haidal maani sukka säär
Laisal neiul laka pikk.



№ 1.

Neha ei lohtida mitteinä aal
selitiwisoste, Jäheng: Siis tulla
wihma. № 2.
Kui Jalipühtline ja ilmasula-
ta, Jäheng. wiljakad suwet
№ 3.
Palju orawid Jäheng. tulekahjusid.
№ 4.
Püssiga surmatud loomad ei
wälja nopitud aaviled pidada
ömne aavled olema.
№ 5.
Elu majaseri lohita wiliska,
siis hakata maja põlema.
№ 6.
Wanal wõi Kadunud Kuul ei
lohtiwat juust, habetega
lammbid püüdada; mille Kas-
mine palju aega wõtwat.

jaa. 950.

№ 7.

Tulesse ei tohtida mitte välja
ta, siis minnow sun kärna.

№ 8.

Sauna ahjus ei wõida aawa
puid põletada, siis lakata ika
sügelema.

№ 9.

Lõigatud õõrme ehk warba
kuusi ei tohtida mitte ilma
tükkideks-lõikamata maha
wisata, sest nendest, jämedest
tükkidest teha wana pagan
kübara sirmi.

№ 10.

Uutsi leiba pidada koerale
kõige esiti andma, sest koera
käpa all olla rukki seeme
wiel warjul hoitud.

№ 11. jaa. 951.

Pääle süütmise pidada ikka
wikatit luiskama, tähendab wana-
pagan ajada terawate wikka-
tite otsa jalad lõhki.

№ 12.

Sõima kuhjas ei tohita pühe-
päew teha, sellepärast, et pikken
teda põlema lööda.

№ 13.

Pühapäewal lõigatud laas-
tud panda sellele, kes neid lõik-
nud on, pääle surma kõrwa
sine põlema.

№ 14.

Kui päike päistatja rihma
sadab, siis wihtuda surnud.

№ 15.

Kui hääkäe peopesa sügeleb,
siis anda sa raha, aga kui

pahesiia käe pee pea, siis saad sa raha.

№ 16.

Kui kõru sügeleb, siis minna ilma (halwel) sulale.

№ 17.

Kui sina sugeleb, siis saad surma sõnumid.

№ 18

Kui nägu kiunawat, ehk ohkowoid, siis saada pahandust.

№ 19

Kui kurk kõrri lasch, siis saada wiina.

№ 20

Halatallade sügelemine tähendada kantsimist.

№ 21.

Kui huuled sugelewad, siis saad musu.

№ 22. 

Kui kammbad kiiksuwad, siis saada wärsket.

№ 23

Kui pala suust maha kukkub, siis wõida naljast külalist oodata.

№ 24

Kui kaus (liud) laua peal praunwat, siis tulla pea juurewõõras.

№ 25

Kui kass suud mõsub, siis tulla jäält poolt külalisi, kus kassil küüs on.

№ 26.

Kui koer uluda, juhtuda kahju.

№ 27.

Kui leiwa-pätsi küpses lõhki

nagelek (ristipäkii) siis saada
waesi surmoi.

№ 28.

Kui nätsiks ohtulõkna päälle
lendak, siis tähendada see
rutulist ilma muutmist.

№ 29.

Kui sparem silm sügelek,
saada nutta, (ikke) kui spare
siis naerda.

№ 30.

Kui kirp käe päale wälja
tulek, siis saada häbi.

№ 31.

Kui wihma sadjures mull
wee päale tekkiwad, siis olla
pikka sadu lootoa.

№ 32.

Kui päikesel ratas ümber, siis
tulla pikk sadu.



№ 33.

Kui süsi põlewa pirru otsas
kahwaraliseks läheb, siis tulla
waldik Külaline, kuna pikkali
põleja ja kaua otsas seisja
süsi sula, aga koke kukkuwo
süsi, külma ilma tähenda-
da.

№ 34.

Kui nugo püstilauaseri läheb,
siis kudelawat spakku, aga
kui lauwa päale kukkub, siis
wedelt putru.

№ 35.

Kui perenaine ejimese sule-
käie heinu kühja lauasse
wiib, siis olla temal hää
lamba õnn!

№ 36.

Kui päale külimise külimitu
kõrges maapäale lastakse

siis kasuda fikk pili.

№ 37.

Kui kodust wälja minnes naisterahwas kõige esiteks wastu tuleb, siis olla halb; aga kui meesterahwas, siis häädönn.

№ 38.

Kui täewa täht langeda, tähendada inimese surma.

№ 39.

Kui inimese riie kahe kuua üles jääb, siis kutsutawat teda peawaderasse.

№ 40.

Kui silmik suwe öhtahilja alendab, siis tähendada nefsooja ilma.

№ 41.

Kui kuul hulk (walgusejoon) killes o



siis, saadjelm lomisekks.

№ 42

Leiwa mõkeja taari kõrwale päale ei tohtida kübarat panna, siis minda see, kes seda teeb surmale.ks. et № 43.

Kui kass leiwa mõke päale istub, siis ei minewat leib hapuks. № 44.

Ritsikaid ei tohtiwat tulega põletada, siis märiwat nad siidid.

№ 45.

Kui kiire wõõdawat leiba wõõdakse, siis ei hakkata hamma walu.

№ 46

Kui inimene ommaverd, aawa ehk kuskilt mujalt lakub, siis ei karta tarwitte hunti.

№ 48.

Kui esimene lume aegus sügisel, järe-
ele palju jälgi leiwad, siis
jääda ei lumi nii kõrge maha.

№ 49.

Pööripäewal, tuul lõunast
tahendada ewoja, aga põhjast
külma ilma, kuni kõige
pööripäewani.

№ 50.

Kui koer rohtu sööb, siis minna
ilm sawle.

№ 51.

Kui jübin suitsetamise juure
suits rõngasse kogub, siis
saada pea wiina.

№ 52.

Kui lumi katuste pealt
maha kuiskab, siis minna
ilm sulale.

pag. 966.